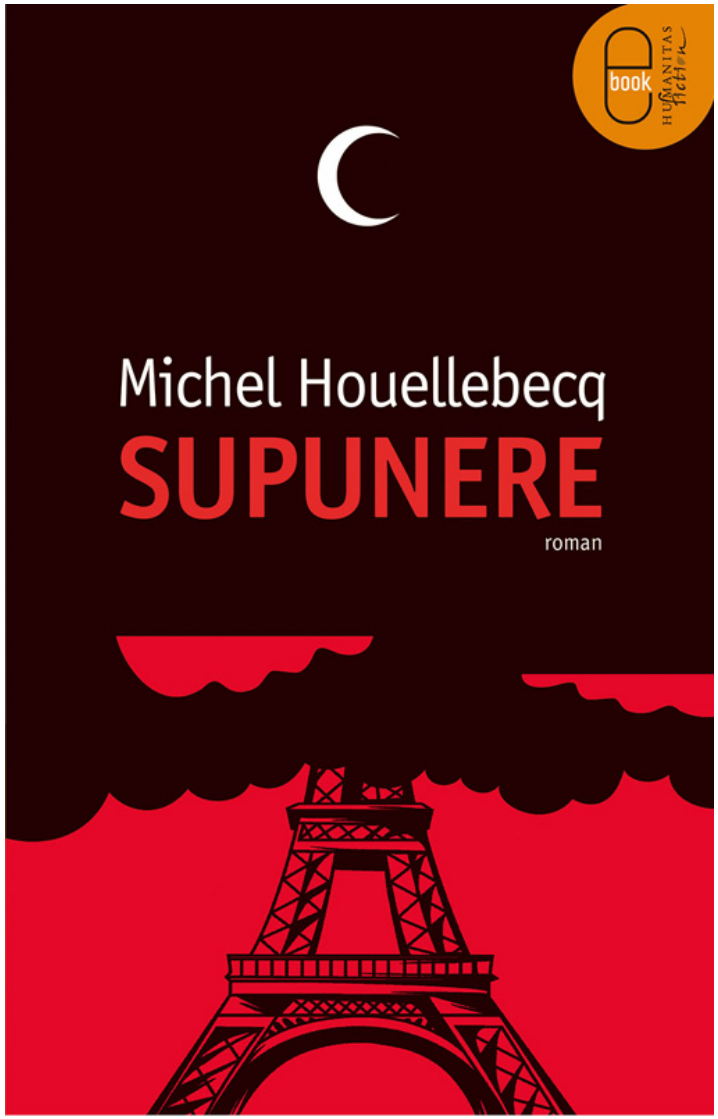
book
HUMANITAS
Michel Houellebecq
SUPUNERE
roman

MICHEL HOUELLEBECQ
SOUMISSION
© Michel Houellebecq and Flammarion, Paris, 2015
All rights reserved.

© Humanitas Fiction, 2015, pentru prezenta versiune românească (ediția print)
© Humanitas Fiction, 2015 (ediția digitală)

ISBN: 978-973-689-951-5 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Michel Houellebecq

SUPUNERE

Traducere din franceză și note de
Daniel Nicolescu

Cuprins

SUPUNERE
- I
- II
- III
- IV
- V
- Mulţumiri

I

Un zgomot îl readuse în Saint-Sulpice; corul pleca; biserica urma să se închidă. Ar fi trebuit să încerc să mă rog, în loc să visez cu ochii deschişi aşezat în strană, îşi spuse el; deşi, la drept vorbind, nu simt nici un imbold să mă rog; catolicismul mă bântuie, efluviile lui de tămâie şi de ceară mă îmbată, îi dau târcoale, mişcat până la lacrimi de rugăciuni, pătruns până în măduva oaselor de psalmi şi de cânturi. Mi-e silă de viaţa pe care o duc, sunt sătul de mine, dar de aici şi până la a-mi schimba complet existenţa e cale lungă! Şi-apoi… chiar dacă mă simt tulburat în biserici, redevin nepăsător şi rece de îndată ce le părăsesc. De fapt, îşi spuse el, ridicându-se şi urmându-i pe cei care se îndreptau spre ieşire, mânaţi de paznic, de fapt, mi-e inima secătuită şi afumată de-atâtea petreceri, nu sunt bun de nimic.

J.-K. Huysmans, *En route*

De-a lungul întregii mele tinereți mohorâte, Huysmans mi-a fost tovarăş, prieten fidel; niciodată nu m-au încercat îndoielile, nicicând n-am fost ispitit să renunț, nici să mă îndrept către un alt subiect; mai târziu, într-o după-amiază de iunie în 2007, după îndelungi aşteptări, după ce am tărăgănat până la limită şi chiar dincolo de ea, mi-am susținut, în fața comisiei de la Universitatea Paris IV – Sorbona, teza de doctorat: *Joris-Karl Huysmans, sau ieşirea din tunel*. Încă de-a doua zi dimineața (ori poate chiar la sfârşitul zilei respective, nu sunt sigur, căci seara susținerii am petrecut-o în singurătate şi alcool), am priceput că tocmai mi se încheiase o parte din viață şi că, probabil, era vorba despre cea mai bună.

Aşa se întâmplă în societățile noastre încă occidentale şi social-democrate cu toți cei care îşi termină studiile, dar majoritatea lor nu devin, sau nu devin imediat conştienți de asta, fiind hipnotizați de nevoia de bani, ori poate de consum, în cazul celor mai primitivi, adică al acelora în care s-a dezvoltat dependența nestăvilită față de anumite produse (ei reprezintă o mică parte, majoritatea, mai chibzuiți şi mai serioşi, manifestând o simplă fascinație pentru bani, acest „neobosit Proteu“), ori nutrind dorința de a arăta ce pot, de a-şi afla o poziție socială de invidiat într-o lume pe care şi-o închipuie şi pe care o nădăjduiesc competitivă, fiind însuflețiți de adorația unor modele schimbătoare: sportivi, creatori de modă sau de site-uri, actori şi fotomodele.

Din varii motive psihologice pe care n-am nici cheful, nici competența să le analizez, m-am îndepărtat simțitor de această schemă. Pe 1 aprilie 1866, la vârsta de optsprezece ani, Joris-Karl Huysmans îşi începe cariera ca funcționar de rang şase la Ministerul de Interne şi al Cultelor. În 1874, a publicat pe speze proprii o primă culegere de poeme în proză, *Le drageoir aux épices*[1], care a avut parte de puține recenzii. S-a remarcat un singur articol, deosebit de prietenos, al lui Théodore de Banville. Aşa cum se poate vedea, debutul lui în viață n-a avut nimic spectaculos.

1. Film din 1978, regizat de Patrice Leconte şi devenit un clasic al cinematografiei populare franceze.

Aşa i s-a scurs existența administrativă şi, în general, existența. Pe 3

septembrie 1893, i-a fost decernată Legiunea de Onoare pentru merite în cadrul serviciului public. S-a pensionat în 1898, după ce şi-a îndeplinit – odată luate în calcul perioadele de suspendare la cerere – cei treizeci de ani regulamentari de serviciu. În acest interval, găsise răgaz să scrie diferite cărți care m-au făcut, la o distanță de mai bine de un secol, să-l privesc ca pe un prieten. Multe lucruri, prea multe poate, au fost scrise despre literatură (şi, ca universitar specializat în acest domeniu, mă simt mai îndrituit decât oricine să vorbesc despre asta). Caracterul specific al literaturii, *artă majoră* a unui Occident care îşi atinge sfârşitul sub ochii noştri, nu este prea greu de definit. Ca şi literatura, muzica poate să provoace o tulburare, o răsturnare emoțională, o tristețe sau un extaz desăvârşite; ca şi literatura, pictura poate genera încântare, o perspectivă proaspătă asupra lumii. Doar literatura însă poate să dea acea senzație de contact cu un alt spirit omenesc, în totalitatea lui, cu slăbiciunile şi înălțimile, cu limitările, micimea, ideile fixe şi credințele sale; cu tot ce îl mişcă, îl interesează, îl ațâță sau îi repugnă. Doar literatura îți îngăduie să intri în contact cu spiritul unui mort, într-o manieră mai directă, mai completă şi mai profundă decât ar face-o până şi discuția cu un prieten – oricât de gravă şi de durabilă ar fi o prietenie, niciodată nu te angajezi într-o conversație atât de total cum o faci în fața unei pagini goale, când te adresezi unui destinatar necunoscut. De bună seamă, când e vorba despre literatură, frumusețea stilului, muzicalitatea frazelor contează; profunzimea gândirii autorului, originalitatea ideilor sale nu trebuie disprețuite; dar un autor este, înainte de orice, o făptură umană, prezentă în cărțile sale, iar faptul că scrie foarte bine sau foarte rău nu este, în ultimă instanță, important, esențial e să scrie şi să fie, efectiv, prezent în cărțile sale (ce ciudat că o condiție atât de simplă, atât de puțin discriminatorie în aparență, este în realitate exact pe dos, iar acest fapt, lesne de observat, a fost foarte puțin exploatat de către filozofii de diverse facturi: pentru că ființele umane posedă în principiu, în lipsă de calitate, o aceeaşi cantitate de ființă, toate sunt din pornire aproape la fel de *prezente*; totuşi, după câteva secole, nu lasă această impresie, aşa încât vedem cum se destramă, de-a lungul paginilor, pe care le simțim dictate mai degrabă de spiritul vremurilor decât de o individualitate proprie, o ființă vagă, din ce în ce mai fantomatică şi mai anonimă). Tot aşa, o carte pe care o iubim este, înainte de orice, o carte căreia îi iubim autorul, pe care dorim să-l întâlnim, cu care avem chef să ne petrecem zile la rând. Şi aşa, de-a lungul celor şapte ani cât a durat scrierea tezei, am trăit în compania lui Huysmans, în aproape permanenta lui

prezență. Născut pe strada Suger, Huysmans a locuit pe strada Sèvres şi strada Monsieur şi a murit pe strada Placide, după care a fost înmormântat în cimitirul Montparnasse. Aproape întreaga lui viață s-a desfăşurat între granițele celui de-al şaselea arondisment parizian – aşa cum viața lui profesională, timp de mai bine de treizeci de ani, s-a scurs în birourile Ministerului de Interne şi al Cultelor. Pe-atunci locuiam şi eu la Paris, în arondismentul şase, într-o cameră umedă şi rece, dar mai ales extrem de întunecată – ferestrele dădeau spre o curte minusculă, aproape ca un puț, trebuia să aprind lumina încă din zori. Eram sărac şi, dacă ar fi trebuit să răspund la unul dintre sondajele acelea care încearcă să „ia pulsul tinerei generații“, mi-aş fi categorisit condițiile de viață drept „mai degrabă anevoioase“. Cu toate astea, în dimineața care a urmat susținerii tezei (ori poate chiar în aceeaşi seară), primul meu gând a fost că pierdusem ceva neprețuit, ceva cu care nu aveam să mă mai întâlnesc nicicând: libertatea. Vreme de mai mulți ani, ultimele rămăşițe ale unei social-democrații muribunde îmi îngăduiseră (grație unei burse de studiu, unui sistem extins de reduceri şi de avantaje sociale, unor mese mediocre, dar ieftine la cantina universitară) să-mi dedic tot timpul activității pe care o alesesem: frecventarea neîngrădită a unui prieten. Aşa cum pe bună dreptate notează André Breton, scrisul lui Huysmans reprezintă cazul unic al unui umor generos, care îi oferă cititorului întâietate, care îl pofteşte să-l ia din vreme în băşcălie pe autor, descrierile sale plângăcioase, atroce sau rizibile. De această generozitate am profitat mai mult decât oricine, atunci când primeam porțiile de țelină cu sos remulad sau pe cele de cod cu piure în compartimentele tăvii ca de spital pe care cantina universitară Bullier le oferea sărmanilor săi clienți (cei care, în mod evident, nu aveau unde altundeva să meargă, care fuseseră probabil alungați din toate cantinele acceptabile, dar care aveau totuşi legitimația studențească, asta nu le putea fi luată). Atunci mă gândeam la epitetele lui Huysmans, la brânza *jalnică*, la *înspăimântătoarea* limbă-de-mare, şi îmi închipuiam ce-ar fi putut scoate Huysmans, care nu se întâlnise cu aşa ceva, din aceste carcerale rasteluri metalice, şi mă simțeam mai puțin nefericit, oleacă mai puțin singur, la cantina universitară Bullier.

Dar toate astea se isprăviseră; în general, tinerețea mea se dusese. În curând, se cuvenea să mă angajez într-un proces de inserție profesională. Ceea ce nu mă bucura deloc.

Studiile universitare în domeniul literelor nu duc, după cum se ştie, aproape nicăieri, excepție făcând studenții mai dotați care se îndreaptă spre o carieră universitară în domeniul literelor – ceea ce ne pune de fapt în situația caraghioasă a unui sistem lipsit de alt obiectiv decât acela de a se reproduce, restul de 95% fiind deşeuri. Care totuşi nu sunt dăunătoare, ba chiar pot dovedi o oarecare utilitate marginală. O tânără care candidează pentru un post de vânzătoare la Céline sau la Hermès va trebui, desigur, în primul rând, să-şi prezinte avantajos aplicația; însă o licență sau un master în litere moderne va putea constitui şi un atu secundar ce îi va garanta angajatorului, în lipsa unor competențe utilizabile, o anume agilitate intelectuală capabilă să prevestească o evoluție în carieră – literatura, pe deasupra, având dintotdeauna o conotație pozitivă în domeniul industriei luxului.

În ceea ce mă priveşte, eram conştient că fac parte din măruntul grup al „celor mai dotați studenți“. Scrisesem o teză bună, ştiam prea bine, şi mă aşteptam la o evaluare onorabilă; am fost totuşi plăcut surprins de *felicitările unanime ale comisiei* şi mai ales atunci când am descoperit referatul asupra tezei, care era excelent, aproape ditirambic: existau mari şanse, dacă aş fi vrut, să mă calific pentru postul de conferențiar. Una peste alta, viața mea continua, prin previzibila ei monotonie şi platitudine, să semene cu cea a lui Huysmans de acum mai bine de un veac şi jumătate. Îmi petrecusem primii ani ai vieții de adult într-o universitate; probabil că acolo aveam să mi-i petrec şi pe ultimii, poate chiar în aceeaşi universitate (ceea ce nu a fost cazul întocmai: obținusem diploma la Paris IV – Sorbona, dar am fost numit la Paris III, mai puțin prestigioasă, dar situată şi ea în arondismentul cinci, la câteva sute de metri distanță).

Nu avusesem niciodată nici cea mai măruntă vocație pentru învățământ – şi, cincisprezece ani mai târziu, cariera mea nu a făcut decât să-mi confirme această lipsă inițială de aptitudine. Câteva meditații date în speranța că îmi voi ameliora nivelul de trai mă convinseseră rapid că transmiterea cunoştințelor era de cele mai multe ori imposibilă şi că diversitatea inteligențelor este extremă; şi că nimic nu putea anula ori atenua această inegalitate fundamentală. Poate şi mai grav era că nu-mi

plăceau tinerii, şi nu-mi plăcuseră niciodată, nici măcar pe vremea când se putea considera că fac parte dintre ei. Mi se părea că ideea de tinereţe implica un anume entuziasm faţă de viaţă, sau poate o anume revoltă, totul însoţit de măcar vaga senzaţie de superioritate faţă de generaţia pe care eram chemaţi s-o înlocuim; nu simţisem niciodată aşa ceva. Avusesem totuşi prieteni, pe vremea tinereţilor mele – sau mai exact existaseră nişte colegi cu care puteam îndrăzni, fără silă, să merg la o cafea sau la o bere în pauzele dintre cursuri. Şi, mai ales, avusesem amante – sau, mai degrabă, cum se zicea pe-atunci, avusesem *prietene* – cam una pe an. Aceste relaţii amoroase decurgeau potrivit unei scheme oarecum constante. Luau naştere la începutul anului universitar cu prilejul unui seminar, al unui schimb de notiţe la curs, în fine, cu una dintre multele ocazii de socializare, atât de frecvente în viaţa studenţească, şi a căror dispariţie treptată la pătrunderea în viaţa profesională îi cufundă pe cei mai mulţi dintre indivizi într-o singurătate pe cât de uluitoare, pe atât de radicală. Îşi urmau cursul pe durata întregului an, nopţile erau petrecute când la unul, când la altul (mă rog, mai ales la ele, ambianţa rece, dacă nu chiar insalubră a camerei mele nu prea se potrivea cu nişte întâlniri galante), aveau loc nişte acte sexuale (cu o satisfacţie pe care îmi place să mi-o imaginez reciprocă). La sfârşitul vacanţei de vară, deci la începutul noului an universitar, relaţia se încheia, aproape întotdeauna din iniţiativa fetelor. *Trăiseră ceva* în timpul verii, asta era explicaţia pe care mi-o ofereau, cel mai adesea fără detalii suplimentare; unele dintre ele, mai puţin prevenitoare, îmi precizau că în*tâlniseră pe cineva*. Aşa, şi? Eram şi eu *cineva*. Pe măsură ce trecea timpul, aceste explicaţii faptice mi se păreau insuficiente: cu siguranţă, întâlniseră pe cineva; dar ceea ce le făcuse să atribuie acestei întâlniri o asemenea importanţă încât să întrerupă relaţia noastră şi să înceapă o nouă relaţie nu reprezenta decât aplicarea unui model comportamental amoros puternic, dar implicit, şi cu atât mai puternic cu cât rămânea implicit.

Potrivit modelului amoros prevalent în anii tinereţii mele (şi nimic nu mă împingea să cred că lucrurile se schimbaseră în mod semnificativ), după o scurtă perioadă de vagabondaj sexual corespunzând adolescenţei, tinerii trebuiau să intre în relaţii exclusive, de strictă monogamie, care presupuneau nu doar activităţi sexuale, ci şi sociale (ieşiri în oraş, weekenduri, vacanţe). Totuşi, aceste relaţii nu aveau nimic definitiv, ci trebuiau considerate tot atâtea ucenicii ale unei legături amoroase, oarecum ca nişte stagii (a căror practică se generaliza de altfel pe plan profesional ca un preambul la prima angajare). Un număr variabil (o medie de zece la

douăzeci pare o aproximare rezonabilă) de relații amoroase cu durată variabilă (limita de un an pe care eu o experimentasem putând fi considerată acceptabilă) trebuiau să se succeadă şi să ajungă, apoteotic, la relația ultimă, cea care să aibă, de această dată, un caracter conjugal şi definitiv, şi care să ducă, prin procreare, la constituirea unei familii.

Desăvârşita zădărnicie a acestui tipar nu avea să mi se dezvăluie decât mult mai târziu, de fapt destul de recent, atunci când am avut prilejul, după un răgaz de câteva săptămâni, să le întâlnesc din întâmplare pe Aurélie, şi apoi pe Sandra (dar, sunt convins, întâlnirea cu Chloé sau cu Violaine n-ar fi schimbat semnificativ lucrurile). De îndată ce am ajuns în restaurantul basc unde o invitasem pe Aurélie la cină, am înțeles că aveam să petrec o seară oribilă. În ciuda celor două sticle de Irouléguy alb pe care le-am băut aproape singur, am avut dificultăți din ce în ce mai mari, devenite rapid insuportabile, în păstrarea unui nivel rezonabil de comunicare afectuoasă. Fără să izbutesc cu adevărat să mă lămuresc de ce, mi s-a părut nedelicat şi aproape nepermis să evoc nişte amintiri comune. Cât priveşte prezentul, era limpede că Aurélie nu reuşise deloc să intre într-o relație conjugală, că aventurile întâmplătoare îi provocau tot mai mult dezgust, că viața ei sentimentală, pe scurt, se îndrepta către un dezastru iremediabil şi complet. Cu toate astea, încercase, cel puțin o dată, am înțeles asta după mai multe indicii, şi nu-şi revenise după eşec, amărăciunea şi dezgustul cu care îşi evoca partenerii masculini (ajunsesem, în lipsă de ceva mai bun, să vorbim despre viața ei profesională – era responsabil cu comunicarea în sindicatul interprofesional al vinurilor de Bordeaux şi, prin urmare, călătorea mult, mai ales în Asia, ca să promoveze soiurile franțuzeşti) dovedeau, cu o crudă evidență, că şi-o luase la greu. Am fost surprins, totuşi, atunci când, chiar înainte să coboare din taxi, m-a poftit „să bem un ultim păhărel“. Chiar e cu nervii la pământ, mi-am zis, ştiam încă din clipa când s-au închis uşile ascensorului că nu se va-ntâmpla nimic, nici măcar n-aveam chef s-o văd goală, aş fi vrut să evit asta, şi totuşi s-a petrecut, confirmând ceea ce presimțisem: nu şi-o luase doar pe plan sentimental, până şi trupul îi suferise daune ireparabile, fesele şi sânii rămăseseră nişte suprafețe de carne jigărite, împuținate, fleşcăite, căzute; nu mai putea, nu avea cum să mai fie vreodată privită ca un obiect al dorinței.

Cina cu Sandra s-a desfăşurat aproape după acelaşi tipic, cu câteva variațiuni individuale (restaurant cu fructe de mare, post de secretară de director într-o multinațională farmaceutică), iar finalul a fost în mare identic, cu diferența că Sandra, mai dolofană şi mai jovială decât Aurélie,

mi-a lăsat o impresie de prăbuşire mai puţin profundă. Tristeţea ei era uriaşă, iremediabilă, şi ştiam că va ajunge s-o cotropească total; ca şi Aurélie, nu era în fond decât o *pasăre cufundată în păcură*, dar îşi păstrase, ca să zic aşa, o capacitate sporită de a-şi fâlfâi aripile. Peste un an sau doi îşi va fi pus în cui orice ambiţie matrimonială, senzualitatea ei nu de tot stinsă o va îndemna să caute compania unor flăcăiandri, va deveni ceea ce pe vremea tinereţii mele se numea o femeie *cougar*, şi asta avea să dureze cu siguranţă câţiva ani, vreo zece în cel mai bun caz, înainte ca deteriorarea de astă dată jenantă a trupului său s-o împingă într-o singurătate definitivă.

Aş fi putut, pe vremea când aveam douăzeci de ani, pe vremea când mi se scula cu orice prilej şi uneori fără nici un prilej, când mi se scula, ca să zic aşa, *chiar şi-n biserică*, să mă las tentat de o astfel de relaţie, mai plină de satisfacţii şi, în acelaşi timp, mai profitabilă decât meditaţiile pe care le dădeam; cred că pe-atunci aş fi izbutit să fac faţă, acum însă nu se mai punea, desigur, problema. Erecţiile mele, mai rare şi mai întâmplătoare, aveau nevoie de trupuri viguroase, mlădioase şi fără cusur.

Viaţa mea sexuală, în primii ani care au urmat titularizării pe postul de conferenţiar la Universitatea Paris III – Sorbona, nu a cunoscut progrese însemnate. Ani la rând m-am culcat cu studentele – iar faptul că eram profesor nu schimba mare lucru. Diferenţa de vârstă între mine şi ele era, oricum ai lua-o, destul de mică la început, şi de-abia treptat s-a insinuat o dimensiune transgresivă, legată mai degrabă de evoluţia statutului meu universitar decât de îmbătrânirea mea reală sau doar aparentă. Beneficiam prin urmare de această inegalitate fundamentală care face ca îmbătrânirea la bărbaţi să nu altereze decât foarte încet potenţialul lor erotic, în vreme ce la femei prăbuşirea se produce cu o brutalitate uluitoare, în câţiva ani sau, uneori, în câteva luni. Singura diferenţă adevărată faţă de anii studenţiei mele consta în faptul că acum eu eram cel care, îndeobşte, punea capăt relaţiei la începutul anului universitar. Nu o făceam din donjuanism, nici dintr-o pornire nestăvilită spre desfrâu. Spre deosebire de colegul meu Steve, desemnat să predea, împreună cu mine, literatura secolului al XIX-lea în primul şi al doilea an de studiu, nu dădeam buzna ca nesătulul, când începeau cursurile, să mă holbez la prospăturile din anul întâi (tricourile lui, bascheţii Converse şi look-ul vag californian mă duceau de fiecare dată cu gândul la Thierry Lhermite, cel din *Les Bronzés*[2], atunci când ieşea din cabană ca să asiste la descinderea în club a turistelor din săptămâna aceea). Întrerupeam relaţiile cu tinerele respective mai degrabă sub impulsul unei

descurajări, al lehamitei: nu mă mai simțeam cu adevărat în stare să întrețin o relație amoroasă şi îmi doream să evit orice fel de dezamăgire sau de motiv de tristețe. Îmi schimbam părerea în decursul anului universitar, sub influența unor factori externi, cât se poate de anecdotici – în general o fustă scurtă.

2. Film din 1978, regizat de Patrice Leconte şi devenit un clasic al cinematografiei populare franceze.

Apoi s-a isprăvit şi asta. Îi spusesem adio lui Myriam la sfârşitul lui septembrie, eram deja la jumătatea lunii aprilie, anul universitar se apropia de încheiere şi tot n-o înlocuisem. Fusesem numit profesor universitar plin, cariera mea academică îşi aflase oarecum împlinirea, dar nu cred că asta conta cu adevărat. În schimb, la puțină vreme după despărțirea de Myriam, am întâlnit-o pe Aurélie, apoi pe Sandra, şi am descoperit aici o conexiune tulburătoare, neplăcută şi incomodă. Pentru că m-am văzut silit să realizez, tot rumegând zile în şir această idee, că eu şi *fostele* mele eram mult mai apropiați decât ne închipuiam, că relațiile sexuale episodice, neînscrise în perspectiva unui cuplu durabil, ajunseseră să ne inspire un sentiment de deziluzie aproape echivalent. Spre deosebire de ele, eu însă nu mă puteam confesa nimănui, pentru că discuțiile despre viața intimă nu fac parte dintre subiectele considerate admisibile în societatea bărbaților: aceştia vorbesc despre politică, despre literatură, piețe financiare sau sport, fiecare în funcție de propria natură; în privința vieții amoroase vor tăcea mâlc, până la ultima suflare.

Devenisem oare, pe măsură ce îmbătrâneam, victima unui soi de andropauză? Cum suna plauzibil, am hotărât, spre lămurire, să-mi petrec serile pe *Youporn*, un site porno devenit, de-a lungul anilor, de referință. Rezultatul a fost, de la bun început, deosebit de liniştitor. *Youporn* răspundea fantasmelor bărbaților normali de pe suprafața planetei, iar eu eram – mi s-a confirmat din primele clipe – un bărbat de o normalitate absolută. Ceea ce, la urma urmei, nu era chiar evident, câtă vreme îmi consacrasem mare parte din viață studierii unui autor adesea considerat *decadent* şi a cărui sexualitate nu constituia, din acest motiv, un subiect prea limpede. Însă am ieşit complet reconfortat din această încercare. Filmele, când superbe (realizate de o echipă din Los Angeles, da, o echipă, cu specialişti în lumini şi cadraj, maşinişti), când penibile, dar *vintage* (amatorii nemți), porneau de la câteva scenarii identice şi agreabile. Într-

unul dintre cele mai răspândite, un bărbat (tânăr?, bătrân?, existau ambele variante) îşi lăsa ca prostul penisul să moţăie în străfundul izmenelor sau şortului. Două tinere de rasă variabilă descopereau acest neajuns şi nu-şi aflau pacea până nu eliberau organul din temniţa lui temporară. Ca să-l încânte, îl copleşeau cu cele mai aţâţătoare dezmierdări, totul fiind operat în spiritul prieteniei şi complicităţii feminine. Penisul trecea dintr-o gură în alta, limbile se încrucişau aşa cum se întretaie zborul rândunicilor uşor neliniştite pe cerul mohorât din sudul regiunii Seine-et-Marne, atunci când se pregătesc să părăsească Europa pentru pelerinajul de iarnă. Bărbatul, năucit de această ridicare la cer, îngăima doar câteva vorbe palide; înfiorător de palide la francezi („*Oh, putain!*“, „*Oh, putain, je jouis!*“[3], iată cam ce poţi auzi de la un popor regicid), mai drăguţe şi mai intense la americani („*Oh, my God!*“, „*Oh, Jesus-Christ!*“), martori cu pretenţii, cărora aceste vorbe le par nişte porunci ce-i îndeamnă să nu nesocotească darurile Domnului (felaţiile, puiul fript). Cum-necum, mădularul mi se învârtoşa zdravăn îndărătul ecranului iMac de 27”, prin urmare totul era-n regulă.

3. O, futu-i! O, futu-i, o să termin!

De când fusesem numit profesor, orarul redus al cursurilor mele îmi îngăduia să-mi grupez ansamblul sarcinilor universitare în ziua de miercuri. Munca începea, de la opt la zece, cu un curs despre literatura secolului al XIX-lea pe care îl susțineam pentru studenții din anul doi – în acelaşi interval, într-un amfiteatru vecin, Steve le ținea celor din anul întâi un curs similar. De la orele unsprezece la treisprezece, asiguram cursul de masterat 2 despre decadenți şi simbolişti. Apoi, între orele cincisprezece şi şaisprezece, animam un seminar în care răspundeam întrebărilor venite de la doctoranzi.

Îmi plăcea să iau metroul puțin după ora şapte, dându-mi iluzia trecătoare că aparțin „Franței care se trezeşte devreme“, cea a muncitorilor şi meseriaşilor, dar eram aproape singurul în această situație, fiindcă îmi țineam cursul de la ora opt în fața unei săli aproape pustii, cu excepția unui grup compact de chinezoaice, de o seriozitate ce-ți dădea fiori, care vorbeau puțin între ele şi deloc cu altcineva. De cum soseau, îşi deschideau smartphone-ul ca să înregistreze tot cursul, ceea ce nu le împiedica să-şi ia notițe pe nişte caiete mari A4 cu spirală. Nu mă întrerupeau niciodată, nu puneau nici o întrebare, aşa încât cele două ore treceau fără să-mi dea impresia că am început cu adevărat. La ieşirea de la curs îl întâlneam pe Steve, care avusese o prezență comparabilă – cu diferența că micuțele chinezoaice erau înlocuite de un grup de magrebiene cu văl, dar la fel de serioase, de impenetrabile. Aproape mereu îmi propunea să mergem să bem ceva – îndeobşte un ceai de mentă la Marea Moschee din Paris, care se afla la câteva străzi distanță de facultate. Nu-mi plăcea ceaiul de mentă, nici Marea Moschee din Paris, şi nu-mi plăcea prea tare nici Steve, însă îl însoțeam. Cred că mi-era recunoscător că-l însoțesc, fiindcă nu prea era respectat în general de colegi, ba chiar puteai să te-ntrebi cum de ajunsese la statutul de conferențiar câtă vreme nu publicase nimic, în nici o revistă importantă sau măcar de mâna a doua, şi nu era decât autorul unei vagi teze despre Rimbaud, un *subiect la vrăjeală* prin excelență. Aşa cum îmi explicase Marie-Françoise Tanneur, o altă colegă de-a mea, ea însăşi specialistă recunoscută în Balzac, au fost scrise mii de teze despre Rimbaud, în toate universitățile din Franța, din țările francofone şi nu

numai, Rimbaud este probabil cel mai tocat subiect de teză din lume, cu excepția, poate, a lui Flaubert, aşa că e îndeajuns să cauți două sau trei teze mai vechi, susținute în universități din provincie, să le intercalezi pe ici, pe colo, nimeni n-are mijloace şi nici chef să verifice miile de pagini despre *iluminat* mâzgâlite neostenit de studenții lipsiți de personalitate. Cariera universitară mai mult decât onorabilă a lui Steve se datora doar – după cum spunea tot Marie-Françoise – faptului *că-i dădea limbi hoanghinei de madam Delouze.* Posibil, deşi surprinzător. Spătoasă, cu părul grizonant tuns perie şi cu un curs nemilos orientat spre *gender studies*, Chantal Delouze, rectorul universității Paris III – Sorbona, îmi părea o lesbiană țeapănă 100%, dar poate că mă înşelam, poate că nutrea vreo duşmănie față de bărbați, care se exprima prin fantasme dominatoare, poate faptul că îl silea pe amabilul Steve, cu feţişoara lui drăgălaşă şi inofensivă, cu părul lui lunguț, ondulat şi mătăsos, să îngenuncheze între coapsele ei de tractorist îi oferea desfătări nebănuite. Mă tot gândeam dac-o fi sau nu adevărat, în acea dimineață, în curtea salonului de ceai al Marii Moschei, privindu-l cum suge din narghileaua cu aromă de mere.

Ca de obicei, conversația lui se învârtea în jurul titularizărilor şi promovărilor din sânul ierarhiei universitare, nu cred să fi abordat vreodată din proprie inițiativă alt subiect. Grija lui din acea dimineață era numirea în post de conferențiar a unui tip de douăzeci şi cinci de ani, autor al unei teze despre Léon Bloy şi care avea, după părerea lui, „legături cu mişcarea identitară“. Ca să câştig timp, mi-am aprins o țigară, întrebându-mă de ce-l zgândărea problema. Preț de o clipă, mi-a trecut prin cap că se deşteptase *omul de stânga* din el, dar m-am răzgândit: omul de stânga din Steve dormea adânc şi nici un eveniment de importanță inferioară unei răsturnări politice la nivelul instanțelor de conducere din lumea academică franceză n-ar fi fost în stare să-l trezească din somn. Poate era un semn, a continuat el, cu atât mai mult cu cât Amar Rezki, cunoscut pentru lucrările sale asupra autorilor antisemiți de la începutul secolului XX, tocmai fusese numit profesor. De altfel, a insistat el, congresul rectorilor se alăturase recent unui boicot al cooperării cu cercetătorii israelieni, inițiat de un grup de universități englezeşti.

Profitând că era concentrat pe narghilea, care trăgea cam prost, mi-am consultat discret ceasul şi am constatat că nu era decât zece şi jumătate, nu prea aveam cum să invoc iminența celui de-al doilea curs al meu ca s-o şterg, dar mi-a venit o idee ca să relansez discuția fără prea mari riscuri: de câteva săptămâni se vorbea din nou despre un proiect, vechi de cel puțin

patru sau cinci ani, privind deschiderea unei clone a Universității Sorbona în Dubai (sau în Bahrein? ori poate în Qatar? le cam încurcam). Un proiect similar se afla în studiu în cooperare cu Oxfordul, probabil că vechimea celor două universități sedusese cine ştie ce petromonarhie. În această perspectivă, care oferea cu siguranță oportunități financiare reale unui tânăr conferențiar, se gândea el oare să intre în joc, afişând poziții antisioniste? Şi credea că ar fi fost bine să adopt aceeaşi atitudine?

I-am aruncat lui Steve o privire violent inchizitorială – pe băiatul ăsta nu-l dădea inteligența afară din casă, îl zăpăceai uşor, aşa încât privirea mea a avut un efect rapid.

— Ca specialist în Bloy, bâigui el, ştii desigur câte ceva despre curentul identitar, antisemit…

Am oftat, sleit: Bloy nu era antisemit, iar eu nu eram specialist în Bloy. Prin forța lucrurilor, îl pomenisem cu prilejul studiilor mele despre Huysmans şi făcusem o comparație între felul în care foloseau limbajul în singura mea lucrare publicată, *Vertijurile neologismelor* – fără îndoială apogeul eforturilor mele intelectuale terestre, şi care, în orice caz, se bucurase de cronici excelente în *Poétique* şi în *Romantisme*[4], şi căreia îi datoram probabil promovarea mea la gradul de profesor.

4. *Poétique* – revistă trimestrială de teorie şi analiză literară publicată de Éditions du Seuil. *Romantisme* – revistă trimestrială dedicată literaturii romantice a secolului al XIX-lea.

De fapt, o mare parte din cuvintele ciudate întâlnite la Huysmans nu erau neologisme, ci vorbe rare împrumutate din vocabularul specific anumitor bresle sau anumitor graiuri regionale. Teza mea era că Huysmans a rămas naturalist până la capăt, preocupat să încorporeze în opera sa adevărata vorbire populară şi poate că, într-un anume sens, a rămas acelaşi socialist care participa la serile de la Médan, acasă la Zola, iar disprețul lui din ce în ce mai mare față de stânga nu i-a alungat niciodată aversiunea inițială față de capitalism, de bani şi față de tot ceea ce ar fi avut legătură cu valorile burgheze. Reprezenta, de fapt, un tip unic de naturalist creştin, în vreme ce Bloy, mereu hămesit după succes comercial sau monden, nu încerca, prin fluxul de neologisme, decât să se evidențieze, să se impună ca lumină spirituală persecutată, la care lumea nu avea acces; îşi alesese o poziționare mistico-elitistă în societatea literară a timpului şi, ulterior, nu a încetat să se mire de eşecul său şi de nepăsarea, totuşi legitimă, pe care o suscitau imprecațiile lui. Era, scrie Huysmans, „un nefericit, cu un orgoliu

de-a dreptul diabolic şi o ură nesfârşită“. Încă de la început, Bloy îmi păruse un prototip al *catolicului rău*, ale cărui credinţă şi entuziasm nu se inflamează cu adevărat decât atunci când îşi poate cataloga interlocutorii ca damnaţi. Cu toate acestea, pe vremea când îmi scriam teza, mă aflasem în contact cu varii cercuri catolico-regaliste de stânga, care îi divinizau pe Bloy şi pe Bernanos, făcându-mă să mă bucur de te miri ce scrisoare manuscrisă, ca până la urmă să realizez că nu aveau nimic, dar absolut nimic să-mi ofere, nici un document pe care să nu-l pot eu însumi găsi cu uşurinţă în arhivele accesibile publicului universitar.

— Eşti pe-aproape… Reciteşte-l pe Drumont[5], i-am spus totuşi lui Steve, mai degrabă ca să-i fac plăcere, moment în care m-a privit cu nişte ochi ascultători şi naivi de copil oportunist. În faţa sălii mele de curs – îmi propusesem să vorbesc în ziua aceea despre Jean Lorrain –, trei indivizi de vreo douăzeci de ani, doi arabi şi un negru, blocau intrarea, nu erau înarmaţi şi păreau potoliţi, atitudinea lor nu avea nimic ameninţător şi, cu toate astea, trebuia să trec printre ei, deci trebuia să intervin. M-am oprit în dreptul lor: aveau cu siguranţă ordin să evite provocările, să trateze cu respect cadrele didactice, sau, mă rog, aşa speram.

5. Édouard Drumont (1844-1917), jurnalist şi scriitor francez, fondator al Ligii Antisemite a Franţei şi al jurnalului *La libre parole*, care avea ca motto faimosul slogan „La France aux Français!“ (Franţa pentru francezi!).

— Sunt profesor aici, trebuie să-mi ţin cursul, am spus eu pe un ton hotărât, adresându-mă întregului grup.

Mi-a răspuns negrul, cu un surâs larg.

— Nici o problemă, domnule, am venit doar să ne vizităm surorile… a zis el arătând spre amfiteatru cu un gest liniştitor.

În ce le priveşte pe surori, nu erau acolo decât două fete de origine nord-africană, aşezate una lângă alta în amfiteatru, în stânga sus, şi îmbrăcate cu o burka neagră, cu ochii feriţi după o plasă, mă rog, cât se poate de corect, după părerea mea.

— Ei bine, le-aţi văzut, am conchis eu, blajin. Acum puteţi pleca, am insistat.

— Nici o problemă, domnule, a răspuns el zâmbind şi mai larg, apoi a făcut stânga-mprejur, urmat de ceilalţi, care nu suflaseră un cuvinţel. După doi paşi, s-a întors spre mine:

— Pacea fie cu dumneavoastră, domnule… mi-a zis el cu o uşoară plecăciune.

„A fost bine…“ mi-am spus închizând uşa sălii de curs, „de data asta a fost bine“. De fapt, nu ştiu la ce mă aşteptam, îmi ajunseseră la urechi nişte zvonuri privind agresarea unor profesori la Mulhouse, la Strasbourg, la Aix-Marseille şi la Saint-Denis, dar nu întâlnisem nici un coleg agresat şi, de fapt, nici nu credeam că e posibil. Steve spunea că se semnase de altfel un acord între mişcările tinerilor salafişti şi autorităţile universitare, drept dovadă, zicea el, golanii şi dealerii dispăruseră complet, de circa doi ani, din preajma facultăţii. Acordul conţinea cumva vreo clauză care să interzică accesul organizaţiilor evreieşti în facultate? Şi ăsta era tot un zvon, greu verificabil, însă Uniunea Studenţilor Evrei din Franţa nu mai era reprezentată, de la ultima deschidere a cursurilor, în nici un campus din zona pariziană, în vreme ce secţia de tineret a Frăţiei Musulmane îşi înmulţise, aproape pretutindeni, antenele.

Când am ieşit de la curs (ce-ar fi putut să le intereseze pe cele două fecioare cu burka la Jean Lorrain, pederastul acela greţos care se autoproclama *enfilanthrope*[6]? părinţii lor or fi fost la curent cu conţinutul exact al studiilor lor? uite cum ajungea literatura să te bage în bucluc), am dat peste Marie-Françoise, care mi-a propus să mâncăm împreună. Era limpede, ziua mea avea să fie socială.

6. Contracţie de la *enfiler* (a înşira, a străpunge, a penetra) şi *philanthrope.*

Mi-era simpatică această holeră bătrână, leşinată după cancanuri sordide; vechimea ei ca profesor, poziţia în anumite comitete consultative confereau bârfelor sale mai multă greutate şi substanţă decât celor care ajungeau la urechile unui terchea-berchea ca Steve. A ales un restaurant marocan de pe strada Monge – aveam deci şi o zi halal!

Scaunul coanei Delouze – mi-a trântit ea în clipa când chelnerul ne aducea comanda – se clătina. Consiliul Naţional Universitar, care se reunea la începutul lunii iunie, avea foarte probabil s-o înlocuiască cu Robert Rediger.

Am aruncat o privire rapidă la tajine-ul meu de miel cu anghinare înainte să îndrăznesc, la plesneală, să ridic mirat din sprâncene.

— Da, ştiu, mi-a spus ea, poate părea aiurea, dar nu sunt doar zvonuri, am primit informaţii foarte exacte.

M-am scuzat pretextând că merg la toaletă, însă m-am dus doar ca să-mi consult smartphone-ul, acum afli orice de pe Internet, o căutare de nici două minute m-a înştiinţat că Robert Rediger era faimos pentru atitudinea propalestiniană şi că fusese unul dintre principalii artizani ai boicotului la care fuseseră supuse universităţile israeliene; m-am spălat conştiincios pe mâini, după care m-am întors la colega mea.

Tajine-ul meu se cam răcise, păcat!

— N-o să aştepte totuşi alegerile? am întrebat după o primă înghiţitură, mi se părea o întrebare cu tâlc.

— Alegeri? Ce treabă au alegerile? Crezi c-o să schimbe ceva?

Se pare că întrebarea mea nu era chiar aşa de potrivită.

— Păi, nu ştiu, în trei săptămâni urmează totuşi prezidenţialele…

— Ştii bine că jocurile sunt făcute, o să fie ca în 2017, Frontul Naţional[7] o să intre în turul doi, iar stânga va ieşi din nou câştigătoare, nu văd de ce s-ar mai chinui consiliul să aştepte alegerile.

7. Le Front national, partid naționalist înființat în 1972. A fost condus până în 2011 de Jean-Marie Le Pen şi apoi, până în prezent, de fiica sa Marine Le Pen. În 2012, formațiunea a obținut cel mai bun scor din istoria sa la prezidențiale, 17,9%.

— E vorba, totuşi, de rezultatul Frăției Musulmane, care e o necunoscută; dacă depăşeşte pragul simbolic de 20%, s-ar putea să influenţeze raportul de forţe…

Această afirmație era desigur o nerozie, alegătorii Frăției Musulmane aveau să se reorienteze în proporție de 99% către Partidul Socialist, ceea ce nu putea în nici un caz să influenţeze rezultatul, dar cuvintele *raport de forțe* atârnă greu într-o conversație, îți dau aerul că i-ai citit pe Clausewitz şi pe Sun Tzu, iar pe deasupra eram încântat şi de *pragul simbolic*, în orice caz Marie-Françoise a dat din cap de parcă tocmai aş fi exprimat o idee, după care a cântărit, îndelung, consecinţele unei eventuale intrări a Frăției Musulmane la guvernare asupra compoziției instanţelor de conducere universitare, inteligența ei combinatorie îşi lua avânt, eu chiar n-o mai ascultam, contemplam defilarea ipotezelor pe faţa ei ascuțită şi purie, e bine să te preocupe ceva în viaţă, mi-am spus, mă tot întrebam ce anume ar putea să mă intereseze în cazul în care viaţa mea sexuală avea să se încheie… Aş putea eventual să urmez nişte cursuri de oenologie sau să colecționez machete de avion.

După-amiaza de seminar a fost anevoioasă, doctoranzii în ansamblu erau obositori, pentru ei începea să se contureze o miză, pentru mine deloc, cu excepția alegerii mâncării indiene pe care aveam s-o încălzesc seara la microunde (*Chicken Biryani? Chicken Tikka Masala? Chicken Rogan Josh?)*, uitându-mă la dezbaterile politice de pe postul France 2.

Astă-seară, pe ecrane era candidata Frontului Național, îşi afirma iubirea faţă de Franţa („dar care Franţă?“ îi replicau nu prea inspirat comentatorii de centru-stânga), mă întrebam dacă viaţa mea amoroasă chiar se isprăvise, în ultimă instanţă nu era chiar aşa de sigur, am avut de gând o bună parte din seară s-o sun pe Myriam, mi se părea că nu mă înlocuise, o întâlnisem de mai multe ori la facultate şi mi-a aruncat nişte priviri care puteau fi considerate intense, adevărul e însă că avea mereu o privire

intensă, chiar şi când era vorba să-şi aleagă un balsam de păr, nu era cazul să mă înfierbânt, poate că ar fi fost mai bine să mă angajez politic, militanţii diferitelor facţiuni trăiau în această perioadă electorală momente febrile, în vreme ce eu, indiscutabil, mă atrofiam.

„Ferice de cei mulţumiţi de viaţă, de cei ce petrec, de cei veseli“, aşa îşi deschide Maupassant articolul pe care l-a scris despre *À rebours*[8] *în Gil Blas*[9]. Istoria literară a fost în general aspră cu şcoala naturalistă, iar Huysmans a fost ridicat în slăvi pentru că s-a scuturat de jugul ei. Articolul lui Maupassant este totuşi mult mai profund şi mai sensibil decât cel pe care Bloy îl scria în aceeaşi perioadă în *Le chat noir*[10]. Până şi obiecţiile lui Zola, dacă le recitim, par de bun-simţ; e adevărat că Des Esseintes, psihologic vorbind, rămâne acelaşi de la prima la ultima pagină, că nu se întâmplă nimic şi că nici nu are cum să se întâmple în această carte, că, într-un anumit sens, acţiunea e nulă; nu mai puţin adevărat este că Huysmans nu avea cum să continue À rebours, că această capodoperă era o fundătură, dar nu asta e situaţia tuturor capodoperelor? Huysmans nu mai putea, după o asemenea carte, să fie naturalist, iar Zola a reţinut asta cu precădere, în vreme ce Maupassant, mai artist decât el, nu avea ochi decât pentru capodoperă. Am expus aceste idei într-un scurt articol pentru revista *Journal des dix-neuvièmistes*, ceea ce m-a amuzat timp de câteva zile mai mult decât campania electorală, dar nu m-a împiedicat deloc să mă gândesc la Myriam.

8. În răspăr.

9. Cotidian francez lansat de Augustin Dumont în 1879 şi dispărut în 1938. Reia titlul romanului picaresc al lui Lesage *L’Histoire de Gil Blas de Santillane* (1735).

10. Revistă săptămânală (1882–1897) care promova cabaretul parizian cu acelaşi nume. În cursul anilor a adunat semnături prestigioase: Paul Verlaine, Jean Richepin, Léon Bloy sau Jean Lorrain.

Pe vremea nu prea îndepărtată a adolescenţei fusese cu siguranţă o delicioasă rockeriţă gotică, după care devenise o tânără mai degrabă elegantă, cu părul tăciune tuns drept, cu pielea foarte albă şi ochii negri; elegantă, dar sexy cu sobrietate; mai presus de orice, promisiunile erotismului ei discret erau onorate cu asupra de măsură. Dragostea la bărbaţi nu este altceva decât recunoştinţă pentru plăcerea primită şi nimeni nu-mi oferise vreodată mai multă plăcere decât Myriam. Putea să-şi

contracte păsărica după bunul-plac (când domol, cu uşoare presiuni irezistibile, când cu mici zguduituri şirete şi neastâmpărate); înainte să mi-l ofere, îşi agita curuleţul cu o graţie nesfârşită. Iar felaţiile ei… n-am cunoscut ceva comparabil, aborda fiecare supt de parcă ar fi fost cel dintâi şi cel de pe urmă din viaţa ei. Fiecare dintre felaţiile ei ar fi putut pe deplin justifica întreaga viaţă a unui bărbat.

După câteva zile de tergiversări, am sunat-o; am stabilit să ne vedem chiar în seara aceea.

Continuăm să ne tutuim fostele gagici, aşa se obişnuieşte, dar înlocuim sărutul cu *pupatul*. Myriam avea o rochie scurtă şi neagră, colanţi negri şi ei, o poftisem la mine acasă, nu prea aveam chef de restaurant, a aruncat o privire curioasă prin încăpere, după care s-a cuibărit pe canapea, avea fusta cu adevărat scurtă, am întrebat-o dacă vrea să bea ceva, da, dacă ai un bourbon, mi-a zis ea.

— Ai făcut schimbări… – a luat apoi un gât de băutură – dar nu-mi dau seama ce anume.

— Perdelele.

Pusesem nişte perdele duble, portocalii cu ocru, cu vagi motive etnice. Cumpărasem şi o bucată de pânză asortată, pe care o zvârlisem peste canapea.

Myriam s-a întors, îngenunchind pe divan ca să inspecteze perdelele.

— Sunt drăguţe, a conchis ea, chiar foarte drăguţe. Ai avut mereu gust. Mă rog, pentru un macho, a adăugat ea.

După care s-a aşezat din nou pe canapea ca să stăm faţă în faţă.

— Nu te enervează când îţi zic că eşti macho?

— Nu ştiu, poate c-aşa e, cred că sunt un fel de macho aproximativ; de fapt, n-am fost niciodată convins că e bine ca femeile să voteze, să urmeze aceleaşi studii ca bărbaţii, să aibă acces la aceleaşi profesii etc. Mă rog, până la urmă ne-am obişnuit, dar ce e, în fond, bine?

Şi-a mijit ochii uimită, câteva clipe am avut sentimentul că încearcă într-adevăr să afle un răspuns, am început şi eu, într-o străfulgerare, să-l caut, după care mi-am dat seama că n-am nici un răspuns, nici la întrebarea asta şi nici la oricare alta.

— Eşti pentru întoarcerea la patriarhat, aşa-i?

— Nu sunt *pentru* nimic, ştii prea bine, dar patriarhatul avea măcar meritul că exista, mă rog, vreau să spun că persevera, ca sistem social, în a fi, existau familii cu copii, care reluau în mare aceeaşi schemă, pe scurt,

funcționa; acum nu mai sunt destui copii, deci s-a terminat.

— Da, teoretic eşti un macho, fără doar şi poate. Însă ai gusturi literare rafinate, Mallarmé, Huysmans, ceea ce cu siguranță te îndepărtează de modelul macho tipic. Aş putea adăuga şi o sensibilitate feminină, anormală, pentru textilele decorative. În schimb, te îmbraci ca un mârlan. Un personaj macho grunge ar putea avea oarece credibilitate; nu-ți place însă ZZ Top, l-ai preferat mereu pe Nick Drake. Pe scurt, eşti o personalitate paradoxală.

Înainte să-i răspund, mi-am mai pus nişte bourbon. Agresiunea ascunde adesea nevoia de seducție, citisem asta la Boris Cyrulnik, iar Boris Cyrulnik e un greu, un tip pe care nu-l duci cu una, cu două, în domeniul psihic e competent, un fel de Konrad Lorenz al oamenilor. De altfel, Myriam îşi desfăcuse uşor picioarele în aşteptarea unui răspuns – limbajul corpului e o chestie cât se poate de grăitoare.

— Nu e nici un paradox aici, atât doar că foloseşti psihologia revistelor pentru femei, care nu utilizează decât tipologii de consumator: boemul ecologist, cucoana vanitoasă, mondena *gay-friendly*, satanistul fervent, tehno-zenul, mă rog, sunt inventate altele în fiecare săptămână. Nu corespund unui profil de consumator deja inventariat, asta-i tot.

— Am putea ca… în seara revederii noastre să încercăm să ne spunem nişte lucruri drăguțe, nu crezi?

De data asta am desluşit în vocea ei o stridență care m-a deranjat.

— Ți-e foame? am întrebat-o ca să risipesc stânjeneala.

Nu, nu-i era, dar ce să-i faci, până la urmă tot trebuie să mănânci.

— Vrei sushi?

Evident, a acceptat, oamenii întotdeauna acceptă când li se propune sushi, atât gastronomii cei mai exigenți, cât şi femeile cele mai preocupate de siluetă, există un soi de consens universal în jurul acestei alăturări amorfe de peşte crud şi orez chior, aveam meniul unei firme care livra sushi, până şi citirea lui mi se părea plicticoasă, nu pricepeam diferența dintre *wasabi*, *maki* şi *salmon roll* şi n-aveam nici un chef să pricep ceva, am optat pentru un meniu B3 şi am telefonat să dau comanda, în ultimă instanță mai bine ne-am fi dus la restaurant, după ce am închis am pus nişte Nick Drake. A urmat o linişte prelungă, pe care am întrerupt-o, cam fără noimă, întrebând-o cum îi mergea la facultate. M-a privit mustrător, după care mi-a spus că bine şi că voia să facă un master în domeniul editorial. Am putut, cu uşurare, s-o cârmesc spre un subiect de ordin general, care de altfel îi valida proiectul de carieră: în vreme ce sectoare întregi din economia franceză continuau să se prăbuşească, lumea editorială se simțea

bine, scotea beneficii uriaşe, era totuşi ciudat, ai fi zis că, pradă disperării, tot ce le rămăsese oamenilor era lectura.

— Nici tu nu prea stai pe roze. Dar asta e impresia pe care mi-ai lăsat-o mereu, la drept vorbind… a spus ea fără ţâfnă, ba chiar cu tristeţe.

Ce-aş fi putut să-i răspund? Era greu de contrazis.

— Chiar atât de deprimat păream? am întrebat-o după alt moment de tăcere.

— Nu, nu deprimat, deşi într-un fel e mai rău, am văzut mereu la tine un fel de onestitate nefirească, acea inaptitudine pentru compromisurile care le permit oamenilor, la urma urmei, să supravieţuiască. Să zicem, de pildă, că ai avea dreptate în privinţa patriarhatului, că ar fi singura formulă viabilă. Dar eu am făcut studii superioare, am fost obişnuită să mă consider o persoană unică, înzestrată cu o capacitate de reflecţie şi de decizie egală cu cea a bărbatului, deci ce-i de făcut cu mine, sunt oare bună de zvârlit la coş?

Răspunsul cel mai potrivit ar fi fost probabil „Da“, însă mi-am ţinut gura, poate că de fapt nu eram chiar atât de onest. Şi sushi tot nu sosea. Mi-am mai turnat un pahar de bourbon, eram deja la al treilea. Nick Drake continua să evoce tinere neprihănite, prinţese de demult. Iar eu tot n-aveam chef să-i torn un copil, nici să împart sarcinile şi nici să cumpăr un portbebe marsupiu. N-aveam nici măcar vreo pornire să fac sex, mă rog aveam o oarecare pornire, dar în acelaşi timp voiam să mor, de fapt nu mai ştiam ce vreau, simţeam cum mă cuprinde o uşoară greaţă, ce mama mă-sii făceau ăia de la *Rapid’Sushi*, fir-ar să fie! Ar fi trebuit s-o rog să mi-o sugă, chiar în clipa asta, cuplul nostru ar fi căpătat o a doua şansă, dar am lăsat stinghereala să se lăfăie, să dospească.

— Bun, poate e mai bine să plec… a spus ea după o tăcere de cel puţin trei minute.

Nick Drake îşi isprăvise jelaniile, urma să trecem la râgâielile celor de la Nirvana, am închis sonorul şi i-am zis:

— Ai vrea…

— Îmi pare rău, François că ai ajuns în halul ăsta, mi-a spus în vestibul – îşi pusese deja haina pe ea – aş vrea să te-ajut, dar nu ştiu cum, nu-mi dai nici o şansă.

Ne-am pupat din nou, nu credeam că o vom putea lua de la capăt.

Sushi-ul a sosit la câteva minute după plecarea ei. Erau o grămadă.

II

După plecarea lui Myriam, am rămas singur mai mult de o săptămână; era prima oară când, după numirea ca profesor, nu mă simțeam în stare să-mi țin cursurile de miercuri. Momentele de apogeu intelectual ale vieții mele fuseseră scrierea tezei şi publicarea cărții; dar asta se întâmplase acum mai bine de zece ani. Apogeu intelectual? Sau apogeu pur şi simplu? În orice caz, pe vremea aceea mă simțeam *justificat*. De-atunci nu mai produsesem decât scurte articole pentru *Journal des dix-neuvièmistes* şi, uneori, mai rar, pentru *Le Magazine littéraire*, atunci când apărea vreun subiect în acord cu domeniul meu de competență. Articolele mele erau clare, incisive, strălucitoare; în general, erau prețuite, cu atât mai mult cu cât nu întârziam niciodată predarea. Erau însă toate astea de ajuns ca să justifice o viață? Dar de ce trebuie oare ca o viață să fie justificată? Toate animalele, majoritatea covârşitoare a oamenilor trăiesc fără să simtă nici cea mai măruntă nevoie de justificare. Trăiesc pentru că trăiesc, şi cu asta, basta, aşa gândesc toți; apoi, bănuiesc, mor pentru că mor şi, în opinia lor, aşa se încheie socoteala. Măcar în calitatea mea de specialist în Huysmans mă simțeam obligat să fac ceva mai mult.

Atunci când doctoranzii mă întreabă în ce ordine trebuie să abordeze operele unui autor căruia deja s-au decis să-i consacre teza, îi îndemn de fiecare dată să privilegieze ordinea cronologică. Nu pentru că viața autorului ar avea o reală importanță, ci pentru că succesiunea cărților sale trasează un fel de biografie intelectuală, cu propria ei logică. În cazul lui Joris-Karl Huysmans, problema se punea cu o stringență specială în ceea ce priveşte À rebours. Cum, după ce ai scris o carte de o originalitate atât de izbitoare, fără egal în literatura universală, cum de mai poți continui să scrii?

Primul răspuns care-ți vine în minte este, desigur: extraordinar de greu. Este ceea ce s-a întâmplat în cazul lui Huysmans. *En rade*, care a urmat după À rebours, e o carte dezamăgitoare, nici n-avea cum să fie altfel, iar impresia negativă, senzația de stagnare, de sărăcire lentă nu înlătură complet plăcerea lecturii doar pentru că autorul a avut o idee strălucită: să povestească, într-o carte condamnată să fie dezamăgitoare, istoria unei dezamăgiri. Aşa încât congruența subiectului cu maniera lui de tratare

atrage adeziunea estetică. Pe scurt, te plictiseşti întru câtva, dar continui să citeşti, deşi simți prea bine că nu doar personajele se află în radă pe timpul dezolantei lor şederi la țară, ci şi Huysmans însuşi. Aproape ai impresia că încearcă o revenire la naturalism (naturalismul sordid al satului, unde țăranii se dovedesc mai abjecți şi mai lacomi decât parizienii), dacă n-ar fi acele fragmente onirice care, intersectând narațiunea, o fac complet bolnavă şi inclasabilă.

Ceea ce i-a îngăduit lui Huysmans, odată cu următorul roman, să iasă din impas, a fost o formulă simplă, cunoscută: adoptarea unei personaj central, purtător de cuvânt al autorului, căruia i se poate urmări evoluția pe parcursul mai multor cărți. Toate aceste lucruri le-am expus limpede în teza mea; dificultățile au început ulterior, fiindcă punctul central al evoluției lui Durtal (şi a lui Huysmans însuşi), din *Là-bas*, în ale cărui prime pagini îşi lua adio de la naturalism, până la *L'oblat*, trecând prin *En route* şi *La cathédrale*[11], era convertirea la catolicism.

11. *Liturghia neagră* (1891), *Novicele* (1903), *Pe drum* (1895), *Catedrala* (1898).

De bună seamă, unui ateu nu-i e uşor să vorbească despre o serie de cărți care au ca principal subiect o convertire; tot aşa, dacă avem în vedere un individ care n-a fost niciodată îndrăgostit, căruia sentimentul iubirii i-ar fi cu desăvârşire străin, acestuia i-ar fi desigur peste mână să fie preocupat de un roman consacrat acestei pasiuni. În lipsa unei veritabile atracții emoționale, sentimentul care i se impunea treptat ateului confruntat cu isprăvile spirituale ale lui Durtal, cu acele mişcări alternative de retragere şi de revărsare a harului care constituiau trama ultimelor trei romane ale lui Huysmans, era, din păcate, sastiseala.

Chiar în acest punct al cugetărilor mele (mă trezisem şi îmi beam cafeaua, aşteptând ivirea zorilor), mi-a venit o idee nespus de neplăcută: aşa cum À rebours reprezenta culmea vieții literare a lui Huysmans, Myriam era probabil apogeul vieții mele amoroase. Voi izbuti oare să trec peste pierderea amantei? După toate aparențele, răspunsul era negativ.

În aşteptarea morții, îmi rămânea *Journal des dix-neuvièmistes*, următoarea şedință de redacție avea loc în mai puțin de o săptămână. Mai era şi campania electorală. Mulți oameni sunt interesați de politică şi de război, eu însă nu prea apreciam aceste surse de divertisment şi mă

simțeam, din nefericire, la fel de politizat ca un ştergar de baie. E drept că, pe vremea tinereții mele, alegerile erau cât se poate de neinteresante; mediocritatea ofertei politice putea chiar să pară surprinzătoare. Un candidat de centru-stânga era ales, pentru unul sau două mandate, în funcție de charisma personală, motive obscure interzicându-i să candideze pentru al treilea; apoi populația se sătura de candidat şi, la modul generic, de ceea ce însemna centru-stânga, putea fi constatat un fenomen de alternanță democratică, aşa încât alegătorii aduceau la putere un aspirant de centru-dreapta, tot pentru unul sau două mandate, în funcție de om. În mod curios, țările occidentale erau teribil de mândre de acest sistem electoral, care de fapt nu reprezenta decât o împărțire a puterii între două bande rivale, care ajungeau şi să declanşeze războaie doar ca să se impună în țările care nu le împărtăşeau entuziasmul. Între timp, ascensiunea extremei dreapta făcuse fenomenul şi mai interesant, prin proiectarea asupra dezbaterilor a frisonului uitat al fascismului, însă lucrurile începuseră să se schimbe cu adevărat de-abia în 2017, odată cu cel de-al doilea tur al prezidențialelor. Presa internațională asistase cu uluire la acest spectacol ruşinos, dar ineluctabil din unghi aritmetic, al realegerii unui preşedinte de stânga într-o țară din ce în ce mai orientată spre dreapta. În decursul celor câteva săptămâni care au urmat după scrutin, s-a instalat în toată țara o atmosferă ciudată şi apăsătoare. Părea un soi de disperare sufocantă, radicală, dar vrâstată ici-colo cu luciri insurecționale. La o lună după rezultatele din turul doi, Mohammed Ben Abbes a anunțat crearea Frăției Musulmane. Primă tentativă de islam politic, Partidul Musulmanilor din Franța a eşuat rapid din cauza antisemitismului stânjenitor al liderului său, care îl împinsese să stabilească legături cu extrema dreaptă. Trăgând învățămintele cuvenite din acest fiasco, Frăția Musulmană s-a străduit să păstreze o poziție moderată, a susținut cauza palestiniană cu măsură şi a menținut relații cordiale cu autoritățile religioase evreieşti. După modelul partidelor musulmane active în țările arabe, model de altfel utilizat anterior în Franța de către Partidul Comunist, acțiunea politică propriu-zisă era sprijinită printr-o rețea deasă de mişcări de tineret, de aşezăminte culturale şi de asociații de caritate. Într-o țară în care mizeria generală se agrava inevitabil, an de an, politica acestui sistem de rețele se dovedise rodnică şi permisese Frăției Musulmane să-şi lărgească audiența dincolo de cadrul strict confesional, iar succesul ei fusese de-a dreptul fulgerător: în ultimele sondaje, acest partid care n-avea decât cinci ani de existență strângea 21% din intențiile de vot şi sufla în ceafa Partidului Socialist, cu 23%. Dreapta

tradiţională se plafonase la 14%, iar Frontul Naţional, cu 32%, rămânea de departe cel dintâi partid francez.

David Pujadas[12] devenise de câţiva ani o figură emblematică şi nu doar că pătrunsese în „clubul foarte închis“ al ziariştilor politici (Cotta, Elkabbach, Duhamel şi alţi câţiva) care fuseseră socotiţi în istoria mass-media suficient de pricepuţi ca să arbitreze o dezbatere prezidenţială între cele două tururi, dar îşi şi surclasase predecesorii printr-o fermitate politicoasă, prin calm şi, mai ales, prin aptitudinea de a ignora insultele, de a aduce pe făgaş normal înfruntările care o luau razna, conferindu-le o aparenţă demnă şi democratică. Candidata Frontului Naţional şi candidatul Frăţiei Musulmane au acceptat să le modereze confruntarea, cu siguranţă cea mai aşteptată dintre toate cele care precedau primul tur, fiindcă, dacă reprezentantul Frăţiei Musulmane, aflat în creştere constantă în sondaje de la intrarea în campanie, reuşea să-l depăşească pe cel al Partidului Socialist, aveam să ne confruntăm cu un al doilea tur complet inedit şi cu un rezultat complet imprevizibil. Simpatizanţii stângii, în ciuda unor apeluri repetate, clamate pe un ton din ce în ce mai ameninţător prin cotidienele şi săptămânalele de referinţă, rămâneau reticenţi în transferarea voturilor lor spre un candidat musulman; simpatizanţii dreptei, din ce în ce mai numeroşi, păreau, în ciuda proclamaţiilor foarte hotărâte ale liderilor, gata să sară pârleazul şi să voteze în turul doi cu candidata „naţională“. Prin urmare, aceasta juca o carte mare, fără îndoială cea mai mare din întreaga ei carieră.

12. Jurnalist francez, autor, între altele, al volumelor *La tentation du Jihad* şi *Agissons avant qu’il ne soit trop tard: Islam et République*.

Dezbaterea avea loc într-o miercuri, ceea ce nu-mi prea convenea; în ajun, cumpărasem o combinaţie de mâncăruri indiene pentru microunde şi trei sticle de vin banal. O masă anticiclonică se instalase din Ungaria până în Polonia, oprind înaintarea spre sud a depresiunii din Insulele Britanice; în Europa se menţinea o vreme neobişnuit de rece şi de uscată. Doctoranzii mei mă chinuiseră toată ziua cu întrebări tâmpite, de genul: de ce poeţii minori (Moréas, Corbière etc.) erau consideraţi minori, ce-i împiedica să fie importanţi (Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, ca să n-o lungim, după care sărim la Breton). Întrebările lor nu erau dezinteresate, ci dimpotrivă, era vorba de doi doctoranzi sfrijiţi şi acri, dintre care unul dorea să facă o teză despre Cros, iar celălalt despre Corbière, tipii voiau să n-o dea-n bară, era

limpede, aşteptau răspunsul meu ca reprezentant al instituției. M-am eschivat, recomandându-l pe Laforgue, care era pe la mijloc.

În timpul dezbaterii propriu-zise, totul mi-a mers anapoda, mă rog, nu mie, ci aparatului cu microunde, care a ales altă cale de funcționare (rotire rapidă, cu emisia unui sunet aproape subsonic, dar fără să încălzească alimentele), ceea ce m-a împins să-mi prăjesc pachețelele indiene la tigaie, şi uite-aşa am ratat grosul argumentației. Dar, după câte mi-am dat seama, lucrurile au mers aproape excesiv de corect, cei doi candidați la funcția supremă în stat îşi înmulțeau dovezile de stimă reciprocă, exprimându-şi pe rând o dragoste neasemuită față de Franța, dând impresia că sunt de acord aproape în toate privințele. Cu toate astea, în aceleaşi momente, izbucneau la Montfermeil lupte între militanții de extremă dreapta şi un grup de tineri africani, care nu îşi revendicau nici o apartenență politică – incidente sporadice avuseseră loc de o săptămână încoace pe teritoriul aceleiaşi comune, ca urmare a profanării unei moschei. Un site identitar de pe Internet avea să afirme a doua zi că înfruntările fuseseră foarte violente şi că erau înregistrați câțiva morți – dar Ministerul de Interne a dezmințit imediat informația. Ca de fiecare dată, preşedinta Frontului Național şi liderul Frăției Musulmane au publicat câte un comunicat prin care se desolidarizau cu tărie de aceste manifestări criminale. Cu doi ani în urmă, presa realizase câteva reportaje-şoc, atunci când avuseseră loc cele dintâi ciocniri armate, dar azi se vorbea din ce în ce mai puțin despre ele, totul părea că s-a banalizat. Vreme de mai mulți ani, poate chiar decenii la rând, *Le Monde*, ca şi toate celelalte ziare de centru-stânga, adică, de fapt, toate ziarele, le denunțaseră sistematic pe „Casandrele“ care prevesteau un război civil între imigranții musulmani şi populațiile autohtone din Europa Occidentală. Aşa cum îmi explicase unul dintre colegii mei care preda literatura greacă, această utilizare a mitului Casandrei era, în fond, bizară. În mitologia greacă, Casandra e înfățişată la început ca o tânără foarte frumoasă, „asemănătoare Afroditei de aur“, scrie Homer. Îndrăgostit de ea, Apollo îi oferă darul profeției, cu condiția să-l accepte în aşternutul ei. Casandra acceptă darul, dar refuză dragostea zeului, care, mânios, o scuipă în gură, ceea ce o va împiedica să se mai facă vreodată înțeleasă sau crezută. Ea prevesteşte succesiv răpirea Elenei de către Paris, apoi dezlănțuirea războiului din Troia şi îşi avertizează compatrioții troieni în legătură cu şiretlicul prin care grecii (faimosul „cal troian“) au cucerit oraşul. Va sfârşi ucisă de Clitemnestra, nu înainte de a-şi fi prevestit moartea, ca şi pe aceea a lui Agamemnon, care refuzase să o creadă. Într-un

cuvânt, Casandra oferea exemplul predicțiilor pesimiste constant împlinite şi se părea, examinând faptele, că ziariştii de centru-stânga nu făceau decât să repete nesocotința troienilor. O astfel de orbire nu avea, din punct de vedere istoric, nimic inedit: putea fi întâlnită la intelectualii, politicienii şi ziariştii anilor ’30 ai veacului trecut, unanim convinşi că Hitler „va deveni până la urmă rațional“. Probabil că unor oameni care au trăit şi au prosperat într-un anumit sistem social le este imposibil să-şi închipuie punctul de vedere al celor care, neavând niciodată ceva de aşteptat de la acest sistem, îşi propun să-l distrugă, fără vreo apăsare.

La drept vorbind, de câteva luni încoace, atitudinea presei de centru-stânga se schimbase: nu se mai vorbea deloc despre violențele din suburbii, despre conflictele interetnice, problema era pur şi simplu trecută sub tăcere, ba chiar încetase şi denunțarea „Casandrelor“, care, la rândul lor, ajunseseră să tacă. Oamenii păreau sătui să li se împuieze urechile cu acest subiect; în mediul pe care-l frecventam, se aşternuse lehamitea mai devreme decât în toate celelalte; se va întâmpla „ceea ce trebuie să se întâmple“, cam ăsta era, pe scurt, sentimentul general. A doua zi seara, pe drum spre cocteilul trimestrial de la *Journal des dix-neuvièmistes*, ştiam deja că luptele de la Montfermeil nu aveau să suscite prea multe comentarii, oricum nu mai multe decât ultimele dezbateri dinaintea primului tur al prezidențialelor, şi mult mai puține decât recentele numiri din posturile universitare. Recepția se desfăşura pe strada Chaptal, la Muzeul Vieții Romantice, închiriat pentru această ocazie.

Dintotdeauna mi-a plăcut Piața Saint-Georges cu adorabilele ei fațade Belle Époque; m-am oprit câteva clipe în fața bustului lui Gavarni, după care am urcat pe strada Notre-Dame-de-Lorette şi apoi pe strada Chaptal. În dreptul numărului 16 se deschidea o scurtă alee pavată, mărginită de arbori, ce ducea la muzeu.

Vremea era plăcută, aşa că uşile duble fuseseră larg deschise spre grădină; am luat o cupă de şampanie înainte să-mi încep plimbarea printre tei şi, de îndată, am zărit-o pe Alice. Era conferențiară la Universitatea Lyon III, specialistă în Nerval; rochia ei vaporoasă, cu flori viu colorate, era fără îndoială ceea ce se cheamă o rochie de cocteil, nu prea ştiam de fapt diferențele între rochia de cocteil şi rochia de seară, dar eram sigur că Alice va purta de fiecare dată rochia potrivită şi că va avea, în general, comportamentul cel mai nimerit, era o companie plăcută, aşa încât n-am ezitat s-o salut, deşi era prinsă într-o conversație cu un tânăr cu față ascuțită, cu piele foarte albă, îmbrăcat cu un blazer peste tricoul inscripționat cu PSG şi încălțat cu nişte bascheți de un roşu intens, în mod ciudat ansamblul era destul de elegant; mi s-a prezentat ca fiind Godefroy Lempereur.

— Sunt unul dintre noii dumneavoastră colegi… mi-a spus întorcându-se spre mine – am văzut că a cerut un whisky sec –, am fost numit la Paris III.

— Da, am aflat, sunteți specialist în Bloy, nu-i aşa?

— François l-a detestat dintotdeauna pe Bloy, a intervenit Alice abilă, mă rog, în calitate de specialist în Huysmans se află, evident, de altă parte a baricadei.

Lempereur s-a întors spre mine zâmbindu-mi cu o căldură surprinzătoare şi mi-a spus rapid:

— Vă cunosc, desigur… Prețuiesc enorm lucrările dumneavoastră despre Huysmans.

A urmat un moment de tăcere, îşi căuta cuvintele cu ochii ațintiți asupra mea, privirea îi era atât de intensă încât m-am gândit că, probabil, se machiase, sau cel puțin îşi accentuase genele cu o dâră de rimel, am avut deodată impresia că avea să-mi spună nişte lucruri importante. Alice ne

învăluia cu acea privire deopotrivă tandră şi uşor batjocoritoare a femeilor care urmăresc o discuție între bărbați, adică acel fenomen ciudat care pare să oscileze mereu între pederastie şi duel. O pală de vânt destul de puternică a scuturat, deasupra noastră, frunzişul teilor. Chiar în acea clipă am auzit din depărtare, destul de şters, un zgomot surd care semăna a explozie.

— E ciudat, a spus în cele din urmă Lempereur, cât de ataşați rămânem de autorii cărora ne-am consacrat la începutul vieții. Ai zice că, după un secol sau două, patimile se domolesc, că, universitari fiind, dobândim un soi de obiectivitate literară etc. Ei bine, nici pomeneală. Huysmans, Zola, Barbey, Bloy, toți indivizii ăştia s-au cunoscut între ei, au dezvoltat raporturi de prietenie sau de ură, au făcut alianțe, s-au certat, istoria relațiilor lor este chiar cea a literaturii franceze; iar noi, la mai bine de un veac distanță, reproducem aceste relații, continuăm să fim fideli propriului campion, suntem gata ca, de dragul lui, să ne iubim, să ne provocăm, să ne luptăm, prin intermediul unor articole.

— Aveți dreptate, dar asta nu-i rău. Măcar e o dovadă că literatura e o treabă serioasă.

— Nimeni nu s-a certat din cauza bietului Nerval… a intervenit Alice, dar cred că Lempereur nici măcar n-a auzit-o, continua să mă privească țintă, acut, de parcă ar fi fost cufundat în propriul discurs.

— Ați fost mereu o persoană foarte serioasă, a continuat el, v-am citit toate articolele din *Journal.* Ceea ce nu e şi cazul meu. La douăzeci de ani, eram fascinat de Bloy, de intransigența, de violența, de virtuozitatea cu care disprețuia sau insulta; însă era, într-o mare măsură, şi un fenomen de modă. Bloy era arma absolută împotriva secolului XX, cu mediocritatea, cu nerozia lui angajată, cu umanitarismul lui dezgustător; împotriva lui Sartre, împotriva lui Camus, împotriva tuturor măscăricilor angajați; dar şi împotriva tuturor formaliştilor greţoşi, a noului roman, tuturor absurdităților lipsite de urmări. Bun, am împlinit douăzeci şi cinci de ani: în continuare nu-mi plac nici Sartre, nici Camus, nici orice ar avea legătură cu noul roman, în schimb virtuozitatea lui Bloy a ajuns să mi se pară jenantă şi trebuie să recunosc că dimensiunea spirituală şi sacră de care făcea atâta caz nu-mi mai spune aproape nimic. Îmi place mult mai mult acum să-i recitesc pe Maupassant sau pe Flaubert – şi chiar pe Zola, mă rog, anumite pagini din el. Şi, desigur, pe foarte straniul Huysmans…

Are un stil *intelectual de dreapta* destul de seducător, mi-am spus, i-ar asigura o poziție destul de singulară la facultate. Pe oameni poți să-i laşi să

vorbească în neştire, sunt mereu preocupaţi de propriul discurs, totuşi discuţia trebuie din când în când înviorată. Am aruncat o privire lipsită de speranţă către Alice, ştiam că n-o interesează deloc perioada aceea literară, era o fanatică *Frühromantik*[13]. Am fost cât pe ce să-l întreb pe Lempereur: „Sunteţi catolic, fascist sau amândouă deodată?“, dar m-am abţinut, pierdusem cu siguranţă contactul cu intelectualii de dreapta, habar n-aveam cum să procedez. De departe s-au auzit din nou nişte păcănituri prelungite.

13. Primul romantism, perioadă cuprinsă generic între 1798 şi 1804, cu reprezentanţi ca August şi Friedrich von Schlegel, Tieck, Novalis sau Fichte.

— Ce să fie, credeţi că… a întrebat Alice, după care a adăugat cu un ton şovăitor: Par nişte focuri de armă.

Am tăcut pe dată şi mi-am dat seama că toate conversaţiile din grădină încetaseră, se auzeau din nou foşnetul vântului printre frunze şi nişte paşi sfioşi pe pietriş, mai mulţi invitaţi părăseau sala unde se ţinea cocteilul şi înaintau pe sub copaci, în aşteptare. Doi profesori de la Universitatea din Montpellier au trecut pe lângă mine, îşi deschiseseră smartphone-urile şi le ţineau ciudat, cu ecranul orizontal, ca pe o nuieluşă vrăjită de alun. „Nimic…“ oftă unul dintre ei angoasat, „au rămas pe G20“. Dacă-şi închipuiau că posturile de ştiri aveau să relateze evenimentul, ei bine, se înşelau, mi-am zis, azi ca şi ieri la Montfermeil era black-out total.

— E prima oară când se aud trosnituri la Paris, a remarcat Lempereur cu un ton neutru.

În aceeaşi clipă s-au auzit din nou schimburi de focuri, de această dată foarte desluşit, păreau foarte aproape, şi apoi o explozie puternică. Toţi invitaţii s-au întors în direcţia de unde se auzise. O trâmbă de fum se ridica spre cer deasupra clădirilor, zarva venea din apropierea Pieţei Clichy.

— Asta e, cred că micuţa noastră chermeză se va încheia prematur… a spus Alice cu graţie.

Într-adevăr, mulţi dintre invitaţi încercau să telefoneze; unii începuseră să meargă spre ieşire, dar nu deodată, ci în etape, parcă spre a demonstra că-şi ţineau firea şi că nu se lăsau cuprinşi de panică.

— Ne putem continua discuţia la mine acasă, a propus Lempereur. Locuiesc pe strada Cardinal Mercier, la doi paşi de-aici.

— Mâine am un curs la Lyon, iau trenul de şase dimineaţa, a spus Alice, cred că mă retrag acum.

— Eşti sigură?

— Da. Şi, culmea, nu mi-e deloc teamă.

O priveam întrebându-mă dacă are vreun rost să insist, şi, culmea, nici mie nu mi-era teamă, încredinţat fiind, fără vreun temei anume, că răzmeriţa se va opri pe bulevardul Clichy.

Renault-ul Twingo al lui Alice era parcat la colţ cu strada Blanche.

— Nu sunt convins că-i prudent ce faci, i-am zis, după pupăturile de despărţire, oricum sună-mă când ajungi.

A încuviinţat, după care a demarat.

— E o femeie remarcabilă… spuse Lempereur.

I-am dat dreptate, recunoscând în sinea mea că nu ştiu mare lucru despre ea. Alături de distincţiile onorifice şi de evoluţiile profesionale, singurul subiect de conversaţie între colegi erau indiscreţiile sexuale; şi pe seama ei nu auzisem nici un zvon. Era inteligentă, elegantă, frumuşică – ce vârstă să fi avut? Cam cât mine, între patruzeci şi patruzeci şi cinci de ani – şi, după toate aparenţele, era singură. Era totuşi cam devreme să plec steagul, mi-am zis, după care mi-am amintit că şi în ajun luasem în calcul aceeaşi perspectivă.

— Remarcabilă, am întărit eu, încercând să-mi alung din minte gândurile negre.

Împuşcăturile încetaseră. Când am intrat pe strada Ballu, pustie la ora aceea, i-am atras atenţia lui Lempereur că ne-am trezit în plină epocă a scriitorilor noştri preferaţi; aproape toate imobilele, deosebit de bine conservate, datau din vremea celui de-al Doilea Imperiu sau de la începutul celei de-a Treia Republici.

— E-adevărat, chiar întâlnirile de marţi ale lui Mallarmé se ţineau nu departe de-aici, pe strada Rome… a răspuns el. Şi dumneavoastră unde staţi?

— Pe bulevardul Choisy. Anii 1970, mai degrabă. O epocă, desigur, mult mai puţin spectaculoasă pe plan literar.

— În ceea ce se numeşte *Chinatown?*

— Exact, stau în plin Chinatown.

— S-ar putea dovedi o alegere isteaţă, zise el gânditor, după o pauză lungă de reflecţie.

Chiar în clipa aceea am ajuns la colţul străzii Clichy. M-am oprit locului, interzis. La vreo sută de metri spre nord, piaţa Clichy era complet invadată de flăcări; se desluşeau mai multe caroserii de maşini şi cea a unui autobuz, carbonizate: statuia mareşalului Moncey, impunătoare şi neagră,

se detaşa în mijlocul incendiului. Tăcerea năpădise scena, tulburată doar de urletul repetat al unei sirene.

— Ştiţi ceva despre cariera mareşalului Moncey?

— Nimic.

— A fost soldat al lui Napoleon. S-a evidenţiat apărând bariera din Clichy împotriva cotropitorilor ruşi în 1814. Dacă luptele interetnice s-ar întinde până în Parisul *intra-muros*, a continuat Lempereur pe acelaşi ton, comunitatea chineză n-ar fi afectată. Chinatown ar putea deveni unul dintre puţinele cartiere pariziene cu adevărat sigure.

— Credeţi?

A ridicat din umeri, fără să răspundă. În clipa aceea am zărit cu uimire doi CRS[14] cu mitraliere, îmbrăcaţi în combinezoane de kevlar, care coborau liniştiţi strada Clichy în direcţia gării Saint-Lazare. Sporovăiau cu entuziasm, fără să ne arunce nici măcar o privire.

14. Poliţist din Compagnies républicaines de sécurité (corp al poliţiei naţionale însărcinat cu intervenţii în cazul protecţiei civile).

— Ăştia… eram atât de năucit încât articulam cu greu, aştia se poartă de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Da… Lempereur se oprise şi îşi masa gânditor bărbia. Ştiţi, e greu de spus în clipa asta ceea ce e sau nu posibil să se întâmple. Dacă vine cineva să susţină contrariul, ori e idiot, ori mincinos; după părerea mea, nimeni nu poate susţine că ştie cum o să evolueze lucrurile în săptămânile viitoare. Bun… spuse el, după un nou răgaz de gândire, am ajuns aproape de casa mea. Sper ca prietena dumneavoastră să fi ajuns şi ea cu bine…

Strada Cardinal Mercier, tăcută şi pustie, se sfârşea într-o fundătură, unde se afla o fântână înconjurată de coloane. De-o parte şi de alta, portaluri masive, având camere de supraveghere deasupra, dădeau spre nişte curți pline de verdeață. Lempereur a apăsat cu arătătorul pe o plăcuță de aluminiu, care era probabil un dispozitiv de identificare biometrică; de îndată, în fața noastră s-a ridicat un stor metalic. În capătul curții, pe jumătate dosit după platani, am zărit un mic palat, luxos şi elegant, tipic pentru al Doilea Imperiu. Mi-am spus: cu siguranță nu veniturile de proaspăt conferențiar îi îngăduiau să locuiască aici; atunci ce anume?

Nu ştiu de ce, dar îmi închipuiam că tânărul meu coleg trăia într-un decor minimalist, stilizat şi dominat de alb. Dimpotrivă, amenajarea interioară era în perfect acord cu stilul clădirii: tapisat în mătase şi catifea, salonul era înțesat cu scaune confortabile, cu măsuțe cu intarsii de sidef şi marchetărie; un tablou de mari dimensiuni în stil academic, probabil un Bouguereau autentic, se lăfăia deasupra unui şemineu plin de ornamente. M-am aşezat pe un divan îmbrăcat în rips verde-închis, după care am acceptat un alcool de pere.

— Dacă doriți, hai să încercăm să aflăm ce se-ntâmplă, mi-a propus el în timp ce mă servea.

— Nu, sunt convins că nu dau nimic pe canalele de ştiri. Poate pe CNN, dacă aveți antenă parabolică.

— Am încercat în ultimele zile; nimic pe CNN, zero pe Youtube, dar m-aşteptam la aşa ceva. Pe Rutube dau din când în când nişte imagini, filmate de diverşi indivizi cu telefonul; surprind câteva secvențe, nu m-au lămurit.

— Nu-nțeleg de ce au optat pentru black-outul total; nu pricep încotro bate guvernul.

— După mine, asta e clar: le e teamă că Frontul Național va câştiga alegerile. Şi orice imagine cu violențe urbane înseamnă voturi în plus pentru Front. Acum, cea care agită spiritele este extrema dreaptă. Evident, tipii reacționează una-două la periferii; dacă eşti atent, de fiecare dată când a început balamucul în ultimele luni, a pornit de la o provocare anti-islam: ba o moschee profanată, ba o femeie obligată să-şi scoată vălul sub

amenințare. Mă rog, chestii de genul ăsta.

— Prin urmare, credeți că în spate se află Frontul Național?

— Nu. Nu, nu le dă mâna. Nu aşa merg lucrurile. Hai să zicem că există nişte punți.

Şi-a terminat paharul, a mai pus un rând pentru amândoi, după care a amuțit. Pânza lui Bouguereau de deasupra şemineului reprezenta cinci femei într-o grădină – unele înveşmântate în tunici albe, altele aproape goale – înconjurând un copil dezbrăcat, cu părul cârlionțat. Una dintre femeile goale îşi ascundea sânii; o alta n-avea cum, pentru că ținea în brațe un buchet de flori de câmp. Avea nişte sâni frumoşi, iar artistului îi ieşeau de minune faldurile. Lucrarea data de mai bine de un secol şi lumea aceea mi se părea nespus de îndepărtată; prima reacție în fața acestui obiect incomprehensibil era uluirea. Încet-încet puteai încerca să te pui în pielea unui burghez din secolul al XIX-lea, una dintre notabilitățile în redingotă pentru care fusese pictat tabloul; puteai, ca şi ei, să trăieşti începutul unui fior erotic privind aceste nuduri greceşti, dar întoarcerea în timp era anevoioasă. Maupassant, Zola, chiar şi Huysmans erau mai uşor accesibili. Ar fi trebuit probabil să vorbesc despre asta, despre această ciudată putere a literaturii, dar am hotărât să rămân în planul politicii, doream să ştiu mai mult şi părea că ştie mai mult. Mă rog, asta era impresia pe care o lăsa.

— V-ați aflat în intimitatea mişcărilor identitare, nu-i aşa? tonul meu fusese impecabil, al unui om de lume preocupat, curios şi-atât, neutru binevoitor, cu un strop de eleganță.

A zâmbit sincer, fără rezerve.

— Da, ştiu că mi s-a dus vorba la facultate… Într-adevăr, am fost membru al unei mişcări identitare, cu câțiva ani în urmă, pe vremea când îmi pregăteam teza. Erau nişte identitari catolici, regalişti adesea, nişte nostalgici, nişte romantici în fond – dar şi alcoolici, cei mai mulți dintre ei. Între timp, lucrurile s-au schimbat, am pierdut contactul cu ei, cred că dacă aş merge la o reuniune m-aş simți complet străin.

Am tăcut cu metodă: când taci cu metodă privindu-i fix în ochi, dându-le impresia că le sorbi cuvintele, oamenii vorbesc. Le place să fie ascultați, toți anchetatorii ştiu asta; toți anchetatorii, toți scriitorii, toți spionii.

— Vedeți dumneavoastră… a continuat el, blocul identitar era orice, numai un bloc nu, era scindat între mai multe facțiuni care nu prea se înțelegeau: catolici, solidarişti înrudiți cu „a Treia Cale“, regalişti, neopăgâni, atei puri şi duri veniți dinspre extrema stângă… Totul s-a schimbat

însă odată cu crearea Indigenilor Europeni, care s-au inspirat de la „Indigenii Republicii“[15], dar au mers în direcție strict opusă şi au reuşit să propage un mesaj limpede şi federativ; suntem indigenii Europei, cei dintâi ocupanți ai acestor meleaguri şi refuzăm colonizarea musulmană; refuzăm, de asemenea, firmele americane şi cumpărarea patrimoniului nostru de către capitaliştii venetici sosiți din India, din China etc. Îi citau pe Geronimo, pe Cochise, pe Sitting Bull, ceea ce era o treabă destul de isteață; în plus, site-ul lor de Internet era foarte inovator din punct de vedere grafic, cu animații de efect, cu o muzică antrenantă, şi prin urmare au atras de partea lor un public nou, tânăr.

15. Mişcare politică apărută în 2005, care s-a definit ca „antirasistă“ şi preocupată de lupta împotriva discriminărilor de tot felul.

— Chiar credeți că vor să declanşeze un război civil?

— Fără doar şi poate. O să vă arăt un text apărut pe Net…

S-a ridicat şi a dispărut în camera de-alături. De când pătrunsesem la el în salon, împuşcăturile păreau să fi încetat – dar, de fapt, nu eram prea sigur că se puteau auzi de-acolo, aleea era deosebit de liniştită.

S-a întors şi mi-a înmânat un vraf de foi capsate şi tipărite cu corp mărunt; documentul era, într-adevăr, intitulat fără echivoc: „PREGĂTIREA RĂZBOIULUI CIVIL“.

— Sigur, mai sunt multe la fel, dar ăsta este unul dintre cele mai sintetice, cu statisticile cele mai fiabile. Conține multe date, pentru că examinează cazul a douăzeci şi două de țări din Uniunea Europeană, dar concluziile sunt peste tot aceleaşi. În rezumat, teza lor e că transcendența reprezintă un avantaj evolutiv; cuplurile care se recunosc într-una dintre cele trei religii ale Scripturii şi la care s-au conservat valorile patriarhale, au mai mulți copii decât cuplurile de atei sau de agnostici; femeile sunt mai puțin educate, hedonismul şi individualismul sunt mai puțin pregnante. De altfel, transcendența este, în mare măsură, un element transmisibil genetic: convertirile sau respingerea valorilor familiale nu au decât o importanță secundară; în majoritatea cazurilor, indivizii rămân fideli sistemului metafizic în care au fost crescuți. Umanismul ateu pe care se întemeiază „traiul împreună“ laic se vede prin urmare condamnat în viitorul foarte apropiat, procentul populației monoteiste fiind chemat să crească urgent, cu precădere în cazul populației musulmane – chiar şi fără a se mai ține seama de imigrare, care va accentua şi mai mult fenomenul. Întâi de toate,

identitarii europeni afirmă că între musulmani şi restul populaţiei va izbucni, mai devreme sau mai târziu, un război civil. De unde concluzia că, dacă vor să aibă şansa să câştige războiul, e mai bine ca acesta să se declanşeze cât mai curând posibil – oricum înainte de 2050, dar de preferinţă mult mai devreme.

— Mi se pare logic…

— Da, pe plan politic şi militar e limpede că au dreptate. Rămâne de văzut doar dacă s-au hotărât să treacă la acţiune acum şi în ce ţări anume. Respingerea musulmanilor e aproape la fel de puternică în toate ţările europene; Franţa rămâne însă un caz cu totul special, datorită armatei sale. Trupele franceze rămân una dintre primele armate ale lumii, această tendinţă a fost menţinută, în ciuda restricţiilor bugetare, de toate guvernele care s-au succedat; ceea ce face ca nici o mişcare insurecţională să nu tragă nădejde de izbândă, câtă vreme guvernul s-ar hotărî să intervină pe cale armată. Strategia este, prin urmare, diferită.

— Cum adică?

— Carierele militare sunt scurte. La ora actuală, armata franceză – trupele de uscat, maritime şi aeriene laolaltă – are un efectiv de 330000 de oameni, dacă includem şi jandarmeria. Recrutările anuale aduc aproximativ 20000 de persoane; ceea ce înseamnă că, în mai puţin de cincisprezece ani, efectivele armatei franceze vor fi complet împrospătate. Dacă tinerii militanţi identitari – şi sunt aproape toţi tineri – s-ar înscrie masiv la concursurile de recrutare ale forţelor armate, ar putea într-un timp relativ scurt să acceadă la conducerea lor ideologică. Aceasta e linia susţinută, încă de la început, de ramura politică a mişcării; şi tot acesta este motivul care a provocat, cu doi ani în urmă, despărţirea de ramura militară, partizană a recursului imediat la luptă armată. Cred că facţiunea politică va păstra controlul şi că ramura militară nu îi va convinge decât pe câţiva marginali din mediile delincvente, fascinaţi de arme; în alte ţări însă, situaţia ar putea fi diferită, mai ales în Scandinavia. Ideologia multiculturalistă din Scandinavia este şi mai apăsătoare decât în Franţa, militanţii identitari sunt mai numeroşi şi mai belicoşi; şi, pe de altă parte, armata are trupe nesemnificative numeric, care s-ar dovedi probabil incapabile să facă faţă unor revolte mai serioase. Într-adevăr, dacă ar fi să se declanşeze curând o insurecţie generală în Europa, probabil că va începe din Norvegia sau din Danemarca; Belgia şi Olanda sunt, la rândul lor, nişte zone potenţial foarte instabile.

Către două noaptea totul părea că s-a liniştit, am găsit imediat un taxi.

L-am felicitat pe Lempereur pentru calitatea alcoolului său de pere – practic, dădusem gata sticla. Bineînțeles, auzisem de ani de zile, dacă nu chiar de zeci de ani, vorbindu-se pe aceste teme. Expresia „După mine, potopul“ este atribuită când lui Ludovic XV, când amantei sale, doamna de Pompadour. Ea rezuma destul de plenar starea mea de spirit, dar era prima oară când, simultan, mă fulgera neliniştea: la urma urmei, s-ar putea ca potopul să vină înainte să dau în primire. Nu mă aşteptam, desigur, să am un sfârşit de viață fericit, nu existau motive să fiu scutit de doliu, de infirmitate sau de suferință; dar, până în clipa de față, puteam spera cel puțin că voi părăsi această lume fără excese de violență.

Era prea alarmist? Din păcate, nu; băiatul ăsta îmi lăsase o sănătoasă impresie de seriozitate. A doua zi dimineață, am dat o căutare pe Rutube, dar nu apărea nimic legat de Piața Clichy. Am dat doar de o secvență video destul de înspăimântătoare, deşi nu conținea elemente de violență: vreo cincisprezece tipi îmbrăcați în negru din cap până-n picioare, cu cagule şi mitraliere, desfăşurați în formație în V înaintau încet în mijlocul unui decor urban care evoca un cartier din Argenteuil. Cu siguranță nu era o înregistrare cu telefonul mobil: rezoluția era excelentă şi fusese adăugat un efect de ralanti. Acest video static, impunător, filmat în uşor contraplonjeu, nu dorea decât să afirme o prezență, o luare în posesie a unui teritoriu. În situația unui conflict etnic, aş fi automat trecut în tabăra albilor, aşa încât iată, pentru prima oară de când ies să-mi fac cumpărăturile, le-am mulțumit în gând chinezilor că au ştiut, încă de la înființarea cartierului, să evite stabilirea acolo a negrilor sau arabilor şi, de altfel, a oricărui alt non-chinez, cu excepția câtorva vietnamezi.

Era totuşi mai înțelept să mă gândesc la o repliere, în cazul în care lucrurile ar degenera prea repede. Tatăl meu locuia într-o vilă din masivul Écrins şi, de curând (mă rog, eu aflasem de curând), îşi găsise o nouă parteneră de viață. Maică-mea îşi consuma depresia la Nevers, neavând altă companie decât pe cea a buldogului ei francez. De vreo zece ani nu mai aveam nici o veste de la ei. Cei doi *baby-boomers* dăduseră întotdeauna dovadă de un egoism neînduplecat, aşa că nimic nu mă îndreptățea să cred că mă vor primi cu brațele deschise. Mă întrebam uneori dacă aveam să-mi revăd părinții înainte să se prăpădească, dar răspunsul era de fiecare dată negativ. Nici măcar un război civil n-ar fi rezolvat lucrurile; s-ar fi descurcat ei să găsească un pretext ca să nu mă primească sub acoperişul lor. În această privință nu duseseră niciodată lipsă de pretexte. Mai aveam şi nişte prieteni, mai mulți, de fapt nu chiar aşa de mulți, nu mai ținusem

legătura; era Alice, puteam desigur s-o consider prietenă. Dar, în general, după despărțirea de Myriam, eram al naibii de singur.

Duminică, 15 mai

Mi-au plăcut dintotdeauna emisiunile din seara alegerilor prezidențiale; ba chiar cred că, excepție făcând finalele Cupei Mondiale la fotbal, ele reprezentau principala mea atracție TV. Sigur, suspansul nu era aşa de puternic, alegerile respectând tiparul narativ aparte al unei poveşti cu deznodământ cunoscut încă din prima clipă; însă uriaşa diversitate a actorilor (politologi, editorialişti politici de „prim-plan“, sumedenie de militanți în extaz sau în lacrimi la sediile partidelor… în fine, oamenii politici, cu declarațiile lor la cald, profunde sau emoționate) şi excitația generală a participanților îmi dădeau senzația extrem de rară, de telegenică, de prețioasă că trăiesc un moment istoric în direct.

Dezumflat de dezbaterea precedentă, pe care cuptorul meu cu microunde mă împiedicase practic s-o urmăresc, am cumpărat de data asta icre, humus şi lipii; în ajun pusesem la rece două sticle de Rully. De îndată ce David Pujadas a intrat în emisie la 19.50, am înțeles că seara electorală se anunța un spectacol de soi şi că aveam să trăiesc un moment de excepție. Pujadas rămânea, desigur, foarte profesionist, dar, după lucirile din ochii lui, nu rămânea brumă de îndoială: rezultatele pe care deja le ştia şi pe care avea dreptul să le dezvăluie de-abia peste zece minute constituiau o surpriză majoră; peisajul politic francez avea să fie întors cu susu-n jos.

— Cutremur! a anunțat el în timp ce se afişau primele cifre.

Frontul Național avea un avans considerabil, cu 34,15% din voturi; ceea ce era aproape normal, sondajele anunțau asta de luni bune, candidata de extremă dreapta mai crescuse doar foarte puțin în ultimele săptămâni de campanie. În spatele ei, candidatul Partidului Socialist, cu 21,6%, şi cel al Frăției Musulmane, cu 21,7%, erau cot la cot, despărțiți de atât de puține voturi, încât situația se putea răsturna de mai multe ori în cursul serii, pe măsură ce se aflau rezultatele de la birourile de vot din marile oraşe şi din Paris. Cu 12,1%, candidatul dreptei era definitiv scos din cursă.

Jean-François Copé[16] a apărut pe ecrane de-abia la ora 21.50. Palid, neras, cu cravata într-o rână, dădea mai mult decât oricând senzația că e pus

sub acuzare. Cu o smerenie dezolantă, a acceptat că e o înfrângere, un mare eşec, a cărui responsabilitate şi-o asuma pe de-a-ntregul; n-a mers până acolo încât să ia în calcul retragerea din viața politică, precum Lionel Jospin în 2002. În privința recomandărilor de vot pentru turul doi, s-a abținut; biroul politic al UMP urma să se reunească în cursul săptămânii ca să ia o decizie.

16. Om politic francez, fost secretar şi preşedinte al UMP (Uniunea pentru o Mişcare Populară), partid de dreapta.

La ora 22.00, cei doi candidați nu fuseseră încă departajați, ultimele cifre ofereau estimări absolut identice – incertitudine care îl scutea pe candidatul socialist de o declarație previzibil anevoioasă. Aveau oare să fie rase de pe scenă cele două partide care structurau viața politică franceză încă de la începuturile celei de-a Cincea Republici? Ipoteza era într-atât de tulburătoare, încât simțeai că toți analiştii care se succedau în grabă pe platouri – printre ei până şi David Pujadas, deşi cu greu putea fi bănuit de complezență față de islam şi mai era şi un apropiat al lui Manuel Valls – şi-o doreau în secret. Trecând de pe un canal pe altul cu o asemenea iuțeală încât părea că fusese hărăzit cu darul ubicuității, reuşind până la o oră târzie din noapte uluitoare coregrafii cu eşarfa lui roşie, Christophe Barbier a fost fără îndoială unul dintre regii acestei seri electorale, eclipsându-i cu uşurință pe Renaud Dély, cenuşiu şi posomorât în fața unui rezultat pe care ziarul său nu-l prevăzuse, şi pe Yves Thréard, de obicei mai combativ.

De-abia puțin după miezul nopții, când tocmai îmi isprăveam cea de-a doua sticlă de Rully, au apărut rezultatele definitive: Mohammed Ben Abbes, candidatul Frăției Musulmane, venea în poziție secundă cu 22,3% din voturi. Cu doar 21,9%, candidatul socialist era eliminat. Manuel Valls a rostit o alocuțiune, foarte sobră, prin care îi felicita pe cei doi candidați ajunşi în frunte şi prin care amâna orice hotărâre până la întrunirea comitetului director al Partidului Socialist.

Miercuri, 18 mai

Când m-am întors la facultate să-mi țin cursurile, am avut, pentru întâia oară, senzația că se putea întâmpla ceva important; că sistemul politic în care fusesem obişnuit să trăiesc încă din copilărie şi care de o bună vreme se fisura vizibil putea să explodeze în orice clipă. Nu ştiu ce anume mi-a creat această senzație. Poate atitudinea studenților de la masterat: oricât de amorfi şi depolitizați ar fi fost, în ziua aceea păreau tensionați, anxioşi şi încercau în mod vădit să prindă frânturi de informații pe smartphone-uri şi pe tablete; în orice caz, erau mai neatenți ca niciodată la cursul meu. Poate şi mersul fetelor cu burka, mai neşovăielnic şi mai domol decât de obicei, înaintau acum pe culoare direct, câte trei, fără să se furişeze pe lângă pereți, de parcă ar fi fost deja stăpânele locului.

În schimb m-a uluit lipsa de vlagă a colegilor mei. Părea că n-au nici o problemă, părea că nimic nu-i priveşte, ceea ce-mi confirma un gând pe care-l nutream de ani de zile: celor care ajung la statutul de universitari nici măcar nu le trece prin cap că o anume evoluție politică le-ar putea perturba cariera; se simt invulnerabili.

La sfârşitul zilei am zărit-o pe Marie-Françoise, când tocmai dădeam colțul străzii Santeuil ca să mă îndrept spre metrou. Mergeam cu pas grăbit, aproape că am început să alerg ca s-o prind din urmă şi, când am ajuns în dreptul ei, după ce i-am dat repede binețe, am întrebat-o fără ocoliş:

— Ce crezi, colegii noştri au motive să fie aşa de liniştiți? Chiar ți se pare că suntem la adăpost?

— Ah… a exclamat ea cu un rânjet de gnom care o făcea şi mai hâdă, înainte să-şi aprindă o Gitane, mă întrebam dac-o să se trezească în sfârşit cineva din facultatea asta de rahat. Nu, nu suntem deloc la adăpost, te rog să mă crezi, o persoană în poziția mea ştie ce vorbeşte…

A lăsat să se scurgă câteva clipe, după care mi-a explicat:

— Soțul meu lucrează la DGSI[17]…

17. Direcția Generală a Securității Interne, serviciu de informații al Ministerului de Interne, înființat la 12 mai 2014.

Am privit-o cu uimire: era prima oară când deveneam conştient că fusese femeie şi că, într-un anume sens, încă mai era, că un bărbat, cândva, dorise această creatură bondoacă, broscoidală. Din fericire, mi-a înţeles greşit expresia.

— Ştiu… mi-a zis ea cu încântare, pe toţi îi surprinde. Mă rog, ştii ce înseamnă DGSI?

— Vreun serviciu secret? Ceva în genul DST[18]?

18. Direcţia de Supraveghere a Teritoriului. Fost serviciu de contraspionaj din cadrul Direcţiei Generale a Poliţiei Naţionale.

— DST-ul nu mai există. A fuzionat cu Serviciile Generale de Informaţii[19] ca să formeze DCRI, care ulterior a devenit DGSI.

19. Serviciu creat în 1907, având ca principal obiectiv informarea guvernului asupra oricărei mişcări ce putea aduce atingere statului francez.

— Soţul tău e un fel de spion?

— Nu chiar, de spioni se ocupă DGSE, care ţine de Ministerul Apărării. DGSI e la Interne.

— Şi-atunci, e o poliţie politică?

A surâs din nou, mai discret, parcă o urâţea mai puţin.

— Oficial, ei – normal – resping termenul, dar, sigur, cam despre asta e vorba. Supraveghează mişcările extremiste, pe cei care ar putea s-o cotească spre terorism, e una dintre principalele lor atribuţii. Ai putea să treci pe la noi să bem un păhărel, soţul meu ţi-ar putea explica toată tărăşenia. În fine, îţi va explica doar ce are voie să-ţi explice, nu prea ştiu precis, tot timpul se schimbă regulile, în funcţie de evoluţia dosarelor. În orice caz, o să fie schimbări mari după alegeri, care o să privească direct facultatea.

Locuiau în piaţa Vermenouze, la cinci minute pe jos de Censier. Soţul ei nu semăna deloc cu un membru al serviciilor secrete, aşa cum mi-l închipuiam (dar cum mi-l închipuiam, de fapt? Probabil ca pe un soi de corsican, amestec de tâlhar şi de vânzător de băutură). Zâmbitor şi curăţel, cu craniul aşa de neted, c-ai fi zis că e lustruit, era îmbrăcat cu un halat ecosez, dar cred că la serviciu purta papion şi poate chiar vestă, totul respira în el o eleganţă bătrânicioasă. La început mi-a dat o impresie de vioiciune intelectuală aproape anormală; probabil că era ultimul fost elev

de pe strada Ulm[20] care şi-a dat, după absolvire, examenul de admitere la Şcoala Națională Superioară de poliție.

20. Şcoala Normală Superioară (Paris, arondismentul 5, strada Ulm), una dintre cele mai prestigioase instituții franceze de învățământ superior.

— Imediat după ce am fost numit comisar, mi-a spus turnându-mi un porto, am cerut să fiu repartizat la Informațiile Generale; aveam o vocație în sensul ăsta… a adăugat cu un zâmbet fin, de parcă pasiunea lui pentru serviciile secrete n-ar fi fost decât o manie nevinovată.

A lăsat să treacă o vreme, a sorbit un prim gât de porto, apoi încă unul, după care a continuat:

— Negocierile între Partidul Socialist şi Frăția Musulmană sunt mult mai dificile decât s-a prevăzut. Totuşi musulmanii sunt gata să ofere stângii mai mult de jumătate din ministere – inclusiv portofolii-cheie cum sunt Finanțele şi Internele. Nu există divergențe nici în materie de economie, nici de politică fiscală; cu atât mai puțin în ce priveşte siguranța – în plus, față de partenerii lor socialişti, au mijloacele de a instaura ordinea în oraşe. Există câteva dezacorduri în privința politicii externe, ar dori ca Franța să condamne mai ferm Israelul, dar în acest punct stânga va ceda fără probleme. Marea problemă, piedica principală în negocieri, este Educația. Interesul pentru educație constituie o veche tradiție socialistă, iar mediul didactic este singurul pe care Partidul Socialist nu l-a abandonat niciodată, pe care a continuat să-l susțină şi pe marginea prăpastiei; atât doar că acum au de-a face cu un interlocutor mult mai motivat decât ei şi care nu va ceda sub nici un motiv. Ştiți, Frăția Musulmană e un partid aparte: multe mize politice uzuale îi lasă aproape indiferenți; şi, mai ales, nu îi conferă economiei locul central. Pentru ei, esențială este demografia. Şi educația. Populația care dispune de cel mai ridicat nivel de reproducere şi care izbuteşte să-şi transmită valorile este cea care triumfă. În opinia lor, e cât se poate de simplu, economia şi geopolitica nu sunt decât praf în ochi: cei care controlează natalitatea controlează viitorul şi gata! De aceea, singurul punct capital, singurul domeniu unde vor musai să capete satisfacție este cel al educației copiilor.

— Ce vor de fapt?

— Ei bine, pentru Frăția Musulmană, fiecare copil francez trebuie să aibă posibilitatea să beneficieze, la începutul şi la sfârşitul şcolarității, de un învățământ islamic. Iar învățământul islamic este, din toate punctele de

vedere, foarte diferit de învățământul laic. În primul rând, în nici un caz nu poate fi mixt; şi doar anumite cariere să fie accesibile pentru femei. Ce doresc ei în fond este ca majoritatea femeilor, după şcoala primară, să fie orientate către şcolile de menaj şi să se mărite cât mai repede posibil – o mică minoritate putând urma, înainte de căsătorie, studii literare sau artistice; acesta ar fi modelul lor ideal de societate. De altfel, toate cadrele didactice, fără excepție, vor trebui să fie recrutate dintre musulmani. Se cuvin respectate regulile privind regimul alimentar al cantinelor şcolare şi timpul alocat celor cinci rugăciuni zilnice. Mai presus de orice, programa şcolară va trebui adaptată învățămintelor Coranului.

— Credeți că negocierile au sorți de izbândă?

— N-au încotro. Dacă nu reuşesc să încheie un acord, Frontul Național va câştiga cu siguranță alegerile. De altfel, şi dacă izbutesc, tot îşi păstrează integral şansele, ați văzut, ca şi mine, sondajele. Chiar dacă Jean-François Copé a declarat că, personal, se abține, 85% din votanții UMP se vor reorienta către Frontul Național. O să fie strâns, foarte strâns: 50-50, pe bune. Singura soluție care le mai rămâne, a continuat el, este să recurgă la o dublare sistematică a tipurilor de învățământ. În privința poligamiei, de altfel, au ajuns deja la o înțelegere, care le-ar putea sluji drept model. Căsătoria republicană va rămâne neschimbată, o uniune între două persoane, bărbați sau femei. Căsătoria musulmană, eventual poligamă, nu va avea nici o consecință în termeni de stare civilă, dar va fi recunoscută ca validă şi va oferi drepturi, prin centrele de securitate socială şi prin serviciile fiscale.

— Sunteți sigur? Mi se pare aiuritor…

— Bineînțeles, e deja stipulat în negocieri; de altfel, e în perfectă conformitate cu teoria legii musulmane a minorității, care e de mult susținută de Frăția Musulmană. Ei bine, în privința educației s-ar putea să fie oarecum la fel. Şcoala republicană va rămâne neschimbată, deschisă tuturor – dar cu mult mai puțini bani, bugetul Educației va fi redus cu cel puțin o treime, iar de data asta profesorii nu vor putea schimba nimic; în contextul economic actual, orice reducere bugetară va atrage cu siguranță un consens larg. În paralel, va fi implementat un sistem de şcoli musulmane private, care vor beneficia de echivalarea diplomelor – şi care, spre deosebire de celelalte, se vor putea bucura de subvenții private. Desigur, într-un răgaz foarte scurt, şcoala publică se va devaloriza, şi toți părinții preocupați cât de cât de soarta copiilor lor îi vor înscrie în sistemul de învățământ musulman.

— Şi pentru universităţi va fi la fel, a intervenit nevastă-sa. Sorbona, mai ales, îi face să delireze ceva de speriat – Arabia Saudită e dispusă să facă o donaţie practic nelimitată; o să ajungem una dintre cele mai bogate universităţi din lume.

— Şi Rediger o să fie numit rector? am iscodit-o, amintindu-mi de precedenta noastră discuţie.

— Da, desigur, e bătut în cuie; orientarea lui pro-musulmană e constantă de cel puţin două decenii încoace.

— S-a şi convertit, dacă nu mă-nşală memoria… a intervenit domnul Tanneur.

Am dat pe gât paharul, mi-a mai pus un rând; într-adevăr, se-ntâmplau chestii noi.

— Presupun că e cât se poate de secret, am reluat eu după un răstimp de gândire. Nu pricep de ce îmi pomeniţi toate astea.

— În vremuri normale, aş păstra tăcerea. Numai că acum totul a transpirat – şi asta ne îngrijorează în clipa de faţă. Tot ce v-am spus, şi încă multe pe deasupra, le-am citit, ca atare, pe blogurile unor militanţi identitari – cei printre care ne-am putut infiltra.

Şi-a clătinat capul în semn de neîncredere şi a continuat:

— Şi dacă ar fi reuşit să pună microfoane în sălile cele mai bine protejate ale Ministerului de Interne, tot n-ar fi aflat mai mult. Cel mai rău e că, deocamdată, nu folosesc aceste informaţii explozive: nici un comunicat de presă, nici o dezvăluire pentru marele public; pur şi simplu aşteaptă. E o situaţie nemaiîntâlnită şi cât se poate de angoasantă.

Am încercat să aflu mai mult despre mişcarea identitară, dar, în mod vizibil, omul se închidea în sine. Aveam un coleg la facultate, i-am mărturisit, care cochetase cu mişcarea, după care s-a îndepărtat complet.

— Da, aşa zic toţi, mi-a aruncat el sarcastic.

Când am pus problema armelor pe care le aveau, se zice, diverse grupări din acestea, s-a mulţumit să-şi siroteze vinul de Porto şi apoi să mormăie:

— Da, s-a vorbit despre finanţarea din partea unor miliardari ruşi… dar nu e nimic oficial.

După care a tăcut definitiv. Am plecat la scurt timp după aceea.

Joi, 19 mai

A doua zi când mă îndreptam spre facultate, unde n-aveam nici o treabă, am format numărul lui Lempereur. După socotelile mele, era ora când ieşea de la curs; într-adevăr, a răspuns. I-am propus să bem ceva; cum nu-i plăceau cafenelele de lângă universitate, mi-a propus să ne întâlnim la Delmas, în Piața Contrescarpe.

Pe când urcam pe strada Mouffetard, m-am gândit la vorbele soţului lui Marie-Françoise: tânărul meu coleg ştia mai mult decât a catadicsit să-mi spună? Mai era încă implicat în mişcare?

Cu fotolii mari şi confortabile din piele, cu parchet întunecat şi perdele roşii, Delmas i se potrivea de minune. Nu s-ar fi dus în veci la localul din față, Contrescarpe, cu enervantele lui biblioteci butaforice; era un om de gust. A comandat o cupă de şampanie, m-am mulţumit cu o bere Leffe la halbă şi brusc ceva s-a năruit în mine, m-am simțit deodată sastisit de subtilitatea şi de moderația mea, aşa că l-am atacat fără ocolişuri, chiar înainte de întoarcerea chelnerului:

— Situația politică pare foarte nesigură… Ce-ați face în locul meu?

Sinceritatea mea l-a amuzat, dar mi-a răspuns pe acelaşi ton:

— Aş începe prin schimbarea contului bancar.

— Contului bancar? De ce?

Aproape că strigasem, eram probabil foarte încordat, fără să-mi dau cu adevărat seama. Chelnerul s-a întors cu băuturile, iar Lempereur a făcut o pauză înainte să răspundă:

— Nu e foarte sigur că evoluțiile recente ale Partidului Socialist sunt bine văzute de electorat.

În clipa aceea am înțeles că ştia, că încă juca un rol în sânul mişcării, poate un rol hotărâtor: cunoştea perfect toate aceste informații care transpiraseră în nebuloasa identitară, şi poate chiar el hotărâse, până acum, să le tăinuiască.

— Aşa stând lucrurile… a continuat el molcom, victoria Frontului Național în turul doi e foarte posibilă. Sunt siliți – absolut siliți, s-au angajat prea mult în acest sens pe lângă electorat, care este masiv pentru

suveranitate – să iasă din Europa şi din sistemul monetar european. Pe termen lung, consecinţele asupra economiei franceze vor fi poate benefice; dar, într-o primă fază, vom trăi convulsii financiare semnificative; nu e sigur că băncile franceze, chiar şi cele mai puternice, vor rezista. Prin urmare, v-aş recomanda să vă deschideţi un cont într-o bancă străină – o bancă englezească, mai degrabă, Barclays sau HSBC, de pildă…

— Şi-atât?

— E deja mult. Asta dacă nu cumva aveţi un locşor în provincie unde să vă refugiaţi o vreme…

— Nu am.

— Vă sfătuiesc totuşi să plecaţi fără întârziere; găsiţi un hotel la ţară. Locuiţi în Chinatown, nu-i aşa? E puţin probabil să apară jafuri sau confruntări grave în acest cartier; totuşi, în locul dumneavoastră, aş pleca. Luaţi-vă un concediu, aşteptaţi puţin până se limpezesc lucrurile.

— M-aş simţi ca un şobolan care părăseşte corabia.

— Şobolanii sunt mamifere inteligente, a răspuns el cu un ton calm şi vag amuzat. Vor supravieţui oamenilor; şi, în orice caz, au un sistem social mult mai serios.

— Anul universitar nu s-a încheiat de tot; mai am încă două săptămâni de cursuri.

— E, poftim… De data asta a surâs din suflet, cât pe ce să-l pufnească râsul. Se pot întâmpla multe, situaţia nu e nici pe departe previzibilă; ceea ce mi se pare însă aproape imposibil este ca anul universitar să se încheie în condiţii normale!

Apoi a tăcut, sorbind încet din cupa de şampanie. Am înţeles că nu-mi va mai spune nimic; un zâmbet cam disprețuitor continua să-i spânzure pe buze, dar, în mod ciudat, începuse să-mi devină aproape simpatic. Am comandat o a doua bere, cu aromă de zmeură, de astă dată; nu-mi venea să mă întorc acasă, unde nu mă aştepta nimeni şi nimic. M-am întrebat dacă trăia cu vreo femeie sau dacă măcar avea vreo prietenă; probabil că da. Lempereur era un fel de *eminenţă cenuşie*, de lider politic al unei mişcări mai mult sau mai puţin clandestine; există fete pe care aşa ceva le atrage, e lucru bine ştiut. Adevărul e că sunt şi fete care se simt fermecate de specialiştii în Huysmans. Ba o dată am vorbit cu o tânără drăguţă, ispititoare, care avea fantasme cu Jean-François Copé; mi-au trebuit câteva zile ca să-mi revin. La fetele din zilele noastre descoperi tot soiul de ciudăţenii.

Vineri, 20 mai

A doua zi am deschis un cont la sucursala Barclays de pe Avenue des Gobelins. Transferul fondurilor nu va dura decât o zi lucrătoare, m-a înştiinţat funcţionarul; spre marea mea surpriză, am primit pe loc un card Visa.

Am hotărât să mă întorc acasă pe jos, făcusem mecanic formalităţile de schimbare a contului, în stare de transă, şi simţeam nevoia să reflectez. Când am ieşit în Place d'Italie, am fost brusc copleşit de sentimentul că totul ar fi putut să dispară. Micuţa negresă cu păr cârlionţat şi cu fundul bombat într-o pereche de jeans mulaţi, care aştepta autobuzul 21, putea să dispară; cu siguranţă avea să dispară sau, în cel mai bun caz, să fie reeducată. Pe esplanada din faţa centrului Italie 2 se aflau ca de obicei persoane care strângeau fonduri, astăzi în contul Greenpeace, şi ei aveau să dispară, am clipit din ochi în clipa când un tânăr bărbos, cu păr şaten până la umeri, s-a apropiat de mine cu vraful de pliante şi a dispărut parcă anticipat, i-am trecut prin faţă fără să-l văd şi am intrat pe uşile de sticlă care duceau spre parterul galeriei comerciale.

Înăuntru, bilanţul era amestecat. Bricorama era incontestabil, dar zilele buticului Jennyfer erau fără îndoială numărate, pentru că nu propunea nimic care să se potrivească cu o adolescentă islamică. Magazinul *Secret stories*, în schimb, care vindea lenjerie de firmă la preţuri colosale, n-avea de ce să-şi facă griji: succesul magazinelor similare din Riad sau din Abu-Dhabi nu se dezminţise vreodată, iar Chantal Thomass sau La Perla n-aveau a se teme de instaurarea unui regim islamic. Îmbrăcate, la vreme de zi, cu impenetrabilele burka negre, sauditele bogate se preschimbau seara în păsări ale paradisului, se împodobeau cu corsete, cu sutiene brodate, cu colanţi, cu chiloţei minusculi, ornaţi cu dantele multicolore şi cristale; exact pe dos decât occidentalele, şic şi sexy în timpul zilei pentru că statutul social le-o impune, dar care seara, ajungând acasă, cad late şi renunţă, sleite, la orice formă de seducţie, trăgându-şi pe ele ţoale comode şi informe. Deodată, în faţa prăvăliei Rapid'Jus (care propunea amestecuri din ce în ce mai complexe: cocos-maracuja-guava, mango-litchi-guarana, erau

într-adevăr mai bine de zece, cu un conținut de vitamine înspăimântător), m-am dus cu gândul la Bruno Deslandes. Nu-l mai văzusem de vreo douăzeci de ani şi nici nu mă mai gândisem la el. Era unul dintre colegii mei de doctorat, s-ar putea spune că avusesem relații aproape prieteneşti, el îl studia pe Laforgue, scrisese o teză onorabilă şi-atât, imediat după aceea a câştigat un concurs pentru postul de inspector financiar, după care s-a însurat cu Annelise, o fată pe care o întâlnise nu ştiu unde, la o petrecere studențească oarecare. Tipa lucra la serviciul de marketing al unui operator de telefonie mobilă, câştiga mult mai mult decât el, dar el, în schimb, beneficia de siguranța locului de muncă, după cum se zice, cumpăraseră o vilişoară la Montigny-le-Bretonneux, făcuseră doi copii, un băiat şi-o fată, era singurul dintre foştii mei colegi care se încumetase să ducă o viață familială normală, ceilalți navigau incert între site-ul Meetic, un strop de *speed-dating* şi singurătate, îl întâlnisem din întâmplare într-un tren regional expres şi m-a invitat la el în vinerea următoare, seara, la un grătar, era sfârşit de iunie, avea gazon şi putea organiza petreceri în aer liber, urma să mai vină şi nişte vecini, „nimeni de la facultate“, m-a înştiințat el.

Greşeala a fost să organizeze întâlnirea într-o vineri seara, am înțeles din prima clipă când am ajuns pe peluză şi m-am pupat cu nevastă-sa; muncise toată ziua şi venise acasă vlăguită şi, în plus, se ambalase prea tare, tot uitându-se la redifuzarea emisiunii *O cină aproape perfectă* de pe canalul M6, şi ticluise chestii mult prea sofisticate, sufleul de zbârciogi era o ruşine, iar când a devenit limpede că şi sosul guacamole va fi un eşec, am crezut că o s-o văd izbucnind în lacrimi, fiul ei de trei anişori s-a pus pe zbierat şi Bruno, care începuse să toarne-n el încă de la sosirea primilor oaspeți, nu-i putea fi nicicum de ajutor la întorsul cârnaților, atunci i-am sărit în ajutor, mi-a aruncat din adâncul disperării ei o privire de pătimaşă recunoştință, un grătar e mai complex decât îmi închipuiam, cotletele de miel se acopereau iute cu o peliculă carbonizată, neagră şi probabil cancerigenă, focul fusese pesemne prea puternic, iar eu nu mă pricepeam deloc, dacă aş fi cotrobăit prin mecanism, riscam să provoc o explozie a buteliei cu butan, eram singuri în fața unui munte de hălci arse şi ceilalți invitați goleau sticlele de rosé una după alta fără să ne bage în seamă, am văzut cu uşurare că se apropie furtuna, ne-au picurat primii stropi, piezişi şi reci, a urmat o retragere imediată către living, petrecerea se îndrepta către un bufet rece. În momentul când s-a prăvălit pe canapea, zvârlind o privire duşmănoasă spre *tabouleh*, m-am gândit la viața lui Annelise şi la aceea a tuturor femeilor occidentale. Probabil că dimineața se coafa, apoi se

îmbrăca grijuliu, în conformitate cu statutul ei profesional, în cazul său cred că trebuia să fie mai degrabă elegantă decât sexy, mă rog, era o dozare complexă, probabil că pierdea o groază de timp înainte să-şi ducă odraslele la creşă, ziua trecea printre mail-uri, telefoane, întâlniri diverse, apoi se întorcea acasă către orele douăzeci şi unu, epuizată (Bruno era cel care lua copiii seara, le dădea să mănânce, avea program de funcţionar), se prăbuşea, îşi punea un sweat-shirt şi nişte colanți de jogging şi aşa se prezenta în faţa domnului şi stăpânului ei, cu siguranţă el avea senzaţia că fusese tras pe sfoară, ea însăşi avea senzaţia că fusese trasă pe sfoară, problema n-avea să se rezolve în timp, copiii aveau să crească, tot aşa cum aveau să sporească, mecanic, responsabilităţile profesionale, fără să mai luăm în seamă pieile lor din ce în ce mai căzute.

Am plecat printre ultimii, am ajutat-o chiar pe Annelise să strângă, n-aveam nici cea mai mică intenţie să încep o aventură cu ea – ceea ce s-ar fi putut întâmpla, orice părea posibil în situaţia ei. Voiam doar s-o fac să simtă un soi de solidaritate, de solidaritate zadarnică.

Bruno şi Annelise erau cu siguranţă divorţaţi acum, aşa se întâmplă în zilele noastre: cu un secol în urmă, pe vremea lui Huysmans, ar fi rămas împreună şi poate că, în ultimă instanţă, n-ar fi fost atât de nefericiţi. Ajuns acasă, mi-am turnat un pahar sănătos de vin şi m-am cufundat din nou în romanul *En ménage*[21], mi-l aminteam ca pe unul dintre cele mai bune ale lui Huysmans şi am regăsit imediat plăcerea lecturii, tot după douăzeci din ani, în mod miraculos intactă. Poate că niciodată fericirea călâie a vechilor cupluri n-a fost exprimată cu atâta delicateţe: „André şi Jeanne n-au mai avut curând parte decât de duioşii senine, de împliniri materne, atunci când se mai culcau împreună, tolănindu-se pur şi simplu doar ca să fie unul lângă celălalt, ca să flecărească, înainte să se pună spate în spate şi să doarmă“. Frumos, nimic de zis, dar verosimil? Aşa ceva ar fi fost posibil azi? De bună seamă, totul avea legătură cu desfătările hranei: „Lăcomia se insinuase în viaţa lor ca o râvnă nouă, provocată de tocirea din ce în ce mai puternică a simţurilor, precum pasiunea unor călugări care, lipsiţi de bucurii trupeşti, nechează în faţa bucatelor alese şi a vinurilor vechi“. Cu siguranţă, pe vremea când femeia îşi cumpăra şi îşi spăla singură legumele, îşi pregătea cărnurile şi fierbea înăbuşit tocana ore în şir, se putea dezvolta o relaţie tandră şi nutritivă; evoluţia condiţionărilor alimentare cufundase în uitare această senzaţie care, de altfel – Huysmans o mărturisea fără ocoliş –, nu era decât o palidă compensaţie pentru pierderea plăcerilor trupeşti. El,

în viața personală, nu construise un menaj cu vreuna dintre aceste femei-bucătărese, singurele capabile, după Baudelaire, alături de „fetițe“, să se armonizeze cu scriitorul – observație cu atât mai riguroasă cu cât „fetița“ se poate transforma, de-a lungul anilor, într-o femeie bucătărească, aceasta fiind chiar dorința ei ascunsă şi tendința ei firească. Dimpotrivă, după un stagiu de „desfrâu“, cu siguranţă moderat, Huysmans o cârmise către viața monastică. Iar în acest punct mă despărțeam de el. Am luat *En route*, am încercat să străbat câteva pagini, dar m-am întors la *En ménage*; nu prea aveam fibră spirituală şi era păcat, pentru că viața monahală continua să funcționeze, neschimbată de secole, în vreme ce azi femeile bucătărese – ia-le de unde nu-s! Pe timpul lui Huysmans, ele mai existau cu siguranță, dar mediul literar în care se mişca nu-i îngăduise să le întâlnească. La drept vorbind, nici facultatea nu era un mediu mai fericit. Ar fi putut, de pildă, Myriam să se transforme, de-a lungul anilor, într-o femeie la cratiță? Tocmai îmi puneam această întrebare când mi-a sunat mobilul. Ce ciudat, era chiar ea, am început să bâigui de uimire, nu m-aşteptam o clipă să mă caute. Am aruncat o privire spre ceasul deşteptător: se făcuse ora zece seara, lectura mă absorbise cu totul, uitasem până şi să mănânc. În schimb, mi-am dat seama că aproape isprăvisem cea de-a doua sticlă de vin.

21. *Menajul* (1881).

— Am putea… a urmat o ezitare, m-am gândit că ne-am putea întâlni mâine-seară.

— Aşa…

— Mâine e ziua ta. Sau ai uitat?

— Da. Adevărul e că am uitat cu desăvârşire.

— Şi… a şovăit din nou, mai am să-ți spun ceva. Ei bine, poate n-ar fi rău să ne vedem.

Sâmbătă, 21 mai

M-am trezit la patru dimineața, după telefonul lui Myriam terminasem *En ménage*, cartea asta era neîndoios o capodoperă, nu dormisem decât vreo trei ceasuri. Femeia căutată întreaga viață fusese descrisă de Huysmans, pe când avea douăzeci şi şapte sau douăzeci şi opt de ani, în *Marthe*, primul său roman, publicat la Bruxelles în 1876. Femeie bucătăreasă cea mai mare parte din timp, ea trebuia să fie în stare să se preschimbe în „fetiță“ la ore fixe, după cum bine preciza. Nu era foarte greu să se transforme în „fetiță“, oricum nu mai greu decât să reuşească un sos *béarnaise*; totuşi o căutase în zadar pe această femeie. Ceea ce, până în clipa de față, mi se întâmplase şi mie. Faptul, în sine, că împlineam patruzeci şi patru de ani, nu mă tulbura prea tare, nu era decât o aniversare ca oricare alta; atât doar că la exact patruzeci şi patru de ani Huysmans redescoperise credința. Între 12 şi 20 iulie, îşi făcea cel dintâi sejur la mânăstirea trapistă din Igny, în departamentul Marne. Pe 14 iulie se spovedea, după îndelungi ezitări, meticulos relatate în romanul *En route*. Pe 15 iunie se împărtăşea, ceea ce nu i se mai întâmplase din copilărie.

Pe vremea când îmi scriam teza despre Huysmans, am petrecut o săptămână la abația din Ligugé, unde peste câțiva ani scriitorul avea să fie primit în rândul ordinului, şi încă o săptămână la abația din Igny. Deşi aceasta fusese complet distrusă în timpul Primului Război Mondial, şederea mea acolo mi-a fost de mare folos. Decorațiunile şi mobilierul, modernizate desigur, păstraseră simplitatea, sobrietatea care îl impresionaseră pe Huysmans; iar orarul nenumăratelor rugăciuni şi slujbe cotidiene, începând cu *Angelus*-ul de la ora patru dimineața şi până la *Salve Regina* de pe înserat, rămăsese acelaşi. Spre deosebire de restaurantul universitar, mesele se luau în tăcere, ceea ce era foarte odihnitor; mai țin minte şi că măicuțele făceau ciocolată şi fursecuri, iar produsele lor, recomandate de ghidurile *Le Petit Futé*, erau expediate în toată Franța.

Puteam uşor înțelege atracția pentru viața monahală – chiar dacă, îmi dădeam seama, punctul meu de vedere era foarte diferit de cel al lui Huysmans. Nu izbuteam însă să pricep deloc dezgustul lui fățiş pentru

pasiunile trupeşti şi nu reuşeam nici să mi-l reprezint. În general, corpul meu era un focar de suferințe – migrene, afecțiuni cutanate, dureri de dinți, hemoroizi – care se perindau fără întrerupere, nelăsându-mi practic nici un răgaz. Şi n-aveam decât patruzeci şi patru de ani! Cum o să fie la cincizeci, la şaizeci sau mai încolo?! Voi fi atunci doar o juxtapunere de organe în descompunere lentă, iar viața îmi va deveni o nesfârşită tortură, mohorâtă, fără speranță, meschină. Penisul era în fond singurul meu organ care nu se manifestase sub forma durerii, ci doar sub aceea a desfătării. Modest, dar vesel, mă slujise întotdeauna cu devotament – deşi poate că, de fapt, eu eram în slujba lui, ideea nu era de lepădat, dar autoritatea lui era cât se poate de agreabilă: nu-mi poruncea niciodată, doar uneori mă incita spăşit, fără sarcasm ori țâfnă, să iau parte mai intens la viața socială. Ştiam că în seara aceea avea să stăruie în favoarea lui Myriam, fusese mereu în relații foarte bune cu Myriam, iar Myriam îl tratase întotdeauna cu afecțiune şi respect, iar asta îmi provocase valuri de plăcere. Iar surse de plăcere nu prea aveam; de fapt era singura care-mi rămăsese. Interesul pentru viața intelectuală mi se diminuase serios; existența mea socială nu era deloc mai mulțumitoare decât existența mea trupească, se manifesta şi ea tot ca o suită de necazuri mărunte – chiuveta se înfunda, Internetul pica, mi se luau puncte de pe permisul de conducere, femeia de serviciu mă fura, făceam greşeli în declarația de impozit – care se succedau necontenit, nelăsându-mi o clipă de tihnă. La mânăstire scăpai, cred, de cele mai multe dintre grijile astea; te uşurai de povara existenței individuale; în acelaşi timp, renunțai la plăcere; era însă o alegere justificată. Păcat, mi-am zis, continuându-mi lectura, că în *En route* Huysmans a insistat atât asupra silei pe care i-o provocau excesele lui din trecut; poate că, din acest punct de vedere, n-a fost sincer pe de-a-ntregul. Bănuiam că la mânăstire îl atrăsese nu atât faptul că puteai scăpa de fuga după delectări trupeşti, cât acela că devenea posibil să te eliberezi de ostenitoarea şi cenuşia succesiune a micilor necazuri cotidiene, de tot ceea ce descrisese atât de magistral în *À vau-l'eau*[22]. Măcar la mânăstire ai asigurată casa şi masa – başca, în cazurile fericite, viața veşnică.

22. *La vale* (cu sensul de „spre pierzanie"), roman publicat în 1882.

Myriam a sunat la uşă pe la orele nouăsprezece.

— La mulți ani, François! mi-a zis ea de îndată, chiar din prag, cu o voce ştearsă, apoi mi s-a repezit în brațe şi m-a sărutat pe gură, buzele şi

limbile ni s-au încolăcit. Mergând cu ea spre salon, mi-am dat seama că era şi mai sexy decât ultima oară. Purta o altă minijupă neagră, mai scurtă încă, şi avea dres – când s-a aşezat pe canapea i-am întrezărit închizătoarea portjartierelor, neagră, profilată pe partea de sus a coapsei, nespus de albă. Bluza, tot neagră, era complet transparentă, i se vedeau limpede sânii unduindu-se – mi-am dat seama că degetele mele păstraseră în amintire atingerea acelor sfârcuri, a surâs şovăielnic, clipa avea ceva confuz şi fatal.

— Mi-ai luat cadou? am întrebat-o, cu un ton care se dorea glumeț, într-o tentativă de a destinde atmosfera.

— Nu, mi-a răspuns ea grav, n-am găsit nimic care să-mi placă.

După o altă tăcere, brusc, şi-a desfăcut picioarele; n-avea chiloți, iar fusta îi era atât de scurtă încât i s-a văzut dunga fofoloancei, epilată şi candidă.

— Ți-o sug, a spus, o să ți-o sug meseriaş. Hai, întinde-te pe canapea.

I-am dat ascultare, m-am lăsat despuiat. A îngenuncheat şi a început să mă lingă între buci, îndelung şi tandru, după care m-a luat de mână şi m-a sculat în picioare. M-am sprijinit de perete. A îngenuncheat din nou şi a început să-mi lingă boaşele, frecându-mă cu mişcări scurte şi repezi.

— Când vrei, trec la sulă… a spus ea, făcând o pauză.

Am aşteptat puțin, până în pragul exploziei, după care i-am spus:

— Acum.

O priveam în ochi chiar înainte ca limba să i se coboare pe sexul meu, privind-o mă simțeam şi mai excitat; era ciudată, amestec de frenezie şi de încordare, limba ei dădea târcoale glandului, când repede, când apăsat şi domol; mâna stângă mă strângea de rădăcina pulii în vreme ce degetele mâinii drepte mă mângâiau pe coaie, valuri de plăcere mă inundau şi îmi răvăşeau conştiința, abia de mă mai țineam pe picioare, eram la un pas de leşin. Chiar înainte să ejaculez, urlând, am găsit putere s-o implor:

— Opreşte-te, opreşte-te!

Abia de mi-am recunoscut vocea – schimbată, aproape imperceptibilă.

— Nu vrei să-mi termini în gură?

— Nu acum.

— Bun… Sper că asta înseamnă c-o să ai chef să mi-o tragi mai târziu. Mâncăm ceva, nu?

De data asta comandasem sushi din vreme, ne aştepta încă de pe la mijlocul după-amiezii în frigider; pusesem şi două sticle de şampanie la rece.

— Ştii, François… mi-a spus după un gât de şampanie, nu sunt nici

curvă, nici nimfomană. Ți-o sug aşa, pentru că te iubesc. Pentru că te iubesc mult. Ştiai?

Da, ştiam. Dar ştiam că mai e şi altceva, ceva ce nu reuşea să-mi destăinuie. M-am uitat lung la ea, căutând în zadar cum să deschid subiectul. Şi-a terminat cupa de şampanie, a oftat, după care mi-a spus:

— Părinții mei s-au hotărât să plece din Franța.

Am amuțit. Şi-a băut paharul, şi l-a pus pe al treilea şi a continuat:

— Emigrează în Israel. Miercurea viitoare luăm avionul de Tel Aviv. Nici măcar nu mai aşteaptă turul doi al prezidențialelor. Şi ce-i complet aiurea e că au ticluit totul pe la spate, fără să ne spună; şi-au deschis un cont în Israel, au închiriat on-line un apartament; taică-meu şi-a lichidat punctele de pensie, au scos casa la vânzare, totul fără să sufle o vorbă. Sora şi fratele meu sunt mai mici amândoi, pot să pricep la o adică, sunt poate prea tineri, dar pe mine, care am douăzeci de ani, să mă pună în fața faptului împlinit… Nu mă forțează să plec, dacă aş insista ar fi gata să-mi închirieze o cameră la Paris; urmează însă vacanța de vară şi îmi dau seama că nu-i pot lăsa, mă rog, nu acum, ar fi foarte îngrijorați. Nu mi-am dat seama, dar de câteva luni încoace au început să frecventeze alte persoane, se întâlnesc numai cu evrei. Au petrecut seri întregi împreună, s-au zădărât reciproc, nu sunt singurii care pleacă, cel puțin patru sau cinci dintre amicii lor şi-au lichidat totul aici ca să se stabilească în Israel. Am discutat o noapte întreagă cu ei, dar n-am reuşit să le ştirbesc hotărârea, sunt convinşi că se va petrece ceva grav cu evreii din Franța, e ciudat că tocmai acum li s-a năzărit, când au sărit de cincizeci de ani, le-am spus că e-o tâmpenie şi că Frontul Național nu mai are de multă vreme porniri antisemite…

— Nu chiar aşa de multă… Eşti prea tânără ca să-l fi cunoscut, dar Jean-Marie Le Pen, tatăl lui Marine, încă făcea legătura cu vechea tradiție a extremei dreapta de la noi. Era un neghiob, complet incult, nu-i citise, cu siguranță, nici pe Drumont, nici pe Maurras; dar cred că auzise de ei, pentru că se încadrau în orizontul lui mental. Fiicei lui, evident, numele astea nu-i mai spun nimic. Astea fiind zise, dacă iese musulmanul, nu cred că ai de ce să te temi. A făcut totuşi o alianță cu Partidul Socialist, nu e de capul lui.

— În privința asta… a clătinat ea din cap neîncrezătoare, în privința asta sunt mai puțin optimistă ca tine. Când un partid musulman ajunge la putere, nu miroase a bine pentru evrei. Nu găsesc nici un exemplu contrar…

Am rămas fără glas; de fapt nu prea ştiam istorie, în liceu nu prea mă

omorâsem, iar după aceea n-am reuşit niciodată să duc o carte de istorie până la capăt.

Şi-a turnat din nou. Asta trebuia făcut, desigur, să ne-mbătăm uşor, circumstanţele o cereau; lăsând deoparte faptul că şampania era tare bună.

— Fratele şi sora mea pot continua liceul acolo; iar eu aş putea să merg la Universitatea din Tel Aviv, mi s-ar echivala parţial studiile. Ce-o să fac însă în Israel? Nu vorbesc o boabă de ivrit. Franţa e ţara mea.

Avea vocea schimbată, simţeam că stă să dea-n plâns.

— Iubesc Franţa! a mai spus ea, cu o voce din ce în ce mai sugrumată, iubesc, nu ştiu… iubesc brânza.

— Am, dacă vrei!

M-am ridicat cu un salt de măscărici, încercând să destind atmosfera, şi am scotocit prin frigider: cumpărasem într-adevăr nişte Saint-Marcellin, nişte şvaiţer, nişte *bleu des Causses.* Am deschis şi o sticlă de vin alb; nici nu m-a băgat în seamă.

— Şi nici nu vreau să ne despărţim, a mai zis, după care s-a pus pe bocit.

M-am ridicat, am luat-o în braţe; nu găseam nici o vorbă de bun-simţ ca s-o alin. Am condus-o până în cameră, am luat-o din nou în braţe. Continua să plângă mocnit.

M-am trezit spre orele patru ale dimineţii: era o noapte cu lună plină şi în cameră se vedea foarte bine. Myriam stătea lungită pe burtă, îmbrăcată doar cu un tricou. Nu trecea aproape nici o maşină pe bulevard. După vreo două sau trei minute, a apărut încetişor o dubiţă Renault Trafic, care s-a oprit în dreptul turnului. Din ea au ieşit doi chinezi, ca să fumeze o ţigară; păreau că scrutează împrejurimile; apoi s-au suit la loc în maşină, care s-a îndepărtat spre Porte d’Italie. M-am întors în pat şi i-am mângâiat fesele; s-a umezit de îndată şi am intrat în ea. Întotdeauna îi plăcuse această poziţie simplă. I-am ridicat coapsele ca s-o pătrund mai bine, şi am început un du-te-vino. Se zice adesea că orgasmul feminin este complex, misterios; pentru mine însă, mecanismul propriului orgasm îmi era şi mai necunoscut. Am simţit imediat că de data asta aveam să fiu în stare să mă controlez cât de mult va fi nevoie, că voi putea opri după bunul plac ascensiunea plăcerii. Şalele mi se mişcau încet, fără osteneală, după câteva minute a prins să geamă, apoi să urle, iar eu continuam s-o lucrez, până şi după ce a început să-şi contracteze vaginul pe mădularul meu; respiram domol, perseverent, mi se părea că sunt veşnic, apoi a oftat prelung, m-am prăbuşit peste ea

strângând-o în brațe, îmi tot repeta: „Iubitul meu… iubitul meu…“ printre lacrimi.

Duminică, 22 mai

M-am trezit din nou pe la opt, am pus de cafea, m-am culcat la loc; Myriam respira ritmic, suflul ei acompania, într-un tempo mai languros, zgomotul discret al filtrului. Pe boltă pluteau mici cumulus bucălaţi; pentru mine fuseseră dintotdeauna norii fericirii, al căror alb strălucitor e menit doar să adâncească albastrul cerului, sunt norii pe care-i reprezintă copiii atunci când desenează căsuţa ideală, cu horn fumegând, gazon în faţă şi floricele. Nu prea ştiu ce mi-a venit să deschid iTélé[23], imediat după ce mi-am turnat prima cană de cafea. Sunetul era dat tare şi mi-a luat ceva timp până să găsesc telecomanda şi să opresc sonorul. Prea târziu, Myriam se trezise. Numai cu tricoul pe ea, a venit să se cuibărească pe canapeaua din salon. Scurtul nostru moment de tihnă se încheiase: am dat sonorul tare. Informaţiile privind negocierile secrete dintre Partidul Socialist şi Frăţia Musulmană ajunseseră pe Net în timpul nopţii. Pe iTélé, pe BFM sau LCI, nu se vorbea decât despre asta. Deocamdată nu apăruse nici o reacţie din partea lui Manuel Valls; în schimb Mohammed Ben Abbes urma să ţină o conferinţă de presă la orele unsprezece.

23. Post de ştiri francez.

Vesel şi durduliu, adesea maliţios în replicile date ziariştilor, candidatul musulman te făcea să uiţi cu desăvârşire că fusese unul dintre cei mai tineri politehnişti francezi admişi la ENA[24], în promoţia Nelson Mandela[25], din care mai făcuse parte şi Laurent Wauquiez[26]. Părea mai degrabă un bătrân băcan tunisian de cartier – ceea ce tatăl său chiar fusese de altfel, chiar dacă băcania lui se afla în Neuilly-sur-Seine, iar nu în arondismentul 18, ori măcar în Bezons sau în Argenteuil.

24. École nationale d’administration (Şcoala Naţională de Administraţie), instituţie de învăţământ franceză creată pentru democratizarea accesului la posturile de înalţi funcţionari publici. A dat până azi trei preşedinţi, şapte premieri, numeroşi miniştri şi prefecţi.

25. Anul 2001.

26. Om politic francez, vicepreşedinte al UMP, fost ministru al învăţământului superior şi cercetării (2011-2012) şi al afacerilor europene (2010-2011).

De data asta însă, Ben Abbes a amintit că a beneficiat mai mult decât oricine de meritocraţia republicană; aşa că nu dorea să aducă atingere sistemului căruia îi datora totul, inclusiv onoarea supremă de a se supune votului poporului francez. A evocat micul apartament de deasupra băcăniei, unde îşi făcea temele; a pomenit figura tatălui său, cu o emoţie bine strunită; mi se părea excelent.

Timpurile însă – nu puteam să nu fim de acord –, se schimbaseră, a continuat el. Din ce în ce mai des, familiile, fie ele evreieşti, creştine sau musulmane, îşi doreau pentru copiii lor o educaţie care să nu se limiteze la transmiterea cunoştinţelor, ci să integreze o formaţie spirituală adecvată tradiţiei lor. Această întoarcere la religie reprezenta o tendinţă profundă, care marca societatea noastră, iar Educaţia nu putea s-o ignore. În fond, era vorba de extinderea şcolii republicane, de modelarea ei în sensul unei coexistenţe armonioase cu marile tradiţii spirituale – musulmane, creştine şi evreieşti – din ţara noastră.

Discursul său suav şi sforăitor a continuat preţ de vreo zece minute, după care s-a trecut la întrebări din partea presei. Remarcasem mai demult că, în faţa lui Mohammed Ben Abbes, jurnaliştii cei mai ţâfnoşi, cei mai agresivi erau parcă hipnotizaţi, se blegeau. Totuşi, cred că i s-ar fi putut pune întrebări delicate: de pildă renunţarea la clasele mixte; sau faptul că dascălii trebuiau să îmbrăţişeze credinţa musulmană. Dar, la urma urmei, nu se-ntâmpla aşa şi la catolici? Nu trebuia să fii botezat ca să poţi preda într-o şcoală creştină? Mi-am dat seama că eram în ceaţă; în momentul în care s-a încheiat conferinţa de presă, ajunsesem exact acolo unde dorise candidatul musulman: un fel de îndoială generalizată, senzaţia că nu eram confruntaţi cu nimic îngrijorător şi nici cu adevărat nou.

Marine Le Pen a contraatacat la douăsprezece şi jumătate. Vioaie şi proaspăt coafată, filmată în uşor contraplonjeu în faţa primăriei, era aproape frumoasă – ceea ce contrasta net cu apariţiile ei anterioare. De când cu schimbarea din 2017, candidata naţională era convinsă că, pentru a accede la funcţia supremă, o femeie trebuia obligatoriu să semene cu Angela Merkel, aşa că se străduia să egaleze respectabilitatea bolovănoasă

a cancelarului german, copiindu-i până şi croiala taioarelor. În această dimineață de mai, însă, părea să fi regăsit o strălucire, un elan revoluționar care aminteau de originile mişcării pe care o conducea. De ceva vreme, se zvonea că discursurile îi erau scrise de Renaud Camus[27], sub supravegherea lui Florian Philippot[28]. Nu ştiu dacă rumoarea avea vreun temei, însă în orice caz făcuse progrese considerabile. La început am fost izbit de caracterul republican, ba chiar deschis anticlerical al intervenției sale. Evitând trimiterea banală la Jules Ferry, se referea la Condorcet, căruia îi cita memorabilul discurs din 1792 rostit în fața Adunării Legislative, unde acesta îi evoca pe acei egipteni, pe acei indieni „în care spiritul uman făcuse atâtea progrese, dar care s-au cufundat în degradarea celei mai jalnice ignoranțe, atunci când puterea religioasă a acaparat dreptul de educare a oamenilor“.

27. Scriitor francez (n. 1946), cunoscut pentru orientarea sa de dreapta.

28. Om politic, vicepreşedinte al Frontului Național din 2012.

— Credeam că e catolică, mi-a atras atenția Myriam.

— Nu ştiu cum e ea, dar electoratul său nu e, Frontul Național n-a reuşit niciodată să pătrundă printre catolici, sunt prea solidari şi tiermondişti. Se adaptează.

A aruncat o privire spre ceas, însoțită de un gest de lehamite.

— Trebuie să plec, François. Le-am promis alor mei că luăm masa împreună.

— Ei ştiu că eşti aici?

— Da, sunt liniştiți; dar mă aşteaptă cu masa.

Îi vizitasem o dată pe părinții ei, chiar la începutul relației noastre. Locuiau într-o căsuță din Cité des Fleurs[29], în spatele stației de metrou Brochant. Casa avea garaj, un atelier, te puteai crede într-un orăşel de provincie, oriunde numai la Paris nu. Îmi amintesc că am cinat în grădină, era vremea narciselor. S-au purtat amabil cu mine, au fost primitori şi afectuoşi – fără ca, în acelaşi timp, să-mi acorde o importanță exagerată, ceea ce era şi mai bine. În clipa când tatăl ei destupa o sticlă de Châteauneuf-du-Pape, am realizat dintr-odată că Myriam, trecută de douăzeci de ani, încă lua în fiecare seară masa cu părinții; că-şi ajuta frățiorul să-şi facă temele, că se ducea cu sora mai mică să-i cumpere țoale.

Era un trib, un trib familial bine sudat; în comparație cu tot ce văzusem până atunci era atât de extraordinar, încât cu greu m-am abținut să nu mă podidească plânsul.

29. Cité des Fleurs – un ansamblu imobiliar închis circulației publice, situat în arondismentul 17 din Paris.

Am tăiat sonorul; mişcările lui Marine Le Pen deveneau din ce în ce mai însuflețite, dădea cu pumnul în gol, la un moment dat şi-a deschis violent brațele. Cu siguranță, Myriam avea să plece în Israel împreună cu părinții, nu era loc de-ntors.

— Sper să mă întorc curând… mi-a spus, de parcă îmi citise gândurile. Stau doar câteva luni, cât să se lămurească lucrurile în Franța.

Deşi socoteam că e exagerat de optimistă, am preferat să tac.

Şi-a tras fusta pe ea.

— Sigur, cu toată agitația asta, o să jubileze, o să aud tot timpul mesei: „Vezi, ți-am zis noi…“ Sigur, sunt drăguți, ei cred că e spre binele meu.

— Da, sunt de treabă. Chiar sunt.

— Tu ce-o să faci? Cum crezi c-o să meargă lucrurile la facultate?

Am condus-o până la uşă; mi-am dat seama că n-aveam nici cea mai mică idee; şi, în acelaşi timp, că mi se rupea. Am sărutat-o blând pe buze, după care i-am răspuns:

— Pentru mine nu există nici un Israel.

Un gând sărăcuț, dar exact. Apoi a dispărut în lift.

După aceea, s-au mai scurs câteva ceasuri. În timp ce soarele asfinţea între turnuri, mă trezeam, deveneam pe deplin conştient de mine însumi, de împrejurări, de tot şi de toate. Mintea îmi rătăcise prin zone nesigure şi întunecoase, mă simţeam cuprins de o tristeţe ucigătoare. Îmi reveneau în cap fără încetare, dureros, frazele lui Huysmans din *En ménage* şi-atunci am devenit conştient că nici măcar nu-i propusesem lui Myriam să vină să locuiască la mine, să stăm împreună, dar imediat după aceea mi-am dat seama că nu asta era problema, că părinţii ei oricum erau dispuşi să-i închirieze o cameră şi că apartamentul meu avea oricum doar două încăperi, mari, e drept, însă numai două, convieţuirea noastră ar fi dus, în scurt timp, la dispariţia oricărei atracţii sexuale, şi că eram prea tineri pentru ca menajul nostru să supravieţuiască.

Mai demult, oamenii alcătuiau familii, adică după ce se reproduceau şi-o mai trăgeau câţiva ani, numai bine ca odraslele lor să devină adulţi, apoi se întorceau la Cel de Sus. Acum, era rezonabil ca un cuplu să înceapă un menaj pe la cincizeci, şaizeci de ani, în clipa când trupurile îmbătrânite, slăbite nu mai simt decât nevoia unui contact familiar, liniştitor şi cast; acesta e, simultan, şi momentul în care mâncarea tradiţională, aşa cum e ea celebrată în *Escapadele lui Petitrenaud*[30], devine definitiv mai preţioasă decât celelalte plăceri. Am cochetat câtva timp cu ideea unui articol destinat pomenitului *Journal des dix-neuvièmistes*, în care urma să stabilesc că, după lunga şi plicticoasa perioadă modernistă, concluziile lui Huysmans reveneau în actualitate mai mult ca oricând, aşa cum o demonstra înmulţirea pe toate posturile de televiziune a unor emisiuni de succes dedicate bucătăriei, cu precădere celei tradiţionale; ulterior mi-am dat seama că nu mai aveam nici energia, nici dorinţa necesare ca să scriu un articol, fie şi pentru o publicaţie de nişă precum *Journal des dix-neuvièmistes*. În acelaşi timp, am văzut, cu un soi de stupoare incredulă, că televizorul era încă aprins, tot pe iTélé. Am dat sonorul mai tare; Marine Le Pen îşi încheiase de mult discursul, dar acesta zăbovea încă în toate comentariile. Astfel am aflat că şefa partidului convocase miercuri o uriaşă manifestaţie, care urma să parcurgă Champs-Elysées. Nu dorea cu nici un chip să ceară autorizaţia Prefecturii, iar în cazul în care demonstraţia avea

să fie interzisă, avertiza din start autoritățile că „aceasta va avea loc cu orice preț“. Își terminase discursul citând un articol din *Declarația drepturilor omului și cetățeanului*, cea din 1793: „Atunci când guvernul violează drepturile poporului, insurecția reprezintă, pentru întreg poporul și pentru fiecare segment al acestui popor, cel mai sfânt drept și datoria absolut necesară“. Cuvântul *insurecție* provocase în mod firesc numeroase comentarii și avusese un corolar neașteptat: ieșirea lui François Hollande dintr-o îndelungă tăcere. La sfârșitul a două mandate prezidențiale dezastruoase, pentru că nu-și datorase realegerea decât strategiei lamentabile de a încuraja creșterea în popularitate a Frontului Național, președintele în exercițiu renunțase practic să se exprime, așa încât cea mai mare parte a presei părea să fi uitat că există. Atunci când, pe esplanada palatului Elysées, în fața unui grupuscul de vreo zece jurnaliști, s-a prezentat ca fiind „ultima redută a ordinii republicane“, s-au auzit râsete răzlețe, scurte, dar sonore. Peste câteva minute, primul ministru a făcut la rândul său o declarație. Roșu ca racul, cu venele de pe frunte umflate, părea în pragul apoplexiei atunci când i-a avertizat pe toți cei aflați la limita legalității democratice că vor fi tratați, fără doar și poate, ca niște infractori. În cele din urmă, singurul care și-a păstrat cumpătul a fost Mohammed Ben Abbes, care a susținut dreptul la manifestații de stradă și care i-a propus doamnei Le Pen o dezbatere asupra laicității – ceea ce, în opinia majorității comentatorilor, constituia o manevră abilă, atâta vreme cât era aproape exclus ca ea să accepte și îi conferea liderului musulman, cu cheltuieli minime, imaginea unui om al echilibrului și dialogului.

30. Emisiune săptămânală cu profil culinar difuzată pe France 5, realizată de Jean-Luc Petitrenaud.

Până la urmă m-am săturat și am început să zapez între niște emisiuni despre obezitate, după care am închis televizorul. Faptul că istoria politică putea să joace un rol în viața mea continua să mă descumpănească, dar și să-mi provoace un ușor dezgust. Îmi dădeam totuși seama, și nu de ieri, de azi, că prăpastia din ce în ce mai uriașă dintre populație și cei care vorbeau în numele ei, politicieni și ziariști, urma să ducă obligatoriu la evenimente haotice, violente și imprevizibile. Franța, ca și alte țări ale Europei Occidentale, se îndrepta de multă vreme spre un război civil, mi se părea evident; dar până în zilele din urmă, eram încă încredințat că francezii, în marea lor majoritate, rămâneau resemnați și apatici – poate pentru că eu

însumi eram oarecum resemnat şi apatic. Mă înşelasem.

Myriam m-a sunat de-abia marți seară, puțin după ora unsprezece; avea o voce veselă, încrederea în viitor părea să-i fi revenit: după părerea ei, lucrurile aveau să se rezolve rapid în Franța. Eu mă îndoiam. Ba chiar reuşise să-şi bage în cap că Nicolas Sarkozy avea să revină pe scena politică şi că avea să fie primit ca un salvator. Deşi aşa ceva mi se părea imposibil, n-am avut inimă s-o contrazic; aveam senzația că Sarkozy renunțase în sinea lui şi că, din 2017, pusese punct acestei perioade din viața sa.

Urma să ia avionul a doua zi devreme. Prin urmare, nu ne mai puteam întâlni înainte de plecare; îi rămăseseră multe de făcut – începând cu valiza, nu-i aşa de simplu să îndeşi o viață întreagă în treizeci de kile de bagaj. Mă aşteptam; cu toate astea, am avut o uşoară strângere de inimă închizând telefonul. Ştiam că, de acum, aveam să fiu singur.

Miercuri, 25 mai

A doua zi dimineaţă, când am luat metroul spre facultate, eram totuşi destul de binedispus – evenimentele politice din ultimele zile şi chiar şi plecarea lui Myriam îmi păreau un fel de vis urât, o greşeală care avea să fie rapid îndreptată. Nu mică mi-a fost surpriza când, ajuns pe strada Santeuil, am constatat că porţile zăbrelite prin care se ajungea la clădiri erau închise – paznicii le deschideau de obicei încă de la opt fără un sfert. Mai mulţi studenţi, printre care i-am recunoscut şi pe unii de-ai mei, din anul doi de studiu, aşteptau în faţa intrării.

De-abia pe la opt şi jumătate şi-a făcut apariţia un paznic, venind de la secretariatul principal. S-a aşezat îndărătul grilajului şi ne-a înştiinţat că facultatea avea să fie închisă toată ziua şi că va rămâne aşa până la noi ordine. Mai mult nu ne putea spune, trebuia să ne ducem acasă, unde vom fi „informaţi individual“. Era un negru blajin, un senegalez, dacă-mi aduc bine aminte, pe care îl cunoşteam de ani buni şi pe care-l îndrăgeam. Chiar înainte să plec, m-a apucat de mână ca să-mi spună că, după cum umbla vorba, situaţia era gravă şi că e puţin probabil ca facultatea să se redeschidă în săptămânile următoare.

Poate că Marie-Françoise ştia mai multe; am încercat de câteva ori să dau de ea în cursul dimineţii, dar fără succes. În disperare de cauză, spre orele treisprezece treizeci am deschis iTélé. Mulţi dintre participanţii la manifestaţia organizată de Frontul Naţional sosiseră deja: Place de la Concorde şi Tuileries erau negre de atâta lume. Potrivit organizatorilor, se strânseseră două milioane de persoane; potrivit poliţiei, doar trei sute de mii. Oricum ar fi fost, nu văzusem nicicând atâta puhoi de oameni.

Un cumulonimbus uriaş, în formă de nicovală, domina partea de miazănoapte a Parisului, de la Sacré-Cœur la Opéra Garnier, iar flancurile sale de un cenuşiu închis erau înspicate cu pământiu. Mi-am mutat privirea asupra televizorului, unde o mulţime imensă continua să se adune; şi apoi din nou către cer. Norul de furtună părea să se deplaseze uşor către sud, dacă se spărgea deasupra grădinilor Tuileries, risca să tulbure desfăşurarea

manifestației.

La orele paisprezece fix, cortegiul, condus de Marine Le Pen, a pătruns pe Champs-Elysées în direcția Arcului de Triumf, unde aceasta plănuise să rostească un discurs la orele cincisprezece. Am tăiat sonorul, dar am continuat o vreme să privesc imaginile. Pe un banner uriaş, întins dintr-o parte în alta a bulevardului, se putea citi: „Noi suntem poporul Franței“. Pe numeroase pancarte mici răspândite prin mulțime stătea scris „Suntem la noi acasă“. Propoziția devenise sloganul, deopotrivă explicit şi lipsit de o agresivitate exagerată, utilizat de militanții naționalişti în cursul demonstrațiilor. Furtuna încă era amenințătoare; norul imens stătea acum suspendat, neclintit, deasupra cortegiului uman. După câteva minute m-am plictisit şi m-am cufundat din nou în lectura romanului *En rade*.

Marie-Françoise m-a sunat puțin după orele optsprezece; nu aflase mare lucru, Consiliul Național al Universităților se întrunise în ajun, dar nu transpirase de-acolo nici o informație. În orice caz, era sigură că facultatea n-avea să se deschidă înainte de încheierea alegerilor şi, probabil, nici înainte de deschiderea următorului an şcolar – examenele puteau foarte bine fi mutate în septembrie. Într-un plan mai general, situația i se părea gravă; soțul ei era vădit neliniştit, de la începutul săptămânii petrecea paisprezece ore pe zi la birou, iar cu o zi înainte rămăsese să doarmă acolo. Înainte să închidă, mi-a promis că o să mă sune dacă află ceva.

Nu mai aveam nimic de mâncare şi nici nu-mi prea dădea inima ghes să mă duc la hipermarketul Géant Casino; începutul serii nu era o perioadă prea bună pentru cumpărături în acest cartier foarte populat, dar mi-era foame şi, mai mult decât foame, aveam o imensă poftă să cumpăr de mâncare, vițel cu sos alb, merluciu cu hasmațuchi, musaca berberă; mâncărurile pentru microunde, fiabile în lipsa lor de gust, dar având ambalaje colorate şi vesele, reprezentau totuşi un adevărat progres față de dezolantele tribulații ale eroilor lui Huysmans; nu puteai desluşi în ele fir de rea-voință, iar senzația că participi la o experiență colectivă dezamăgitoare, dar egalitară, putea deschide calea unei parțiale resemnări.

Curios lucru, dar hipermarketul era aproape pustiu, aşa că mi-am umplut iute căruciorul, într-un elan de entuziasm amestecat cu frică; dintr-odată m-a străfulgerat, fără vreun motiv anume, expresia „ora stingerii“. Câteva dintre casierițele înşirate îndărătul caselor de marcat trăgeau cu urechea la radio: manifestația continua, deocamdată nu era invocat nici un incident. Dar asta o să se întâmple mai târziu, când se va sparge gaşca, mi-

am zis.

S-a pornit ploaia, violentă, chiar în momentul când ieşeam din centrul comercial. Când m-am întors acasă, mi-am încălzit o limbă de vită cu sos de Madeira, gumoasă, dar comestibilă, şi am aprins din nou televizorul; începuseră confruntările, se zăreau grupuri de bărbați mascați, foarte mobili, înarmați cu puşti de asalt şi pistoale-mitraliere; fuseseră sparte nişte vitrine, ici şi colo ardeau nişte maşini, dar imaginile, luate pe timp de ploaie, erau de foarte proastă calitate, aşa încât era imposibil să-ți faci o idee limpede despre forțele care se încleştau.

III

Duminică, 29 mai

M-am trezit spre ora patru dimineața, lucid, cu mintea la pândă; mi-am făcut valiza pe-ndelete, am adunat elementele unei farmacii portabile, am strâns haine de schimb pentru o lună; mi-am găsit până şi încălțările de trekking – nişte pantofi sport foarte high-tech pe care nu-i purtasem niciodată şi pe care-i cumpărasem cu un an înainte, crezând că o să mă apuc de hoinărit. Mi-am luat şi laptopul, o rezervă de batoane cu proteine, un fierbător electric şi nişte ness. La cinci şi jumătate, eram gata de plecare. Maşina a pornit fără probleme, la ieşirea din Paris era pustiu; la ora şase mă apropiam deja de Rambouillet. N-aveam nici un plan, nici o destinație anume; doar senzația, foarte vagă, că ar fi fost bine să mă îndrept spre sud-vest; că, în cazul în care în Franța ar fi izbucnit un război civil, i-ar fi luat mai mult timp să ajungă în sud-vest. La drept vorbind nu ştiam aproape nimic despre acea regiune, cu excepția faptului că acolo se mănâncă rață marinată: iar rața marinată mi se părea prea puțin compatibilă cu un război civil. Mă rog, poate mă înşelam.

În general, cunoşteam Franța destul de puțin. După o copilărie şi o adolescență petrecute la Maisons-Lafitte, o suburbie burgheză prin excelență, m-am stabilit la Paris, de unde n-am plecat niciodată; n-am vizitat niciodată cu adevărat țara al cărei cetățean, dintr-un punct de vedere oarecum teoretic, eram. Avusesem pornirea s-o fac, aşa cum stă mărturie cumpărarea acestui Volkswagen Tuareg, contemporană cu achiziția pantofilor sport. Era o maşină puternică, dotată cu un motor V8 diesel de 4,2 l cu injecție directă *common rail* care o făcea capabilă să depăşească 240 km/h; concepută pentru drumuri lungi, avea însă şi calități de off-road. Probabil că pe-atunci îmi zbura gândul la tot soiul de weekenduri cu escapade pe drumuri forestiere; până la urmă însă, nimic din toate astea nu s-a finalizat, m-am mulțumit ca, duminicile, să fiu un client fidel al târgului de carte veche care se ținea în parcul Georges Brassens. Uneori, din fericire, îmi mai petreceam câte-o duminică regulând – în special pe Myriam. Viața mea ar fi fost deosebit de ternă şi de tristă dacă, din când în când, n-aş fi regulat-o pe Myriam. M-am oprit la popasul Mille Étangs,

imediat după ieşirea din Châteauroux; am cumpărat un *cookie* dublu de ciocolată şi o cafea mare de la Croissanterie, apoi m-am suit din nou în maşină şi mi-am luat micul dejun, gândindu-mă când la trecutul meu, când la nimic. Parcarea domina câmpurile dimprejur, pustii dacă n-ar fi fost câteva vaci, probabil de rasă Charolais. Soarele se înălţase pe cer, dar câteva pânze de brumă mai pluteau peste şesurile din vale. Peisajul era vălurit, mai degrabă frumos, dar nu se zărea nici un iaz[31] – şi, de altfel, nici un râu. Mi se părea lipsit de noimă să mă gândesc la ce va fi.

31. Numele locului, Mille Étangs, înseamnă „o mie de iazuri“.

Am deschis radioul maşinii: scrutinul începuse şi se desfăşura normal, François Hollande votase deja în fieful său din departamentul Corrèze. Prezenţa la vot, atât cât se putea estima la o oră aşa de matinală, era ridicată, mai ridicată decât la precedentele alegeri prezidenţiale. Anumiţi analişti politici considerau că un procent crescut de participare favoriza „partidele de guvernământ“ în detrimentul partidelor extremiste; alţii însă, la fel de reputaţi, socoteau că lucrurile stăteau exact pe dos. De fapt, nu se putea trage deocamdată nici o concluzie pornind de la procentul de participare, şi era un pic cam devreme ca să ascult radioul; înainte să părăsesc parcarea, l-am închis.

La scurtă vreme după plecare, mi-am dat seama că indicatorul de carburant era foarte jos, cam un sfert de rezervor; ar fi trebuit să fac plinul la benzinărie. Mi-am mai dat seama şi că autostrada era neobişnuit de pustie. Duminică dimineaţa nu e niciodată buluceală pe autostradă, e perioada când societatea respiră, se descongestionează, când membrii ei îşi făuresc iluzia fugară a unei existenţe individuale. Totuşi, parcursesem aproape o sută de kilometri şi nu depăşisem şi nici nu întâlnisem altă maşină! Evitasem cu greu un camion bulgăresc care mergea în zigzag, cu un şofer rupt de oboseală, între banda din dreapta şi cea pentru opriri de urgenţă. Era linişte, treceam pe lângă nişte indicatoare de vânt bicolore agitate de briză; soarele strălucea peste şesuri, ca un funcţionar destoinic şi fidel. Am deschis din nou radioul, însă de pomană: toate posturile programate de aparatul meu, de la France Info la Europe 1, trecând prin Radio Monte-Carlo şi RTL nu emiteau decât un zumzet confuz de paraziţi. În Franţa tocmai se petrecea ceva, eram convins; cu toate astea, puteam continua să străbat, cu 200 km/h, reţeaua rutieră a Hexagonului, şi poate că era singura soluţie, nimic nu mai părea să funcţioneze în ţara asta, e posibil

ca şi radarele să fi fost în pană, conducând cu viteza asta aveam să ajung spre orele şaisprezece la punctul de frontieră La Jonquera, odată ajuns în Spania situaţia va fi cu totul alta, războiul civil puţin mai departe, merita încercat. Atât doar că nu mai aveam benzină; da, asta trebuia rezolvat cât se poate de urgent, chiar la prima benzinărie.

Adică aceea de la Pech-Montat. Staţia n-avea nimic îmbietor, potrivit panourilor informative: nu tu restaurant, nici vorbă de produse regionale, o benzinărie jansenistă, hărăzită strict carburanţilor; nu puteam însă aştepta până la Jardin des Causses du Lot, aflată la cincizeci de kilometri mai jos. M-am liniştit la gândul că aş putea să opresc pentru aprovizionare la Pech-Montat şi apoi de plăcere la Causses du Lot, unde aveam să cumpăr foie gras, brânză de capră, vin de Cahors, cu care aveam să mă delectez în cursul serii, în camera mea de hotel de pe Costa Brava; era un plan bine gândit, înţelept, realizabil.

Parcarea era pustie şi mi-am dat imediat seama că ceva nu era-n regulă; am încetinit cât am putut, înainte să ajung, cu multă prudenţă, până la staţia de benzină. Vitrina explodase, asfaltul era acoperit cu mii de cioburi de sticlă. Am coborât din maşină, m-am apropiat: în interiorul magazinului, vitrina frigorifică pentru băuturi fusese şi ea spartă, iar standurile de ziare erau răsturnate. Am descoperit-o pe casieriţă zăcând pe jos într-o baltă de sânge, cu braţele strânse la piept, într-un gest de zadarnică apărare. Tăcerea era totală. M-am îndreptat spre pompele de benzină, care însă erau blocate. Probabil că puteau fi repornite de la casele de marcat. M-am întors în magazin, am păşit peste cadavru cu o strângere de inimă, dar n-am găsit nici un mecanism care să pară că dirijează distribuirea de carburant. După o scurtă ezitare, am luat de pe rafturi un sandvici cu ton şi salată de crudităţi, o bere fără alcool şi ghidul Michelin.

Printre hotelurile din zonă recomandate, cel mai apropiat era popasul Haut-Quercy, aflat în Martel; trebuia să urmez D 840 circa zece kilometri. Când mă îndreptam spre ieşire, mi s-a părut că văd două trupuri întinse pe jos, în apropierea parcării pentru tiruri. Am coborât din nou din maşină şi m-am apropiat: într-adevăr, doi tineri magrebieni, îmbrăcaţi în uniforma specifică suburbiilor, fuseseră împuşcaţi; nu pierduseră mult sânge, dar erau cu siguranţă morţi; unul dintre ei încă ţinea în mână un pistol-mitralieră. Ce se întâmplase oare aici? Am încercat din nou, la nimereală, să prind un post de radio, dar şi de data asta am dat doar peste un hârâit neclar.

Am ajuns la Martel, fără neplăceri, după un sfert de ceas, drumul departamental străbătea un peisaj vesel, împădurit. Tot nu întâlnisem nici o altă maşină, începusem să-mi pun întrebări serioase; după care mi-am zis că oamenii se zăvorâseră probabil în case, din aceleaşi motive care mă făcuseră să părăsesc Parisul: presentimentul unei catastrofe iminente. Popasul Haut-Quercy era o clădire mare din calcar alb, cu două etaje, situată uşor în afara satului. Poarta s-a deschis cu un scârțâit slab, am traversat un teren acoperit cu pietriş şi am urcat cele câteva trepte până la recepție. Nu era nimeni. În spatele tejghelei, stăteau agățate pe un panou cheile camerelor; nu lipsea nici una. Am sunat de mai multe ori, din ce în ce mai tare, fără să primesc vreun răspuns. Am ieşit: îndărătul clădirii se afla o terasă înconjurată de tufe de trandafiri, cu măsuțe rotunde şi scaune de fier forjat ornamentate, care era probabil folosită pentru micul dejun. Am luat-o pe o alee mărginită cu castani şi am mers vreo cincizeci de metri înainte să ajung pe o peluză plină de verdeață, cu şezlonguri şi umbrele care-şi aşteptau ipoteticii clienți, şi care domina întinderile din jur. Am contemplat preț de câteva minute peisajul, vălurit şi odihnitor, după care m-am întors spre hotel. În momentul în care am pătruns pe terasă, tocmai ieşea o femeie, o blondă de vreo patruzeci de ani, cu o rochie de stofă cenuşie, cu părul strâns în jurul capului şi cărare pe mijloc; când m-a văzut a avut o tresărire.

— Restaurantul e închis, mi-a aruncat ea, în defensivă.

I-am spus că-mi doream doar o cameră.

— Nu servim nici micul dejun, a precizat ea încă dinainte să admită, clar fără tragere de inimă, că ar avea o cameră.

M-a însoțit până la primul etaj, a deschis o uşă şi mi-a întins un petic de hârtie, minuscul:

— Poarta se închide la orele douăzeci şi două, dacă întârziați, o să aveți nevoie de cifru, mi-a mai spus înainte să se îndepărteze, fără vreo altă vorbă.

După ce am deschis obloanele, camera nu mai era aşa de respingătoare, cu excepția tapetului de pe pereți, ale cărui motive ornamentale, de un roşu aprins, înfățişau scene de vânătoare. Am încercat în zadar să prind ceva la televizor: nu exista semnal pe nici un canal, doar o învălmăşeală de purici. Nici Internetul nu funcționa: apăreau mai multe rețele, cu nume care începeau cu Bbox sau SFR – probabil aparținând locuitorilor satului –, dar nici unul nu bătea până la popasul Haut-Quercy. Un fluturaş de informare a clienților, pe care l-am descoperit într-un sertar,

oferea amănunte asupra curiozităților turistice ale satului şi avea şi nişte indicații privind gastronomia locului; nimic însă despre Internet. În mod limpede, conectarea la rețea nu constituia una dintre preocupările majore ale clienților popasului.

Mi-am desfăcut bagajul, mi-am atârnat cele câteva haine pe umeraşe, am băgat în priză fierbătorul şi periuța de dinți electrică, mi-am deschis telefonul mobil – constatând că nu am nici un mesaj –, după care am început să mă întreb ce caut eu acolo. Această întrebare, atât de generală, şi-o poate pune oricine, oriunde şi oricând; dar călătorul singuratic, trebuie să recunoaştem, e mai ispitit decât alții să o rostească. Dacă Myriam ar fi fost alături de mine, n-aş prea mai fi avut motive, la drept vorbind, să fiu acum la Martel; oricum, întrebarea n-ar fi apărut. Un cuplu e o lume, o lume autonomă şi închisă care se deplasează printr-o lume mai vastă, fără să fie afectat cu adevărat de aceasta; fiind singur, eram vulnerabil, aşa că mi-a trebuit o oarecare doză de curaj ca, după ce mi-am strecurat foaia cu informații în buzunar, să pot ieşi să vizitez satul.

În Place des Consuls, chiar în centru, se afla o hală de cereale, vădit străveche, nu mă pricepeam aproape deloc la arhitectură, dar casele care o înconjurau, clădite din piatră gălbuie, arătoasă, datau de mai multe secole, văzusem deja nişte chestii asemănătoare la televizor, în general în nişte emisiuni ale lui Stéphane Bern, şi, aidoma celor de-acolo, ba chiar având ceva în plus, aici era o casă foarte mare, aproape un palat, cu arcade în ogivă şi turnulețe, când m-am apropiat am constatat că, într-adevăr, reşedința Raymondie fusese ridicată între 1280 şi 1350, şi că aparținuse inițial viconților de Turenne. Restul satului era pe măsură, am urmat străzile pitoreşti şi pustii până când am ajuns la biserica Saint-Maur, masivă, aproape lipsită de ferestre; era o biserică fortificată, construită ca să reziste la atacurile păgânilor, aşa cum existau multe în zonă, după cum m-a înştiințat foaia informativă.

Drumul D 840 care străbătea satul continua spre Rocamadour. Auzisem de Rocamadour, era o destinație turistică destul de cunoscută, cu multe stele în ghidul Michelin, ba chiar stăteam să mă-ntreb dacă nu cumva *văzusem* localitatea într-o emisiune a lui Stéphane Bern, dar se afla totuşi la 20 de kilometri distanță, aşa că am ales un drum departamental mai micuț şi mai sinuos, care ducea spre Saint-Denis-les-Martel. O sută de metri mai încolo am dat peste o minusculă gheretă de lemn vopsit, unde se găseau bilete pentru un tren turistic cu aburi care mergea de-a lungul văii râului Dordogne. Părea interesant; ar fi fost totuşi mai plăcut în doi, îmi tot

repetam cu o încântare posomorâtă; oricum nu era nimeni în gheretă. Myriam ajunsese de câteva zile la Tel Aviv, avusese cu siguranță timp să afle informații privind înscrierea la facultate, poate că-şi făcuse deja un dosar, ori poate se mulțumise să meargă la plajă, n-am plecat niciodată împreună în concediu, mi-am spus, nu m-am priceput niciodată să aleg o destinație sau să fac o rezervare, susțineam că iubesc Parisul în luna august, dar de fapt nu eram pur şi simplu în stare să ies din oraş.

De-a lungul căii ferate, în dreapta, era un drum de țară. După un kilometru de urcat în pantă blândă, printr-o pădure deasă, am dat peste un mirador care avea şi o placă pentru orientare. O pictogramă înfățişând un aparat foto cu burduf confirma vocația turistică a locului. Râul Dordogne curgea mai jos, printre faleze de calcar de vreo cincizeci de metri, urmându-şi nedesluşit destinul geologic. De pe un panou informativ pedagogic, am aflat că regiunea era locuită din cele mai vechi timpuri ale preistoriei; omul de Cro-Magnon îl alungase încet-încet pe omul de Neanderthal, care s-a retras până în Spania şi apoi a dispărut.

M-am aşezat pe buza falezei, străduindu-mă fără prea mare succes să mă cufund în contemplarea peisajului. După jumătate de ceas, am scos telefonul şi am format numărul lui Myriam. A părut plăcut surprinsă să mă audă. Totul mergea ca uns, aveau un apartament agreabil, luminos, în centrul oraşului; nu, încă nu se ocupase de înscrierea la facultate; dar mie cum îmi mergea? Bine, am mințit-o; dar mi-era dor de ea. Am pus-o să promită că-mi va scrie un mail foarte lung, în care să-mi povestească tot, imediat ce-o să poată – după care mi-am amintit că nu aveam Internet.

Niciodată nu mi-a plăcut să scot sunete de pupături la telefon, şi pe vremea tinereții mi-era greu, dar acum, la mai bine de patruzeci de ani, chiar mi se părea ridicol; m-am silit totuşi, dar imediat după ce am închis, m-am simțit năpădit de o singurătate cumplită şi am înțeles că nu voi mai îndrăzni nicicând s-o sun pe Myriam, senzația de apropiere care se instala în timpul convorbirii telefonice era prea violentă şi hăul care urma, prea copleşitor.

Încercarea de a mă arăta interesat de frumusețile naturale ale regiunii era evident sortită eşecului; m-am mai străduit totuşi ceva vreme, aşa că atunci când am pornit înapoi spre Martel se lăsa seara. Oamenii din Cro-Magnon vânau mamuți şi reni; astăzi puteau alege între Auchan şi Leclerc, amândouă situate în Souillac. Singurele negoțuri din sat erau o brutărie – închisă – şi o cafenea situată în Place des Consuls, care părea şi ea închisă,

nici o masă nu fusese scoasă în stradă. Totuşi, din interior răzbătea o uşoară lumină, aşa că am împins uşa şi am intrat.

Vreo patruzeci de oameni, cufundaţi într-o tăcere totală, urmăreau un reportaj de la BBC News difuzat pe un televizor aşezat undeva sus în fundul sălii. Nimeni n-a reacţionat la apariţia mea. Erau, neîndoielnic, localnici, aproape toţi pensionari, restul lăsau impresia că sunt lucrători cu braţele. Nu mai avusesem de mult prilejul să vorbesc englezeşte, comentatorul avea un debit prea rapid şi nu pricepeam mare lucru; adevărul e că ceilalţi spectatori păreau mai avansaţi decât mine. Imaginile, filmate în localităţi foarte diverse – Mulhouse, Trappes, Stains, Aurillac – nu prezentau aparent nici un interes: săli polivalente, grădiniţe de copii, şcoli părăsite. A fost nevoie să aştept intervenţia lui Manuel Valls – filmat în faţa palatului Matignon, palid, sub lumina unor reflectoare prea puternice – ca să pot reconstitui desfăşurarea evenimentelor: la începutul după-amiezii, circa douăzeci de birouri de vot fuseseră luate cu asalt de bande înarmate. Nu se înregistrase nici o victimă, dar fuseseră furate câteva urne; până în momentul respectiv, acţiunile nu fuseseră revendicate. Aşa stând lucrurile, guvernul se vedea silit să întrerupă procesul electoral. Mai târziu în cursul serii urma să aibă loc o şedinţă de criză, premierul avea să anunţe măsurile cuvenite; se va recurge – încheia el banal – la legea Republicii.

Luni, 30 mai

M-am trezit pe la şase dimineaţa şi am constatat că televizorul începuse să funcţioneze: semnalul de la iTélé era slab, dar cel al BFM era fără cusur; desigur, toate programele erau dedicate evenimentelor din ajun. Comentatorii subliniau deosebita vulnerabilitate a procesului democratic; pentru că, în codul electoral, se stipula categoric: dacă rezultatele, fie şi dintr-o singură secţie de votare din întreaga Franţă, devin indisponibile, alegerile în ansamblul lor vor fi invalidate. Subliniau de asemenea că era pentru întâia oară când un grupuscul avusese ideea să exploateze această slăbiciune. Noaptea târziu, prim-ministrul anunţase că vor fi organizate noi alegeri începând cu duminica viitoare; dar că, de această dată, toate secţiile de vot aveau să fie puse sub pază armată.

În privinţa consecinţelor politice ale acestor evenimente, comentatorii erau, în schimb, în complet dezacord; le-am urmărit argumentele divergente o bună parte a dimineţii, după care am coborât în parc, cu o carte în mână. Epoca lui Huysmans nu dusese lipsă de conflicte politice: avuseseră loc atentatele anarhiste; funcţionase de asemenea politica anticlericală dusă de guvernul „tătucului Combes“, a cărei violenţă părea azi de neconceput, guvernul ajunsese să dispună spolierea bunurilor ecleziastice şi desfiinţarea congregaţiilor. Această ultimă decizie îl afectase personal pe Huysmans, obligându-l să părăsească abaţia Ligugé unde îţi aflase adăpostul; toate astea nu ocupaseră însă decât un loc mărunt în opera sa, problemele politice în ansamblu păreau să-l fi lăsat complet nepăsător.

Dintotdeauna mi-a plăcut capitolul din À rebours în care Des Esseintes, după ce îşi plănuise o călătorie la Londra, sub imperiul unei noi lecturi din Dickens, se trezeşte captiv într-o cârciumă de pe strada Amsterdam, incapabil să se ridice de la masă. „Îl covârşeau o uriaşă aversiune faţă de călătorii, o presantă nevoie de a sta liniştit…“ Măcar eu izbutisem să părăsesc Parisul, să ajung în departamentul Lot, mi-am spus, în timp ce priveam ramurile legănate de vânt ale castanilor. Ştiam că greul trecuse: un călător singuratic trezeşte la început neîncredere, ba chiar ostilitate, dar oamenii se obişnuiesc treptat, atât hotelierii, cât şi crâşmarii,

care ajung să îşi spună că au de-a face cu un tip extravagant, dar inofensiv.

Într-adevăr, când m-am întors în cameră la începutul după-amiezii, administratoarea hotelului m-a salutat cu oarecare căldură şi m-a înştiinţat că restaurantul se va redeschide în cursul serii. Apăruseră şi alţi clienţi, un cuplu de englezi de vreo şaizeci de ani, soţul avea aer de intelectual, ba chiar de universitar, erau genul de oameni care vizitează fără cruţare capelele cele mai dosite, imbatabili în privinţa artei romanice din Quercy şi a influenţelor şcolii din Moissac; tipii n-ar fi creat probleme.

Atât iTélé, cât şi BFM reveneau asupra consecinţelor politice ale repetării turului doi al prezidenţialelor. Biroul politic al Partidului Socialist era în reuniune; se întrunise Biroul politic al Frăţiei Musulmane; până şi Biroul politic al UMP găsise de cuviinţă să intre în consultări. Ziariştii sporeau numărul duplexurilor între strada Solférino, strada Vaugirard şi bulevardul Malesherbes[32], reuşind astfel să mascheze destul de abil faptul că nu aveau nici o informaţie semnificativă.

32. Pe strada Solférino se află sediul PS, iar pe Vaugirard cel al UMP.

Am ieşit din nou pe la orele şaptesprezece; părea că viaţa se reîntoarce treptat în localitate, brutăria era deschisă, trecătorii străbăteau Place des Consuls; aproape că semănau cu imaginea pe care mi-aş fi făcut-o dacă aş fi dorit să mi-i imaginez pe locuitorii unui sătuc din Lot. La Café des Sports nu mai era atâta afluenţă, iar interesul pentru actualitatea politică părea să se fi stins, televizorul din fundul sălii era dat pe Télé Monte-Carlo. Tocmai îmi terminasem berea, când mi s-a părut că recunosc o voce. M-am întors: la casă, Alain Tanneur plătea pentru o cutie de ţigări de foi Café Crème; avea la subraţ o pungă de la brutărie, din care ieşea o pâine de ţară. Soţul lui Marie-Françoise s-a întors şi el; faţa i s-a rotunjit într-o expresie de uimire.

Mai târziu, cu o altă bere în faţă, i-am explicat că mă aflam acolo din întâmplare şi i-am povestit ce văzusem la benzinăria din Pech-Montat. M-a ascultat cu atenţie, fără să lase să se întrevadă vreo urmă de surpriză.

— Bănuiam… a spus după ce mi-am isprăvit relatarea. Bănuiam că, pe lângă atacurile de la secţiile de votare, au mai avut loc şi alte ciocniri, despre care presa nu au pomenit; şi probabil că mai sunt nu ştiu câte în toată Franţa…

Prezenţa lui la Martel nu era deloc întâmplătoare; avea o casă acolo, care aparţinuse părinţilor lui, era un om de-al locului, voia să se retragă aici

după pensionare, adică foarte curând. În condițiile în care candidatul musulman ar fi câştigat, Marie-Françoise era convinsă că n-avea să-şi păstreze catedra, într-o universitate islamică nici un post didactic nu putea fi ocupat de o femeie, era cu desăvârşire imposibil. Dar cu postul lui de la DGSI ce se întâmpla?

— Am fost dat afară, mi-a ripostat el cu furie mocnită. M-au concediat vineri dimineață, pe mine şi pe toată echipa mea, a continuat el. S-a petrecut pe fugă, ne-au dat două ceasuri ca să eliberăm birourile.

— Ştiți ce motive au avut?

— A, da! Ştiu… Joi am adresat superiorilor mei ierarhici un raport prin care-i avertizam asupra incidentelor care amenințau să se producă în diferite locații din teritoriu; incidente care aveau drept scop sabotarea alegerilor. N-au mişcat un deget; a doua zi eram pe drumuri.

Mi-a lăsat răgaz să rumeg informația, după care m-a descusut:

— Prin urmare? Ce concluzii se pot trage de-aici?

— Vreți să spuneți că guvernul îşi dorea ca procesul electoral să fie întrerupt?

A încuviințat blând din cap.

— În fața unei comisii de anchetă, n-aş avea cum să dovedesc asta… Pentru că raportul meu nu fusese foarte exact. De pildă, punând cap la cap notele informatorilor mei, căpătasem convingerea că avea să se întâmple ceva la Mulhouse sau în zona respectivă; dar nu puteam preciza dacă se va petrece în secția de vot Mulhouse 2, Mulhouse 5 sau Mulhouse 8… Ca să le protejăm pe toate, ne-ar fi trebuit o serioasă desfăşurare de forțe; şi tot aşa pentru celelalte puncte amenințate. Superiorii mei ar putea să replice că nu ar fi fost prima dată când DGSI se arăta excesiv de alarmistă; pe scurt, că şi-au asumat un risc rezonabil. Convingerea mea, vă repet, este simțitor diferită…

— Ştiți cine se află la originea acestor acțiuni?

— Exact cei la care vă gândiți.

— Identitarii?

— Da, identitarii pe de-o parte. Dar şi tinerii musulmani jihadişti, în egală măsură.

— Credeți că au vreo legătură cu Frăția Musulmană?

— Nu, a scuturat el din cap cu hotărâre. Mi-am petrecut cincisprezece ani din viață anchetând acest subiect; niciodată nu s-a putut stabili nici cea mai mică conexiune, cel mai mărunt contact. Jihadiştii sunt nişte salafişti habotnici, care recurg la violență în loc să aibă încredere în prozelitism,

dar, cu toate astea, rămân salafişti, iar pentru ei Franța este un pământ al sacrilegiului, *dar al koufr*; dimpotrivă, pentru Frăția Musulmană, Franța face deja parte, potențial, din *dar al islam.* Mai presus de orice însă, pentru salafişti orice formă de autoritate emană de la Dumnezeu, însuşi principiul reprezentării populare este un sacrilegiu, niciodată nu le-ar trece prin cap să întemeieze sau să susțină un partid politic. Aşa stând lucrurile, chiar dacă se arată fascinați de jihadul mondial, tinerii extremişti musulmani îşi doresc de fapt victoria lui Ben Abbes; nu cred în ea, consideră că jihadul este singura cale, dar nu vor face nimic ca s-o împiedice. Tot aşa se întâmplă şi cu Frontul Național şi cu identitarii. Pentru identitari, singura soluție adevărată e războiul civil; înainte să se radicalizeze, unii dintre ei au fost însă apropiați ai Frontului Național, şi nu vor face nimic care să-i dăuneze. Încă de la înființare, Frontul Național şi Frăția Musulmană au ales calea urnelor; au pariat pe faptul că pot ajunge la putere respectând regulile democratice. Ce pare curios, şi chiar hazliu, dacă vreți, este că, acum câteva zile, identitarii europeni, ca şi musulmanii jihadişti, şi-au băgat în cap, fiecare în parte, că partidul advers urma să câştige – şi că n-aveau altă şansă decât să suspende procesul electoral aflat în desfăşurare.

— Şi, în opinia dumneavoastră, cine avea dreptate?

— Asta chiar nu ştiu. Pentru întâia oară, s-a destins şi a zâmbit sincer, apoi a continuat: Există un soi de legendă, care vine de pe vremea vechiului serviciu al Informațiilor Generale, care acreditează ideea că avem acces la nişte sondaje confidențiale, niciodată făcute publice. E, oarecum, o copilărie… Dar e şi ceva adevărat în ea, tradiția s-a păstrat într-o oarecare măsură. Ei bine, în acest caz, sondajele secrete ofereau exact aceleaşi estimări ca sondajele oficiale: 50-50, până la capăt, cu diferențe de zecimale…

Am mai comandat două beri.

— Ar fi bine să luăm cina împreună, la noi acasă, mi-a zis Tanneur. Marie-Françoise va fi încântată să vă vadă. Ştiu că o mâhneşte peste măsură pierderea postului la universitate. Pe mine nu mă prea afectează, oricum trebuia să ies la pensie peste doi ani… Desigur, se termină cam neplăcut; dar o să primesc pensia întreagă, cu siguranță, şi probabil un bonus special, cred că o să se dea peste cap ca să nu le creez probleme.

Chelnerul ne-a adus berile şi un bol cu măsline; se adunase deja mai multă lume în cafenea, unii vorbeau tare, părea limpede că toți se cunoşteau între ei; iar alții, care treceau pe lângă masa noastră, îl salutau pe Tanneur.

Ronţăiam două măsline, şovăind: îmi scăpa ceva în şirul evenimentelor; n-ar fi rău să-i pomenesc despre asta, poate ştia ceva, părea că ştie o grămadă de lucruri; regretam că, până acum, nu acordasem politicii decât o atenție anecdotică, superficială.

— Nu pricep… am zis după o înghițitură de bere, ce sperau oamenii care au atacat secțiile de vot. Pentru că oricum alegerile se vor desfăşura peste o săptămână sub supravegherea armatei; şi, cum raportul de forțe nu s-a schimbat, rezultatul va fi tot nehotărât. Asta dacă nu cumva vor reuşi să descopere că responsabili pentru incidente sunt identitarii, situație în care Frăția Musulmană va avea de câştigat, sau, dimpotrivă, că vinovați sunt musulmanii, ceea ce va favoriza Frontul Național.

— Nu, vă spun cu certitudine: va fi imposibil să se demonstreze ceva, fie într-un sens, fie în celălalt; şi nimeni nu va încerca. În schimb, se vor întâmpla lucruri pe scena politică, foarte curând, probabil începând de mâine. O primă variantă ar fi ca UMP să se hotărască să parafeze o alianță electorală cu Frontul Național. UMP-ul nu mai înseamnă mare lucru, e în cădere liberă; dar un acord cu ei ar fi suficient ca să încline balanța şi deci să stimuleze decizia.

— Nu ştiu, mi-e greu să cred; mi se pare că, dacă ar fi fost posibil, s-ar fi întâmplat deja de ani buni.

— Aveți perfectă dreptate, a exclamat el surâzând larg. La început, Frontul Național ar fi făcut orice ca să stabilească o alianță cu UMP şi să pătrundă într-o majoritate guvernamentală; treptat, a început să crească în sondaje, moment în care UMP a prins să se teamă. Nu de populismul lor şi nici de presupusul lor fascism – conducătorii UMP nu s-ar da în lături să ia anumite măsuri drastice de siguranță publică sau xenofobe, care oricum sunt masiv dorite de electoratul lor, mă rog, ce a mai rămas din el; concret însă, UMP este acum de departe cel mai slab partid din alianță; aşa încât le e teamă că, dacă vor bate palma, vor fi pur şi simplu anihilați, absorbiți de partener. Ca să nu mai vorbim că la mijloc e Europa, iar aceasta e problema fundamentală. Adevărata agendă a UMP, ca şi aceea a socialiştilor, este dispariția Franței, integrarea ei într-un ansamblu federal european. Alegătorii lor, desigur, nu împărtăşesc acest obiectiv; şefii partidelor au izbutit însă, ani la rând, să bage subiectul sub preş. Dacă ar stabili o alianță cu un partid vădit antieuropean, n-ar mai putea persevera în această atitudine; iar alianța s-ar face țăndări în cel mai scurt timp. Iată de ce cred mai degrabă într-o a doua variantă: crearea unui front republican, în care UMP se va ralia, ca şi Partidul Socialist, la candidatura lui Ben Abbes –

bineînțeles sub rezerva unei participări profitabile la guvernare şi a unor înțelegeri pentru viitoarele alegeri legislative.

— Şi asta mi se pare complicat; mă rog, foarte surprinzător.

— Aveți, încă o dată, dreptate!

A surâs din nou, şi-a frecat palmele, în mod limpede discuția îl amuza peste poate.

— E complicat însă dintr-un alt motiv. E complicat *pentru că* e surprinzător; pentru că aşa ceva nu s-a mai întâmplat, cel puțin de la sfârşitul celui de-al Doilea Război încoace. A trecut atâta timp de când binomul stânga-dreapta structurează jocul politic, încât ni se pare imposibilă altă cale. Totuşi, în fond, nu există nici o dificultate reală: ceea ce desparte UMP de Frăția Musulmană e mult mai nesemnificativ decât ceea ce o desparte de Partidul Socialist. Am discutat despre asta, dacă-mi amintesc bine, la prima noastră întâlnire: Partidul Socialist a cedat în cele din urmă în privința Educației, a ajuns la un acord cu Frăția Musulmană şi orientarea sa antirasistă a reuşit să predomine asupra celei laice, doar pentru că s-a simțit încolțit, pentru că a ajuns la strâmtoare. Lucrurile vor fi mult mai simple pentru UMP, care se află şi mai aproape de dezintegrare, şi care n-a acordat niciodată importanță Educației, până şi conceptul le e străin. Pe de altă parte, UMP şi PS trebuie să se deprindă cu ideea de a guverna împreună; ceea ce pentru ei e un lucru nou, exact pe dos decât în luările lor de poziție de când au intrat în politică.

Rămâne, de bună seamă, şi a treia posibilitate, adică să nu se întâmple nimic; să nu poată fi realizat nici un acord, iar al doilea tur să aducă aceleaşi rezultate, adică aceeaşi incertitudine. Într-un anume sens, e varianta cea mai probabilă, dar şi cea mai îngrijorătoare. În primul rând, niciodată de-a lungul istoriei celei de-a Cincea Republici rezultatele n-au fost atât de strânse; apoi, mai ales, nici una dintre cele două formațiuni rămase în luptă nu are nici cea mai mică experiență a exercițiului guvernamental, nici pe plan național, nici pe plan local; în materie de politică, sunt expresia unui desăvârşit amatorism.

Şi-a terminat berea şi m-a privit cu ochii săi scăpărând de isteține. Pe sub haina în carouri, purta un tricou polo; era prevenitor, lipsit de iluzii şi ager; e foarte posibil să fi fost abonat la revista *Historia*; mi-era lesne să-mi închipui o colecție de *Historia* cartonate, stând într-o bibliotecă din preajma şemineului; cu rafturi pe care se află şi lucrări foarte specializate, cum ar fi dedesubturile aşa-zisei *Françafrique*[33], sau istoria serviciilor secrete de la al Doilea Război Mondial încoace; tipul fusese sau urma să fie consultat, fără

îndoială, de autorii acestor lucrări, aici, în refugiul lui din Quercy; asupra anumitor subiecte se va vedea silit să tacă, asupra altora se va simți îndreptățit să dea lămuriri.

33. Termen folosit curent în media pentru a denunța politica externă a Franței în Africa, în special în fostele colonii.

— Rămâne pe mâine-seară? m-a întrebat el, după ce i-a făcut chelnerului semn cu mâna ca să plătească. Trec să vă iau de la hotel. Marie-Françoise chiar va fi încântată.

Se lăsa seara peste Place des Consuls, iar soarele la scăpătat acoperea cu luciri de foc pietrele gălbui ale clădirilor; ne aflam în fața reşedinței de la Raymondie.

— E un sat străvechi, nu-i aşa? l-am întrebat.

— Da, foarte. Iar numele Martel nu i-a fost dat din întâmplare… Toată lumea ştie că Charles Martel i-a înfrânt pe arabi la Poitiers în 732, stăvilind expansiunea musulmană spre nord. A fost o bătălie hotărâtoare, care marchează adevăratul debut al creştinătății medievale; lucrurile n-au stat însă chiar atât de categoric, invadatorii nu s-au retras imediat, iar Charles Martel s-a tot războit cu ei, vreme de câțiva ani, în Aquitania. În 743 a câştigat o nouă luptă la doi paşi de-aici şi a hotărât ca, în chip de mulțumire, să ridice o biserică pe care se afla blazonul său, trei ciocane încrucişate. Satul a fost construit în jurul acestei biserici – ulterior distrusă şi apoi clădită în secolul XIV. E adevărat că s-au purtat multe bătălii între creştini şi musulmani, înfruntarea armată e de când lumea una dintre îndeletnicirile umane majore, războiul e în *natura omului*, cum spunea Napoleon. Cred însă că acum a sosit momentul unei concilieri, al unei alianțe cu islamul.

I-am întins mâna ca să ne luăm rămas-bun. Îşi supralicita uşor rolul de veteran al serviciilor secrete, de bătrân înțelept etc., dar până la urmă fusese concediat foarte recent, era de înțeles că-i trebuie timp ca să intre în pielea noului său personaj. În orice caz, eram încântat că am fost invitat la el a doua zi, puteam fi sigur că vinul de Porto va fi de bună calitate, şi n-aveam îndoieli nici în legătură cu mâncarea, nu era deloc genul care să trateze superficial gastronomia

— Să vă uitați mâine la televizor, atenție la actualitatea politică… mi-a zis chiar înainte de plecare. Pot să pun pariu că se va-ntâmpla ceva.

Marți, 31 mai

Vestea s-a aflat, într-adevăr, puțin după orele paisprezece: UMP, UDI[34] şi PS se înțeleseseră să încheie un acord de guvernare, „un front republican lărgit“, şi îl susțineau pe candidatul Frăției Musulmane. Surescitați, jurnaliştii canalelor de ştiri, unul după altul, n-au stat o clipă toată după-amiaza, încercând să afle amănunte în plus asupra condițiilor acordului şi repartizării ministerelor, dar de fiecare dată au primit acelaşi răspuns care pomenea găunoşenia considerațiilor politicianiste, urgența realizării unității naționale şi a vindecării rănilor unei țări divizate etc. Totul – perfect previzibil; mai puțin întoarcerea lui François Bayrou în prim-planul scenei politice; acceptase un tandem cu Mohammed Ben Abbes, care se angajase să-l numească prim-ministru dacă ieşea victorios la alegerile prezidențiale.

34. Uniunea Democraților şi Independenților, partid politic francez de centru dreapta, fondat în 2012.

Bătrânul politician din Béarn, înfrânt, practic, în toate confruntările electorale la care participase de treizeci de ani încoace, îşi cultiva cu îndârjire o imagine de *noblețe*, beneficiind de complicitatea unor reviste; adică, în mod regulat, se lăsa fotografiat, stând sprijinit într-un toiag ciobănesc, îmbrăcat cu o pelerină de fermier, într-un peisaj în care se amestecau pârloage şi câmpuri cultivate, în general din zona Labourd[35]. Imaginea pe care încerca să o promoveze în nenumăratele sale interviuri era cea gaullistă, a *bărbatului care a spus nu*.

35. Provincie istorică din Țara Bascilor franceză.

— Chestia cu Bayrou e o idee genială, absolut genială! a exclamat Alain Tanneur de cum m-a văzut, tremurând literalmente de entuziasm. Mărturisesc că nu mi-ar fi dat niciodată prin cap; chiar e tare Ben Abbes ăsta…

Marie-Françoise m-a primit zâmbind din toată inima; părea nu doar

bucuroasă că mă vede, ci şi că, în general, e binedispusă. Văzând-o cum trebăluieşte în faţa mesei de bucătărie, cu un şorţ inscripţionat hazos „N-o înjuraţi pe bucătăreasă, are patronul grijă“, îţi venea greu să ţi-o închipui, cu câteva zile mai devreme, ţinând cursuri doctorale asupra împrejurărilor neobişnuite în care Balzac făcuse corecturile în şpalt pentru romanul *Béatrix*. Pregătise tarte cu gât de raţă şi haşme, delicioase. Soţul ei, înfierbântat, a deschis una după alta o sticlă de Cahors şi una de Sauternes, după care şi-a amintit că trebuia, musai, să-i gust vinul de Porto. Deocamdată, nu înţelegeam absolut deloc de ce întoarcerea lui François Bayrou în arena politică putea fi calificată drept o *idee genială*; eram însă convins că Tanneur nu va întârzia să-şi dezvolte ideea. Marie-Françoise îl privea cu căldură, vizibil uşurată că soţul ei încasase atât de uşor concedierea şi se strecurase atât de firesc în noul său rol de *strateg în papuci* – pe care avea să şi-l interpreteze cu dibăcie în faţa primarului, doctorului, notarului, ce s-o mai lungim, în faţa tuturor notabilităţilor locale, foarte importante încă în târgurile de provincie, şi în ochii cărora avea să-şi păstreze aureola unei cariere în serviciile secrete. În mod hotărât, pensionarea lor stătea sub cele mai fericite auspicii.

— Ce e extraordinar la Bayrou, ceea ce-l face de neînlocuit, a continuat Tanneur entuziasmat, e desăvârşita lui tâmpenie. Proiectul lui politic nu a depăşit niciodată dorinţa de a cuceri prin orice mijloace „funcţia supremă“; n-a avut niciodată şi nici măcar nu s-a prefăcut că are cea mai mică idee personală; lucru destul de rar, în poziţia lui. Asta a făcut din el omul politic capabil să întrupeze perfect noţiunea de umanitarism, cu atât mai mult cu cât se crede Henric IV şi un mare pacificator în spaţiul dialogului interconfesional; de altfel, se bucură de un cert prestigiu în faţa electoratului catolic, pe care prostia lui îl scuteşte de frământări. Exact de asta are nevoie Ben Abbes, care, înainte de orice, doreşte să întruchipeze un nou umanism, prezentând islamul ca pe o formă împlinită a unui umanism de tip nou, unificator, şi care e de altfel perfect sincer atunci când îşi proclamă respectul pentru cele trei religii ale Scripturii.

Marie-Françoise ne-a poftit să trecem la masă; pregătise o salată de bob cu păpădie şi aşchii de parmezan. Era atât de gustoasă încât, pentru o clipă, am pierdut firul discursului lui Tanneur. Catolicii dispăruseră practic din Franţa, a continuat el, dar păreau că sunt încă îmbătaţi de un soi de elixir moral, în orice caz Ben Abbes făcuse totul ca să-şi atragă bunele lor sentimente: anul trecut se dusese de cel puţin trei ori la Vatican. Pricopsit, prin simpla lui origine, cu o aură tiermondistă, ştiuse totuşi să-şi ţină

aproape electoratul conservator. Spre deosebire de vechiul său rival Tariq Ramadan, stigmatizat de relațiile lui trotkiste, Ben Abbes evitase dintotdeauna să se compromită cu stânga anticapitalistă; înțelesese perfect că dreapta liberală câştigase „bătălia ideilor“, că tinerii deveniseră *antreprenori* şi că natura mereu actuală a economiei de piață era unanim admisă. Însă adevărata idee de geniu a liderului musulman fusese descoperirea faptului că alegerile nu se vor juca pe terenul economiei, ci pe acela al valorilor; că, şi în acest domeniu, dreapta se pregătea să câştige „bătălia ideilor“, fără măcar să trebuiască să lupte. Ramadan prezenta legea islamică *sharia* ca pe o opțiune inovatoare, dacă nu chiar revoluționară, în vreme ce el îi restituia dimensiunea liniştitoare, tradițională – cu un parfum de exotism care, în plus, o făcea ispititoare. În privința restaurării familiei, a moralei tradiționale şi, implicit, a patriarhatului, se deschidea în fața lui un bulevard pe care dreapta, şi cu atât mai puțin Frontul Național, n-aveau cum s-o apuce, fără să se vadă categorisiți drept reacționari sau chiar fascişti de către supraviețuitorii generației ’68 – mumii progresiste, sociologic muribunzi, dar refugiați în citadele mediatice de unde puteau să împroaşte imprecații despre vremurile dezastruoase şi *ambianța dezgustătoare* care sufocau țara; doar el era ferit de orice pericol. Paralizată de antirasismul ei structural, stânga fusese încă de la început incapabilă să lupte sau chiar să vorbească despre asta.

Marie-Françoise ne-a servit apoi muşchiuleț de miel marinat, cu cartofi la tigaie, şi am pierdut şirul.

— Totuşi, e musulman, am obiectat eu confuz.

— Şi ce dacă? a spus el triumfător. E un musulman *moderat*, asta contează: o afirmă tot timpul şi e adevărat. Nu trebuie să ți-l imaginezi ca pe un taliban sau ca pe un terorist, ar fi o greşeală; i-a disprețuit mereu pe indivizii ăştia. Atunci când vorbeşte despre ei, în articolele sale de opinie publicate în *Le Monde*, dincolo de condamnarea morală afişată, se poate limpede distinge această nuanță de dispreț; de fapt, îi consideră pe terorişti nişte *amatori*. În realitate, Ben Abbes este un politician deosebit de abil, probabil cel mai abil şi mai viclean pe care l-am avut în Franța de la François Mitterand încoace; dar, spre deosebire de Mitterand, el are o viziune istorică incontestabilă.

— Pe scurt, credeți că tabăra catolică nu are de ce să se teamă.

— Nu doar că nu are de ce să se teamă, dar are şi ce spera! Ştiți, a zâmbit el de parcă s-ar fi scuzat, de zece ani studiez cazul lui Ben Abbes, pot afirma, fără nici o exagerare, că sunt una dintre persoanele din Franța

care îl cunoaşte cel mai bine. Mi-am consacrat practic întreaga carieră supravegherii mişcărilor islamiste. Prima afacere la care am lucrat – eram încă tânăr pe-atunci, elev la Saint-Cyr-au-Mont-d'Or[36] – au fost atentatele din 1986 de la Paris, despre care până la urmă s-a aflat că fuseseră comandate de Hezbollah şi, indirect, de Iran. Au urmat apoi algerienii, kosovarii, mişcările din sfera de influenţă Al Qaeda, lupii singuratici… niciodată n-au încetat să se manifeste, sub diverse forme. Prin forţa împrejurărilor, atunci când a fost înfiinţată, Frăţia Musulmană a intrat în colimatorul nostru. Au trecut mulţi ani până să ne convingem că Ben Abbes avea cu adevărat un proiect, ba chiar un proiect foarte ambiţios, care nu avea nici o legătură cu fundamentalismul islamic. În cercurile de extremă dreapta s-a răspândit ideea că, atunci când musulmanii vor ajunge la putere, creştinii vor fi obligatoriu reduşi la condiţia de *dhimmis*, de cetăţeni de mâna a doua. „Dhimmitudinea" este, într-adevăr, unul dintre principiile generale ale islamului; în practică însă, statutul de dhimmi este extrem de flexibil. Islamul are o extensie geografică uriaşă; felul în care este practicat în Arabia Saudită n-are nici o legătură cu acela din Indonezia sau din Maroc. În Franţa, sunt absolut convins – pot chiar să pariez – că nu vor fi ridicate piedici în calea cultului creştin, ba, mai mult, subvenţiile acordate asociaţiilor catolice şi întreţinerii clădirilor religioase vor fi sporite – îşi pot permite aşa ceva, câtă vreme fondurile alocate moscheilor de către petromonarhii vor fi, oricum, mult mai mari. Adevăratul duşman al musulmanilor, lucrul de care se tem şi pe care îl urăsc cel mai mult, nu este catolicismul, ci secularismul, laicitatea, materialismul ateu. Pentru ei, catolicii sunt nişte credincioşi, iar catolicismul este una dintre religiile Scripturii; se cuvine doar ca ei să facă un pas mai departe şi să se convertească la islam: iată adevărata viziune musulmană asupra creştinătăţii, viziunea originară.

36. Localitate unde funcţionează, din 1941, Şcoala Naţională Superioară de Poliţie.

— Şi evreii?

Întrebarea îmi scăpase, nu prevăzusem să ridic problema. Imaginea lui Myriam în patul meu, cu tricou, în ultima noastră dimineaţă, imaginea feselor ei micuţe şi rotunde mi-a trecut fulgerător prin minte; mi-am mai turnat un pahar sănătos de Cahors.

A zâmbit din nou:

— Cazul evreilor e un pic mai complicat. În principiu, teoria funcționează şi aici, iudaismul e una dintre religiile Scripturii, Avraam şi Moise sunt recunoscuți drept profeți ai islamului; în practică totuşi, în țările musulmane, relațiile cu evreii au fost mai dificile decât cele cu creştinii; iar problema palestiniană a înveninat totul. Există, prin urmare, anumite tendințe minoritare în cadrul Frăției Musulmane care ar dori exercitarea unor măsuri represive asupra evreilor; cred însă că nici acestea nu vor avea câştig de cauză. Ben Abbes a avut mereu grijă să întrețină relații bune cu marele rabin al Franței; poate că totuşi, din când în când, le va da frâu liber extremiştilor; asta fiindcă, deşi crede cu sinceritate că va obține convertiri masive în rândul creştinilor, îşi face puține iluzii în privința evreilor. De fapt, cred că speranța lui e că se vor hotărî să părăsească Franța de bunăvoie şi că vor emigra în Israel. În orice caz, vă pot asigura că nu are deloc intenția să-şi compromită ambițiile personale – care sunt nemăsurate – de dragul poporului palestinian. Uimitor de puțină lume a citit ce a scris la începuturile lui – e drept că publica în reviste geopolitice destul de obscure. Indiscutabil, marele lui reper este Imperiul Roman – iar construcția europeană, după el, nu reprezintă decât o cale de a împlini această tradiție milenară. Axa majoră a politicii lui externe va fi deplasarea către sud a centrului de greutate al Europei; există deja organizații care urmăresc acest obiectiv, vezi Uniunea pentru Mediterana. Primele țări susceptibile să se alăture acestei construcții europene vor fi desigur Turcia şi Marocul; vor urma Tunisia şi Algeria. Pe termen lung, va veni şi Egiptul – e o piesă grea, dar care se va dovedi decisivă. În paralel, e posibil ca instituțiile Europei – care la ora actuală sunt orice, numai democratice nu – să evolueze către o consultare populară mai consistentă; concluzia logică va fi alegerea prin sufragiu universal a unui preşedinte european. În acest context, integrarea europeană a unor țări deja foarte populate şi cu o demografie dinamică, precum Turcia şi Egiptul, ar putea juca un rol decisiv. Sunt convins că adevărata ambiție a lui Ben Abbes este ca, în cele din urmă, să ajungă preşedintele ales al Europei, al unei Europe lărgite, incluzând țările bazinului mediteraneean. Să ținem minte că nu are decât patruzeci şi trei de ani – chiar dacă, spre liniştirea electoratului, se străduieşte să pară mai vârstnic, lăsându-şi burdihanul să prospere şi refuzând să se cănească. Într-un anume sens, bătrâna Bat Ye’or are dreptate cu fantasma ei privind complotul Eurabia[37]; se înşală însă cu desăvârşire atunci când îşi închipuie că ansamblul euromediteraneean se va afla în poziție de inferioritate față de monarhiile din Golf: vom avea de-a face cu

una dintre primele puteri economice mondiale, care va fi în măsură să trateze de la egal la egal. În clipa de față, se desfăşoară un joc ciudat cu Arabia Saudită şi cu celelalte petromonarhii: Ben Abbes e gata să profite cât se poate de petrodolarii lor; dar nu are nici cea mai mică intenţie de abandon al suveranității. Într-un anume sens, nu face decât să ducă mai departe ambiția lui De Gaulle, cea a unei mari politici arabe a Franței, şi vă asigur că nu duce lipsă de aliați, inclusiv în monarhiile din Golf, pe care cantonarea pe poziții americane le obligă la destule compromisuri şi le situează permanent într-o poziție delicată față de opiniile arabe. Ei bine, până şi ele au început să-şi spună că un aliat precum Europa, nu atât de ombilical legată de Israel, ar putea constitui o alegere mai înțeleaptă.

37. Bat Ye'or, pseudonimul literar al lui Gisèle Littman-Orebi. Eseistă britanică născută la Cairo în 1933. Evreică de origine egipteană, scrie în franceză şi engleză. În câteva dintre lucrările ei (*Eurabia*, *Islam and Dhimmitude*), denunță un acord, pus la cale de anumite instanțe europene şi de țările arabe, care are drept scop supunerea Europei față de lumea arabă, prin formarea unei noi entități numite Eurabia.

A tăcut: vorbise fără răgaz mai bine de jumătate de oră. Mă întrebam dacă avea să scrie o carte, acum că era la pensie, dacă avea să-şi pună ideile pe hârtie. Mi se părea interesant felul în care îşi expunea gândurile; sigur, pentru cei interesați de istorie. Marie-Françoise a adus desertul, un crumble cu mere şi nuci, ca în Landes. Oricum, de mult nu mai mâncasem atât de bine. După cină, se cuvenea să trecem în salon să degustăm un *bas-armagnac*; şi exact asta am făcut. Moleşit de aburii alcoolului, privind chelia lucioasă a fostului spion, haina lui ecosez, mă întrebam care este, de fapt, punctul lui de vedere. Ce-i trecea prin cap unui om care şi-a petrecut întreaga viață studiind partea nevăzută a lumii? Probabil că nimic, cred că nici măcar nu se obosea să voteze; ştia prea multe lucruri.

— Am intrat în serviciile secrete franceze, a reluat el pe un ton mai domol, pentru că, în copilărie, eram fascinat de poveştile de spionaj; dar şi, cred, pentru că moştenisem câte ceva din patriotismul tatălui meu, care mă impresionase profund. Era născut în 1922, vă dați seama!? Acum exact o sută de ani! Intrase printre primii în Rezistență, încă de la sfârşitul lui iunie 1940. Pe vremea lui, patriotismul francez ajunsese o idee cam perimată – s-ar putea zice că patriotismul nostru se născuse la Valmy, în 1792, şi că începuse să moară în tranşeele de la Verdun, în 1917. Ceva mai mult de un secol nu înseamnă, de fapt, mare lucru. Dar cine mai crede azi în el? E-

adevărat, Frontul Național se preface că mai crede în patriotism, dar credința lor are ceva foarte nelămurit şi sugerează disperare; iar celelalte partide au ales fățiş dizolvarea Franței în Europa. Ben Abbes crede şi el în Europa, ba chiar mai tare decât ceilalți, dar cazul lui e diferit, pentru că nutreşte o anume idee despre Europa, un adevărat proiect de civilizație. Iar modelul său final este împăratul Augustus; nu e un model mediocru. Cum ştiți, discursurile lui Augustus în Senat s-au păstrat, sunt sigur că le-a studiat cu atenție.

După un moment de tăcere, a adăugat, din ce în ce mai îngândurat:

— Ar putea fi o mare civilizație, nu ştiu… Cunoaşteți cetatea Rocamadour? m-a întrebat el dintr-odată – începusem să moțăi, i-am răspuns că nu, nu credeam, mă rog, poate că da, de la televizor.

— Trebuie să mergeți. E la vreo douăzeci de kilometri de-aici; e musai să mergeți. Ştiți, pelerinajul la Rocamadour era unul dintre cele mai renumite ale creştinătății. Henric Plantagenetul, sfântul Dominic, sfântul Bernard, Ludovic cel Sfânt, Ludovic XI, Filip cel Frumos… toți au venit să îngenuncheze la picioarele Fecioarei negre, toți au urcat, în genunchi, scările care duc la sanctuar, rugându-se smerit pentru iertarea păcatelor. La Rocamadour veți putea cu adevărat să estimați cât de mare a fost civilizația creştinătății medievale.

Îmi reveneau vag în minte fraze ale lui Huysmans despre Evul Mediu, armagnacul era absolut delicios, voiam să-i răspund, dar mi-am dat seama că nu sunt în stare să articulez o considerație limpede. Spre marea mea surprindere, a început să recite din Péguy, cu o voce strunită şi bine ritmată:

Ferice de cei morți pentru hotarul de pământ,
Dacă lupta dreaptă i-a coborât în mormânt.
Ferice de cei morți pentru glie,
Slăvită moartea ce le-a fost dată-n pustie!

E greu să-i înțelegi pe ceilalți, să ştii ce le zace în suflet; poate că fără sprijinul alcoolului n-am reuşi niciodată. Era surprinzător şi emoționant să-l vezi pe bătrânul acesta curățel, îngrijit, cultivat şi ironic cum se pune pe recitat:

Ferice de cei morți în lupte duse cu greu,
Prăvăliți în țărână cu fața spre Dumnezeu,

Ferice de cei morți pe lespedea tare,
În zgomot de serbări funerare.

A scuturat din cap resemnat, aproape trist.

— Vedeți, încă din strofa a doua, ca să confere amplitudine poemului, îl evocă pe Dumnezeu. Ideea de patrie nu este suficientă, trebuie legată de ceva mai puternic, de o mistică de ordin superior; iar această legătură reuşeşte să o exprime străveziu, odată cu versurile ce urmează:

Ferice de cei morți pentru cetăți pe pământ,
Căci ele sunt trup din trupul cel Sfânt.
Ferice de cei morți pentru cămin şi hotar,
Ferice de cei ce şi-au făcut din străbuni un altar.

Cetățile sunt chipul şi începutul supus
Şi-apoi trup şi silință a Celui de Sus.
Ferice de cei morți în această-ncleştare,
Îmbrățişare terestră, ce-i îmbracă-n onoare.

— Revoluția Franceză, Republica, patria… da, au însemnat ceva; ceva ce a durat un pic mai mult de un veac. Creştinătatea medievală a durat mai mult de un mileniu. Ştiu că sunteți specialist în Huysmans, mi-a spus Marie-Françoise. După părerea mea însă, nimeni nu a înțeles atât de adânc sufletul Evului Mediu creştin ca Péguy – oricât de republican, de laic şi de partizan al lui Dreyfuss ar fi fost. În afară de asta, a înțeles că adevărata divinitate a Evului Mediu, inima sa înflăcărată, nu a fost Tatăl şi nici măcar Isus, ci Fecioara Maria. La Rocamadour o să înțelegeți şi asta…

Ştiam că plănuiseră să se întoarcă la Paris mâine sau poimâine ca să-şi pregătească mutarea. Acum, că se perfectaseră acordurile de guvernare ale frontului republican lărgit, rezultatele celui de-al doilea tur erau aproape sigure, iar pensionarea lor – o certitudine. M-am retras după ce am felicitat-o din suflet pe Marie-Françoise pentru harurile ei culinare, şi mi-am luat la revedere de la soțul ei, în pragul uşii. Băuse aproape cât mine, dar era în stare să recite pe dinafară strofe întregi din Péguy, ceea ce nu mă lăsa rece. Eu însă nu eram convins că republica şi patriotismul „însemnaseră ceva“, în afară de faptul că provocaseră o înlănțuire nesfârşită de războaie stupide. În orice caz, Tanneur nu era nici pe departe zaharisit, mi-ar fi plăcut să fiu la fel de verde ca el la aceeaşi vârstă. Am coborât cele câteva trepte până la

stradă, m-am întors spre el şi i-am spus:

— O să mă duc la Rocamadour.

Nu era vârf de sezon turistic, aşa că am găsit o cameră la hotelul Beau Site, amplasat în cetatea medievală; restaurantul panoramic avea vedere spre întreaga albie a râului Alzou. Situl era efectiv impresionant şi cât se poate de vizitat. Turiştii, veniți din toate zările, erau un pic diferiți, un pic la fel, şi, cu aparatul de filmat în mână, străbăteau uluiți toată învălmăşeala de turnuri, de coridoare, de paraclisuri şi de capele cățărate pe faleză; după câteva zile, mi-au dat senzația unei ieşiri din timpul istoric, aşa încât de-abia de-am remarcat, în seara celei de-a doua duminici electorale, victoria detaşată a lui Mohammed Ben Abbes. M-am lăsat treptat cotropit de o lene visătoare şi, cu toate că Internetul de la hotel funcționa acum perfect, nu m-am simțit prea îngrijorat de tăcerea prelungită a lui Myriam. Şeful hotelului şi personalul deja mă catalogaseră: celibatar, un celibatar nițeluş citit, un pic trist, fără pasiuni deosebite – ceea ce, de fapt, era o descriere exactă. În ultimă instanță, în ochii lor eram genul de client fără probleme, şi asta conta.

Stăteam de o săptămână sau două la Rocamadour, când, în sfârşit, am primit mailul de la ea. Îmi vorbea o groază despre Israel, de atmosfera foarte specială de-acolo – teribil de dinamică şi de veselă, dar având mereu un zaț de tragedie. Putea părea ciudat, îmi spunea ea, să părăseşti o țară – Franța – de teama unor pericole ipotetice, ca să emigrezi într-o țară în care amenințările nu mai erau deloc ipotetice; o facțiune disidentă a Hamas se hotărâse să declanşeze o nouă serie de acțiuni, aşa încât zilnic sau aproape zilnic nişte atentatori sinucigaşi se aruncau în aer în restaurante sau în autobuze. Ciudat, dar când te aflai acolo, ajungeai să înțelegi: pentru că Israelul, încă de la înființare, se afla în război, atentatele şi luptele păreau oarecum inevitabile, fireşti şi, în orice caz, nu te împiedicau să te bucuri de viață. Mi-a ataşat la mail două fotografii cu ea, în costum de baie, pe plaja din Tel Aviv. Într-una dintre fotografii, luată pe trei sferturi din spate în timp ce se avânta spre mare, i se vedeau desluşit fesele şi mi s-a sculat, mă năpădise o poftă irezistibilă să i le mângâi, mâinile îmi erau împunse de furnicături dureroase; incredibil cât de bine îi țineam minte fesele.

Închizându-mi calculatorul, am realizat că nu pomenise nimic despre o eventuală întoarcere în Franța.

De la începutul şederii mele aici, m-am obişnuit să mă duc zilnic la capela Notre-Dame şi să mă aşez câteva minute în faţa Fecioarei negre, aceeaşi Fecioară care, de o mie de ani încoace, inspirase atâtea pelerinaje şi în faţa căreia îngenuncheaseră atâţia regi şi sfinţi. Era o statuie ciudată, care amintea un univers complet dispărut. Pruncul Isus – care, la drept vorbind, nu avea trăsături de copil, ci mai degrabă de adult, ba chiar de bătrân – şedea, şi el foarte ţeapăn, în genunchi; ochii îi erau închişi, iar faţa lui osoasă, înţeleaptă şi puternică avea şi ea deasupra o coroană. Nu se vedea pic de tandreţe sau de afecţiune maternă în atitudinea lor. Acolo nu era întruchipat pruncul Isus, ci stăpânul lumii. Seninătatea, impresia de putere spirituală, de forţă intangibilă pe care le emana păreau aproape înspăimântătoare.

Această reprezentare supraumană se afla la antipozii acelui Cristos schingiuit, în nevoinţă, pe care-l înfăţişase Matthias Grünewald, şi care îl impresionase atât de mult pe Huysmans. Evul Mediu al lui Huysmans era cel al etapei gotice, al goticului târziu: patetic, realist şi moral, se situa mai aproape de Renaştere decât de epoca romanică. Îmi aminteam de o discuţie avută, cu ani în urmă, cu un profesor de istorie de la Sorbona. În Evul Mediu timpuriu, îmi explicase el, problema judecăţii individuale aproape că nu apăruse; de-abia mai târziu, la Hieronymus Bosch, de pildă, au început să se ivească acele întruchipări înfiorătoare în care Cristos desparte cohorta aleşilor de cea a osândiţilor, în care diavolii îi târăsc pe păcătoşii care nu s-au căit spre chinurile infernale. Viziunea romanică era diferită, mult mai unanimistă: după moarte, credinciosul intra într-o stare de somn profund şi se contopea cu pământul. Odată împlinite toate prorocirile, la ceasul celei de-a doua veniri a lui Isus, întreg poporul creştin, unit şi solidar, se ridică din morminte, înviat întru trupul său de slavă, şi porneşte pe drumul spre paradis. Judecata morală, judecata individuală, individualitatea în ea însăşi nu erau nişte noţiuni limpede înţelese în epoca romanică, şi simţeam eu însumi cum individualitatea mi se dizolvă, pe măsură ce reveriile în faţa Fecioarei din Rocamadour se tot prelungeau.

Trebuia totuşi să mă întorc la Paris, eram la jumătatea lunii iulie, trecuse mai mult de-o lună de când eram aici, după cum am constatat surprins într-o dimineaţă; la drept vorbind, nu mă grăbea nimic, primisem un mail de la Marie-Françoise, care îi contactase pe câţiva dintre colegii noştri: nici unul nu primise până acum vreun mesaj din partea autorităţilor universitare, ceaţa era totală. Într-un plan mai larg, avuseseră loc alegerile

legislative, cu un rezultat previzibil, şi fusese format guvernul.

În sat începuseră să aibă loc activități turistice, mai ales gastronomice, dar şi culturale, iar în ajunul plecării mele, în timp ce-mi făceam vizita zilnică la capela Notre-Dame, am nimerit întâmplător peste o recitare din Péguy. M-am aşezat în penultimul rând; publicul, destul de subțire, era alcătuit mai ales din tineri în blugi şi tricouri, toți aveau pe chip acele expresii luminoase şi prietenoase pe care, nu ştiu cum, izbutesc să le arboreze junii catolici.

Mamă, iată-ți fiii care atât au luptat.
Nu duhul li se cade acum judecat,
Căci par mai degrabă veniți din surghiun,
Rătăcind mereu către casă drumul cel bun.

Versurile sunau metronomic în aerul paşnic; mă întrebam ce puteau pricepe aceşti tineri catolici umanitari din Péguy, din sufletul lui patriotic şi brutal. Dicția actorului era remarcabilă, aveam impresia că e un actor de teatru cunoscut, probabil era angajat la Comédie française, poate că jucase şi în filme, cred că îi văzusem poza pe undeva.

Mamă, iată-ți fiii şi nesfârşita lor oaste,
Nu-i judecați după pielea întinsă-ntre coaste,
Deie-le Domnul câte un strop din glia
Pentru care tot au pierdut şi-n care şi-au aflat bucuria.

Era un actor polonez, ştiam sigur acum, dar tot nu reuşeam să-mi amintesc cum îl cheamă; poate era şi el catolic, există actori catolici, e-adevărat că au o profesie ciudată, în care ideea unor intervenții providențiale poate părea plauzibilă mai mult decât în alte meserii. Îşi iubeau oare glia aceşti tineri catolici? Erau gata să-şi dea viața de dragul ei? În ceea ce mă priveşte, eram pregătit să mă nărui în general, încercam, ca să zic aşa, o stare bizară, Fecioara părea să urce, să se ridice de pe soclu, să crească-n văzduh, pruncul Isus părea că se desparte de ea, aveam sentimentul că ar fi fost de ajuns să-şi ridice mâna dreaptă pentru ca păgânii să fie pe loc nimiciți, apoi cheile lumii să-i fie încredințate, Lui, „atotstăpânitorul, domnul, suveranul“.

Mamă, iată-ți fiii cu nevoința lor cruntă,

Nu-i judecați cu o măsură măruntă,
Să vină acasă, copii pocăiți,
Şi-ntre brațe deschise să fie primiți.

Poate că, pur şi simplu, mi-era foame, uitasem să mănânc în ajun şi poate că ar fi fost mai bine să mă întorc la hotel, să mă pun la masă în fața unor copane de rață, în loc să zac între două banchete, victimă a unei crize de hipoglicemie mistică. Încă o dată m-am dus cu gândul la Huysmans, la suferințele şi îndoielile convertirii sale, la năzuința lui disperată de a se integra într-un rit.

Am rămas până la sfârşitul recitării, dar, spre încheiere, mi-am dat seama că, în ciuda rarei frumuseți a textului, aş fi preferat ca, la acest ultim pelerinaj, să fiu singur. Statuia aceea severă ascundea alt înțeles decât dragostea de patrie, de glie, altă noimă decât slăvirea bărbăției soldaților; dar şi altceva decât aspirația curată a unei mame. Exista acolo ceva misterios, solemn şi regal, pe care Péguy nu avea cum să-l priceapă, iar Huysmans cu atât mai puțin. A doua zi dimineață, după ce mi-am urcat bagajele în maşină şi am plătit hotelul, m-am dus din nou la capela Notre-Dame, care era acum pustie. Fecioara aştepta în umbră, calmă şi nepieritoare. Era suverană, deținea puterea, dar încet-încet am simțit că legătura noastră se pierde, că se îndepărtează în spațiu şi în secole, în vreme ce eu mă chirceam pe bancă, sfrijit, împuținat. După vreo jumătate de ceas, m-am ridicat în capul oaselor, complet părăsit de Duh, reîntors în trupul meu hârbuit, perisabil, şi am coborât trist scările îndreptându-mă către parcare.

IV

Pe drumul de întoarcere spre Paris, trecând de punctul de taxare de la Saint-Arnoult, lăsând în urmă Savigny-sur-Orge, Antony şi apoi Montrouge, ştiam că mă îndrept spre o viaţă lipsită de fericire, dar nu pustie, ci înţesată de mărunte neplăceri: aşa cum bănuiam, cineva profitase de absenţa mea şi-mi ocupase locul de parcare rezervat în imobil; se scurgea nişte apă din frigider, dar cam atât în materie de incidente domestice. Cutia de scrisori era plină cu diferite hârtii oficiale, dintre care unele cereau răspuns urgent. Păstrarea unei vieţi administrative decente presupune o prezenţă aproape constantă, orice deplasare mai lungă riscă să te pună într-o poziţie delicată în raport cu cutare sau cutare organism, ştiam că o să am nevoie de câteva zile de trudă ca să pun lucrurile în ordine. Am operat o triere sumară, aruncând prospectele neînsemnate, păstrând ofertele mai ţintite (trei zile de nebunie la Office Dépôt, solduri la Cobrason), după care îmi ridicam privirile spre cerul uniform plumburiu. Am zăbovit aşa preţ de câteva ceasuri, turnându-mi regulat nişte păhărele de rom, înainte să mă apuc de vraful de scrisori. Primele două veneau de la societatea mea de ajutor reciproc, mă informau că era imposibil să dea curs anumitor solicitări de rambursare şi mă pofteau să le reînnoiesc, anexând fotocopii de pe documentele cuvenite; erau scrisorile obişnuite, cărora mă obişnuisem să nu le dau curs. Al treilea plic, în schimb, îmi rezerva o surpriză. Provenea de la primăria din Nevers şi îmi adresa cele mai sincere condoleanţe ca urmare a decesului mamei mele. În plus, mă înştiinţa că trupul neînsufleţit fusese transportat la Institutul medico-legal al oraşului şi că îmi revenea datoria să-l contactez ca să iau hotărârile necesare; scrisoarea era datată 31 mai. Am parcurs teancul de hârtii în grabă; exista o revenire în 14 iunie şi una în 28. În cele din urmă, primăria din Nevers mă anunţa că, potrivit articolului L 2223-27 din Codul general al colectivităţilor teritoriale, municipalitatea îşi luase în sarcină înhumarea mamei, în secţiunea de cavouri a terenului comun din cimitirul orăşenesc. Dispuneam de un răgaz de cinci ani ca să decid exhumarea trupului, în vederea transferării lui într-un mormânt privat; la expirarea acestui termen, rămăşiţele urmau să fie incinerate, iar cenuşa răspândită într-o grădină memorială. În cazul în care aveam să cer exhumarea, se cuvenea să achit

cheltuielile suportate de municipalitate, dricul, patru ciocli, costurile propriu-zise ale monumentului funerar. Desigur, nu mi-o imaginam pe maică-mea ducând o viață socială intensă, asistând la conferințe despre civilizațiile precolumbiene sau luând la rând bisericile romanice din zona Nivernais, alături de alte femei de aceeaşi vârstă; pe de altă parte nu mă aşteptam nici la o singurătate atât de totală. Taică-meu fusese probabil contactat şi el, dar lăsase scrisorile fără răspuns. Era totuşi stânjenitor să mă gândesc că fusese îngropată pe terenul sărmanilor (o căutare pe Internet mă informase că acesta era vechiul nume al secțiunii de cavouri de pe terenul obştesc) şi mă întrebam ce s-o fi întâmplat cu buldogul ei francez (Societatea de protecție a animalelor, eutanasiere?).

Ulterior, am pus deoparte facturile şi extrasele de cont, documente mai puțin importante, pe care aveam să le clasez în dosarele corespunzătoare, astfel încât să nu-mi rămână decât corespondența cu cei doi interlocutori fundamentali, cei care structurează viața unui individ: asigurările de sănătate şi serviciile fiscale. Nu aveam curaj să mă înham de îndată, aşa că am hotărât să dau o raită prin Paris – poate nu chiar prin Paris, era cam mult, aveam să mă mărginesc în această primă zi la o plimbare prin cartier.

Când chemam liftul, mi-am dat seama că nu primisem nici o veste de la facultate. M-am întors din drum ca să-mi verific extrasele de cont bancare: salariul îmi fusese virat, regulamentar, la sfârşitul lui iunie; statutul meu rămânea deci la fel de neclar.

Schimbarea de regim politic nu lăsase urme vizibile în cartier. Grupuri compacte de chinezi continuau să se îmbulzească în jurul caselor de pariuri, cu formularele de joc în mână. Alții împingeau cu sârg cărucioare, transportau paste de orez, sos de soia, mango. Nimic, nici măcar un regim musulman nu le putea stăvili activitatea neobosită – prozelitismul islamic, aidoma mesajului creştin dinaintea lui, avea probabil să se piardă fără urmă în oceanul acestei uriaşe civilizații.

Am bătut Chinatown în lung şi-n lat mai bine de o oră. Parohia Saint-Hippolyte continua să ofere cursuri de inițiere în limba mandarină şi în arta culinară chineză; nu dispăruseră nici fluturaşii promoționali pentru seratele *Asia Fever* de la Maisons-Alfort. De fapt, n-am descoperit nici un semn de schimbare vizibilă, în afara dispariției raionului cuşer de la Géant Casino; hipermarketurile se arătaseră însă dintotdeauna oportuniste.

Lucrurile stăteau un pic altfel în centrul comercial Italie 2. Aşa cum mirosisem, magazinul Jennyfer se evaporase, fiind înlocuit cu un fel de

dugheană bio provensală, care propunea uleiuri esențiale, şampon cu ulei de măsline şi miere de garigă. Mai greu explicabil, dar fără îndoială din motive strict economice, sucursala L'Homme moderne, aflată într-o zonă mai sărăcăcioasă de la etajul al doilea, trăsese şi ea obloanele, fără ca, deocamdată, să fie înlocuită.

Ceea ce se schimbase însă cu precădere era, într-o manieră subtilă, publicul. Asemenea tuturor mallurilor – deşi, desigur, într-un mod mai puțin spectaculos decât cele din Défense sau de la Hale – centrul Italie 2 atrăgea o groază de lepădături; ei bine, acum dispăruseră complet. Iar straiele femeieşti suferiseră o schimbare, am simțit-o rapid, fără să izbutesc însă să descifrez transformarea; numărul de văluri islamice abia dacă sporise, deci era vorba despre altceva, am avut nevoie de o oră întreagă de plimbare ca să realizez, dintr-odată, unde stătea metamorfoza: toate femeile purtau pantaloni. Detectarea coapselor, proiecția mentală care reconstruieşte pizda, la intersecția lor, reprezintă un proces a cărui putere de excitare e direct proporțională cu lungimea picioarelor dezgolite: în cazul meu, toate astea se dezlănțuiau involuntar, automat, oarecum genetic, aşa încât n-am băgat imediat de seamă, dar, iată, aşa era, rochiile şi fustele dispăruseră. Foarte des răspândit era un veşmânt nou, un fel de bluză lungă de bumbac, care se oprea la jumătatea coapselor, văduvea de orice interes obiectiv pantalonii mulați pe care anumite femei i-ar fi putut eventual purta; cât despre şorturi, desigur că nici nu se mai punea problema. Contemplarea curului feminin, o minimă consolare himerică, devenise imposibilă. Schimbarea era deci în curs; începuse să se producă o basculare obiectivă. Cele câteva ore de butonat pe canalele TNT nu mi-au îngăduit să desluşesc vreo modificare suplimentară. Oricum, emisiunile XXX de la televizor nu mai erau de mult la modă.

Am primit corespondența de la Paris III de-abia la două săptămâni după ce m-am întors. Noul statut al universității islamice Paris-Sorbona îmi interzicea să-mi continui activitatea didactică; Robert Rediger, noul rector, semnase personal scrisoarea; îşi exprima regretul profund şi mă asigura că nu calitatea prestației mele universitare fusese pusă în cauză. Aveam, desigur, posibilitatea să-mi urmez cariera într-o universitate laică; dacă, totuşi, preferam să renunț, universitatea islamică Paris-Sorbona se obliga să-mi plătească, începând din momentul de față, o pensie lunară care urma să fie indexată în raport cu inflația şi care, acum, se ridica la 3 472 de euro.

Puteam stabili o întâlnire cu serviciile administrative ca să îndeplinesc demersurile necesare.

Am recitit scrisoarea de trei ori la rând, pentru că nu-mi venea să cred. Exact atât aş fi primit dacă mă pensionam la şaizeci şi cinci de ani, după o carieră integrală. Îşi asumau într-adevăr sacrificii financiare serioase doar ca să nu agite apele. Aveau o idee complet greşită despre influenţa nocivă a cadrelor universitare, despre capacitatea lor de a întreține o campanie de protest. Cursese multă apă pe Sena de când un titlu didactic universitar mai putea înlesni accesul la rubricile „opinii“ şi „puncte de vedere“ din presa importantă, de când aceasta devenise un spațiu ermetic, endogam. Un protest, fie el şi unanim, al cadrelor universitare ar fi trecut aproape nebăgat în seamă; dar, după cât se vede, în Arabia Saudită n-aveau cum afla asta. De fapt, încă mai credeau în puterea elitei intelectuale, lucru aproape emoționant.

Pe dinafară, nimic nou la facultate, cu excepția unei stele şi a unei semiluni din metal aurit, care fuseseră adăugate lângă marea inscripție „Universitatea Sorbona Nouă – Paris 3“ de deasupra intrării; înăuntrul clădirilor administrative însă, transformările erau mai vizibile. În anticameră erai întâmpinat de o fotografie a unor pelerini care dădeau înconjor pietrei Kaaba, iar birourile erau decorate cu afişe ce reproduceau versete din Coran; secretarele fuseseră schimbate, n-o mai cunoşteam pe nici una, şi toate purtau văl. Una dintre ele mi-a întins un formular-cerere de pensionare, avea o simplitate descumpănitoare; l-am completat de îndată pe un colț de masă, l-am semnat şi i l-am restituit. Când am ieşit în curte, am realizat că întreaga mea carieră universitară se isprăvise în doar câteva minute.

Când am ajuns la stația de metrou Censier, m-am oprit nehotărât în capul scărilor; nu-mi venea să mă duc direct acasă, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Tarabele din piața Mouffetard tocmai se deschiseseră. Dădeam târcoale pe lângă nişte mezeluri din Auvergne, contemplând, fără să-i văd cu adevărat, nişte cârnați aromatizați (cu Roquefort, cu fistic sau cu nuci), când l-am zărit pe Steve urcând strada. M-a văzut la rândul lui şi am avut impresia că încearcă să se-ntoarcă din drum ca să mă evite, dar era prea târziu, îi ieşisem în întâmpinare.

Aşa cum mă aşteptam, acceptase un post la o altă universitate; ținea un curs despre Rimbaud. Era evident stânjenit să-mi vorbească despre asta, şi mi-a spus, fără să-l fi întrebat, că noile autorități nu interveneau deloc în

aria curriculară. Mă rog, convertirea finală a lui Rimbaud la islamism era prezentată ca o certitudine, deşi era cel puțin controversată; dar în ceea ce era esențial, adică analiza poemelor, nu se băga nimeni. Fiindcă îl ascultam fără semne de indignare, s-a destins treptat şi a sfârşit prin a mă invita la o cafea.

— Am ezitat mult… mi-a zis el după ce a comandat un Muscadet.

Am încuviințat cu o căldură înțelegătoare; cred că ezitările lui duraseră cel mult zece minute.

— Salariul e însă atrăgător…

— Nici pensia nu-i de colo.

— Salariul e mult mai mare.

— Cât?

— De trei ori mai mult.

Zece mii de euro pe lună pentru un dascăl mediocru, care nu publicase nimic serios şi a cărui notorietate era zero! Chiar aveau fonduri. Au fost la un pas să ia Oxfordul, dar Qatarul a supralicitat în ultima clipă, aşa că saudiții s-au hotărât să mizeze totul pe Sorbona. Cumpăraseră chiar nişte apartamente în arondismentele cinci şi şase ca să fie folosite ca locuințe de serviciu de către cadrele universitare; el însuşi primise un apartament cu trei camere pe Rue du Dragon, cu o chirie simbolică.

— Cred că s-ar fi bucurat să rămâi… a adăugat el, dar n-au ştiut cum să dea de tine. De fapt chiar m-au întrebat dacă pot să-i pun în legătură cu tine; a trebuit să-i refuz, le-am spus că nu ne frecventăm în afara facultății.

După scurtă vreme, m-a condus la stația de metrou Censier.

— Şi studentele? l-am întrebat în fața intrării.

Mi-a zâmbit fără fasoane:

— Ei, aici s-au schimbat multe; să zicem că lucrurile stau altfel. M-am căsătorit, a adăugat el cam brutal. Cu o studentă, a ținut să precizeze.

— Se ocupă şi cu aşa ceva?

— Nu chiar; mă rog, nu descurajează contactele. Luna viitoare îmi iau şi o a doua soție, a mai spus înainte să dispară în direcția străzii Mirbel, lăsându-mă încremenit de uimire în capul scărilor.

Probabil că am stat paralizat câteva minute înainte să mă hotărăsc s-o apuc spre casă. Când am ajuns pe peron, am văzut că următorul tren spre Mairie d’Ivry sosea peste şapte minute; o garnitură pătrunsese deja în stație, dar se îndrepta către Villejuif.

Eram în *floarea vârstei*, nu eram amenințat de nici o boală fatală, necazurile de sănătate mă asaltau constant, erau dureroase, dar, în ultimă instanță, minore; de-abia peste treizeci sau chiar patruzeci de ani aveam să ating acea zonă întunecată în care maladiile devin toate mai mult sau mai puțin mortale, în care viața îmi va fi pusă în pericol, cum se mai spune. Nu aveam prieteni, cu siguranță, dar avusesem oare vreodată? Începând cu un anumit nivel de degradare fizică – iar asta urma să se întâmple mult mai repede, probabil că în vreo zece ani sau chiar mai curând degradarea va deveni vizibilă şi voi fi considerat încă tânăr –, doar o relație de tip conjugal putea în mod direct şi real să aibă sens (întru câtva trupurile se amestecă şi, într-o oarecare măsură, ia naştere un nou organism, dacă e să-l credem pe Platon). Era limpede, din punct de vedere al relațiilor conjugale nu mă aflam pe drumul cel bun. Mailurile de la Myriam se răriseră şi deveniseră mai scurte de la o săptămână la alta. De curând renunțase la adresarea cu „iubitul meu“ şi o înlocuise cu mai neutrul „François“. Până să mă anunțe, aidoma tuturor *fostelor* mele, că întâlnise pe cineva, nu mai era, cred, decât o chestiune de câteva săptămâni. Întâlnirea se petrecuse, cu siguranță; nu prea ştiu exact ce, dar felul în care-şi alegea cuvintele, reducerea constantă a emoticoanelor surâzătoare mă făceau să fiu absolut convins; pur şi simplu nu avusese curaj să mi se destăinuie. Se îndepărta de mine, asta-i tot, era pe cale să-şi refacă viața în Israel, la ce altceva m-aş fi putut aştepta? Era frumuşică, isteață şi simpatică, cât se poate de atrăgătoare – da, la ce altceva să m-aştept? Şi, în orice caz, manifesta un entuziasm neobosit față de Israel. „E greu, dar măcar ştim de ce ne aflăm aici“; desigur, nu puteam afirma acelaşi lucru.

Sfârşitul carierei universitare – mi-au trebuit câteva săptămâni ca să devin conştient de asta – mă lipsise de orice contact cu studentele; şi atunci? Pentru-atâta lucru să mă-nscriu pe *Meetic*, aşa cum făcuseră atâția alții înaintea mea? Eram un bărbat cultivat, de nivel convenabil; eram în *floarea vârstei*, cum am mai spus; dar dacă după câteva săptămâni de conversație asiduă, în care anumite momente de entuziasm legate de orice – bunăoară de ultimele cvartete ale lui Beethoven – ar fi reuşit să mascheze temporar o sastiseală progresivă şi globală, iscând nădejdea unor clipe

magice sau a unei complicități articulate din uimiri şi hohote de râs, dacă deci după câteva astfel de săptămâni mă înduplecam să mă întâlnesc cu una dintre numeroasele mele omoloage feminine, ce-ar fi urmat? Tulburări de erecție, de-o parte, uscăciune vaginală, de cealaltă; mai bine lipsă!

Nu făcusem recurs decât accidental la site-urile de tip *escort*, cel mai adesea pe timp de vară, ca să asigur joncțiunea între două studente; una peste alta, fusesem satisfăcut. O căutare rapidă pe Internet mi-a îngăduit să constat că noul regim islamic nu le alterase deloc funcționarea. Am tot tărăgănat câtăva vreme, cercetând numeroase profiluri, tipărindu-le pe câteva ca să le recitesc (site-urile *escort* erau cam ca ghidurile gastronomice, în care descrierea, de un remarcabil lirism, a bucatelor de pe listă lăsa să se întrevadă desfătări mult superioare celor pe care, în ultimă instanță, le experimentai). Până la urmă, am optat pentru *Nadiabeurette*[38]; ținând seamă de circumstanțele politice globale, mă excita destul de mult alegerea unei musulmane.

38. *Beurette* – tânără franțuzoaică de origine magrebiană.

De fapt Nadia, tunisiană de orgine, scăpase complet de sub influența mişcării de reislamizare care îi contagiase masiv pe tinerii de vârsta ei. Fiică de radiolog, locuise încă din copilărie în cartiere selecte şi nu dorise vreodată să poarte văl. Făcea un master 2 în literatură modernă, putea fi una dintre fostele mele studente; dar nu era aşa, studiase integral la Paris-Diderot. Sexual, îşi făcea treaba cu mult profesionalism, dar înlănțuia pozițiile destul de mecanic, o simțeai absentă, se însufleța vag doar în momentele de sodomie; avea un curuleț strâmt, dar, nu ştiu de ce, nu simțeam nici o plăcere, eram în stare să-i trag la buci neobosit şi posac, ceasuri în şir. În momentul în care a început să scape nişte mici oftaturi, am simțit că începea să se teamă de propria-i plăcere – şi poate, ulterior, de oarece sentimente; s-a întors degrabă ca să-i termin în gură.

Înainte să plece, am mai stat de vorbă câteva minute, aşezați pe canapeaua „La Maison du Convertible“, cât să scurgă integral ora pentru care plătisem. Era destul de inteligentă, dar cam convențională – oricare ar fi fost subiectul, de la alegerea lui Mohammed Ben Abbes la datoriile Lumii a Treia, gândea exact ce se cuvenea să gândească. Garsoniera era decorată cu gust şi aranjată impecabil; sunt convins că era cumpătată şi că, în loc să-şi cheltuiască banii pe țoale de lux, îi punea grijuliu deoparte. Într-adevăr, mi-a confirmat că, după patru ani de muncă – începuse la

optsprezece ani – câştigase suficient cât să-şi cumpere garsoniera unde practica. Intenționa să continue până la sfârşitul studiilor – apoi se gândea la o carieră în domeniul audiovizual.

După câteva zile, m-am întâlnit cu *Babette ştoarfa*, care se bucura de comentarii ditirambice pe site şi care se prezenta drept „*hot* şi fără prejudecăți“. M-a aşteptat în apartamentul ei drăguț de două camere, cam bătrânicios, purtând un sutien fără cupe şi nişte chiloței cu crăpătură. Avea părul lung şi blond, un chip nevinovat, aproape angelic. Şi ea aprecia sexul anal, dar nu se sfia să se manifeste. După vreo oră tot nu terminasem, iar ea mi-a comunicat că sunt teribil de rezistent; de fapt, nici de data asta, chiar dacă erecția nu-mi slăbise o clipă, nu simțisem nici strop de plăcere. M-a întrebat dacă aş vrea să-i termin între sâni; m-am conformat. Întinzându-şi sperma pe piept, mi-a istorisit că-i place să fie tencuită din belşug; lua parte periodic la şedințe de *gang-bang*, cel mai adesea în localuri de swingeri, uneori în spații publice, în parcări. Cu toate că nu cerea decât o contribuție minimă – cincizeci de euro de persoană – întâlnirile acestea erau foarte profitabile, pentru că invita câte patruzeci sau cincizeci de bărbați odată, care-i foloseau pe rând cele trei orificii, înainte să se slobozească pe ea. Mi-a promis că mă va ține la curent în legătură cu următoarea ei partidă de sex în grup; i-am mulțumit. Nu prea mă interesa propunerea, dar ea îmi era simpatică.

În definitiv, cele două fete fuseseră OK. Nu într-atât încât să-mi stârnească cheful să le mai văd sau să întreținem nişte relații de durată; nici ca să-mi declanşeze pofta de viața. Se cuvenea, prin urmare, să mor? Mi se părea o decizie prematură.

În schimb, cel care a murit a fost tatăl meu, câteva săptămâni mai târziu. Am aflat vestea la telefon de la Sylvia, tovarăşa lui de viață. „N-am prea avut, mi-a spus ea cu regret, prilejul să vorbim până acum.“ Ăsta da eufemism: nu vorbisem *niciodată* cu ea, ştiam de existența ei doar dintr-o aluzie indirectă făcută de tatăl meu în decursul ultimei noastre conversații, cu doi ani în urmă.

A venit să mă ia de la gara din Briançon; călătoria fusese foarte neplăcută. TGV-ul până la Grenoble mai era cum mai era, SNCF-ul menținea trenurile rapide la un nivel decent al serviciilor, dar TER-urile[39] fuseseră lăsate de izbelişte, cel care mergea la Briançon a intrat de mai multe ori în pană şi a ajuns în cele din urmă cu o oră şi patruzeci de minute întârziere: WC-urile erau înfundate, o baltă de apă amestecată cu rahat acoperise podeaua şi amenința să pătrundă în compartimente. Sylvia

conducea un Mitsubishi Pajero Instyle şi, spre marea mea stupefacţie, acoperise locurile din faţă cu huse imitaţie de leopard. Mitsubishi Pajero, după cum am aflat la întoarcere cumpărând un număr special din revista *Auto-Journal*, este „unul dintre cele mai eficace automobile de teren în mediu accidentat“. În versiunea Instyle, e echipat cu tapiţerie de piele, cameră video pentru mers înapoi, trapă cu acţionare electrică, sistem audio RCD RockFord Acoustic la 860 W cu 22 de incinte acustice. Totul era profund deconcertant; de-a lungul întregii lui vieţi – mă rog, de-a lungul acelei părţi a vieţii lui care mi-era cunoscută –, tatăl meu s-a menţinut, aproape ostentativ, în limitele unui bun-gust burghez complet convenţional: costume cu vestă, de culoare gri cu dungi fine, sau eventual de un albastru închis, cravate englezeşti de firmă; veşmintele lui corespundeau perfect funcţiei pe care o deţinea: director financiar de mare întreprindere. Blond şi uşor cârlionţat, ochi azurii, chip arătos: ar fi putut prea bine să joace un rol într-unul din acele filme produse din când în când la Hollywood pe tema, deopotrivă absconsă şi teribil de importantă, a lumii finanţelor, a produselor *subprime* şi a universului de pe Wall Street. Nu ne mai văzuserăm de zece ani şi evoluţia lui mi-era străină, dar, în orice caz, nu mă aşteptam la această transformare în aventurier de provincie.

39. TGV – tren de mare viteză; SNCF – Societatea Naţională a Căilor Ferate; TER – Transport Expres Regional.

Sylvia avea vreo cincizeci de ani, cu circa douăzeci şi cinci mai puţin decât el; dacă n-aş fi fost eu, probabil că i-ar fi moştenit toată averea; existenţa mea o obliga să-mi dea partea ce mi se cuvenea – cel puţin 50%, câtă vreme eram copil unic. În aceste condiţii, era greu să m-aştept la sentimente prea călduroase faţă de mine; cu toate astea, se purta destul de bine, mi se adresa fără stinghereală. O sunasem în mai multe rânduri ca să o avertizez de întârzierea din ce în ce mai mare a trenului, aşa că notăriţa putuse muta întâlnirea la orele optsprezece.

Deschiderea testamentului tatei n-a dat naştere nici unei surprize: patrimoniul său fusese împărţit egal între noi doi; nu exista nici o dispoziţie suplimentară. Notăriţa îşi făcuse treaba cu sârg, începând deja să evalueze masa succesorală.

Tata primea o pensie bunicică de la Unilever şi n-avea mulţi bani lichizi; 2000 de euro în contul curent, vreo alte zece într-un cont de economii în active, deschis cu ceva vreme în urmă şi probabil uitat.

Principala lui avere era casa în care locuia împreună cu Sylvia. După ce-o vizitase, un agent imobiliar din Briançon o evaluase la 410000 de euro. Automobilul Mitsubishi 4x4, aproape nou, valora la dealerul de maşini l'Argus 45000 de euro. Pentru mine, cel mai uimitor lucru a fost colecţia de arme de vânătoare valoroase, pe care notărița le clasificase în ordinea cotației: cele mai scumpe erau un Verney-Carron „Platines" şi un Chapuis „Oural Élite". Ansamblul ajungea la o sumă totală de 47000 de euro – mult mai mult decât maşina 4x4.

— Colecționa arme? am întrebat-o pe Sylvia.

— Nu erau arme de colecție; mergea frecvent la vânătoare, era pasiunea lui.

Un fost director financiar care îşi cumpără la bătrânețe un 4x4 pentru off-road şi care îşi descoperă instinctele de vânător: surprinzător, dar posibil, la urma urmei. Notărița isprăvise; succesiunea asta avea să fie dezarmant de simplă. Rapiditatea extremă a procesului notarial nu mă împiedicase totuşi, din pricina întârzierii inițiale, să pierd trenul de întoarcere, ultimul pe ziua aceea. Iar asta o punea pe Sylvia într-o poziție delicată, aşa după cum ne-am dat seama, probabil în aceeaşi clipă, atunci când ne-am suit în maşină. Am risipit de îndată stânjeneala, afirmând că, pentru mine, cel mai potrivit ar fi fost să găsesc o cameră la hotelul de lângă gară. Trenul spre Paris pleca mâine foarte devreme şi în nici un caz nu puteam să-l ratez, aveam nişte întâlniri foarte importante în capitală. Mințeam de două ori; nu doar că n-aveam întâlniri a doua zi şi, de altfel, în nici o altă zi, dar primul tren pleca cu puțin înainte de prânz, puteam spera ca, în cel mai bun caz, să ajung la Paris pe la şase seara. Liniştită în privința faptului că aveam să dispar curând din viața ei, m-a poftit aproape cu entuziasm să beau un pahar „la ei acasă", aşa cum se încăpățâna să spună. Nu doar că acolo nu mai era „la ei", câtă vreme taică-meu murise, dar în curând nu avea să mai fie nici măcar „la ea": ținând seama de cifrele care-mi fuseseră comunicate şi de faptul că trebuia să-mi achite partea de succesiune, nu avea de ales, trebuia să scoată casa la vânzare.

Situată deasupra văii Freissinières, vila lor era enormă; în parcarea de la subsol ar fi putut încăpea vreo zece maşini. Străbătând culoarul ce ducea spre living, m-am oprit în fața trofeelor împăiate, probabil capre negre, mufloni, mă rog, mamifere de genul ăsta; era şi un mistreț, mai uşor de recunoscut.

— Scoateți-vă haina, dacă doriți… mi-a spus Sylvia. Ştiți, vânătoarea

era foarte nostimă; până atunci, habar n-aveam ce-nseamnă. Vâna duminica de dimineața până seara, apoi cinam împreună cu toți ceilalți vânători şi soțiile lor, vreo zece cupluri; de obicei începeam aici şi continuam adesea într-un restaurant micuț din satul vecin, pe care-l închiriam special pentru asta.

Prin urmare, taică-meu îşi încheiase viața *haios*; iată încă o surpriză. Toată tinerețea mea nu i-am întâlnit vreun coleg de muncă şi cred că nici el nu s-a întâlnit cu vreunul din ei, în afara programului de lucru. Ai mei avuseseră oare prieteni? Poate, dar nu-i țineam minte. La Maisons-Lafitte locuiam într-o casă spațioasă – cu siguranță mai mică decât asta –, însă oricum generoasă. Nu-mi aminteam de nimeni care să fi venit la noi la masă, să-şi fi petrecut vreun weekend, în fine, care să facă genul acela de lucruri pe care le fac îndeobşte *prietenii*. De asemenea, nu cred – şi asta era şi mai tulburător – ca tatăl meu să fi avut nişte *metrese*; dar, evident, nu puteam fi sigur, n-aveam nici o dovadă; oricum, nu reuşeam să asociez ideea de amantă cu imaginea lui, aşa cum îmi rămăsese în minte. Iată deci un bărbat care a trăit două vieți, perfect distincte, fără nici un punct comun.

Livingul era imens, cât întreg etajul; lângă bucătăria americană instalată în dreapta intrării se afla o masă rustică mare. Restul spațiului era ocupat de mese joase şi divanuri încăpătoare, din piele albă; agățate de pereți – alte trofee de vânătoare, iar pe un rastel – colecția de puşti a tatălui meu: obiecte arătoase, cu incrustații de metal, minuțios lucrate, care aruncau luciri palide. Pe jos erau aşternute piei de animale diverse, cele mai multe de oaie, cred; te puteai crede într-un film porno nemțesc din ’70, unul care se petrecea într-o cabană de vânătoare din Tirol. M-am îndreptat spre fereastra care ocupa întreg peretele din fund şi care avea vedere spre munți.

— În față e vârful Meije, a intervenit Sylvia. Mai spre nord se vede vârful Barre des Écrins. Doriți să beți ceva?

Nu văzusem în viața mea un bar atât de bine înzestrat, erau zeci de alcooluri de fructe, lichioruri cărora nici nu le bănuiam existența. M-am mulțumit însă cu un Martini. Silvia a aprins o veioză. Înserarea lăsa lumini albăstrii peste zăpada care acoperea masivul Écrins, iar ambianța devenea cam tristă. Lăsând deoparte problemele de moştenire, nu cred că ar fi avut chef să rămână singură în casa asta. Încă era angajată, avea nu ştiu ce post la Briançon, îmi spusese câte ceva despre asta în drum spre notariat, dar uitasem detaliile. Era limpede însă că, dacă avea să se mute într-un apartament cochet din centrul oraşului, viața ei urma să fie mult mai puțin

distractivă. M-am aşezat cam fără tragere de inimă pe un divan, am acceptat un al doilea Martini – hotărâsem însă că va fi ultimul şi că imediat după aceea o voi ruga să mă conducă la hotel. Mi se părea din ce în ce mai clar că n-o să ajung în veci să le-nțeleg pe femei. Era o femeie normală, de o normalitate aproape excesivă şi, cu toate astea, reuşise să descopere ceva la taică-meu, ceva ce nici eu, nici maică-mea nu găsisem. Şi nu puteam să cred că ar fi fost vorba doar de bani, ori măcar în primul rând de bani; avea un salariu mare, se vedea după cum se-mbracă, după coafură, după felul în care vorbea. Ştiuse, cea dintâi, să găsească la acel bătrân obişnuit ceva care să merite iubit.

Odată ajuns la Paris, am descoperit mailul pe care mă temeam, de câteva săptămâni, că-l voi primi; mă rog, nu-i chiar aşa, cred că de fapt mă resemnasem. Singura întrebare pe care mi-o puneam cu adevărat era dacă Myriam avea să-mi scrie, şi ea, că întâlnise pe cineva; dacă avea să folosească această expresie.

Da, o folosea. În paragraful următor declara că-i pare rău şi îmi scria că nu se va gândi niciodată la mine fără o oarecare apăsare. Cred că era adevărat – chiar dacă exista şi un alt adevăr, acela că, după toate aparenţele, nu-şi va mai aminti prea des de mine. Apoi schimba subiectul, prefăcându-se nespus de îngrijorată de situaţia politică din Franţa. Era drăguţ din partea ei să sugereze că dragostea noastră fusese năruită de vârtejul situaţiei politice; desigur, nu era tocmai cinstit, dar era drăguţ.

M-am îndepărtat de ecranul calculatorului şi am făcut câţiva paşi spre fereastră; un nor lenticular stingher, cu margini colorate portocaliu de asfinţit, plutea în înalt deasupra stadionului Charléty, încremenit şi nepăsător ca o navă spaţială intergalactică. Nu simţeam decât o durere vătuită, vagă, dar îndeajuns de puternică încât să nu mă lase să gândesc limpede; vedeam doar că rămăsesem încă o dată singur, cu o dorinţă de viaţă împuţinată şi cu multe griji la orizont. Cât se poate de simplă în sine, demisia mea de la universitate deschisese un vast şantier administrativ în privinţa asigurărilor sociale şi a casei de ajutor reciproc, pe care nu mă simţeam în stare să-l abordez. Cu toate astea, trebuia să-mi iau inima-n dinţi; deşi îndestulătoare, pensia nu m-ar fi ajutat să fac faţă unei boli grave; dar îmi permitea, în schimb, să fac din nou apel la nişte *escort-girls*. De fapt, când m-am hotărât să parcurg ofertele site-ului meu obişnuit de întâlniri, nu mă trăgea deloc aţa, iar în mintea mea plutea doar obscura noţiune kantiană de „datorie faţă de sine“. Am optat în cele din urmă pentru un anunţ dat de două fete. Rachida, o marocană de 22 de ani, şi Luisa, o spanioloaică de 24, propuneau „să te laşi vrăjit de un cuplu nebunatic şi îndrăcit“. Era, desigur, scump, dar mi se părea că împrejurările îndreptăţeau o cheltuială ieşită din comun; ne-am dat întâlnire chiar în acea seară.

La început, lucrurile au mers ca de obicei; adică destul de bine; stăteau cu chirie într-un studio frumuşel lângă piaţa Monge, arseseră tămâie şi

aveau un fond sonor liniştitor, gen cânt de balene, le-am penetrat normal şi în cur, pe rând, fără oboseală şi fără plăcere. De-abia după vreo jumătate de oră, în timp ce o luam pe Luisa pe la spate, Rachida m-a pupat pe obraz şi apoi, cu un surâs şmecher, s-a strecurat îndărătul meu; mai întâi mi-a pus o mână pe fese, apoi şi-a apropiat faţa şi a început să-mi lingă coaiele. Am simţit cu o încântare crescândă cum se trezesc în mine fiorii uitaţi ai plăcerii. Poate că mesajul de la Myriam, faptul că mă părăsise oarecum oficial eliberaseră ceva în mine, nu ştiu. Copleşit de recunoştinţă, m-am întors, mi-am smuls prezervativul şi mi-am băgat-o în gura Rachidei. După două minute, îi terminam între buze; a lins meticulos ultimii stropi în timp ce-o mângâiam pe păr.

La plecare, am insistat să-i dau fiecăreia un bacşiş de o sută de euro. Concluziile mele negative poate că fuseseră premature, aceste două fete îmi aduseseră o dovadă care se adăuga surprinzătoarei schimbări survenite târziu în viaţa tatălui meu; poate că, dacă mă întâlneam periodic cu Rachida, avea să se nască ceva între noi, nu era exclus.

Acest scurt elan de speranță m-a năpădit într-un moment în care Franța își regăsea un optimism pe care nu-l mai cunoscuse de la sfârșitul perioadei Trente Glorieuses[40], de-acum jumătate de veac. Începuturile guvernului de uniune națională înființat de Mohammed Ben Abbes erau unanim salutate ca un succes, toți comentatorii fiind de acord că nici un președinte nu se bucurase vreodată de o asemenea „stare de grație". Mă gândeam adesea la ce-mi spusese Tanneur, la ambițiile internaționale ale noului președinte, și mă concentram asupra unei informații trecute practic sub tăcere: reluarea negocierilor privind procesul de aderare a Marocului la Uniunea Europeană; pentru Turcia se stabilise deja un calendar. Prin urmare, reconstrucția Imperiului Roman era în plină desfășurare, iar pe plan intern Ben Abbes urma un traseu fără cusur. Consecința cea mai vizibilă a alegerii sale a fost scăderea în proporții uriașe a delincvenței: în cartierele cu probleme ajunsese de zece ori mai mică. Un alt succes imediat era rata șomajului, aflat în cădere liberă. Fenomenul se datora, desigur, înlăturării femeilor de pe piața muncii, strâns legată de revalorizarea semnificativă a alocațiilor familiale, care constituia prima măsură prezentată, simbolic, de noul guvern. Faptul că plățile erau condiționate de încetarea oricărei activități profesionale îi iritase, inițial, pe cei de stânga; dar, la vederea cifrelor care consemnau șomajul, iritarea a dispărut curând. Deficitul bugetar nu era amenințat de creșteri: sporirea alocațiilor familiale era compensată integral din bugetul Educației, de departe cel mai însemnat la nivel național. În noul sistem de învățământ, caracterul obligatoriu al școlarității înceta la sfârșitul ciclului primar, adică aproximativ la vârsta de doisprezece ani; reapăruse certificatul de încheiere a studiilor, ca o încoronare firească a parcursului educativ; iar finanțarea învățământului secundar și superior devenise integral privată. Toate aceste reforme urmăreau „să restituie familiei, celula de bază a societății, locul și demnitatea cuvenite", declaraseră noul președinte al republicii și premierul său, cu prilejul unei ciudate alocuțiuni comune, în care Ben Abbes atinsese accente aproape mistice, iar François Bayrou, cu fața aureolată de un larg zâmbet de extaz, aproape că îndeplinise rolul de Jean Saucisse, acel *Hanswurst* din vechile spectacole populare germane, care repeta exagerat –

şi nițel grotesc – ceea ce spusese personajul principal. Neîndoios, şcolile musulmane nu aveau de ce să se teamă – cât priveşte învățământul, generozitatea petromonarhiilor fusese dintotdeauna nelimitată. Mai surprinzător a fost felul dibace în care anumite instituții catolice şi evreieşti s-au salvat, apelând la sprijinul unor conducători de întreprinderi; oricum, anunțau că au încheiat deocamdată negocierile şi că le vor continua la începutul noului an şcolar.

40. Interval de circa treizeci de ani (1945-1973) marcat de o puternică creştere economică în majoritatea țărilor occidentale dezvoltate.

Implozia violentă a sistemului binar centru-stânga–centru-dreapta, care structura viața politică franceză din vremuri imemoriale, cufundase inițial întreaga presă într-o stare de stupefacție vecină cu afazia. Bietul Christophe Barbier, cu eşarfa în bernă, putuse fi văzut târându-se jalnic de la un platou de televiziune la altul, incapabil să comenteze o schimbare istorică pe care nu o bănuise – şi pe care, de altfel, nimeni nu o prevăzuse. Cu toate acestea, treptat, săptămână de săptămână, au început să se articuleze nuclee ale opoziției. Sub imboldul unor personalități destul de îndoielnice precum Jean-Luc Mélenchon sau Michel Onfray s-au ținut nişte adunări de protest. Frontul de stânga continua să existe, cel puțin pe hârtie, aşa că devenise previzibilă apariția unui alt concurent onorabil pentru Mohammed Ben Abbes în 2027, în afara candidatei Frontului Național. La celălalt pol, s-au afirmat anumite formațiuni, precum Uniunea Studenților Salafişti, care au denunțat persistența comportamentelor imorale şi au cerut o aplicare reală a *shariei*. Iată că, treptat, reveneau în scenă elementele unei dezbateri politice. O dezbatere de tip nou, complet diferită de cele pe care Franța le cunoscuse în timpul ultimelor decenii, şi care, deşi semăna mai degrabă cu modelul existent în țările arabe, se putea totuşi numi dezbatere. Existența unei confruntări politice, fie ea doar decorativă, este însă necesară pentru buna funcționare a mass-media şi poate chiar pentru înfiriparea în rândurile populației a unui sentiment, oricât de formal, de democrație.

Dincolo de această vânzoleală superficială, Franța evolua rapid şi în profunzime. În scurt timp, s-a văzut că Mohammed Ben Abbes avea idei, nu neapărat legate de islam. În timpul unei conferințe de presă, s-a declarat influențat de distributism, ceea ce i-a cufundat pe cei prezenți într-o stupefacție generală. Mai declarase asta şi cu alte ocazii, în timpul campaniei prezidențiale; dar jurnaliştii au tendința firească să ignore

informațiile pe care nu le înțeleg, iar declarația nu fusese nici preluată, nici redifuzată. Acum era însă vorba despre un preşedinte în exercițiu, deci devenea obligatoriu să-şi aducă la zi documentația. Marele public a aflat astfel în cursul săptămânilor următoare că distributismul era o filozofie economică apărută în Anglia la începutul secolului XX sub influența gânditorilor Gilbert Keith Chesterton şi Hilaire Belloc. Se dorea o „a Treia Cale“, care se distanța atât față de capitalism, cât şi față de comunism – asimilat unui capitalism de stat. Ideea care-i stătea la bază era eliminarea sciziunii între capital şi muncă. Forma normală a economiei era întreprinderea familială; atunci când, pentru anumite tipuri de producție, era necesară reunirea în entități mai vaste, trebuia făcut totul astfel încât muncitorii să fie acționari ai întreprinderii lor şi coresponsabili pentru gestionarea ei.

Distributismul, aşa cum avea să precizeze mai târziu Ben Abbes, era perfect compatibil cu învățăturile islamului. Precizarea nu era lipsită de noimă, câtă vreme Chesterton şi Belloc fuseseră cunoscuți în epocă mai ales pentru activitatea lor virulentă de polemişti catolici. A reieşit destul de rapid că, în ciuda anticapitalismului afişat al doctrinei, autoritățile de la Bruxelles n-aveau motive să se teamă de ea. Principalele măsuri practice adoptate de noul guvern au fost, pe de-o parte, suprimarea totală a ajutoarelor de stat pentru marile grupuri industriale – ajutoare pe care Bruxelles-ul le combătea de mult ca aducând atingere principiului liberei concurențe – şi, pe de alta, adoptarea unor măsuri fiscale favorabile micilor meserii şi statutului de întreprinzător independent. Măsurile au devenit imediat foarte populare; de câteva decenii încoace, năzuința profesională universal exprimată de tineri era să „pornească o afacere“, sau măcar să aibă un statut de liber întreprinzător. De altfel, ele corespundeau perfect cu evoluțiile economiei naționale: în Franța, în ciuda unor costisitoare planuri de salvare, marile concernuri industriale continuaseră să intre în faliment, în avalanşă, în timp ce agricultura şi meseriile mergeau bine şi câştigau, cum se zice, cotă de piață.

Toate aceste evoluții conduceau Franța spre un nou model de societate, dar transformarea avea să rămână implicită până la apariția eseului unui tânăr sociolog, Daniel Da Silva, intitulat ironic Într-o bună zi, toate astea vor fi ale tale, fiul meu, şi având subtitlul, mai direct, *Familia de convenienţă*. În introducere aducea un omagiu altui eseu, publicat cu un deceniu înainte de filozoful Pascal Bruckner, în care acesta, constatând eşecul căsătoriei din dragoste, propovăduia o întoarcere la căsătoria de

convenienţă. Tot aşa, Da Silva susţinea că legătura familială, mai precis relaţia tată–fiu, nu putea în nici un caz să se întemeieze pe iubire, ci pe transmiterea unor abilităţi şi a unui patrimoniu. În opinia lui, generalizarea muncii salariate avea să ducă în mod necesar la o explozie a familiei şi la o atomizare completă a societăţii, care societate nu se putea revigora decât atunci când modelul de producţie normal îşi va fi regăsit temeiul în întreprinderea individuală. Tezele antiromantice au cunoscut adesea un succes de scandal dar, înainte de Da Silva, au reuşit cu greu să rămână în orizontul mediatic, câtă vreme presa dominantă era în continuare cantonată într-un consens universal ce privilegia libertatea individuală, misterul dragostei, chestii de genul ăsta. Spirit pătrunzător, excelent polemist, destul de indiferent, de fapt, faţă de ideologiile politice ori religioase, menţinându-se mereu în domeniul său de competenţă – analiza evoluţiei structurilor familiale şi a consecinţelor ei asupra perspectivelor demografice ale societăţilor occidentale –, tânărul sociolog avea să reuşească să spargă cercul tendinţelor de dreapta care ameninţau să se coaguleze în jurul lui şi să se impună ca o voce autorizată în corul dezbaterilor care s-au născut (s-au născut încet, cu paşi mărunţi, fără virulenţă, într-o ambianţă generală de acceptare tacită şi apatică) în jurul proiectelor sociale ale lui Mohammed Ben Abbes.

Povestea familiei mele era o ilustrare perfectă a tezelor lui Da Silva. Cât despre dragoste, ce să zic? Nu fusese niciodată atât de departe. Miracolul primei mele vizite la Rachida şi Luisa nu s-a repetat, iar sula mea a redevenit un organ pe cât de eficient, pe atât de insensibil; am plecat din studioul lor într-o stare de semidisperare, conştient că n-am să le mai revăd probabil niciodată şi că oportunităţile mi se strecurau printre degete cu o viteză crescută, lăsându-mă, cum ar fi zis Huysmans, „netulburat şi veşted“.

La scurtă vreme, un front de aer rece s-a abătut brutal, coborând mai multe mii de kilometri, asupra Europei Occidentale; după ce au zăbovit câteva zile peste Marea Britanie şi Germania de nord, masele de aer polar au năvălit asupra Franţei, provocând temperaturi deosebit de scăzute pentru acest anotimp.

Trupul meu, incapabil să mai fie o sursă de plăcere, rămânea un izvor plauzibil de suferinţe. Câteva zile mai târziu, mi-am dat seama că eram, pentru a zecea oară poate în ultimii trei ani, victima unei dishidroze, care se manifesta sub forma unor erupţii veziculoase. Minuscule bubiţe apărute pe tălpi tindeau să se extindă şi să formeze o suprafaţă purulentă de carne vie. În urma unei şedinţe la dermatolog, am aflat că boala se complicase din pricina unei micoze, ai cărei paraziţi oportunişti colonizaseră regiunea afectată. Tratamentul era simplu, dar de durată, nu mă puteam aştepta la o ameliorare notabilă mai devreme de câteva săptămâni. În nopţile care au urmat, durerea nu mi-a dat pace; trebuia să mă scarpin ore-n şir, până la sânge, ca să-mi alin temporar suferinţa. Mi se părea ciudat că degetele mele de la picioare, bucăţelele alea de carne dolofane, absurde, puteau fi încercate de asemenea junghiuri violente.

Într-una din nopţile când eram cufundat într-o astfel de şedinţă de scărpinat, m-am ridicat, cu picioarele sângerând, şi m-am dus până la fereastră. Era trei dimineaţa, dar întunericul, ca întotdeauna la Paris, era doar parţial. De-acolo se zăreau vreo zece turnuri, mai multe sute de clădiri de dimensiuni medii. Cu totul vreo câteva mii de apartamente şi, în acelaşi timp, de *menajuri* – menajuri care, la Paris, erau reduse la una sau două persoane, dar din ce în ce mai frecvent la una singură. În acea clipă, cele

mai multe astfel de celule dispăruseră. Nu aveam mai multe motive să-mi pun capăt zilelor decât toți acei oameni. Ba chiar, dacă mă gândeam mai bine, aveam mult mai puține: viața mea fusese punctată de realizări profesionale însemnate, trăiam într-un mediu – desigur foarte restrâns – recunoscut şi chiar apreciat. Din punct de vedere material, nu aveam de ce să mă plâng: aveam siguranța că, până la moarte, voi beneficia de un venit ridicat, de două ori mai mare decât media națională, fără să fie nevoie să muncesc. Cu toate astea, simțeam prea bine, eram din ce în ce mai aproape de sinucidere, fără să fiu disperat ori măcinat de vreo tristețe anume, pur şi simplu printr-o degradare lentă a „sumei totale a funcțiunilor care se împotrivesc morții“, despre care vorbeşte Bichat. În mod vădit, simpla voință de a trăi nu era suficientă ca să rezist în fața sumei de dureri şi de necazuri care jalonează viața unui occidental mediu. Eram incapabil să trăiesc pentru mine, şi atunci pentru cine altcineva să trăiesc? Omenirea nu mă interesa, ba chiar mă dezgusta, pe oameni nu-i consideram frații mei, şi cu atât mai puțin pe cei care constituiau o fracțiune restrânsă a omenirii, bunăoară cea pe care o alcătuiau compatrioții mei ori foştii mei colegi. Totuşi, într-un sens supărător, mă vedeam silit să recunosc că aceşti oameni erau semenii mei, însă tocmai această asemănare mă împingea să fug de ei; era nevoie de o femeie – conform soluției clasice, experimentate; o femeie este desigur umană, dar reprezintă un tip uşor diferit de umanitate, conferă vieții un anume parfum exotic. Huysmans şi-ar fi putut practic pune problema în aceeaşi termeni, situația nu evoluase deloc de-atunci, ori poate doar într-un mod informal şi negativ, prin sleire lentă, prin netezirea diferențelor – dar până şi asta fusese exagerat la culme. În cele din urmă, a apucat-o pe alt drum, a optat pentru exotismul mai radical al *divinității*; această cale mă lăsa însă la fel de perplex.

Au mai trecut câteva luni; dishidroza mea a cedat în sfârşit la tratament, dar a fost înlocuită aproape imediat de nişte crize de hemoroizi violente. Vremea s-a răcit din ce în ce mai mult, iar ieşirile mele au devenit din ce în ce mai chibzuite: un drum săptămânal până la Géant Casino ca să-mi refac proviziile, un drum zilnic până la cutia de scrisori ca să-mi ridic cărțile pe care le comandasem pe Amazon.

Am străbătut însă perioada sărbătorilor fără excese de deznădejde. Anul trecut mai primisem nişte felicitări de Anul Nou – în special de la Alice, dar şi de la câțiva colegi de facultate. Anul ăsta, pentru întâia oară, nimic.

În noaptea de 19 ianuarie am fost zguduit de o subită şi interminabilă criză de plâns. Dimineaţă, când zorii se ridicau peste Kremlin-Bicêtre[41], am hotărât să mă duc la abaţia din Ligugé, acolo unde Huysmans îşi începuse traiul monahal.

41. Localitate situată la periferia Parisului, în partea de sud-est.

TGV-ul spre Poitiers avea o întârziere neprecizată, iar agenţii de securitate ai SNCF patrulau de-a lungul peroanelor ca să-i împiedice pe călători să aprindă vreo ţigară; voiajul meu începuse destul de rău şi aveam să mă izbesc şi de alte neplăceri la urcarea în tren. Spaţiul destinat bagajelor devenise şi mai strâmt de la ultima mea călătorie, era practic inexistent, valizele şi genţile stăteau îngrămădite pe coridoare, făcând problematică şi, în scurtă vreme, imposibilă circulaţia între vagoane, adică ceea ce, pe timpuri, constituia principala distracţie a unei călătorii feroviare. Barul Servair, la care mi-au trebuit douăzeci de minute ca să ajung, avea să-mi rezerve o altă dezamăgire: majoritatea felurilor aflate în meniu – pe o listă, de altfel, scurtă – erau indisponibile. SNCF-ul şi societatea Servair îşi cereau scuze pentru neplăcerile provocate; m-am mulţumit cu o salată de quinoa cu busuioc şi cu o apă carbogazoasă italienească. Uşor exasperat, cumpărasem ziarul *Libération* dintr-un chioşc Relay aflat în gară. În dreptul localităţii Saint-Pierre-des-Corps, mi-a atras în cele din urmă atenţia un articol: distributismul agitat de noul preşedinte părea totuşi mai puţin inofensiv decât se presupunea la început. Unul dintre elementele esenţiale ale filozofiei politice întemeiate de Chesterton şi Belloc era principiul subsidiarităţii. Potrivit acestuia, nici o entitate (socială, economică sau politică) nu trebuia să-şi ia în sarcină o funcţie care putea fi îndeplinită de o entitate mai mică. Papa Pius XI, în enciclica sa intitulată *Quadragesimo Anno* oferea o definiţie a acestui principiu: „Aşa cum nu este bine să-i iei individului şi să dai comunităţii ceea ce pot realiza întreprinderea privată şi industria, tot aşa reprezintă o mare nedreptate, un rău alarmant şi o perturbare a ordinii acceptabile ca o organizaţie superioară de mari dimensiuni să-şi aroge funcţiile pe care le pot îndeplini eficient entităţi inferioare mai mici“. În cazul în speţă – aşa cum remarcase Ben Abbes –, noua funcţie a cărei atribuire la un nivel prea larg „perturba ordinea acceptabilă“ era nimic altceva decât solidaritatea socială. Ce poate fi mai frumos, se extazia el în ultimul discurs, decât solidaritatea exercitată în cadrul plin de căldură al celulei familiale! „Cadrul plin de căldură al celulei familiale“ devenise, în acest context, *un program* în toată puterea cuvântului; concret, noul proiect de buget al guvernului prevedea o

diminuare cu 85% a cheltuielilor sociale ale țării.

Cel mai ciudat era că magia hipnotică pe care o răspândea încă de la început continua să acționeze şi că proiectele lui nu întâmpinau nici o opoziție serioasă. Stânga avusese dintotdeauna capacitatea de a-şi face acceptate acele reforme antisociale care, venind dinspre dreapta, ar fi fost respinse cu hotărâre; tot aşa, dacă nu mai abitir, stăteau lucrurile şi cu partidul musulman. Din paginile internaționale ale ziarului am aflat, între altele, că negocierile cu Algeria şi cu Tunisia în vederea aderării la Uniunea Europeană avansau cu paşi repezi şi că ambele țări ar fi trebuit, până la sfârşitul anului următor, să se alăture Marocului în sânul Uniunii; în plus, fuseseră deja stabilite primele contacte cu Libanul şi cu Egiptul.

Călătoria mea a început să aibă un aspect mai prielnic la gara din Poitiers. Erau îndeajuns de multe taxiuri, iar şoferul nu a părut deloc surprins când l-am anunțat că merg la abația Ligugé. Era un bărbat de vreo cincizeci de ani, corpolent, cu privire blândă şi cumpătată; conducea foarte prudent o Toyota minifurgonetă. M-a informat că săptămână de săptămână veneau oameni din lumea întreagă să poposească la cea mai veche mânăstire creştină din Occident; cu câteva zile în urmă, îl dusese acolo pe un actor american celebru, nu reuşea să-şi amintească numele, dar îl văzuse cu siguranță în filme; după o scurtă cercetare, am stabilit că putea fi vorba, dar nu sută la sută, despre Brad Pitt. Şederea mea ar trebui să fie agreabilă, a estimat el; locul era liniştit, mâncarea delicioasă. Mi-am dat seama, în momentul în care-i ieşeau pe gură acele cuvinte, că nu doar gândea ce spune, ci şi că ar fi dorit să fie aşa; făcea parte din acea categorie puțin numeroasă de indivizi care se bucură dinainte de bucuria semenilor, era, pe scurt, ceea ce se cheamă un *om de treabă*.

În încăperea de la intrarea în mânăstire se afla, pe stânga, o prăvălie de unde puteau fi cumpărate produsele artizanatului monastic. Deocamdată însă era închisă. O pancartă micuță anunța că, în caz de absență a personalului, puteai să suni, dar că – exceptând cazurile de extremă urgență – era preferabil să te abții în timpul slujbelor. Ora de începere a slujbelor era anunțată, nu însă şi durata lor; după o socoteală destul de anevoioasă, luând în calcul şi orele de masă, am ajuns la concluzia că, spre a încăpea toate în cursul unei singure zile, durata unitară a unei slujbe nu putea fi mai mare de jumătate de oră. Printr-o operațiune mai scurtă, am socotit că momentul de față se situa între slujba de prânz şi cea de după-amiază şi că,

prin urmare, puteam să sun.

După câteva minute, a apărut un călugăr înalt la stat, îmbrăcat în sutană; când m-a văzut, a zâmbit generos. Chipul, cu frunte lată, era înconjurat de cârlionți castanii, un strop grizonanți, şi de un colier de barbă tot şatenă; îi dădeam cel mult cincizeci de ani.

— Sunt fratele Joël, eu v-am răspuns la mail, a zis el, înainte să-mi ia autoritar geanta de voiaj, o să vă conduc la camera dumneavoastră.

Se ținea drept şi îmi căra cu uşurință geanta, altfel destul de grea, părea să aibă o excelentă condiție fizică.

— Suntem bucuroşi să vă revedem, a continuat el, au trecut mai bine de douăzeci de ani, nu-i aşa?

Probabil că i-am aruncat o privire complet nedumerită, pentru că m-a întrebat:

— Ne-ați fost oaspete cu douăzeci de ani în urmă, nu? Pe vremea aceea scriați despre Huysmans.

Da, aşa stăteau lucrurile, dar eram uluit că-şi amintea de mine. Fața lui, în schimb, nu-mi spunea nimic.

— Sunteți fratele care-i întâmpină pe oaspeți, e adevărat?

— Nu, nicidecum, dar pe-atunci cu asta mă ocupam. E o sarcină care revine adesea fraților mai tineri – tineri, vreau să spun, în raport cu viața monahală. Acest frate e pus în situația să vorbească cu vizitatorii, se află deci în contact cu lumea; o astfel de îndeletnicire e ca un fel de sas, de poziție tranzitorie acordată călugărului înainte de cufundarea în tăcere. În ceea ce mă priveşte, am ocupat această funcție doar un an şi ceva.

Mergeam de-a lungul unui edificiu renascentist destul de frumos, mărginit de un parc; un soare orbitor, iernatic, strălucea pe aleile presărate cu frunze uscate. Ceva mai încolo se afla o biserică în stil gotic târziu, aproape la fel de înaltă ca abația.

— E fosta biserică a mânăstirii, cea pe care a cunoscut-o Huysmans, mi-a zis fratele Joël. După împrăştierea comunității, cauzată de legile Combes, am izbutit să ne refacem, însă nu am reuşit s-o recuperăm, aşa cum am făcut cu edificiile mânăstirii: A trebuit să construim una nouă în incinta abației.

Ne-am oprit în fața unei clădiri de un etaj, cu aceeaşi arhitectură renascentistă.

— Aici sunt camerele de închiriat, aici veți locui, a continuat el.

Chiar în acea clipă, un călugăr îndesat, de vreo patruzeci de ani, îmbrăcat şi el în rasă neagră, şi-a făcut apariția în capătul aleii. Sprinten, cu

o chelie ce strălucea în razele soarelui, lăsa o impresie de voie bună şi de vrednicie ieşite din comun; te trimitea cu gândul la un ministru de finanțe, sau chiar la un ministru pentru buget; oricum, aveam impresia că nimeni n-ar fi ezitat să-i încredințeze responsabilități capitale.

— Iată-l pe fratele Pierre, nou-însărcinat cu ospitalitatea, cu el va trebui să țineți legătura pentru toate aspectele practice ale şederii dumneavoastră aici, m-a înştiințat fratele Joël. Eu am venit doar ca să vă salut.

După aceste vorbe, s-a aplecat adânc în fața mea, mi-a strâns mâna şi s-a dus către abație.

— Ați venit cu TGV-ul? s-a interesat fratele Pierre, la care eu am încuviințat. Da, chiar merge repede trenul ăsta, a continuat, vădit preocupat să păstreze discuția în limite convenționale.

Apoi, luându-mi geanta de voiaj, m-a condus până în cameră. Era o încăpere pătrată, cu latura de circa trei metri, cu tapet de hârtie gri deschis, cu împletituri pictate, iar podeaua era acoperită cu o mochetă cam tocită, de un gri puțin mai închis. Singura decorațiune era un crucifix mare, din lemn întunecat, aşezat deasupra unui pătuț de o singură persoană. Am observat imediat că lavoarul nu avea robinet de reglare a temperaturii; şi am mai remarcat prezența pe tavan a unui detector de fum. L-am încredințat pe fratele Pierre că încăperea avea să-mi convină de minune, dar ştiam că acest lucru nu se va adeveri. Atunci când Huysmans se întreabă, uneori la nesfârşit, în paginile din *En route*, dacă va putea îndura viața monahală, unul dintre argumentele negative pe care le reține este că va fi împiedicat să fumeze înăuntrul clădirilor. Acesta e genul de frază care m-a împins dintotdeauna să-l iubesc; sau acel pasaj în care declară că una dintre puținele bucurii adevărate ale vieții pe acest pământ este să te tolăneşti în pat, singur, cu un vraf de cărți bune la îndemână şi un pachet de tutun. Da, desigur, desigur; dar pe vremea lui nu existau detectoare de fum.

Pe un birou de lemn destul de hâit stăteau o Biblie, un volum subțire – aparținând lui dom Jean-Pierre Longeat – asupra rostului retragerii la mânăstire (se preciza „A nu se lua acasă“) şi o foaie informativă pe care era trecut, în principal, programul slujbelor religioase şi al meselor la refectoriu. O privire grăbită m-a înştiințat că Nona[42] era aproape, dar am hotărât ca în această primă zi să mă abțin: simbolistica sa nu era frapantă, Tertia, Sexta şi Nona aveau drept vocație „pomenirea Domnului de-a lungul zilei“. Pe lângă liturghia zilnică, mai erau şapte ore canonice; față de epoca lui Huysmans nu se schimbase mai nimic, singura ajustare fiind

mutarea slujbei Vigiliae, de la ora două dimineața, la orele douăzeci şi două ale serii. La prima mea şedere aici, îmi plăcuse foarte mult această ultimă slujbă, alcătuită din psalmi lungi şi meditativi şi ținută în inima nopții, la egală distanță de Completa (la despărțirea de lumina zilei) şi de Laudi, care vestea ivirea zorilor; era o slujbă de autentică aşteptare, de ultimă speranță în lipsa speranței. Desigur, în plină iarnă, pe vremea când biserica nici măcar nu era încălzită, probabil că nu era tocmai simplu să te cufunzi în rugăciune.

42. Una dintre cele şapte sesiuni liturgice de rugăciune, potrivit Bisericii Catolice de rit latin, ținută la ora trei după-amiaza. Tertia are îndeobşte loc la nouă dimineața, iar Sexta la ora prânzului.

Cel mai mult mă mişcase faptul că fratele Joël, după douăzeci de ani, încă mă mai ținuse minte. Probabil că, în acest răstimp, nu se întâmplaseră prea multe în viața lui. Lucrase în atelierele mânăstirii, participase la slujbele zilnice. Existența sa fusese tihnită şi, probabil, fericită, în profund contrast cu propria mea existență.

Am făcut apoi o lungă plimbare prin parc, fumând țigare de la țigare şi aşteptând slujba de seară. Soarele era din ce în ce mai năucitor, aprindea scântei în chiciură, luciri gălbui în pietrele clădirilor, lumini stacojii în covorul de frunze. Înțelesul prezenței mele aici nu-mi mai era atât de clar; uneori îl desluşeam, vag, apoi însă dispărea brusc; oricum, era limpede că nu mai avea nici o legătură cu Huysmans.

În cele două zile care au urmat, deşi nu-mi plăcea cu adevărat, m-am deprins cu şirul monoton al slujbelor. Liturghia era singurul element recognoscibil, singurul punct de legătură cu evlavia, aşa cum este ea cunoscută în lumea dinafară. În rest, doar citirea şi cântarea psalmilor adecvaţi momentului respectiv din zi, întrerupte uneori de scurte lecturi din textele sfinte, efectuate de către unul dintre călugări – lecturi care însoţeau, de asemenea, mesele luate în tăcere desăvârşită. Biserica modernă, construită în incinta mânăstirii, avea o urâţenie sobră – amintea, cumva, de arhitectura centrului comercial Super-Passy de pe Rue de l'Annonciation –, iar vitraliile, simple pete abstracte de culoare, nu meritau nici o atenţie. Toate aceste detalii nu preau contau însă pentru mine: nu eram un estet, eram infinit mai puţin estet decât Huysmans, aşa încât straiele hâde ale artei religioase contemporane mă lăsau rece. Vocile călugărilor se ridicau în aerul îngheţat, pure, umile şi mângâietoare; comunicau blândeţe, speranţă şi răbdare. Domnul Isus trebuia să se întoarcă, avea să se întoarcă în curând, iar lumina prezenţei lui le umplea de pe-acum sufletele de bucurie: aceasta era tema unică a cânturilor, cânturi de lăuntrică şi blajină aşteptare. Nietzsche, cu flerul lui de cutră bătrână, avusese dreptate, creştinismul era de fapt o religie feminină.

Până aici, nimic deranjant, când m-am întors însă în chilie, au început să apară neplăcerile; detectorul de fum mă scruta cu micul său ochi roşiatic, duşmănos. Mă duceam uneori să fumez la fereastră, dar şi aici am constatat că, în comparaţie cu epoca lui Huysmans, lucrurile se deterioraseră: calea ferată trecea prin capătul parcului, la două sute de metri în linie dreaptă, trenurile încă circulau cu viteză mare, iar vacarmul roţilor pe şine sfâşia liniştea meditativă a locurilor, de mai multe ori într-un ceas. Frigul devenise din ce în ce mai crunt, aşa că fiecare dintre aceste şedinţe în faţa ferestrei mă făcea să mă lipesc apoi, minute în şir, de caloriferul din cameră. Buna mea dispoziţie se subţiase, iar proza părintelui Jean-Pierre Longeat, un bun călugăr, cu siguranţă, mă exaspera din ce în ce mai tare. „Viaţa ar trebui să fie un statornic dialog în spiritul iubirii, fie că suntem în nevoinţă, fie că ne bucurăm", scria fratele, „foloseşte, deci, prilejul acestor zile ca să-ţi sporeşti harul de a iubi şi pe acela de a te lăsa iubit, în vorbe şi

fapte“.

Eşti pe lângă subiect, tataie, sunt complet singur în camera asta, am persiflat eu țâfnos. „Te afli aici ca să-ți laşi bagajele şi să începi o călătorie lăuntrică, pornind din acest loc de inspirație unde se exprimă forța năzuinței“, mai scria el. Năzuința mea e simplă, am izbucnit eu, vreau să trag o țigară, tataie, asta-i problema, asta-i tot ce mă inspiră. Spre deosebire de Huysmans, nu-mi simțeam „inima secătuită şi afumată de-atâtea petreceri“, ci plămânii uscați şi afumați de tutun.

„Ascultă, gustă şi bea, plângi şi cântă, deschide poarta iubirii!“ exclama Longeat de pe piscurile beatitudinii. În dimineața celei de-a treia zile, am înțeles că trebuie să plec, această şedere era sortită eşecului. I-am destăinuit fratelui Pierre nişte probleme profesionale complet neprevăzute, cu implicații absolut incredibile, care mă sileau, vai, să-mi scurtez şederea. Cu moaca lui de Pierre Moscovici[43], ştiam că o să mă creadă, poate chiar fusese un fel de Pierre Moscovici într-o viață recentă, cred că doi Pierre Moscovici n-aveau cum să nu se înțeleagă, miroseam că lucrurile o să meargă şnur între noi. În clipa când ne despărțeam în sala de primire a mânăstirii, şi-a exprimat totuşi nădejdea că drumul meu printre frați fusese podidit de lumină. I-am zis că „da“ dintr-o suflare, că a fost superbine, dar am simțit în acel moment că mă situez un pic sub aşteptările lui.

43 Om politic francez, membru al Partidului Socialist.

În cursul nopții, o zonă depresionară venind dinspre Atlantic pătrunsese în Franța prin sud-vest, iar temperaturile crescuseră cu zece grade; o ceață groasă acoperea câmpurile de lângă Poitiers. Comandasem din vreme un taxi, trebuia să-mi omor timpul doar vreo oră; m-am mutat la Bar de l’Amitié, a cărui intrare se afla la mai puțin de cincizeci de metri de mânăstire şi am început să dau pe gât, mecanic, beri Leffe şi Hoegaarden. Chelnerița era slabă şi machiată strident, clienții vorbeau tare – pe teme imobiliare şi de vacanță, în principal. Nu mă simțeam deloc bine printre semenii mei.

V

Dacă islamul nu e politic, atunci nu e nimic.
Ayatollahul Khomeini

În gara din Poitiers a fost nevoie să-mi schimb biletul de tren. Mai toate locurile din următorul TGV spre Paris erau ocupate, aşa că am plătit în plus ca să am acces în zona TGV Pro 1. Potrivit reclamelor SNCF, era un univers privilegiat, care asigura o conexiune *wifi* fără cusur, măsuțe mai largi ca să-ți aşezi documentele de lucru, prize ca să nu rămâi, prosteşte, în pană de laptop; altfel, era ca la clasa întâi obişnuită.

Am găsit un loc retras, fără nimeni vizavi şi cu fața spre sensul de mişcare al trenului. De cealaltă parte a culoarului, un om de afaceri arab la vreo cincizeci de ani, îmbrăcat cu o *djellaba* albă şi pe cap cu un *keffieh* tot alb, şi care probabil venea de la Bordeaux, îşi întinsese mai multe dosare şi computerul pe măsuțele avute la dispoziție. În fața lui, două tinere abia ieşite din adolescență – soțiile sale, după toate probabilitățile – dăduseră iama printre dulciurile şi revistele dintr-un magazin Relay. Erau zburdalnice şi râzărețe, purtau rochii lungi şi voaluri pestrițe. Una era cufundată în *Picsou Magazine*, cealaltă în *Oops*.

Omul de afaceri, în schimb, părea că se confruntă cu probleme majore; după ce şi-a deschis mailul, a descărcat o arhivă care conținea mai multe tabele Excel; cercetarea acelor documente a părut că-i sporeşte neliniştea. A format un număr pe mobil şi a început o lungă conversație cu voce scăzută. Nu pricepeam despre ce era vorba, aşa că am încercat fără prea mare succes să citesc *Le Figaro*, care analiza noul regim instalat în Franța din perspectiva problemei imobiliare şi a luxului. Din acest unghi, situația era cât se poate de promițătoare: înțelegând că vor avea de-a face cu o țară prietenă, privilegiații monarhiilor din Golf se arătau din ce în ce mai dispuşi să-şi cumpere o locuință provizorie la Paris sau pe Coasta de Azur, şi licitau mai mult decât chinezii sau ruşii; pe scurt, piața prospera.

Hohotind de râs, fetele se apucaseră să rezolve jocul celor şapte greşeli din *Picsou Magazine*. Ridicând ochii de pe ecran, omul de afaceri le-a aruncat un dureros zâmbet de reproş. I-au surâs şi ele, continuând să şopocăie pătimaş. A luat iar telefonul mobil şi a început o nouă discuție, la fel de lungă şi de secretoasă precum cea dintâi. Sub regim islamic, femeile – mă rog, cele care erau îndeajuns de arătoase încât să trezească poftele

unui soţ bogat – puteau practic rămâne copile până la sfârşitul vieţii. Curând după ce părăseau copilăria, deveneau ele însele mame, şi se adânceau din nou în universul infantil. Copiii lor creşteau, ele deveneau bunici şi uite-aşa le trecea viaţa. Mai rămâneau doar câţiva ani în care să-şi cumpere lenjerie sexy, schimbând jocurile de ţânci cu jocurile sexuale, între care, de fapt, nu era nici o diferenţă. Desigur, îşi pierdeau autonomia, dar *fuck the autonomy*, mă simţeam obligat să admit că renunţasem cu uşurinţă şi chiar cu uşurare la orice responsabilitate de ordin profesional sau intelectual şi că nu-l invidiam câtuşi de puţin pe omul ăsta de afaceri, aşezat de cealaltă parte a culoarului din TGV Pro 1, al cărui chip devenea pământiu de angoasă pe măsură ce vorbea la telefon, în mod limpede trecea printr-o pasă proastă – trenul tocmai depăşise Saint-Pierre-des-Corps. Măcar se bucurase de cele două soţii graţioase, încântătoare, care-i schimbaseră gândurile de la condiţia de om de afaceri istovit – ca să nu mai spun că poate mai avea încă una sau două la Paris; dacă ţin bine minte, numărul maxim, după *sharia*, era de patru. Tatăl meu avusese… O avusese pe maică-mea, tâmpita aia nevricoasă. Până şi gândul mă cutremura. În sfârşit, era moartă acum, muriseră amândoi; rămăsesem singura mărturie vie – deşi cam ostenită în ultima vreme – a dragostei lor.

Temperaturile se îmblânziseră şi la Paris, dar mai puţin decât în restul ţării, o ploaie fină şi rece cădea peste oraş; traficul era foarte intens pe strada Tolbiac, care mi s-a părut neobişnuit de lungă, aveam senzaţia că n-am străbătut niciodată o arteră atât de lungă, de mohorâtă şi de plicticoasă. Nu m-aşteptam la ceva anume de la această întoarcere, poate doar la diverse necazuri. Totuşi, spre marea mea uimire, am găsit o scrisoare în cutia poştală – mă rog, ceva ce nu era nici publicitate, nici factură, nici solicitare de informaţii administrative. Am aruncat o privire scârbită prin salon, fără să pot alunga sentimentul că nu-mi făcea nici o plăcere să revin acasă, în acest apartament pe care nimeni nu-l iubea şi unde nimeni nu iubea pe nimeni. Mi-am turnat un pahar mare de calvados şi am deschis scrisoarea.

Era semnată de Bastien Lacoue, care, cu nişte ani în urmă – pe-atunci informaţia îmi trecuse pe lângă ureche – îi urmase lui Hugues Pradier la conducerea editurii Pléiade. Începea remarcând că Huysmans, printr-o inexplicabilă omisiune, nu pătrunsese încă în catalogul editurii, deşi făcea neîndoios parte din corpul de clasici ai literaturii franceze. Asupra acestui aspect nu puteam fi decât de acord. Continua afirmându-şi convingerea că editarea operelor lui Huysmans nu-mi putea fi încredinţată decât mie, graţie excelenţei universal recunoscute a studiilor mele despre scriitor.

Era genul de propunere pe care n-o poţi refuza. Mă rog, puteam, desigur, s-o refuz, dar ar fi însemnat să renunţ la orice formă de ambiţie intelectuală sau socială – sau, pur şi simplu, la orice formă de ambiţie. Eram oare pregătit pentru aşa ceva? Ca să rumeg mai bine problema, mi-am mai turnat un pahar de calvados. După un oarecare timp de reflecţie, mi s-a părut mai înţelept să cobor să mai cumpăr o sticlă.

Două zile mai târziu, am obţinut, fără probleme, o întâlnire cu Bastien Lacoue. Biroul lui era exact cum mi-l închipuisem, de o vetustеţe studiată, cocoţat la capătul unei scări de lemn masiv de trei etaje, cu vedere spre o grădină interioară prost întreţinută. Individul era un intelectual obişnuit, cu nişte ochelari mici, ovali şi fără ramă, mai degrabă jovial, mulţumit de sine, de lume şi de poziţia pe care o avea în această lume.

Avusesem timp să pregătesc discuția, aşa că am sugerat o împărțire a operelor pe volume. Cel dintâi antologa lucrări cuprinse între *Le drageoir aux épices* şi *La retraite de monsieur Bougran*[44] (am reținut ca dată probabilă a scrierii volumului anul 1888), cel de-al doilea era consacrat ciclului Durtal, începând cu *Là-bas* şi terminând cu *L'oblat*, la care se adăuga desigur *Les foules de Lourdes*[45]. Această împărțire simplă, logică şi chiar evidentă nu putea isca neînțelegeri. Ca de obicei, cea mai spinoasă problemă erau notele. Anumite ediții pseudosavante găsiseră de cuviință să consacre note lămuritoare nenumăraților autori, muzicieni şi pictori pomeniți de Huysmans. Mi se părea complet de prisos, chiar aglomerând notele la sfârşitul volumelor. Riscau nu doar să îngreuneze enorm lucrarea, ci şi să ne pună în încurcătură: primeam oare prea multe informații – ori prea puține – asupra lui Lactantius, Angela da Foligno sau Grünewald? Oamenii care voiau să afle mai multe, n-aveau decât să se documenteze singuri, şi cu asta, basta. În privința relațiilor lui Huysmans cu scriitorii timpului său – Zola, Maupassant, Barbey d'Aurevilly, Gourmont sau Bloy –, cădea în sarcina prefeței să le lămurească. Lacoue a fost şi aici pe aceeaşi lungime de undă cu mine.

44. *Viața la pensie a domnului Bougran.* Volum publicat postum în 1964.

45. *Mulțimile din Lourdes* (1906).

Cuvintele dificile şi neologismele folosite de Huysmans justificau, în schimb, un vast recurs la aparatul de note, pe care mi-l imaginam sub forma unor adnotări în josul paginii, spre a nu poticni excesiv lectura. A încuviințat cu entuziasm.

— Ați realizat deja o muncă apreciabilă în această direcție, prin studiul *Vertijurile neologismelor*! mi-a semnalat el cu veselie.

Am ridicat mâna dreaptă, cu un gest care exprima rezerva, şi am susținut că, în lucrarea pe care avusese bunăvoința s-o menționeze, nu făcusem decât să ating problema; investigasem cel mult un sfert din materialul lingvistic huysmansian. Lacoue a ridicat în schimb brațul stâng, cu un gest ce se voia conciliator: desigur, nu dorea în nici un caz să subestimeze cantitatea considerabilă de muncă pe care o mai aveam de îndeplinit pentru elaborarea acestei ediții; deocamdată nu fusese stabilită nici o dată de predare, puteam fi liniştit în privința asta.

— Da, veți trudi pentru eternitate. Da, sună cam pretențios, dar, până

la urmă, asta e ambiția noastră.

După această declarație bine ticluită s-a instalat un scurt moment de tăcere. Cred că lucrurile mergeau bine între noi, împărtăşeam aceleaşi valori, ediția din Pléiade avea să meargă ca unsă.

— Lui Robert Rediger i-a părut tare rău că ați plecat de la Sorbona după… după, ca să zic aşa, schimbarea de regim, a continuat el cu voce mai îndurerată. Ştiu asta pentru că mi-e prieten. Prieten apropiat, a adăugat el, cu o nuanță ostentativă. Anumite cadre didactice, bine pregătite, au rămas. Altele, la fel de bine pregătite, au plecat. Fiecare dintre aceste plecări, printre care şi a dumneavoastră, l-a rănit personal, a încheiat el cam precipitat, de parcă imperativul prieteniei, pe de-o parte, şi cel al curtoaziei, pe de alta, dăduseră înlăuntrul lui o luptă aprigă.

N-aveam ce să-i răspund şi, după o tăcere de circa un minut, şi-a dat până la urmă seama de asta.

— Mă rog, sunt foarte încântat că ați acceptat micul meu proiect! a exclamat, frecându-şi mâinile de parcă pusesem la cale o farsă nostimă la adresa lumii savanților. Ştiți, mi se părea absolut anormal şi regretabil ca un om ca dumneavoastră… un om de talia dumneavoastră, vreau să spun, să se trezească dintr-odată fără catedră, fără publicații, fără nimic!

După aceste ultime cuvinte, conştient că tonul său fusese poate cam dramatic, s-a ridicat foarte încet de pe scaun; m-am ridicat şi eu, însă mult mai vioi.

Ca să pună şi mai mult glanț pe pactul pe care tocmai îl parafasem, Lacoue m-a condus nu doar până la uşa biroului, ci a şi coborât împreună cu mine cele trei etaje („Atenție, treptele sunt abrupte!“), şi, apoi, străbătând culoarele („E-un labirint!“ m-a anunțat el cu umor; ceea ce nu era adevărul-adevărat, erau două coridoare care se intersectau perpendicular, după care ajungeai direct în holul de primire), m-a scos la ieşirea din editura Gallimard, de pe strada Gaston Gallimard. Aerul devenise din nou uscat şi rece, mi-am dat seama că nu discutasem deloc despre remunerație. De parcă mi-ar fi citit gândurile, şi-a îndreptat mâna spre umărul meu – fără să-l atingă, şi mi-a strecurat:

— O să vă trimit în curând o propunere de contract.

Apoi a adăugat, dintr-o suflare:

— Iar sâmbăta viitoare dăm o mică petrecere în cinstea redeschiderii Sorbonei. O să vă trimit invitația: ştiu că lui Robert i-ar face mare plăcere

să puteţi veni.

De data asta m-a bătut fără înconjur pe umăr, după care mi-a strâns mâna. Pronunţase ultimele fraze cu dezinvoltură, de parcă nu le gândise dinainte, dar am avut senzaţia că tocmai aceste ultime vorbe explicau şi justificau tot restul.

Recepția începea la orele optsprezece şi se ținea la ultimul etaj al Institutului Lumii Arabe, special rezervat pentru această ocazie. Când am prezentat invitația la intrare, m-am simțit cuprins de neliniște: cu cine aveam să mă-ntâlnesc? Cu nişte saudiți, desigur, invitația garanta prezența unui prinț căruia îi recunoscusem perfect numele şi care era principalul finanțator al noii universități Paris-Sorbona. Probabil şi cu foştii mei colegi, desigur cei care acceptaseră să lucreze în noua structură – dar cu excepția lui Steve nu-l cunoşteam pe nici unul, iar Steve era chiar ultima persoană pe care aş fi avut chef s-o văd.

Am recunoscut totuşi pe cineva dintre foştii colegi, de îndată ce am făcut câțiva paşi în uriaşa sală iluminată de lustre. Abia de-l cunoşteam personal, probabil că schimbasem câteva vorbe o dată sau de două ori, dar Bernard de Gignac se bucura de un renume mondial în domeniul literaturii medievale, ținea constant conferințe la Columbia şi la Yale şi era autorul unei lucrări de referință despre *Cântecul lui Roland.* De fapt, în materie de recrutare, era singurul succes cu care se putea mândri preşedintele noii universități. În afară de asta, nu prea aveam ce să-i spun, domeniul literaturii medievale rămânea pentru mine un teritoriu în mare măsură necunoscut; am acceptat cu înțelepciune nişte *meze* – excelente, atât cele calde cât şi cele reci, iar vinul roşu libanez care le însoțea nu era rău deloc.

Nu aveam totuşi sentimentul că recepția era un succes. Mici grupuri, între trei şi şase persoane, arabi şi francezi laolaltă, circulau prin sala magnific decorată, schimbând arareori câte o vorbă. Muzica arabo-andaluză, sfâşietoare şi sinistră, răspândită prin difuzoare, nu înviora atmosfera, dar nu asta era problema; am înțeles subit, după trei sferturi de oră de rătăcit prin public, după vreo zece aperitive şi patru pahare de vin, ce nu era-n regulă: la recepție nu se aflau decât bărbați. Nu fusese invitată nici o femeie, or o viață socială decentă fără femei – şi fără sprijinul fotbalului, care ar fi fost complet nepotrivit în acest context, până la urmă, universitar – reprezenta un pariu greu de câştigat.

Imediat după aceea l-am zărit pe Lacoue în mijlocul unui grup mai compact, retras într-un colț al sălii, şi compus din vreo zece arabi şi doi francezi. Toți vorbeau înfocat, cu excepția unui bărbat de vreo cincizeci de

ani, cu nasul foarte coroiat, cu față durdulie şi severă. Era îmbrăcat simplu, cu o *djellaba* albă, dar mi-am dat imediat seama că era omul cel mai important din grup, probabil prințul însuşi. Toți debitau, cu vehemență, nişte aparente justificări, doar el stătea tăcut, clătinând uneori din cap, dar fața îi rămânea opacă, mă rog, era limpede vorba despre o problemă care nu mă privea, am schimbat direcția şi am acceptat un *sambusek* cu brânză şi un al cincilea pahar de vin.

Un bătrân uscățiv, foarte înalt, cu barbă rară, s-a apropiat de prinț, care s-a îndepărtat de grup ca să vorbească cu el față în față. Lipsit de nucleu, grupul s-a dispersat de îndată. Tot rătăcind prin sală alături de un alt francez, Lacoue m-a văzut şi a venit la mine, avertizându-mă cu un semn confuz. Chiar nu era în apele lui şi a făcut prezentările surd, nici măcar n-am înțeles numele însoțitorului său, un tip a cărui podoabă capilară părea dată cu briliantină şi adusă spre ceafă cu multă grijă, şi care era îmbrăcat cu un minunat costum cu vestă, de un bleumarin închis, tărcat vertical cu imperceptibile dungulițe albe. Stofa uşor lucioasă părea nespus de fină, probabil că era mătase, îmi venea s-o pipăi, dar am renunțat în ultima clipă.

Prințul era groaznic de ofensat pentru că ministrul educației nu venise la recepție, în ciuda promisiunilor. Şi nu doar că lipsea ministrul, dar nu era de față nici un reprezentant al ministerului, absolut nimeni, „nici măcar secretarul de stat pentru universități…“, a conchis el deznădăjduit.

— V-am spus deja că, de la ultima remaniere, nu mai există secretar de stat pentru universități, i-a tăiat-o însoțitorul lui, iritat.

Situația era şi mai gravă decât îşi închipuia Lacoue: ministrul avusese într-adevăr intenția să vină, confirmase în ajun, dar preşedintele Ben Abbes în persoană intervenise ca să-l facă să renunțe, cu scopul cât se poate de explicit de a-i umili pe saudiți. Ceea ce coincidea şi cu alte măsuri recente, mult mai importante, precum relansarea programului nuclear sau sporirea ajutoarelor pentru dezvoltarea automobilelor electrice, prin care guvernul încerca să obțină, într-un termen cât mai scurt, independența energetică totală față de petrolul saudit. Evident că asta n-avea legătură cu universitatea islamică Paris-Sorbona, dar preşedintele ei ar fi trebuit să fie în temă… Chiar în acea clipă, l-am văzut pe Lacoue întorcându-se spre un bărbat la vreo cincizeci de ani, care intrase în sală şi se îndrepta spre noi cu mers grăbit.

— Uite-l pe Robert! a izbucnit el cu o vădită uşurare, de parcă l-ar fi întâmpinat pe Mesia.

A avut totuşi grijă să mă prezinte, mai sonor de data asta, după care l-a

pus la curent cu situația. Rediger mi-a strâns mâna energic, aproape strivindu-mi-o între palmele lui puternice, şi asigurându-mă că era foarte încântat că mă vede, că aşteptase de mult clipa asta. Fizic, omul era remarcabil: foarte înalt, probabil peste un metru nouăzeci, bine legat, avea un piept lat, musculos, adevărul e că părea mai degrabă jucător de rugby decât cadru universitar. Avea faţa bronzată, brăzdată de riduri adânci şi părul complet alb, dar foarte bogat şi tuns perie. În mod destul de ciudat, purta blugi şi o jachetă de aviator din piele neagră.

Lacoue i-a explicat repede problema; Rediger a dat din cap, a mormăit cum că presimţise încurcătura şi, după câteva clipe de reflecţie, a conchis:

— Îl sun pe Delhommais. O să rezolve el.

Apoi a scos din haină un telefon mobil cu carcasă, aproape feminin, care părea minuscul în palma lui, şi s-a îndepărtat câţiva paşi ca să formeze un număr. Lacoue şi însoţitorul său l-au privit fără să îndrăznească să se apropie, încremeniţi într-o aşteptare angoasată. Începeau să mă calce pe nervi cu poveştile lor, mi se părea complet nerozi, evident că petrodolarii trebuiau gâdilaţi, ce mai tura-vura, ar fi putut să ia pe oricine de-acolo şi să-l prezinte nu drept ministru, pentru că pe-ăsta îl văzuseră la televizor, dar ca pe şeful lui de cabinet, nenea ăla în costum cu vestă ar fi fost un şef de cabinet de nota zece, saudiţii nu s-ar fi prins, chiar îşi complicau viaţa pentru un fleac, dar, mă rog, era treaba lor, am acceptat un ultim pahar de vin şi am ieşit pe terasă, vederea spre Notre-Dame, iluminată seara, era de-a dreptul splendidă, temperatura mai crescuse iar ploaia se oprise, lumina lunii unduia pe apele Senei.

Probabil că am rămas îndelung în contemplaţie, pentru că atunci când m-am întors în sala de recepţie asistenţa, în continuare exclusiv masculină, se rărise, nu-l mai zăream nici pe Lacoue, nici pe tipul la costum. E-n regulă, oricum nu venisem de pomană, mi-am zis luând prospectul celor de la cateringul libanez, chiar făceau aperitive bune şi, în plus, livrau la domiciliu, mai schimbam şi eu meniurile indiene. În momentul în care-mi ceream hainele de la vestiar, s-a apropiat de mine Rediger.

— Plecaţi? m-a întrebat el, deschizând uşor braţele în semn de părere de rău.

L-am întrebat dacă reuşiseră să-şi rezolve problema protocolară.

— Da, până la urmă am aranjat. Ministrul n-o să ajungă astă-seară, dar i-a telefonat personal prinţului şi l-a invitat mâine-dimineaţă la minister, pentru un mic dejun de lucru. Mi-e teamă deci că Schramek avea dreptate:

a fost vorba într-adevăr de o umilință dorită de Ben Abbes, care-şi reînnoadă din ce în ce mai hotărât prieteniile de tinerețe cu cei din Qatar. Pe scurt, mai avem de tras. Asta e…

Şi-a scuturat mâna dreaptă de parcă ar fi vrut să alunge subiectul acesta supărător, apoi şi-a lăsat-o pe umărul meu.

— Îmi pare însă chiar rău că neajunsul ăsta ne-a împiedicat să stăm de vorbă. N-ar fi rău să veniți într-o zi la un ceai, ca să avem mai mult timp…

Mi-a surâs brusc; avea un zâmbet cuceritor, foarte sincer, aproape copilăresc, extrem de surprinzător pentru un bărbat cu un aspect atât de viril. Dar cred că ştia asta, după cum cred că ştia foarte bine să şi-l folosească. Mi-a întins cartea lui de vizită:

— Ce-ați zice de miercurea viitoare, către orele şaptesprezece? Sunteți liber?

I-am răspuns că sunt.

Ajuns la metrou, m-am uitat pe cartea de vizită a noii mele cunoştinţe; după mintea mea, era elegantă şi de bun gust. Rediger avea un număr de telefon personal, două numere de serviciu, două numere de fax (unul personal, celălalt de serviciu), trei adrese de mail cu atribuţii neclar definite, două numere de mobil (unul de Franţa, celălalt de Anglia) şi un ID de Skype. Un om care se străduia să fie căutat. Hotărât lucru, după Lacoue, începusem să mă mişc în sfere înalte, ceea ce aproape că mă neliniştea.

Avea, de asemenea, şi o adresă, Rue des Arènes nr. 5; deocamdată, era singura informaţie de care aveam nevoie. Parcă-mi aminteam de Rue des Arènes ca de o străduţă seducătoare, care dădea spre scuarul arenelor Lutèce, la rândul său unul dintre cele mai încântătoare unghere din Paris. Erau acolo măcelării, magazine de brânzeturi recomandate de Petitrenaud şi de Pudlowski, ca să nu mai vorbesc de produsele italieneşti. Detalii, toate, care mi se păreau nespus de liniştitoare.

La staţia de metrou Place Monge, am avut proasta inspiraţie s-o apuc pe la ieşirea „Arènes de Lutèce“. Sigur, pe hartă părea firesc, pentru că dădeam direct în Rue des Arènes; uitasem însă că ieşirea respectivă n-avea lift şi că staţia se afla la cincizeci de metri sub nivelul străzii. Prin urmare, am ieşit epuizat şi gâfâind din această ciudată gură de metrou, săpată în zidurile împrejmuitoare ale grădinii, cu coloanele ei robuste şi caligrafia de inspiraţie cubistă, al cărei aer neobabilonian era perfect nepotrivit cu Parisul şi, de altfel, cu orice alt loc din Europa.

Când am ajuns la numărul 5 de pe Rue des Arènes, mi-am dat seama că Rediger nu locuia doar pe o stradă minunată din arondismentul cinci, ci locuia într-o *căsoaie* de pe o stradă minunată din arondismentul cinci, mai mult, locuia într-o căsoaie *istorică*. La numărul 5 se afla, nici mai mult nici mai puţin, decât incredibila clădire neogotică flancată cu un turn pătrat, ce dorea să evoce un donjon de fortăreaţă, în care locuise Jean Paulhan din 1940 până la moarte, în 1968. Mie, personal, nu-mi plăcuse niciodată Jean Paulhan, nici latura lui de *eminenţă cenuşie*, nici cărţile lui, dar trebuie să recunoaştem că fusese una dintre cele mai influente personalităţi ale lumii editoriale franceze de după război; şi că trăise într-o casă splendidă.

Admirația mea pentru înlesnirile financiare făcute noii universități de către Arabia Saudită se afla într-o continuă creştere.

Am sunat şi am fost întâmpinat de un majordom, al cărui costum crem, cu haină având guler de modă maoistă, evoca oarecum straiele fostului dictator Khadafi. M-am prezentat, s-a înclinat uşor, ştia de vizită. Mi-a cerut să aştept într-un mic hol luminat prin vitralii, cât timp se va duce să-l anunțe pe profesorul Rediger.

Aşteptam de vreo două sau trei minute, când deodată s-a deschis o uşă în stânga, pe care a intrat o fată de vreo cincisprezece ani, îmbrăcată în blugi cu talie joasă şi cu un tricou Hello Kitty; pletele negre îi scăldau umerii. Când m-a zărit, a scăpat un urlet şi a încercat stângaci să-şi ascundă chipul cu mâinile, după care s-a întors valvârtej de unde venise. Chiar atunci, la etajul superior s-a ivit Rediger şi a început să coboare scara ca să mă întâmpine. Văzuse incidentul, a făcut un gest resemnat şi mi-a întins mâna.

— Era Aïcha, noua mea soție. Se va simți foarte stânjenită, pentru că nu se cădea s-o vedeți fără văl.

— Îmi pare rău.

— N-aveți de ce să vă scuzați, e vina ei; ar fi trebuit ca, înainte să treacă prin hol, să întrebe dacă avem vreun oaspete. Mă rog, încă nu s-a obişnuit cu locuința, o să vină şi asta.

— Da, pare foarte tânără.

— Tocmai a împlinit cincisprezece ani.

L-am urmat pe Rediger la etajul întâi, până într-un mare salon-bibliotecă, cu pereți foarte înalți, tavanul era cocoțat la vreo cinci metri mai sus. Unul dintre pereți era complet acoperit cu cărți, am văzut dintr-o privire că se aflau numeroase ediții vechi, mai ales de secol XIX. Două scări metalice solide, montate pe glisiere, înlesneau accesul la rafturile mai înalte. În față, stăteau agățate de un spalier zăbrelit întins pe tot peretele nişte ghivece cu plante verzi: iederă, ferigi, viță-de-vie decorativă ale cărei frunze cădeau din tavan până pe podea, şerpuind în jurul unor rame care conțineau reproduceri ale unor versete caligrafiate din Coran sau fotografii în format mare, tipărite pe hârtie mată şi care înfățişau roiuri stelare, supernove, nebuloase în spirală. Într-un colț, un birou masiv în stil Directoire era aşezat pieziş de cealaltă parte a camerei. Rediger m-a condus în colțul opus, unde se afla o masă joasă cu tăblie de alamă, înconjurată de

fotolii tapițate cu o stofă obosită în dungi roşii şi verzi.

— Am şi ceai, dacă vă place aşa ceva, mi-a zis el, invitându-mă să mă aşez. Dar şi alcool, whisky, Porto, tot ce poftiți. Şi un vin de Meursault excelent.

— Cred că merge un Meursault, am răspuns, nedumerit totuşi, pentru că, după ştiința mea, islamul condamna consumul de alcool. De fapt, era o religie pe care nu o prea cunoşteam.

A dispărut, probabil ca să ceară să ni se aducă de băut. Fotoliul meu se afla vizavi de o fereastră veche care dădea spre arene, cu geam casetat. Era o privelişte splendidă, cred că era prima oară când mă bucuram de o vedere atât de completă asupra gradenelor. Totuşi, după câteva minute, m-am apropiat de bibliotecă. Şi ea era la fel de impresionantă.

Două din rafturile de jos erau doldora de xeroxuri A4. Erau teze susținute la diferite universități europene; m-am uitat la titlurile câtorva dintre ele, până am dat de o teză în filozofie, prezentată la universitatea catolică din Louvain-la-Neuve, semnată Robert Rediger şi intitulată *Guénon citind Nietzsche*. Am scos-o din raft tocmai când Rediger pătrundea din nou în cameră; am tresărit, prins parcă asupra faptului, am dat să o pun la loc. S-a apropiat zâmbind:

— Nici o problemă, nu-i nici un secret. Ca să nu mai spun că interesul față de conținutul unei biblioteci, pentru o persoană ca dumneavoastră, e aproape o datorie profesională…

Venind şi mai aproape, a văzut titlul lucrării xeroxate.

— Ah, ați dat peste teza mea, a spus scuturând din cap. Mi-am luat doctoratul cu ea, dar nu e cine ştie ce. Oricum, mult sub nivelul tezei dumneavoastră. Găseam sensuri inexistente. Dacă stai să te gândeşti, Guénon n-a fost chiar atât de influențat de Nietzsche; refuzul lumii moderne e la fel de puternic la amândoi, dar provine din surse radical diferite. Astăzi n-aş mai scrie-o la fel. O am aici şi pe-a dumneavoastră, a continuat el scoțând un alt volum xeroxat din raft. Ştiți că se păstrează cinci exemplare în arhivele universității. Ținând seama de numărul de cercetători care se prezintă anual să le consulte, m-am gândit că aş putea să iau şi eu unul.

Abia de reuşeam să-l urmăresc, eram în pragul leşinului. De aproape douăzeci de ani nu mai văzusem *Joris-Karl Huysmans, sau ieşirea din tunel*; grosimea volumului era incredibilă, aproape jenantă – avea, mi-am amintit într-o străfulgerare, şapte sute optzeci şi opt de pagini. Normal, îi dedicasem şapte ani din viață.

Cu teza mea în mână, s-a întors spre fotolii.

— E remarcabil ce-ați făcut, a insistat el. M-a dus cu gândul la tânărul Nietzsche, cel de pe vremea *Naşterii tragediei*.

— Exagerați…

— Nu cred, chiar nu. *Naşterea tragediei* era, la urma urmei, un fel de teză. În ambele cazuri, apare această incredibilă risipă, această jerbă de idei aruncate din senin în pagini, care fac textul, la drept vorbind, aproape ilizibil – ce e uimitor, în treacăt fie spus, mi se pare faptul că nu slăbiți ritmul preț de aproape opt sute de pagini. Odată cu volumul *Considerații inactuale*, Nietzsche se domolise, pricepuse că nu e cu putință să chinui cititorul cu o cantitate exagerată de idei, că trebuie să compui, lăsându-l să-şi tragă sufletul. Cu *Vertijurile neologismelor*, o carte mai accesibilă, şi dumneavoastră ați avut aceeaşi evoluție. Diferența e că Nietzsche a continuat şi după aceea.

— Eu nu sunt Nietzsche…

— Nu, nu sunteți Nietzsche. Dar sunteți cineva, cineva foarte interesant. Şi, scuzați-mi franchețea, sunteți ceva ce îmi doresc. Cred că deja ați înțeles, aşa încât să jucăm cu cărțile pe masă: doresc să vă conving să vă întoarceți la catedra de la universitatea Paris-Sorbona, pe care o conduc.

În clipa aceea s-a deschis uşa, scutindu-mă de un răspuns, şi a intrat o femeie de vreo patruzeci de ani, grăsuță şi amabilă, aducând o tavă pe care erau aşezate nişte mici pateuri calde şi o frapieră cu sticla de Meursault promisă.

— E Malika, prima mea soție, mi-a spus după ce femeia a ieşit, azi sunteți sortit să-mi întâlniți toate nevestele. M-am căsătorit cu ea când încă eram în Belgia. Da, sunt belgian de origine, nu mi-am luat cetățenie franceză, deşi locuiesc aici de douăzeci de ani.

Minipateurile erau delicioase, condimentate cu măsură, mi s-a părut că simt aroma de coriandru. Iar vinul, sublim!

— Cred că nu se vorbeşte îndeajuns despre Meursault! am spus eu cu elan. Meursault e o sinteză, mai multe vinuri într-unul singur, nu credeți?

Îmi venea să vorbesc despre orice, dar nu despre viitorul meu universitar, însă nu-mi făceam iluzii, ştiam că va aborda din nou subiectul.

După o tăcere decentă, a revenit la subiect.

— E bine că ați acceptat să supervizați ediția din Pléiade. E normal, e legitim şi e bine. Când Lacoue mi-a vorbit despre asta, ce era să-i răspund? Că e o alegere firească, legitimă; şi, de asemenea, că era cea mai bună

alegere. Vă spun cinstit: e-adevărat că, exceptându-l pe Gignac, n-am reuşit până acum să-mi asigur colaborarea unor profesori realmente respectaţi şi care să beneficieze de o statură internaţională; bun, nu e o tragedie, universitatea de-abia s-a deschis; dar în toată discuţia asta eu sunt cel care cere, fără să aibă prea mult de oferit. De fapt, pe plan financiar vă pot oferi mult, ştiţi prea bine, iar până la urmă contează şi asta. Pe plan intelectual însă, postul de la Sorbona e mai puţin prestigios decât îngrijirea ediţiei Pléiade, sunt conştient de asta. Acestea fiind spuse, vă pot promite, în nume personal, că adevărata dumneavoastră muncă nu va fi perturbată. Veţi avea de susţinut doar nişte cursuri uşoare, cursuri de amfiteatru pentru anul întâi şi doi. Asistenţa pentru doctoranzi e istovitoare, am trecut şi eu prin asta, aşa că veţi fi scutit. Pe plan statutar, se poate aranja fără probleme.

A tăcut, lăsându-mi impresia că-şi isprăvise o primă tranşă de argumente. A sorbit un prim gât de Meursault, eu mi-am turnat un al doilea pahar. Cred că nu mi s-a întâmplat niciodată să mă simt atât de *dorit*. Mecanismul gloriei este lent, poate că teza mea chiar era genială, aşa cum pretindea el, adevărul e că abia îmi aminteam de ea, piruetele mele intelectuale din prima tinereţe mi se păreau foarte îndepărtate, fapt e că acum mă bucuram de un soi de nimb, deşi eu nu tânjeam decât să răsfoiesc cărţi vechi, întinzându-mă în pat pe la orele patru după-amiaza, cu un cartuş de ţigări şi o sticlă de tărie, dar, pe de altă parte, mă vedeam silit să recunosc că, în ritmul ăsta, aveam să mor, aveam să mor curând, nefericit şi singur; or, aveam eu oare chef să mor curând, nefericit şi singur? Dacă stau să mă gândesc, aşa şi-aşa.

Am terminat paharul, apoi mi l-am turnat şi pe al treilea.

Pe geam se vedea soarele asfinţind peste arene; tăcerea devenea un pic cam stânjenitoare. Bine, voia să jucăm cu cărţile pe masă, dar la urma urmei asta doream şi eu.

— Cu o condiţie, totuşi… am zis eu cu prudenţă. O condiţie nu tocmai nesemnificativă…

A încuviinţat uşor din cap.

— Credeţi… Credeţi că o persoană ca mine se poate converti la islamism?

A plecat capul, de parcă s-ar fi adâncit într-o intensă meditaţie, apoi, ridicându-şi privirea spre mine, mi-a răspuns:

— Da.

În clipa următoare şi-a arborat din nou surâsul luminos şi candid. Era a doua oară când îl vedeam, aşa încât şocul a fost mai slab; cu toate astea,

zâmbetul îi rămânea extrem de eficace. Acum era rândul lui să vorbească. Am înfulecat unul după altul două pateuri, care se mai răciseră. Soarele a dispărut îndărătul gradenelor, iar noaptea a năpădit arenele; când te gândeşti câte lupte de gladiatori şi de fiare avuseseră loc aici, cu vreo două mii de ani înainte…

— Nu sunteți catolic, asta ar fi constituit un obstacol… a reluat el cu blândețe.

Într-adevăr, nu eram, nimic de zis.

— Şi cred că nu sunteți nici ateu pe de-a-ntregul. Adevărații atei sunt de fapt rari.

— Credeți? Aveam impresia că, dimpotrivă, ateismul e foarte răspândit în lumea occidentală.

— După părerea mea, e o chestie superficială. Singurii adevărați atei pe care i-am întâlnit erau nişte *revoltați*; nu se mulțumeau să constate cu indiferență non-existența lui Dumnezeu, ci refuzau această existență, precum Bakunin: „Şi chiar dacă Dumnezeu ar exista, ar trebui să scăpăm de el…“; erau nişte atei întocmai lui Kirilov, care îl respingeau pe Dumnezeu pentru că voiau să aşeze omul în locul lui, erau umanişti, aveau o idee foarte nobilă despre libertatea şi demnitatea umane. Bănuiesc că nici dumneavoastră nu vă recunoaşteți în acest portret, nu?

Nu, într-adevăr; până şi cuvântul umanism mă făcea să vărs, sau poate erau de vină pateurile calde, exagerasem cu mâncatul; mi-am mai pus un pahar de Meursault ca să-mi treacă.

— Problema e că, a continuat el, majoritatea oamenilor îşi duc viața fără să fie prea frământați de astfel de gânduri, care li se par excesiv de filozofice; le vin în minte doar atunci când se confruntă cu o dramă – o boală gravă, moartea unui apropiat. Mă rog, aşa stau lucrurile în Occident, pentru că, oriunde altundeva în lume, în numele acestor idei ființele umane mor şi omoară, duc războaie sângeroase, şi asta încă de la începuturile omenirii: oamenii se luptă pentru probele metafizice, iar nu pentru nişte puncte de creştere, nici pentru împărțirea terenurilor de vânătoare. De fapt, chiar şi în Occident, ateismul nu are nici un temei solid. Când le vorbesc oamenilor despre Dumnezeu, încep îndeobşte prin a le da o carte de astronomie…

— Da, sunt frumoase pozele de pe pereți.

— Da, frumusețea universului e extraordinară, iar dimensiunile lui, stupefiante. Sute de miliarde de galaxii, alcătuite, fiecare, din sute de miliarde de stele, dintre care unele se află la o distanță de miliarde de ani

lumină – adică la miliarde de miliarde de kilometri. Iar la scara anilor lumină, începe să se constituie o ordine: roiurile galactice se grupează sub forma unui graf labirintic. Expuneți aceste fapte ştiințifice unui număr de o sută de persoane luate la nimereală pe stradă: câte vor avea îndrăzneala să susțină că totul a fost zămislit *din întâmplare*? Cu atât mai mult cu cât universul este relativ tânăr – cel mult cincisprezece miliarde de ani! Gândiți-vă la celebrul argument al maimuței dactilografe: cât timp i-ar lua unui cimpanzeu care apasă la întâmplare tastele unei maşini de scris ca să refacă opera lui Shakespeare? Cât timp i-ar trebui unui hazard orb să reconstruiască Universul? Cu siguranță mai mult de cincisprezece miliarde de ani! Şi nu e doar punctul de vedere al omului de pe stradă, ci şi acela al marilor oameni de ştiință; poate că n-a existat în istoria omenirii un spirit mai strălucit decât acela al lui Isaac Newton – gândiți-vă la efortul intelectual uriaş, nemaivăzut, prin care s-au unificat într-o aceeaşi lege căderea corpurilor terestre şi mişcarea planetelor! Ei bine, Newton credea în Dumnezeu, credea cu tărie, până într-atât încât şi-a dedicat ultimii ani ai vieții unor studii de exegeză biblică – singurul text sacru care îi era cu adevărat accesibil. Nici Einstein nu era mai ateu, chiar dacă natura exactă a credinței lui era mai greu de definit; atunci însă când îi obiectează lui Niels Bohr că „Dumnezeu nu dă cu zarul“, nu glumea deloc, i se părea de neconceput ca legile universului să fie guvernate de hazard. Argumentul unui „Dumnezeu ceasornicar“, pe care Voltaire îl considera de necombătut, a rămas la fel de puternic ca în secolul al XVIII-lea, ba chiar şi-a sporit pertinența pe măsură ce ştiința stabilea legături din ce în ce mai strânse între astrofizică şi mecanica particulelor. Nu e de fapt uşor ridicol să vezi făptura aia plăpândă, de pe o planetă anonimă dintr-o galaxie oarecare, ridicând brațul şi ițindu-se pe picioruşe ca să proclame: „Dumnezeu nu există“? Scuzați-mă, sunt prea vorbăreț…

— Nu, continuați, chiar mă interesează, am spus cu sinceritate, e drept că începusem să mă cherchelesc, iar o privire furişă m-a înştiințat că sticla de Meursault era goală.

— E-adevărat, am continuat, ateismul meu nu are temeiuri prea solide; ar fi o dovadă de înfumurare să susțin contrariul…

— Înfumurare, ăsta-i cuvântul; există în străfundul umanismului ateu un orgoliu, o aroganță incredibile. Până şi ideea creştină a reîntrupării exprimă o idee cam comică, Dumnezeu s-a întrupat în om… de ce nu într-un locuitor de pe Sirius sau din galaxia Andromeda?

— Credeți în viața extraterestră? l-am întrebat surprins.

— Nu ştiu, nu prea mă gândesc la asta, e doar o problemă de aritmetică: ținând seama de miriadele de stele răspândite în univers, de multele planete care gravitează în jurul fiecăreia dintre ele, ar fi surprinzător ca viața să se fi manifestat doar pe Terra. Oricum, nu asta contează, ce voiam să spun este că Universul poartă în mod evident marca unui plan inteligent, că reprezintă neîndoios împlinirea unui proiect născut dintr-o inteligență gigantică. Mai devreme sau mai târziu, această idee simplă avea să se impună, e un lucru pe care l-am intuit de foarte tânăr. Întreaga dezbatere intelectuală a secolului XX s-a rezumat la o opoziție între comunism – varianta *hard* a umanismului, să-i spunem – şi democrația liberală – adică varianta sa blândă; era totuşi prea simplificator. Ştiam încă de la vârsta de cincisprezece ani că întoarcerea sentimentului religios, despre care începuse să se vorbească, era inevitabilă. Familia mea era mai degrabă catolică – mă rog, începuse să se cam îndepărteze de catolicism, bunicii mei fuseseră practicanți – aşa că, în mod firesc, m-am întors mai întâi spre catolicism. Apoi, încă din primul an de facultate, am început să simpatizez cu mişcarea identitară.

Probabil că am lăsat să mi se vadă mirarea, pentru că s-a întrerupt şi m-a privit cu o umbră de surâs. Chiar atunci s-a auzit un ciocănit la uşă. A răspuns în arabă şi Malika a apărut din nou, aducând o tavă cu o cafetieră, două ceşti, o farfurie de baclavale cu fistic şi nişte trigoane. Mai era şi o sticlă cu rachiu de smochine însoțită de două păhărele.

Înainte să-şi ducă mai departe ideile, Rediger a servit cafeaua. Era amară, foarte tare şi mi-a făcut nespus de bine, pentru că mi-am recăpătat pe loc luciditatea.

— Nu mi-am ascuns niciodată opțiunile de tinerețe, a continuat el. Iar noilor mei prieteni musulmani nici nu le-a trecut prin cap să mi le reproşeze; li se părea absolut normal ca, în căutarea unei căi de a părăsi umanismul ateu, să mă întorc în primul rând spre tradiția mea originară. În plus, nu eram nici rasişti, nici fascişti – ca să fiu cinstit până la capăt, anumiți identitari nu erau departe; eu însă, în nici un caz, niciodată. Toate formele de fascism mi s-au părut mereu o tentativă spectrală, înfricoşătoare, ipocrită de a reînvia națiuni moarte; fără creştinism, națiunile europene nu erau decât nişte corpuri fără suflet, nişte zombi. Putea însă creştinismul să reînvie? Aşa am crezut, aşa am crezut timp de câțiva ani – din ce în ce mai sceptic, mai influențat de gândirea lui Toynbee, de ideea lui potrivit căreia civilizațiile nu mor asasinate, ci prin sinucidere. Şi-apoi totul s-a schimbat într-o bună zi – mai exact pe 30

martie 2013; îmi amintesc că era weekendul de Paşte. Pe-atunci locuiam în Bruxelles şi mergeam, din când în când, să beau câte-un pahar la barul hotelului Métropole. În dimineața zilei de 30 martie, treceam pe-acolo din întâmplare şi-am văzut un mic afiş care anunța că barul se va închide definitiv chiar în acea seară. Eram uluit; i-am descusut pe chelneri. Mi-au confirmat, dar nu cunoşteau motivele exacte. Cum e să te gândeşti că puteai să comanzi sandviciuri şi beri, ciocolată vieneză şi prăjituri cu cremă în această capodoperă absolută Art Déco, că puteai să-ți trăieşti viața cotidiană înconjurat de frumusețe şi, deodată, să realizezi că toate astea aveau să dispară brusc, acolo, în inima capitalei Europei?! Da, în clipa aceea am priceput: Europa se sinucisese. În calitate de cititor al lui Huysmans, ați fost probabil iritat, ca şi mine, de pesimismul lui vădit, de imprecațiile lui repetate împotriva mediocrității epocii sale. Deşi trăia într-un moment în care națiunile europene aflate la apogeu, în fruntea unor uriaşe imperii coloniale, dominau întreaga lume! Într-o vreme de maximă înflorire tehnologică – căile ferate, iluminatul electric, telefonul, fonograful, construcțiile metalice ale lui Eiffel – şi artistică, aici însă ar trebui citate prea multe nume, fie că vorbim despre literatură, pictură sau muzică…

Avea desigur dreptate; chiar şi din punctul de vedere mai îngust al „artei de a trăi“, degradarea era simțitoare. Am acceptat o baclava oferită de Rediger şi m-am dus cu gândul la o carte pe care-o citisem cu nişte ani în urmă, o carte despre istoria bordelurilor. În iconografia lucrării, era reprodus un prospect al unui tractir parizian din perioada Belle Époque. Am fost puternic şocat văzând că anumite specialități sexuale propuse de *Domnişoara Hortense* nu-mi evocau nimic; chiar nu înțelegeam ce putea fi o „călătorie prin ținutul gălbui“ sau „săpunul imperial rusesc“. Iată că, în răstimpul unui secol, amintirea anumitor practici sexuale dispăruse, aşa cum au dispărut anumite îndeletniciri meşteşugăreşti, precum aceea de fabricant de saboți ori de clopotar. Şi-atunci, cum să nu admiți ideea declinului european?

— Acea Europă care reprezenta o culme a civilizației umane s-a sinucis în decurs de câteva decenii, a reluat Rediger cu amărăciune.

Nu aprinsese luminile, încăperea era luminată doar de lampa de pe birou.

— Întreaga Europă a fost brăzdată de mişcări anarhiste şi nihiliste, de chemări la violență, de abandonul oricărei legi morale. Apoi, după câțiva ani, totul s-a încheiat cu demența nejustificată a Primului Război Mondial.

Freud a avut dreptate, Thomas Mann la fel. Dacă Franța şi Germania, cele mai avansate națiuni ale lumii, se puteau lăsa târâte într-un asemenea măcel absurd însemna că Europa murise. Mi-am petrecut deci acea ultimă seară la Métropole, până la ora închiderii. M-am întors acasă târziu, pe jos, de-a lungul cartierului cu instituții europene, fortăreața aia lugubră, mărginită de magherniţe. A doua zi, m-am întâlnit cu un imam în Zaventem. După încă o zi, în lunea Paştelui, în prezența a vreo zece martori, am rostit formule rituale de convertire la islam.

Nu-i împărtăşeam întocmai punctul de vedere privind rolul hotărâtor al Primului Război Mondial; sigur, a fost un masacru oribil, dar şi războiul din 1870 fusese destul de absurd – cel puțin aşa cum reiese din descrierea lui Huysmans –, şi discreditase serios orice idee de patriotism; națiunile în ansamblul lor nu erau decât o fantasmagorie ucigaşă, lucru pe care îl realizaseră probabil toate făpturile umane cât de cât conştiente, încă din 1871; de aici proveniseră, dacă nu mă înşel, nihilismul, anarhismul şi toate porcăriile de aceeaşi teapă. În privința civilizațiilor mai vechi, nu prea eram la curent. Noaptea se lăsase peste scuarul arenelor Lutèce, ultimii turişti părăsiseră zona; ici şi colo, reverberele răspândeau o lumină palidă peste gradene. Romanii, chiar înainte de căderea imperiului, avuseseră cu siguranță sentimentul că sunt o civilizație eternă; se sinuciseseră oare şi ei? Roma fusese o civilizație brutală, deosebit de capabilă în plan militar – dar şi o civilizație sângeroasă, care propunea mulțimilor lupte pe viață şi pe moarte între oameni, sau între oameni şi fiare. Să fi avut romanii dorința secretă de a dispărea? Rediger îl citise cu siguranță pe Gibbon, dar şi pe alți autori de aceeaşi factură, cărora nu le mai țineam minte numele, nu mă mai simțeam deloc în stare să port o conversație.

— Chiar vorbesc prea mult… a spus el, schițând un gest jenat.

Mi-a turnat un pahar de rachiu, mi-a oferit din nou tava cu trigoanele marocane; erau excelente, contrastul cu izul amar al alcoolului de smochine mi se părea delicios.

— E târziu, poate c-ar trebui să plec, am spus eu şovăielnic; de fapt nu prea aveam chef să mă duc.

— O clipă!

S-a ridicat şi s-a îndreptat spre birou, îndărătul căruia se aflau câteva rafturi cu dicționare şi cărți uzuale. S-a întors cu o cărțulie purtându-i numele, apărută într-o colecție de buzunar ilustrată şi intitulată *Zece întrebări despre islam.*

— Vă chinuiesc de trei ore cu pledoariile mele religioase, deşi am scris

deja o carte asupra acestei probleme, probabil că a început să devină o a doua natură… Ați auzit cumva de volum?

— Da, s-a vândut foarte bine, nu-i aşa?

— Trei milioane de exemplare, s-a scuzat el. Se pare că, din senin, am căpătat un har aparte pentru popularizare. Desigur, e extrem de schematic… s-a scuzat el din nou, dar are avantajul că o să-l citiți rapid.

Volumul avea 128 de pagini şi o iconografie bogată – mai ales reproduceri după arta islamică; ceea ce, într-adevăr, n-avea să-mi răpească mult timp. L-am vârât în rucsac.

A mai turnat două pahare de rachiu. Afară răsărise luna şi lumina din plin gradenele, strălucirea ei era net mai puternică decât cea a reverberelor; am remarcat că reproducerile fotografice ale versetelor din Coran şi ale galaxiilor, atârnate pe peretele vegetal, erau iluminate cu nişte mici lămpi individuale.

— Aveți o casă superbă…

— A fost nevoie de ani mulți ca s-o am, n-a fost deloc simplu, credeți-mă…

S-a lăsat pe spate în fotoliu, dându-mi senzația că era prima oară de la sosirea mea când se simțea în largul lui: ce avea să-mi spună acum era, fără tăgadă, important pentru el.

— Desigur că nu-mi pasă de Paulhan, cine-ar putea fi interesat de Paulhan? În schimb, simt clipă de clipă bucuria de-a trăi în casa în care Dominique Aury a scris *Histoire d'O*, sau, în orice caz, în casa unde a trăit iubitul ei, cel de dragul căruia a scris cartea. E un roman fascinant, nu vi se pare?

Eram de aceeaşi părere. În principiu, *Histoire d'O* avea toate elementele ca să-mi displacă: fantasmele expuse mă scârbeau, iar ansamblul era de un kitsch ostentativ – apartamentul de pe insula Saint-Louis, palatul din cartierul Saint-Germain, *Sir Stephen*, ce s-o mai lungim, totul era de rahat. Cu toate astea, cartea era străbătută de o patimă, de un fior care contaminau totul.

— Aceasta e supunerea, a rostit molcom Rediger. Ideea tulburătoare şi simplă în acelaşi timp, niciodată exprimată până atunci cu o asemenea forță, este că punctul de vârf al fericirii omeneşti se află în supunerea absolută. E o idee pe care aş ezita să o înfățişez coreligionarilor mei, care ar considera-o poate blasfematoare. Eu găsesc însă că există o relație între absoluta supunere a femeii față de bărbat, aşa cum este descrisă în *Histoire*

d'O, şi supunerea omului faţă de Dumnezeu, aşa cum o concepe islamul. Vedeţi, a continuat el, islamul acceptă lumea şi o acceptă în totalitatea ei, acceptă lumea *aşa cum e*, ca să vorbesc ca Nietzsche. Budismul afirmă că lumea este *dukkha* – inadecvare, suferinţă. Creştinismul însuşi manifestă serioase rezerve – nu-i oare Satan considerat „prinţ al acestei lumi"? Pentru islam, dimpotrivă, creaţia divină este perfectă, e capodopera supremă. Ce este în fond Coranul, dacă nu un uriaş imn mistic de slavă? De laudă înălţată Creatorului şi de smerenie faţă legile Lui. De obicei, nu îi sfătuiesc pe oamenii care vor să se apropie de islam să înceapă cu lectura Coranului, exceptând cazurile când doresc să facă efortul să înveţe arabă şi să se împărtăşească din textul original. Îi îndemn mai degrabă să asculte lectura suratelor, să le repete, simţindu-le respiraţia şi avântul. Islamul este, până la urmă, singura religie care a interzis folosirea traducerilor în serviciul liturgic; Coranul este integral alcătuit din ritmuri, din rime, din refrene şi asonanţe. E întemeiat pe ideea – principiu de bază al poeziei – unei comuniuni între sonoritate şi sens, care îngăduie rostirea acestei lumi.

A părut din nou că se scuză, cred că mima un soi de stânjeneală în raport de eforturile lui de prozelitism şi, în acelaşi timp, era probabil cât se poate de conştient că îl repetase de numeroase ori dascălilor pe care se străduise să-i convingă; cred că remarca privind refuzul traducerii Coranului i se potrivise mănuşă lui Gignac, specialiştii în literatură medievală nu prea tolerează transpunerea obiectului lor de cult în franceza contemporană; la urma urmei, însă, tocite sau nu, argumentele lui îşi păstrau puterea de convingere. Iar eu nu mă puteam împiedica să mă gândesc la modul lui de viaţă: o soţie de patruzeci de ani pentru cratiţă, una de cincisprezece pentru alte chestii… mai avea cu siguranţă şi una sau două neveste de vârste medii, dar mi se părea anapoda să-l descos. De data asta m-am ridicat hotărât să plec, i-am mulţumit pentru captivanta după-amiază, care, de altfel, se transformase în seară. Mi-a spus că s-a simţit şi el foarte bine, ne-am duelat în politeţuri pe picior de plecare; amândoi eram însă foarte sinceri.

Întors acasă, după ce m-am zvârcolit în pat mai bine de un ceas, mi-am dat seama că n-o să izbutesc să pun geană pe geană. Nu prea aveam de băut prin casă, doar un clondir de rom, mergea ca naiba cu rachiul dinainte, dar aveam nevoie. Prima oară în viață am început să mă gândesc la Dumnezeu, să iau serios în considerare ideea unui soi de Creator al Universului care-mi controlează fiecare gest, şi reacția imediată a fost de spaimă. M-am liniştit treptat, ajutat şi de alcool, repetându-mi că sunt o persoană măruntă, că Atotputernicul are griji mai importante etc., dar nu-mi dădea pace ideea, înfiorătoare, că-şi va da dintr-odată seama că exist şi că-şi va *pogorî mâna* pe mine, căptuşindu-mă cu un cancer de maxilar, ca la Huysmans, era un cancer frecvent la fumători, şi Freud făcuse unul, da, un cancer la mandibulă părea plauzibil. Ce-o să mă fac după o extirpare de maxilar? Cum o să ies pe stradă, să mă duc la supermarket, să-mi fac cumpărăturile, cum o să suport privirile compătimitoare şi pe cele de silă? Iar dacă nu aveam să pot să mă duc la cumpărături, cine avea să le facă pentru mine? Noaptea avea să fie lungă şi mă simțeam cumplit de singur. O să am măcar elementarul curaj al sinuciderii? Nici măcar asta nu era sigur.

M-am trezit spre orele şase dimineața, cu o straşnică durere de cap. În timp ce se scurgea cafeaua din expresor, am căutat *Zece întrebări despre islam*, dar după un sfert de ceas m-am văzut silit să admit că rucsacul meu nu era acasă şi că, probabil, îl uitasem la Rediger.

După două aspirine, am găsit suficientă energie încât să mă adâncesc în lectura unui dicționar de argou teatral, publicat în 1907; am reuşit să descopăr două cuvinte rare folosite de Huysmans, care ar fi putut lesne trece drept neologisme. Asta era partea amuzantă a muncii mele, amuzantă şi relativ uşoară; greul va începe odată cu prefața, de ea vor fi legate toate aşteptările. Mai devreme sau mai târziu, voi fi nevoit să-mi recitesc teza. Cele opt sute de pagini mă înspăimântau, aproape că mă striveau; după câte-mi aduceam aminte, încercasem o interpretare a întregii opere a lui Huysmans prin prisma viitoarei lui convertiri. Chiar autorul părea că te îndeamnă la asta, probabil că mă lăsasem manipulat – iar prefața la À rebours, scrisă după douăzeci de ani, era simptomatică. Însemna oare À rebours o inevitabilă întoarcere în sânul Bisericii? Această întoarcere a avut

până la urmă loc, sinceritatea lui Huysmans e dincolo de orice bănuială, iar *Les foules de Lourdes*, ultima lui carte, era în mod autentic opera unui creştin; acolo, un estet mizantrop şi singuratic, depăşindu-şi aversiunea pe care i-o trezeau kitsch-urile religioase, reuşea în cele din urmă să se lase pătruns de credința rudimentară a mulțimii de pelerini. Pe de altă parte, în plan practic, această întoarcere nu-i pretinsese sacrificii prea mari; statutul său de novice la Ligugé îi îngăduia să trăiască în afara mânăstirii; avea o slujnică personală, care-i pregătea bucate din gastronomia burgheză, atât de importante în viața sa; avea bibliotecă şi pachetele lui de tutun olandez. Asista la toate slujbele şi o făcea fără îndoială cu plăcere, dragostea lui estetică şi aproape fizică față de liturghia catolică se ghicea în fiecare dintre paginile ultimelor sale cărți; în schimb nu menționa niciodată în ele problemele metafizice pe care le ridicase Rediger cu o zi în urmă. După cum nu întrezărise spațiile infinite care îl îngrozeau pe Pascal, care îi umpleau pe Newton şi pe Kant de încântare şi de respect. Huysmans era un convertit, desigur, dar nu în felul lui Péguy sau Claudel. Mi-am dat seama în acea clipă că vechea mea teză nu-mi va de mare folos; şi nici declarațiile lui Huysmans însuşi.

Către orele zece dimineața, am considerat că e timpul potrivit să mă înfățişez pe Rue des Arènes, la numărul 5; majordomul din ajun, îmbrăcat în acelaşi costum crem cu guler maoist, m-a primit zâmbind. M-a informat că profesorul Rediger lipsea şi că, într-adevăr, uitasem acolo un obiect. Mi-a adus rucsacul Adidas în mai puțin de treizeci de secunde, îl pusese cu siguranță deoparte la primele ore ale dimineții; era prevenitor, eficient şi discret, într-un anume sens mă impresiona mai mult decât nevestele profesorului. Probabil că rezolva angaralele administrative cât ai zice peşte.

Întorcându-mă pe strada Quatrefages, m-am trezit, fără să vreau, în fața marii moschei din Paris. Gândurile nu mi s-au îndreptat către eventualul Creator al Universului, ci undeva mult mai jos, spre Steve: era totuşi limpede că nivelul învățământului scăzuse. Nu aveam chiar notorietatea unui Gignac, dar, dacă mă hotăram să revin, puteam fi sigur că voi fi bine primit.

Am continuat, de data asta deliberat, să mă îndrept pe strada Daubenton spre universitatea Sorbona-Paris III. N-aveam intenția să intru, ci doar să mă plimb prin fața gardului; am tresărit însă de bucurie când l-am văzut pe paznicul senegalez. Şi el era radios:

— Mă bucur să vă văd, domnule! Ce bine că v-ați întors!

Nu-mi venea să-l contrazic, aşa că i-am urmat invitaţia şi am pătruns în curtea principală. Îmi petrecusem totuşi cincisprezece ani din viaţă în facultatea asta, aşa că-mi făcea plăcere să recunosc pe cineva, fie şi o singură persoană. Mă întrebam dacă fusese şi el silit să se convertească de dragul reangajării; sau poate era deja musulman, unii senegalezi sunt, sau cel puţin aşa cred.

M-am vânturat vreun sfert de oră pe sub arcadele de grinzi metalice, uşor surprins de propria-mi nostalgie, dar fără să mă pot opri să nu constat cât de urât era totul împrejur, clădirile alea hidoase construite în timpul celei mai negre perioade a modernismului. Nostalgia n-are însă nici în clin, nici în mânecă cu estetica, nu e nici măcar legată de amintirile fericite; ai nostalgia unui anume loc pentru că pur şi simplu ai trăit acolo, bine sau rău nici nu contează, trecutul e întotdeauna frumos, ca şi viitorul de altfel, doar prezentul doare, doar prezentul pe care îl târăşti după tine ca pe un buboi mustind de suferinţă, între două nesfârşiri de blândă fericire.

Treptat, tot mergând printre grinzile metalice, nostalgia mi s-a disipat, ba chiar am început să nu mai gândesc aproape deloc. Mi-am amintit doar de Myriam, fulgurant, dar foarte dureros, atunci când am trecut prin faţa barului de la parter unde o întâlnisem prima oară. De-acum studentele purtau văl, în general alb, şi se plimbau câte două sau trei pe sub arcade, ai fi zis că-i o galerie de mânăstire; atmosfera era, incontestabil, studioasă. Mă întrebam cum arătau toate astea în decorul mai vechi de la Sorbona-Paris IV şi dacă nu cumva simţeai că te întorci pe vremea lui Abélard şi Héloïse.

Zece întrebări despre islam era într-adevăr o carte simplă, structurată eficient. Primul capitol, care răspundea la întrebarea „Care este credinţa noastră?“, nu mi-a comunicat nimic nou. Conţinea, în mare, ce-mi spusese Rediger în după-amiaza petrecută la el acasă: imensitatea şi armonia universului, perfecţiunea creaţiei etc. Urma o scurtă descriere a succesiunii profeţilor, încheiată cu Mahomed.

Asemenea majorităţii cititorilor, probabil, am sărit peste capitolele dedicate îndatoririlor religioase, stâlpilor islamului şi postului, şi am ajuns la capitolul VII: „Care e rostul poligamiei?“ la drept vorbind, argumentaţia era originală: ca să-şi împlinească planurile sublime, spunea Rediger, Creatorul universului folosea – la nivelul cosmosului inanimat – legile geometriei (o geometrie, desigur, non-euclidiană şi, de asemenea, non-comutativă; dar, până la urmă, o geometrie). În privinţa lumii însufleţite,

intenţiile Creatorului se exprimau prin selecţia naturală: prin intermediul ei, creaturile animate îşi atingeau maximul de frumuseţe, de vitalitate şi de forţă. La toate speciile animale, între care şi oamenii, legea era una singură: doar anumiţi indivizi erau chemaţi să-şi transmită sămânţa şi să zămislească generaţia următoare, de care vor depinde, la rândul lor, nenumărate alte generaţii. În cazul mamiferelor, luând în calcul timpul de gestaţie al femelelor şi raportându-l la capacitatea practic nelimitată de reproducere a masculilor, presiunea selectivă se exercită cu precădere asupra părţii masculine. Inegalitatea între bărbaţi – unii puteau satisface mai multe femele, alţii, în mod necesar, se vedeau privaţi de această şansă – nu trebuia, prin urmare, să fie considerată un efect pervers al poligamiei, ci pur şi simplu adevăratul ei scop. Astfel se împlinea destinul speciei.

Aceste consideraţii ciudate duceau direct la capitolul VIII, mai consensual, consacrat raportului între „Ecologie şi islam“, care în subsidiar îi permitea autorului să dezvolte problema hranei halal, pe care o asimila produselor bio, dar ameliorate. Capitolele IX şi X, consacrate economiei şi instituţiilor politice, păreau special concepute ca să ducă la candidatura lui Mohammed Ben Abbes.

În această lucrare destinată unui public foarte larg, pe care de altfel îl şi cucerise, Rediger recurgea la numeroase explicaţii destinate cititorului umanist şi nu ocolea compararea islamului cu civilizaţiile pastorale şi brutale care îl precedaseră. Astfel, sublinia faptul că nu islamul născocise poligamia, ci că îi reglementase doar aplicarea; că nu se afla la originea lapidării şi nici a exciziei; că profetul Mahomed apreciase eliberarea sclavilor şi că, stabilind principiul egalităţii tuturor oamenilor în faţa Creatorului, pusese capăt oricărei forme de discriminare rasială în ţările asupra cărora îşi exercita influenţa.

Cunoşteam aceste argumente, le auzisem de mii de ori; ceea ce nu le făcea mai puţin valabile. Ce mă izbise în timpul întâlnirii noastre şi ce mă izbea încă şi mai mult în cartea lui era această latură de *discurs îndelung exersat*, care îl apropia inevitabil pe Rediger de aria politică. În după-amiaza petrecută în casa de pe Rue des Arènes nu vorbiserăm deloc politică, dar nu am fost deloc surprins când, o săptămână mai târziu, am văzut că, graţie unei miniremanieri guvernamentale, fusese numit secretar de stat pentru învăţământul universitar, funcţie special reînfiinţată cu acest prilej.

Între timp, avusesem ocazia să constat că Rediger se arătase mult mai puţin prudent în articolele destinate unor publicaţii cu tiraj mai mic precum

Revue d'études palestiniennes sau *Oummah*. Lipsa de curiozitate a jurnaliştilor era o adevărată binecuvântare pentru intelectuali, fiindcă, în ziua de azi, toate aceste articole erau oricând la îndemână pe Internet; or mi se părea că dezgroparea unora dintre ele i-ar fi putut provoca neplăceri; poate însă că mă înşelam, mulţi intelectuali îi susţinuseră pe Stalin, pe Mao sau pe Pol Pot în decursul secolului XX, fără ca asta să le fi atras reproşuri; intelectualul din Franţa nu trebuia să fie *responsabil*, nu stătea în natura lui să fie.

Într-un articol destinat revistei *Oummah*, în care se întreba dacă islamul fusese menit să domine lumea, Rediger răspundea în cele din urmă afirmativ. Aproape că nici nu se mai apleca asupra civilizaţiilor occidentale, într-atât de limpede i se păreau sortite eşecului (individualismul liberal putea triumfa cât timp se mulţumea să distrugă structuri intermediare precum patria, corporaţiile şi castele, dar atunci când submina această ultimă structură care era familia, îşi semna condamnarea; iar atunci începea, logic, vremea islamului). Mult mai amănunţit trata cazurile Indiei şi Chinei: dacă ambele ţări şi-ar fi conservat civilizaţiile tradiţionale, rămânând străine de monoteism, scria el, ar fi putut să scape de sub influenţa islamului; câtă vreme însă se lăsaseră contaminate de valorile occidentale, se vedeau la rândul lor condamnate. Apoi detalia procesul şi oferea un calendar previzional. Articolul, limpede şi documentat, vădea influenţa lui Guénon, distincţia fundamentală pe care acesta o opera între civilizaţiile tradiţionale, în ansamblul lor, şi civilizaţia modernă.

Într-un alt articol se pronunţa răspicat în favoarea unei repartizări profund disproporţionate a bogăţiilor. Chiar dacă mizeria propriu-zisă se cuvenea exclusă dintr-o societate musulmană autentică (milostenia constituind oricum unul dintre cei cinci stâlpi ai islamului), ea trebuia să menţină însă o distanţă apreciabilă între marea masă a populaţiei, care trăia într-o sărăcie decentă, şi o infimă minoritate de indivizi exorbitant de bogaţi, atât de bogaţi încât să poată cheltui fără măsură, nebuneşte, contribuind astfel la supravieţuirea luxului şi a artelor. Această poziţie aristocratică îşi avea sorgintea direct în Nietzsche, pentru că Rediger rămăsese, în fond, cât se poate de fidel gânditorilor care-i marcaseră tinereţea.

Nietzscheeană era de asemenea ostilitatea sarcastică şi insultătoare la adresa creştinismului, care în opinia lui se sprijinea doar pe personalitatea decadentă şi marginală a lui Isus. Întemeietorul creştinismului se complăcuse în tovărăşia femeilor şi *asta se simţea*, scria el. „Dacă islamul

disprețuieşte creştinismul“, cita el din autorul *Antichristului*, „are o mie de motive s-o facă; islamul are drept condiție fundamentală *oamenii*…“ Ideea dimensiunii dumnezeieşti a lui Cristos, continua Rediger constituia greşeala fundamentală ce conducea inevitabil spre umanism şi spre „drepturile omului“. Chestie pe care o spusese şi Nietzsche, în termeni mai duri, până într-atât încât ar fi aderat cu siguranță la ideea că islamul avea drept misiune purificarea lumii, prin descotorosirea de doctrina dăunătoare a întrupării.

Pe măsură ce îmbătrâneam, mă apropiam şi eu de Nietzsche, lucru inevitabil atunci când nu te mai ține instalația. Şi mă simțeam mai degrabă atras de Elohim, sublimul dirijor al constelațiilor, decât de searbăda lui odraslă. Isus îi iubise prea mult pe oameni, iată adevărata problemă: să te laşi crucificat de dragul lor era cel puțin o dovadă *de gust îndoielnic*, cum ar fi spus bătrâna cutră. Iar celelalte gesturi ale lui nu prea dădeau nici ele dovadă de mare discernământ, ca de pildă iertarea femeii adultere, cu argumente de tipul „cine n-a păcătuit“ etc. Şi zău dacă era complicat, era îndeajuns să chemi un copil de şapte ani şi ar fi zvârlit el, al naibii ținc, prima piatră.

Rediger scria foarte bine, era cristalin şi sintetic, cu accente de umor din când în când, ca de pildă atunci când îşi lua peste picior un confrate, un intelectual musulman rival, care introdusese într-un articol noțiunea de *imami 2.0*, referindu-se la cei care-şi asumaseră misiunea de a-i reconverti pe tinerii francezi proveniți din imigrația musulmană. Acum însă se putea mai degrabă vorbi despre *imami 3.0*; cei care-i converteau pe tinerii francezi de viță veche – umorul la Rediger nu dura însă prea mult; imediat urma o considerație serioasă. Sarcasmul îl îndrepta însă cu precădere spre confrații săi *islamo-stângişti*. Islamo-stângismul, scria el, era o tentativă disperată a marxiştilor terminați, putrefacți, în stare de moarte clinică, de a se cățăra afară din pubelele istoriei, agățându-se de forțele în ascensiune ale islamului. În plan conceptual, continua el, erau la fel ridicoli ca faimoşii „nietzscheeni de stânga“. Hotărât lucru, era obsedat de Nietzsche; articolele lui de inspirație nietzscheană m-au obosit însă destul de repede – poate fiindcă citisem prea mult Nietzsche, pentru că îl cunoşteam şi îl înțelegeam perfect, îşi pierduse orice forță de seducție. În mod ciudat, eram mult mai atras de fibra lui *guénoniană* – e-adevărat că, la o lectură integrală, Guénon e un autor destul de penibil, şi că Rediger ni-l oferea în versiune accesibilă, *light*. Îmi plăcea în mod deosebit un articol intitulat „Geometria legăturii“,

apărut în revista *Études Traditionnelles*[46]. Revenea aici, o dată în plus, asupra eşecului comunismului – care era, până la urmă, o primă tentativă de luptă împotriva individualismului liberal – şi sublinia că Troţki avusese finalmente dreptate în faţa lui Stalin: comunismul nu ar fi putut triumfa decât dacă devenea un fenomen mondial. Aceeaşi regulă, avertiza el, era valabilă şi pentru islam: va fi universal sau nu va fi deloc. Punctul nodal al textului era însă o reflecţie stranie, nescutită de un vag kitsch spinozian, cu note critice şi tot tacâmul adiţional, asupra teoriei grafelor. Doar o religie, se spunea acolo, putea să creeze o relaţie totală între indivizi. Dacă luăm în considerare, scria Rediger, un graf de legătură, adică nişte indivizi (puncte) legaţi prin relaţii personale, e imposibil să construieşti un graf plan care să lege ansamblul indivizilor. Singura soluţie e să treci la un nivel superior, conţinând un punct unic numit Dumnezeu, de care vor fi legaţi toţi indivizii; şi care astfel vor fi legaţi între ei, prin acest intermediar.

46. Revistă înfiinţată de René Guénon în 1936 şi care se recomanda drept publicaţie „dedicată exclusiv doctrinelor ezoterice şi metafizice din Orient şi Occident“.

Era o lectură foarte plăcută; în acelaşi timp, pe plan geometric, demonstraţia mi se părea falsă; oricum, îmi mai abătea gândurile de la problemele mele de instalaţie. Altfel, viaţa mea intelectuală se afla într-un punct mort; făceam progrese în stabilirea aparatului de note, dar continuam să rămân în pană în privinţa prefeţei. În mod ciudat, cu prilejul unei căutări pe Internet despre Huysmans, am dat peste unul dintre cele mai remarcabile articole ale lui Rediger, apărut de data asta în *Revue européene*. Huysmans era citat doar accidental, ca autor elocvent pentru impasul naturalismului şi al materialismului; restul articolului nu era decât un sonor apel adresat camarazilor săi tradiţionalişti şi identitari. E tragic, pleda el pătimaş, ca o duşmănie iraţională faţă de islam să-i împiedice să recunoască evidenţa: asupra problemelor fundamentale, erau în perfectă armonie cu musulmanii. Respingeau ateismul şi umanismul, socoteau necesar ca femeile să fie supuse şi ca societatea să se întoarcă la patriarhat: din toate punctele de vedere, lupta lor era aceeaşi. Iar această bătălie necesară pentru instaurarea unei noi faze organice a civilizaţiei nu putea fi dusă, azi, în numele creştinismului; islamul, religia soră, mai recentă, mai simplă şi mai adevărată (nu degeaba se convertise Guénon la islam; Guénon fusese mai presus de orice un spirit ştiinţific şi alesese islamul în calitate de om de

ştiință, ca să facă economie de concepte; dar şi ca să evite anumite credințe iraționale periferice, cum ar fi prezența reală a trupului şi sângelui Domnului în sfânta cuminecătură), islamul deci preluase stindardul. După ce s-a sclifosit, s-a pisicit şi a mângâiat spinarea progresiştilor, Biserica Catolică nu a mai fost în stare să se împotrivească decăderii moravurilor. Şi nici să respingă viguros, categoric, căsătoria homosexuală, dreptul la avort şi munca femeilor. Era cât se poate de evident: ajunsă la un nivel respingător de descompunere, Europa nu mai era în stare să se salveze – aşa cum nu fusese nici Roma în secolul V al erei noastre. Năvălirea populațiilor imigrante purtătoare ale unei culturi tradiționale marcate încă de ierarhiile naturale, de supunerea femeii şi de respectul datorat bătrânilor, constituia o şansă istorică pentru revigorarea morală şi familială a Europei, deschidea perspectiva unei noi vârste de aur pentru bătrânul continent. Aceste populații erau uneori creştine, dar, cel mai adesea, trebuie să admitem, erau musulmane.

Rediger recunoscuse cel dintâi că, în Evul Mediu, creştinismul fusese o mare civilizație, ale cărei realizări artistice aveau să rămână veşnic întipărite în amintirea oamenilor; încet-încet, acesta avea să piardă teren, să facă compromisuri cu raționalismul, să renunțe la supunerea puterii pământeşti, aşa încât, cu paşi mărunți, se autocondamnase. De ce oare? Mister. Aşa hotărâse Cel de Sus.

Nu după multă vreme, am primit *Dicționarul argoului modern* al lui Rigaud, apărut la Ollendorff, în 1881, pe care îl comandasem cu mult timp în urmă, şi care m-a ajutat să-mi clarific anumite incertitudini. Aşa cum bănuiam, „*claquedent*“, care însemna „casă de toleranță“, nu era o invenție a lui Huysmans; tot aşa cum „*clapier*“ desemna, generic, locurile în care se practica prostituția. Huysmans întreținuse relații sexuale aproape numai cu târfe, iar corespondența lui cu Arij Prins[47] cuprindea numeroase detalii privind bordelurile europene. Parcurgând aceste pagini, am avut sentimentul, nesusținut de vreun motiv desluşit, că trebuie să mă duc la Bruxelles. Desigur, Huysmans fusese publicat la Bruxelles, însă, la drept vorbind, majoritatea autorilor importanți din a doua jumătate a secolului al XIX-lea trebuiseră, într-un moment sau altul, spre a scăpa de cenzură, să recurgă la serviciile unui editor belgian. Cum cazul lui Huysmans nu era singular, nu mi s-a părut necesar ca, pe vremea când îmi scriam teza, să fac această călătorie. M-am dus de-abia peste câțiva ani, însă mai mult pentru Baudelaire. Şi-atunci m-au izbit, cu precădere, murdăria şi tristețea oraşului, precum şi ura, aproape palpabilă, mai straşnică decât la Paris sau la Londra, între diversele comunități: la Bruxelles, mai mult decât în orice altă capitală europeană, te simțeai în pragul războiului civil.

47. Arij Prins (1860-1922), om de afaceri şi scriitor olandez, căruia J.-K. Huysmans i-a adresat 237 de scrisori.

De curând, Partidul Musulman din Belgia ajunsese la putere. Din punct de vedere al echilibrului politic european, evenimentul era considerat important. Desigur, în Anglia, Olanda sau Germania, partidele musulmane naționale făceau deja parte din coalițiile de guvernare; Belgia însă era a doua țară după Franța în care partidul musulman avea majoritate. Acest eşec catastrofal al mişcărilor de dreapta europene avea în cazul Belgiei o explicație simplă: în vreme ce partidele naționaliste flamand şi valon, de departe primele formațiuni politice din regiunile lor, nu reuşiseră niciodată să se înțeleagă şi nici măcar să pornească un dialog veritabil, partidele musulmane flamand şi valon reuşiseră, pe temeiul unei religii comune, să

încheie un acord de guvernare.

Victoria Partidului Musulman din Belgia fusese imediat salutată de Mohammed Ben Abbes printr-un mesaj călduros. Biografia secretarului general, Raymond Stouvenens, avea de altfel anumite puncte comune cu aceea a lui Rediger; individul fusese membru al mişcării identitare, cu o funcție importantă, şi, înainte să treacă la islam, nu se compromisese cu nici una dintre facțiunile fățiş neofasciste.

Restaurantele din Thalys[48] propuneau acum un meniu tradițional şi unul halal. Era prima schimbare vizibilă – şi, de altfel, singura: străzile continuau să fie la fel de murdare, iar hotelul Métropole, chiar dacă închisese barul, îşi păstrase o bună parte din străvechea splendoare. Am ieşit afară pe la şapte seara, era şi mai frig decât la Paris, pe trotuare zăcea o zăpadă jegoasă. Într-un restaurant de pe strada Montagne-aux-Herbes-Potagères, în timp ce ezitam între un *waterzooï* de pui şi o anghilă cu verdețuri, am avut dintr-odată revelația că îl înțeleg perfect pe Huysmans, mai bine chiar decât se înțelesese el însuşi, şi că îmi puteam deci scrie prefața. Era musai să mă întorc la hotel şi să-mi aştern gândurile pe hârtie, aşa că am ieşit din restaurant fără să mai comand nimic. Cei de la *room service* propuneau *waterzooï* de pui, aşa că problema era definitiv rezolvată. Ar fi fost o greşeală să acord prea multă importanță „desfrâurilor“ şi „petrecerilor“ atât de binevoitor descrise de Huysmans; cred că era vorba mai degrabă de un tic naturalist, de un clişeu de epocă, legat de ideea de scandal, de nevoia de a-i şoca pe burghezi, şi, în definitiv, de un plan general de acțiune; tot aşa, nici opoziția dintre poftele trupeşti şi severitatea vieții monastice nu avea mai multă pertinență. Castitatea nu era şi nu fusese niciodată o problemă, nici pentru Huysmans, nici pentru oricine altcineva, lucru pe care scurta mea şedere la Ligugé nu făcuse decât să-l confirme. Dacă veți expune un bărbat unor stimulente erotice (de altfel foarte standardizate, decolteurile şi minijupele funcționează mereu, *tetas y culo*, cum elocvent spun spaniolii), acesta va resimți porniri sexuale; dacă veți suprima numitele stimulente, va înceta să mai fie bântuit de dorințe, iar în răstimpul câtorva luni, sau, uneori, chiar săptămâni, îşi va pierde până şi amintirea propriei sexualități. De fapt, asta nu fusese niciodată o problemă reală pentru călugări, tot aşa cum şi mie, de când noul regim islamic impusese mai multă decență în vestimentația feminină, mi se domoliseră instinctele, astfel încât treceau zile întregi fără să mă mai gândesc la sex. Poate că situația femeilor era uşor diferită, impulsul erotic feminin fiind

mai difuz şi deci mai anevoie de stăpânit; mă rog, oricum n-aveam timp să amănunțesc probleme din afara subiectului, făceam însemnări cu frenezie, după ce mi-am terminat farfuria cu *waterzooï*, am comandat un platou cu brânzeturi, nu doar că sexul nu avusese niciodată pentru Huysmans importanța pe care el părea să i-o confere, dar în ultima instanță nici cu moartea lucrurile nu stăteau altfel, angoasele existențiale nu erau punctul lui forte, ceea ce-l frapase în celebra crucificare a lui Grünewald nu era reprezentarea agoniei lui Cristos, ci pur şi simplu aceea a suferințelor lui fizice, iar în această privință Huysmans era aidoma celorlalți oameni, propria lor moarte le e îndeobşte aproape indiferentă, singura lor preocupare reală, singura lor grijă adevărată fiind să scape, pe cât posibil, de chinurile fizice. Până şi în domeniul criticii de artă, pozițiile lui Huysmans te puteau păcăli. Luase agresiv partea impresioniştilor pe vremea când aceştia se războiau cu academismul vremii, scrisese pagini admirative despre pictori precum Gustave Moreau sau Odilon Redon; el însă, în propriile romane, se arăta mai puțin sedus de simbolism sau de impresionism, cât de o mult mai veche tradiție picturală, cea a maeştrilor flamanzi. Viziunile onirice din *En rade*, care ar fi putut într-adevăr să trimită la anumite bizarerii ale picturii simboliste, erau în ultimă instanță mai degrabă ratate sau, în orice, caz, lăsau o amintire mult mai palidă decât descrierile călduroase, intimiste, ale meselor la familia Carhaix din *Là-bas*. În acea clipă mi-am dat seama că uitasem *Là-bas* la Paris, trebuia să mă întorc acasă, m-am conectat la Internet, primul Thalys pleca la ora cinci, la şapte dimineața eram acasă şi puteam găsi pasajele în care descria bucătăria „tuşii Carhaix“ din *Là-bas*, aşa cum îi spunea, singurul adevărat subiect al lui Huysmans era satisfacția burgheză, o mulțumire dureros de inaccesibilă celibatarilor, şi care nici măcar nu era aceea a înaltei burghezii, bucătăria celebrată în *Là-bas* era mai degrabă cea a unei cinstite cuhnii menajere, şi cu atât mai puțin a aristocrației, nu manifestase decât dispreț pentru „tâmpeniile cu blazon“, pe care le înfierase în *L'oblat*. Ceea ce constituia cu adevărat o plăcere pentru el era o masă voioasă între artişti şi prieteni, cu un rasol cu hrean, însoțit de un vin „cinstit“ şi apoi cu rachiu de prune şi tutun, în colțul sobei, în vreme ce răbufnirile vântului de iarnă şfichiuiesc turnurile bisericii Saint-Sulpice. Viața îi refuzase aceste plăceri simple lui Huysmans, aşa încât trebuia să fii nesimțit şi brutal ca Bloy ca să te miri văzându-l că plânge la moartea, în 1895, a Annei de Meunier, singura lui relație feminină durabilă, singura femeie cu care putuse, pentru scurtă vreme, să facă „un menaj“, înainte ca boala nervoasă a Annei,

nevindecabilă în acea epocă, s-o oblige să se interneze la spitalul Saint-Anne.

48. Consorțiu de întreprinderi feroviare care administrează relațiile de cale ferată între Franța, Belgia, Germania şi Olanda, în jurul axei Paris-Bruxelles.

În ziua aceea am ieşit să-mi iau cinci cartuşe de țigări, am dat peste prospectul restaurantului libanez, iar după două săptămâni prefața era gata. O depresiune atmosferică venită din Azore pătrunsese în Franța, în aer plutea ceva umed şi primăvăratic, ca un fel de blândețe dubioasă. Anul trecut, pe o vreme ca asta, ar fi apărut cele dintâi fuste scurte. După bulevardul Choisy, am apucat-o pe Gobelins şi apoi pe strada Monge. Într-o cafenea din preajma Institutului Lumii Arabe, mi-am recitit cele circa patruzeci de pagini. Trebuiau revăzute anumite detalii de punctuație, mai aveam de clarificat câteva referințe, dar, una peste alta, mi se părea neîndoios: era cel mai bun lucru pe care-l făcusem, dar şi cel mai bun text scris vreodată despre Huysmans.

M-am întors încet acasă, pe jos, ca un bătrânel, devenind treptat conştient că, de această dată, chiar îmi isprăvisem viața intelectuală; şi că ajunsesem la capătul îndelungatei, foarte îndelungatei mele relații cu Joris-Karl Huysmans.

Nu aveam, de bună seamă, să-i dau vestea lui Bastien Lacoue. Ştiam că avea nevoie de cel puțin un an sau chiar doi înainte să se îngrijoreze că n-am terminat lucrarea, prin urmare dispuneam de suficient timp ca să-mi cizelez notele de subsol şi începeam, în sfârşit, o perioadă *supercool* a vieții mele.

Doar *cool*, m-am corectat eu, deschizând prima oară cutia de scrisori după întoarcerea de la Bruxelles; problemele administrative rămâneau, iar „administrația nu doarme niciodată“.

Deocamdată nu găseam curajul să deschid vreunul din acele plicuri; timp de două săptămâni fusesem *teleportat pe tărâmul idealului*, reuşisem, în fine, la nivelul meu modest, să creez; revenirea bruscă la condiția de neînsemnat supus administrativ mi se părea cam nemiloasă. Printre plicuri era şi unul provenind de la Universitatea Paris IV – Sorbona. Aha, mi-am zis.

Interjecția mi-a devenit şi mai hotărâtă (ahaaa!), atunci când am descoperit ce conținea: eram invitat, chiar mâine, la ceremoniile care însoțeau numirea lui Jean-François Loiseleur în funcția de profesor universitar. Urmau să aibă loc primirea oficială în amfiteatrul Richelieu, discursul şi apoi cocteilul, într-o sală anexă, special aranjată pentru eveniment.

Îmi aminteam perfect de Loiseleur, el era cel care mă introdusese la *Journal des dix-neuvièmistes*, cu mulți ani în urmă. Îşi începuse cariera universitară după o teză originală cansacrată ultimelor poeme ale lui Leconte de Lisle. Considerat, alături de Hérédia, conducător al mişcării parnasiene, Leconte de Lisle era în general disprețuit, socotit un „artizan onest, dar lipsit geniu“, ca să mă exprim precum autorii de antologii. Totuşi, sub înrâurirea unei crize mistico-cosmologice, scrisese la bătrânețe câteva poeme stranii, care nu semănau deloc cu versurile lui dinainte şi nici cu ce se scria în epocă, care la drept vorbind nu semănau cu aproape nimic şi despre care se putea spune la o primă vedere că erau *complet nebuneşti*. Loiseleur avea, în primul rând, meritul că le scosese la iveală şi, în al doilea, că le comentase, fără să izbutească, totuşi, să le înscrie într-o filiație literară reală – în opinia lui puteau fi mai degrabă apropiate de anumite

fenomene contemporane cu apusul parnasianismului, cum ar fi teosofia sau mişcarea spiritistă. Îşi câştigase astfel, într-un domeniu în care nu avea nici un concurent, o oarecare notorietate, fără să poată totuşi aspira la statura internațională a unui Gignac, şi era invitat constant să susțină conferințe la Oxford şi St. Andrews.

Ca persoană, Loiseleur corespundea perfect cu subiectul studiilor sale; n-am mai întâlnit pe cineva care să-l evoce atât de intens pe savantul Cosinus[49]: păr lung, cenuşiu şi murdar, ochelari uriaşi, costume desperecheate, arăta adesea la limita igienei şi inspira din această pricină un soi de respect îndoit cu milă. Cu siguranță, nu avea intenția *să se pună în pielea unui personaj*: aşa era el şi nu putea fi altcum; altfel, era cel mai amabil şi mai blând om din lume, complet lipsit de vanitate. Învățământul, care implica, orice s-ar zice, o anumită formă de contact cu cele mai diferite ființe umane, îl înspăimântase dintotdeauna; cum de izbutise Rediger să-l convingă? Da, măcar la cocteil aveam să mă duc; din curiozitate.

49. Personajul principal al seriei de benzi desenate *L'Idée fixe du savant Cosinus*, creată de Christophe şi care a apărut sub formă de foileton începând din 1893.

Cu o locație prestigioasă şi un blazon străvechi, sălile de recepție de la Sorbona nu fuseseră niciodată folosite pe vremea mea pentru chermeze universitare; în schimb erau adesea închiriate, cu tarife decente, pentru defilări de modă şi alte evenimente mondene; poate că nu suna prea onorabil, dar era util pentru rotunjirea bugetului de funcționare. Noii proprietari saudiți rezolvaseră situația, iar locul îşi regăsise, cu ajutorul lor, o anumită demnitate academică. Când am pătruns în prima sală, am regăsit cu încântare bannerele firmei de catering libaneze care mă însoțise în tot răstimpul cât scrisesem prefața. Ştiam de-acum meniul pe dinafară, aşa încât am comandat cu competență. Publicul era compus din obişnuitul amestec de universitari francezi şi demnitari arabi; de data asta însă erau mulți francezi, aveam senzația că veniseră toate cadrele didactice. Lucru de înțeles: să te pleci în fața noului regim saudit încă era considerat de mulți un gest cam umilitor, un act de, să-i spunem, *colaborați*onism; când se adunau mai mulți îşi insuflau reciproc curaj şi trăiau cu mare satisfacție momente ca acesta, când aveau prilejul să-şi întâmpine un nou coleg.

Imediat după ce mi-au fost servite antreurile, m-am trezit nas în nas cu

Loiseleur. Era schimbat: fără să fie chiar prezentabil, înfățișarea lui se ameliorase. Pletele, tot murdare, aproape că păreau pieptănate; haina şi pantalonii aveau aproximativ aceeaşi nuanță şi nu erau decorate cu nici o pată de grăsime sau arsură de țigară; se simțea, mie cel puțin aşa mi s-a părut, că la mijloc e o mână de femeie.

— Da, mi-a confirmat el neîntrebat, *am făcut pasul*. Ciudat, dar până acum nici nu-mi trecuse prin cap; până la urmă e foarte plăcut. Mă bucur că vă revăd. Cum vă merge?

— Vreți să spuneți că v-ați *căsătorit*? am insistat eu, dornic de lămurire.

— Da, da, căsătorit, îhî. Bizar de fapt, un singur trup, nu-i aşa, dar e minunat. Altfel, ce mai faceți?

Ar fi putut la fel de bine să-mi dea de ştire că devenise *junkie* sau adept al sporturilor extreme, nimic legat de Loiseleur nu mă putea surprinde; am fost totuşi uşor uimit, aşa încât m-am trezit repetând, cu ochii ațintiți pe bentița Legiunii de Onoare care-i împodobea respingătoarea vestă de culoare albastru-petrol:

— *Căsătorit?* Cu o *femeie?*

Îmi închipuiam probabil că e încă virgin, la cei şaizeci de ani ai săi; la urma urmei, nimic nu-i imposibil.

— Da, o femeie, mi-au găsit o femeie, a confirmat el hâțânând energic din cap. O studentă din anul doi.

Când tocmai îmi pierise vocea, l-a luat în primire un coleg, un bătrânel excentric cam de acelaşi gen cu el, dar mai curățel – specialist în secolul XVII şi în burlesc, autor al unui volum despre Scarron. Puțin mai târziu l-am zărit pe Rediger în mijlocul unui mic grup, la celălalt capăt al galeriei unde avea loc recepția. În ultima vreme fusesem absorbit de prefață, aşa că nu mă prea gândisem la el; acum, îmi dădeam seama că întâlnirea cu el mă bucură. M-a salutat, la rându-i, călduros.

— Trebuie cumva să mă adresez cu formula „domnule ministru“? am glumit eu, după care, cu un ton mai serios, l-am întrebat: Cum e în politică? Chiar aşa greu?

— Da. Tot ce se povesteşte nu e deloc exagerat. Eram obişnuit cu luptele de putere din mediul universitar; acum lucrurile sunt cu o treaptă mai sus. Astea fiind spuse, Ben Abbes e un tip cu adevărat remarcabil, sunt mândru că lucrez cu el.

Mi-am amintit atunci de Tanneur, de legătura pe care o făcuse cu împăratul Augustus, în seara când am cinat împreună în casa lui din Lot;

comparația a părut că-l interesează pe Rediger şi că-i dă de gândit. Tratativele cu Libanul şi cu Egiptul mergeau bine, mi-a spus; şi fuseseră stabilite nişte prime contacte cu Libia şi Siria, unde Ben Abbes îşi reînnodase nişte prietenii personale cu Frații musulmani ai locului. De fapt, încerca pur şi simplu să refacă în răstimpul unei generații şi doar pe căile democrației ceea ce Imperiul Roman înfăptuise vreme de secole – adăugând, fără violență, şi vastele teritorii ale Europei de nord, până în Estonia, Scandinavia şi Irlanda. În plus, avea şi simțul simbolului, aşa că se pregătea să depună o propunere de directivă europeană vizând transferarea sediului Comisiei la Roma şi a Parlamentului la Atena.

— Rari sunt cei ce clădesc imperii… a mai spus, absorbit de gânduri, Rediger. Să ții laolaltă națiuni despărțite de religie şi de limbă, să le faci să adere la un proiect politic comun e o artă complicată. Cu excepția Imperiului Roman, doar Imperiul Otoman, pe o scară mai mică, a izbutit aşa ceva. Napoleon ar fi avut probabil calitățile necesare – felul în care a gestionat problema israeliană a fost strălucit, iar în cursul expediției în Egipt, s-a dovedit perfect capabil să trateze cu islamul. Ben Abbes, da… S-ar putea să fie din aceeaşi stirpe…

Am dat din cap entuziasmat, deşi trimiterea la Imperiul Otoman mă cam depăşea; mă simțeam în largul meu în această ambianță subtilă, volatilă, de conversație curtenitoare între persoane cultivate. Prin forța împrejurărilor, am început apoi să discutăm despre prefața mea; mi-era greu să mă desprind de munca mea asupra lui Huysmans, care mă istovise, mai mult sau mai puțin acut, ani în şir – de fapt viața mea nici nu avusese alt scop, am constatat eu cu un strop de melancolie, fără să-i împărtăşesc însă acest gând lui Rediger; deşi adevărat, ar fi fost prea emfatic. Mă asculta cu atenție, fără să dea vreun semn de plictiseală. A apărut un chelner, care ne-a umplut din nou paharele.

— V-am citit şi eu cartea, am spus.

— Ah… Sunt încântat că v-ați făcut timp. Exercițiul ăsta de popularizare a fost destul de neobişnuit pentru mine. Sper că vi s-a părut destul de clar.

— Da, în ansamblu, foarte clar. Am totuşi nişte întrebări.

Am făcut câțiva paşi spre refugiul unei ferestre, nu ne ferea complet, dar era îndeajuns ca să scăpăm de şuvoiul principal al oaspeților, care circulau dintr-un capăt în altul al galeriei. Prin geam se zăreau, scăldate într-o lumină albă şi rece, colonadele şi domul capelei construite din

ordinul lui Richelieu; mi-am amintit că acolo era păstrat craniul cardinalului, într-o criptă.

— Mare om de stat, Richelieu… am zis eu din senin.

Rediger a preluat ideea:

— Da, sunt de acord cu dumneavoastră, Richelieu a făcut lucruri remarcabile pentru țară. Regii Franței erau uneori mediocri, astea-s jocurile geneticii! Marii miniştri însă niciodată. Curios este că şi azi, în plină democrație, modelul s-a păstrat. V-am spus ce părere excelentă am despre Ben Abbes; Bayrou, în schimb, este un cretin, un animal politic lipsit de consistență, bun doar să facă frumos pentru presă; din fericire, Ben Abbes deține practic toată puterea. O să-mi spuneți că sunt obsedat de Ben Abbes; ați adus însă vorba despre Richelieu şi asemănarea între cei doi nu-mi dă pace; aidoma cardinalului, Ben Abbes va aduce mari servicii limbii franceze. Prin aderarea țărilor arabe, echilibrul lingvistic european se va înclina în favoarea Franței. O să vedeți că, mai devreme sau mai târziu, va apărea un proiect de directivă care va impune franceza, la paritate cu engleza, ca limbă de lucru pentru instituțiile europene. Vai, dar nu vorbesc decât despre politică, scuze… Spuneați că aveți câteva întrebări legate de cartea mea?

— Păi… am continuat eu după o prelungă tăcere, sunt puțin încurcat, dar am citit capitolul despre poligamie şi mi-e cam greu să mă consider un mascul dominant. M-am tot gândit la subiectul asta când am sosit la recepție şi l-am văzut pe Loiseleur. Zău, profesorii universitari…

— V-o spun fără ocolişuri: vă înşelați. Selecția naturală e un principiu universal, care se aplică tuturor ființelor vii, dar în forme foarte diferite. E prezentă chiar şi la plante; în cazul lor însă e legată de accesul la nutrimentele din sol, la apă, la lumina soarelui. Omul este şi el un animal, dar de altă factură decât câinele de preerie sau antilopa. Poziția dominantă în natură nu îi este asigurată nici de dinți, nici de gheare şi nici de viteza cu care fuge, ci, pur şi simplu, de inteligență. Prin urmare, v-o spun cu toată seriozitatea: nu există nimic anormal în faptul că profesorii universitari sunt considerați masculi dominanți.

Mi-a zâmbit din nou.

— Ştiți… În după-amiaza pe care am petrecut-o la mine acasă, am vorbit de metafizică, de geneza universului etc. Sunt conştient că, în general, oamenii nu sunt interesați de astfel de lucruri; adevăratele subiecte sunt însă, cum bine spuneați, mai greu de abordat. Şi acum, de altfel, când vorbim despre selecția naturală, ne străduim să menținem discuția la un

nivel cât de cât ridicat. Este, desigur, dificil să întrebi pe şleau: cum voi fi tratat, la câte femei voi avea dreptul?

— În privința tratamentului sunt oarecum la curent.

— Ei bine, numărul femeilor decurge din el. Legea islamică impune ca femeile să fie tratate în mod egal, ceea ce atrage anumite constrângeri, fie şi dacă ne referim doar la problemele locative. În cazul dumneavoastră, cred că ați putea căpăta trei soții, fără vreun efort prea mare – dar, evident, nu vă sileşte nimeni.

Evident, asta îmi dădea de gândit; aveam însă în minte altă întrebare, mult mai stânjenitoare; înainte să continui, am aruncat o privire rapidă de jur-împrejur, ca să verific dacă ne asculta cineva.

— Ar mai fi şi… Asta chiar e delicat… Să zicem că veşmintele islamice prezintă anumite avantaje, ambianța generală a societății a devenit mai aşezată, dar… acoperă cam mult, aş zice. Când eşti în situația să alegi, apar anumite probleme…

Zâmbetul lui Rediger a devenit şi mai larg.

— Nu vă simțiți stânjenit să vorbiți despre asta, zău aşa! Dacă n-ați avea genul ăsta de griji, ar însemna că nu sunteți bărbat… O să vă pun însă o întrebare care s-ar putea să vi se pară surprinzătoare: chiar aveți chef să alegeți?

— Păi… da. Cred că da.

— Nu e oare o iluzie? S-a constatat că toți bărbații aflați în situația de a alege, fac exact aceleaşi alegeri. Ceea ce a impulsionat majoritatea civilizațiilor, şi în special pe cea musulmană, să creeze meseria de pețitoare. E o profesie foarte importantă, rezervată doar femeilor foarte înțelepte şi cu experiență vastă. Ele au evident dreptul ca, în calitate de femei, să le vadă goale pe tinere şi să recurgă la un fel de evaluare, coroborând fizicul acestora cu statutul social al viitorilor soți. În cazul dumneavoastră, vă asigur că nu veți avea de ce să vă plângeți…

Am amuțit. De fapt am rămas cu gura căscată.

— Întâmplător, a continuat Rediger, faptul că specia umană e cât de cât aptă să evolueze se datorează maleabilității intelectuale a femeilor. Bărbatul este cu desăvârşire ineducabil. Fie că e filozof al limbajului, matematician sau compozitor de muzică serială, îşi va întemeia alegerile de împerechere pe criterii strict fizice, neschimbate de mii de ani. La începuturi, şi femeile erau atrase, mai presus de orice, de avantajele fizice; cu o educație potrivită, ele pot însă fi convinse că nu asta e esențial. Le

putem face să se simtă atrase de bărbații bogați – pentru că, spre a te îmbogăți e totuşi nevoie de o inteligență şi o ingeniozitate peste medie. Ba chiar, într-o anumită măsură, le putem încredința de înalta valoare erotică a profesorilor universitari. Surâdea din ce în ce mai voios, aşa încât, preț de o clipă, m-am întrebat dacă nu cumva făcea băşcălie, dar de fapt nu, cred că nu făcea.

— Deci profesorilor li se poate acorda un tratament preferențial, pentru că asta simplifică lucrurile… a concluzionat el.

Îmi deschidea orizonturi noi şi m-am întrebat dacă Loiseleur apelase la serviciile unei peţitoare; întrebarea conținea însă şi răspunsul: cum să mi-l închipui pe fostul meu coleg *agățând* studente? În cazul lui, singura soluție era, evident, o căsătorie aranjată.

Recepția se apropia de sfârşit, iar blândețea nopții era uluitoare; am pornit acasă pe jos, fără să mă gândesc la ceva anume, doar cufundat într-un soi de visare. Îmi era din ce în ce mai limpede că viața mea intelectuală se încheiase, mă rog, aveam să mai particip la oarece colocvii, aveam să trăiesc din amintiri şi din pensie. În acelaşi timp începeam să devin conştient – şi asta chiar era ceva nou – că se va întâmpla şi altceva.

Aş lăsa să mai treacă nişte săptămâni, ca un soi de răgaz al decenței, în timpul cărora o să crească temperatura şi o să se instaleze primăvara peste regiunea Parisului; şi-atunci de-abia l-aş suna pe Rediger.

Şi-ar manifesta uşor exagerat bucuria, mai ales din delicatețe, pentru că va dori să se arate surprins şi să-mi lase impresia că am fost stăpân pe alegerea mea; ştiam că va fi realmente fericit că am acceptat, dar de fapt îmi cunoştea de mult răspunsul, poate chiar din după-amiaza pe care o petrecusem la el acasă, pe Rue des Arènes – atunci când nu încercasem deloc să-mi ascund impresia pe care mi-o lăsaseră nurii Aïshei şi pateurile calde făcute de Malika.

Femeile musulmane erau devotate şi supuse, puteam să mă bizui pe asta, erau crescute în acest scop, ca să ofere plăcere, ceea ce, în fond, e de ajuns; de gastronomie nu prea-mi păsa, eram mai puțin rafinat decât Huysmans la acest capitol; oricum primeau o educație potrivită, probabil existau puține cazuri în care să nu iasă din ele menajere măcar acceptabile.

Ceremonia convertirii, în sine, ar fi foarte simplă; s-ar desfăşura probabil la Marea Moschee din Paris, era mai practic pentru toată lumea. Ținând seama de relativa mea importanță, ar fi prezent rectorul sau măcar unul dintre colaboratorii săi apropiați. Nici Rediger n-ar lipsi. Oricum, numărul participanților nu era impus; ar fi, de asemenea, de față şi câțiva credincioşi obişnuiți, moscheea nu era rezervată pentru această ocazie, era o făgăduială pe care mi-o luam înaintea noilor mei frați musulmani, egalii mei față de Dumnezeu.

În cursul dimineții, hamamul, de obicei inaccesibil bărbaților, ar fi deschis special pentru mine; îmbrăcat cu un halat, aş străbate culoarele lungi cu colonade terminate în arcadă, cu pereții împodobiți cu mozaicuri nespus de fine; apoi, într-o sală mai mică, decorată la rândul ei cu mozaicuri delicate şi scăldată într-o lumină albăstruie, aş lăsa apa călâie să-mi curgă îndelung, la nesfârşit, pe trup, până ce, în sfârşit, aş fi purificat. Apoi m-aş înveşmânta cu nişte straie noi, special prevăzute pentru eveniment, şi aş intra în sala cea mare, destinată slujbelor religioase.

În jurul meu s-ar face liniște. Imaginile unor constelații, ale unor supernove, ale unor nebuloase în spirală mi-ar invada spiritul; dar şi imagini ale unor izvoare, ale unor deşerturi minerale necălcate de om, ale unor păduri aproape virgine; încet-încet m-aş pătrunde de măreția ordinii cosmice. Apoi, cu o voce potolită, aş pronunța următoarea formulă, pe care o voi fi învățat-o pe dinafară, cu pronunție fonetică: „*Ash hadu an la ilaha ill Allah wa ash hadu anna Muhammadan Rasul Allah*“: „Mărturisesc că nu există alt dumnezeu decât Allah şi că Mahomed este trimisul său“. Apoi totul s-ar isprăvi şi aş deveni definitiv musulman.

Recepția la Sorbona ar fi mult mai lungă. Rediger era din ce în ce mai orientat către politică şi fusese numit ministru al afacerilor externe, nu prea mai avea timp pentru îndatoririle de preşedinte al universității; cu toate astea, ar dori să rostească el însuşi discursul pentru primirea mea la facultate (ştiam, eram convins că ar fi pregătit un discurs excelent şi că ar fi fost încântat să-l expună). Toți colegii mei ar fi prezenți – vestea ediției mele din Pléiade se răspândise în mediile universitare, toți erau acum la curent, nu eram o relație de neglijat; şi toți ar fi îmbrăcați cu togi, autoritățile saudite reinstauraseră recent portul acestui veşmânt de aparat.

Mi-aş întoarce cu siguranță, înainte să rostesc discursul de răspuns (şi care, potrivit tradiției, ar fi foarte scurt), un ultim gând către Myriam. Ea avea să-şi ducă viața mai departe, ştiam prea bine, în condiții mult mai grele decât mine. I-aş dori sincer o viață fericită – chiar dacă nu cred că aşa ceva e posibil.

Câteva luni mai târziu ar reîncepe cursurile şi ar apărea studentele – frumoase, purtând voal, timide. Nu am idee cum circulau printre studente informațiile privind notorietatea dascălilor, dar circulau dintotdeauna, era inevitabil, nu cred că se schimbase mare lucru. Fiecare dintre aceste fete, oricât de frumoasă, ar fi bucuroasă şi mândră să fie aleasă de mine şi să-mi intre în aşternut. Ar fi demne de iubire, iar eu aş reuşi să le iubesc.

Oarecum aşa se întâmplase, acum câțiva ani, cu tatăl meu, şi iată că şi mie mi se oferea o nouă şansă; şansa unei a doua vieți, lipsită de prea mare legătură cu precedenta.

Şi n-aş avea nimic de regretat.

Mulțumiri

Nu am urmat studii universitare, aşa încât toate informațiile despre această instituție mi-au fost oferite de către Agathe Novak-Lechevalier, conferențiar la Universitatea Paris X – Nanterre. Dacă toate născocirile mele se înscriu într-un cadru cât de cât credibil, asta i se datorează doar ei.